

Conselh Generau d'Aran

Aran de Literatura

*Recuelh d'òbres premiades en XXI edicion deth
Prèmi Aran de Literatura*

2021

XXIau Prèmi Aran de Literatura -2021-

NARRACION

Eth caçaire - Tòni Escala	2
1èr prèmi	
Lo hasan roge - David Escarpit e Jessyka Rojo	15
Finalista	
L'estiu au ròi - Renaud Delisée	39
1èr accèssit	
Eth mistèri des exploradors perdudi - Àlvar Ordóñez	76
2au accèssit	

NOVÈLLA JUVENILA

Qué serà de jo? - Ana Sanz Rodríguez	90
1èr prèmi	
Era lutz s'amòrte - María Sanz Rodríguez	103
Finalista	

POESIA

Gòis en aunor de Santa Guitèra - Xavi Gutiérrez Riu	116
1èr prèmi	
Peades en sable - Marcos Nart Moga	118
Finalista	
Un guardader privilegiat - Ester Martínez Palacín	121
1èr accèssit	
L'aveniment d'un poder navèth - Amy Cros	125
2au accèssit	

ETH CAÇAIRE

Tòni Escala
1èr Prèmi

Eth caçaire ei amagat ath darrèr des mates, non botge bric, sense un brut, coma un arbe, parat. Ei en un endret privilegiat, en un ticolet, un petit bonh peth dessus d'ua clarulha, ath deuant i a un bòsc d'auets, eth ei en un petit boscarret de bedothi, ath miei eth clar que se'n garde; mès ensús, peth darrèr sòn, tot son peishius, clari, nets d'arbes nauti, sonque bèth arbanhòt o gimbro de quan en quan. Qu'a vist quauquarren que se botjaue ara gessuda der auetar. Eth qu'ei un centenat de mètres mès ensús. Non botge arren-arren ara, mès qu'ei convençut que i pòt auer un sanglièr aqui, encara que non i ve arren. Non botge ne ua huela. Sap qu'eth sòn pair ei en bòsc, fòrça mès enjós d'aquerò qu'a vist a mòir, quauquarren non pas mès gran qu'ua griua, mès que li a hèt a sautar era sang e li a metut toti es muscles en tension; eth sòn pair ei endarrerit perque sage de hèr a pujar tota bèstia que i age apròp, e ac hè en caminant sense tier compde de hèr sorrolh, botjant branques ath sòn pas, trincant-ne des seques, picant es soques damb eth garròt. Sa pair que'n sap tà diable de caçar, que li n'ensenhe, eth que l'escote atentiu, qu'ei joen encara, qu'a fòrça causes a aprèner d'un òme qu'a mès d'ua trentia d'ans que cace eth sanglièr. Que n'aprenec de sa papa, eth tanben. Qu'ei tradicion a çò de sòn de caçar, de guanhar-se es pèces tàs grani aguisats. Un complement entà ua mòda de minjar mès lèu prauba en varietat. Mingen de çò que sémien, de çò que cuellen e çò que son capables de caçar. Per açò ei tan d'importanta era caça: non ei pegaria, non!

Ei nerviós, se sent a borir era sang, mès qu'a de retier tot aqueth vam e cambiar-lo en paciència escotosa, que l'ac a ensenhat eth pair: "concentrar tota era atencion en çò que guardes e en çò que hès. Non demores que hèsqen çò que tu penses que haràn, perque eri non pensen pas coma tu. Esta-te atentiu. Non vau tad arren de córrer ath darrèr des bèsties, tostemp que correràn mès que tu; se non ès capable de susprener-les non n'auràs jamès cap", que li didie sa papa. Tot eth sen metut ena vista, e era uelhada en aqueth endret a on a vist, a ua estona dejà, un petit moviment. Campe es huelas, d'ua en ua, mès non ve arren que pogue semblar animau, sonque vegetau. S'enèrve, n'ère lèu segur qu'aqui i podie auer ua bèstia cunhada ath miei deth huelhatge.

Ara qu'ei en bòsc, en ua clarulha saupicada de hauguères nautasses, ei çò que ve ath deuant, mès enlà un bòsc espés, escur, perfècte entà amagar-se de quinevolhe depredador. En tot pujar, qu'a vist era heugada de sanglièrs, per tant sap que ja i an estat, s'a encuedat qu'ei recenta era hodegada pera umiditat dera tèrra. Comence de desesperar-se, non volude arren, ne eth vent, e eth sòn pair non arribe encara. Se siguesse apròp entenerie eth rabatge qu'a de hèr entà l'heuar es bèsties, entà que s'agen d'escapar-se e corguen de cap a on eth s'amague. Era mauta qu'ei ua vielha estratègia de caça, hèr-les a hùger entà hèr-les a quèir en param, a on d'auti les demoren. Eri que non son sonque dus, a còps que s'i arremasse un corròp d'òmes gran entad aquerò. Mès son, mès oportunitat d'exit. Mès aguesta qu'ei era sua abituda, pair e hilh, coma hègen es vielhs.

¹ Heugada: hodegada deth sanglièr.

S'a ajocat ara prèssa quan li a semblat que quauquarren se moiguie e ara hè estona qu'ei seigut sus era cama dreita, mau plaçada. Se la sent endormida. Un hormiguejadís li puge deth cauillar en jolh, eth pè non lo sent dejà. S'aurie de plaçar ben, mès non gòse de botjar-se, non ei pas ben segur encara de qu'aquiu non i age arren. No'n trè es uelhs, atenti; es bèsties son imprevisibles e non enten tanpòc a sa papa encara. Li semble que tarde fòrça, sap que se pren eth sòn temps, que puge hènt marregades peth bòsc, non pas ath dret. A pòc a pòc se botge un shinhau e arrenh de trèir eth pè deth dejós deth cu, l'a coma un tròç de husta, mòrt. En aguest moment, eth completaments desequilibrat, ve qu'eth sanglièr ges deth bòsc en un salt espectacular d'ua vintea de mètres. Ada eth atau l'ac semble. E se torne a cogar enes hauguères que lo capèren completaments. Eth, meravilhat e susprenut, que pèrd tèrra, què e campule enjós per aquera clarulha. Era escopeta e eth morralet, tot que s'ac pèrd! Se lhèue ara prèssa, esgarnishat e mortificat pera umiliacion. Se demane que quina bèstia ère aquera que sautau com ua craba? Se'n puge com ua cernalha, a quate pautes e ara prèssa, un shinhau mès ensús. Agüeite ath sòn entorn tà veir se pòt percèber encara bèth moviment que pogue hèr a pensar qu'aquera bèstia se trape per aqui, mès qu'es hauguères son totauments estancades, perfèctes en sòn lòc, non i ve arren. Se'n puge tà arremassar-se es causes sostrades, capbaishat e endolorit, e que non sonque es carns que li hèn mau! Sap qu'a perdut era sua oportunitat. Ara auer-ne ua auta que serà qüestion de sòrt.

Ath cap des ans e de tanta caça, encara rebrembe aqueth salt impressionant d'aqueth dia que li semblèc qu'eth sòn pair tardaue massa en pujar. Sa pair que li expliquèc, en demanar-li com ère possible qu'ua bèstia tan pesanta sautèsse com ua craba, qu'es sanglièrs son bèsties de sang cauda, qu'an besonh d'arrespóner ara prèssa a tot çò que passe ar entorn. Que les va era pèth en aquera leugeresa. Responen ath perill com s'un ressòrt se disparèsse. Aqueth que se deguec de saber vist e qu'aguec de demorar quan eth sòn primèr instinct ère gesser-ne ath mès córrer deth bòsc; mès que seguraments, empenhut pera mauta deth pair, aguec de gèsser. En veir ath gojat, s'aguec de repensar, negar er instinct de córrer, arturar era arresponsa logica e immediata ad aqueth sorrolh qu'entenie peth darrèr. Se deguec d'auer de demorar ara fòrça, nerviós e desirós de seguir endeuant, de hùger ath mès pressat, e per contra, deguec d'escotar tamb es aures ben quilhades e eth flas atenti tà liéger tota informacion, tot eth temps que siguec capable de retier-se. Era sang li deuie de reborir ath miei d'aqueri dus huecs, dilhèu sense saber quina responsa dar, dilhèu dobtant dera melhor direccion a seguir; e quan no'n poguec mès, que sautèc com eth tap d'ua ampolla damb gas! Eth besonh de hùger que li hec de ressòrt.

Eth caçaire, qu'ei ara un òme, rebrembe aqueth hèt de quan ère un gojatòt sense peu ena cara, perque li costèc un desengust e ua bona leçon. Non cau pèrder era paciència, se pèrdes era paciència e te distrès, es bèsties guanhen era partida. Eres non guarden sonque de salvar-se era vida, es sues responses que son a vida o mòrt. Es sanglièrs pòden semblar bèsties pesantes, pègues e lentes, mès qu'en quinsevolh moment suspreneràn ath caçaire mès valent e mès sabut. Eri tanben qu'aprenen des sues experiéncias...

Açò que l'ac expliquèc en tot dinar-se, perque quan s'aguec remassat es causes qu'auie perdut en quèir, ja l'entenec a pataquejar apròp. Hège rabatge, sorrolh de branques es ues contra es autes o tamb eth garròt, de quan en quan un crit: Eeeeeeee! Eeeeeeee! A Peiròt açò li servic d'avertiment, se tornèc a concentrar ena clarulha, dilhèu ara... entenec un tròt, un paquetòt de porcèths que gessec deth bòsc e correc de cap as hauguères, un gèst pressat, vam!, vam! En vedec a campular a un, tant que un aute ganholaue. Non ère pas eth primèr còp que tiraue. Era secodida dera escopeta que la coneishie dejà, eth muscle acostumat as tumades. Se la pengèc en còth e correc entà anar a trapar aquera bèstia qu'auie campulat. Granes camalhades ar enjós. Qu'ère aqui, mòrta a tocar deth bòsc. Vedec eth rastre de sang

de un aute, que deuie d'èster aqueth qu'auie entenut a ganholar. En aqueth moment arribèc sa pair avertit pes trets; eth can, qu'auie estat en tot moment tamb eth mèste, ara que partic ena direccion deth rastre de sang, eri ath darrèr, non s'auien de díder arren, sabien se qué calie hèr. Ath moment ja l'enteneren a lairar, entenien tanben a róner ath sanglièr, qu'èren ben apròp. Tot sagnar que se defenie, virar e virar tà dar-li era cara ath gosset que l'entornejaue tot eth temps. Eth tapatge ensordidor dera escopeta deth pair non se hec a demorar. Silenci. Sonque eth brut sorne deth can que roganhe encara. Eth pair li passe era man peth cap en un gèst d'aprobacion qu'eth gosset compren. De seguit care. Arrossèguen aguesta bèstia ath cant dera auta. Les daurissen e dèishen es tripes aqui madeish. Les espedòcen. Alavetz, que se dinen, e en auer acabat, cada un se'n cargue ua e tà casa, es tròci nets de pèth e peu, caladi en bosses de coton blanc. Peiròt, en tot baishar peth bòsc, era bèstia en còth, se garde era man ensagnada, seca dejà, se i diboishen clares totes es linhes. Non li hè arren açò, ne empipotar-se era ròba, tanpòc, era sang non ei ua causa lorda. Se brembaue deth prumèr viatge qu'ajudèc a espelhar un sanglar, es mans que li demorèren ensagnades dera maitiada, puish còste estona de trèir-la deth dejós des ungles, e que marchèc atau tara escòla. Òc que s'auie lauau, mès que non pro ben. Vedec era cara de hàstic des auti mainatges e coma se hègen enlà en tot dider-s'ac des uns as auti. Era mèstra que li didec qu'anèsse en corrau a méter es mans ua estona laguens dera aigua, ath cap d'ues minutes i anèc era damb ua saboneta e les ac heireguèc tamb energia enquia que non quedèc mòstra d'aquera sang. Ara que sentie bon. Li didec qu'ac auie de hèr atau cada dia abans d'anar tar estudi, e atau ac hège cada maitin, ben ensabonat. Es sòns companhons dera escòla se li'n trufauen soent, eth non anaue jamès tan de net com es auti, ne tan de ben pientat tanpòc. A còps, abans d'anar tara escòla ja auie trèt es vaques en prat e anaue tamb aquera aulor, qu'ère era flaira dera bòrda tada eth tan naturau. N'i auie d'auti que hègen aquera aulor, mès que n'i auie tanben que se les ne fotien, e ada eth lo guardauen tostamps com se siguesse un boscatèr, un sauvatge, lèu-lèu un pòrc; e bèth un non se hège tamb eth, ne preguntar-li, perque lo considerauen com un cagòt². Mès qu'eth auie es sòns amics e non n'auie besonh d'aqueri que s'avergonhien de coneisher-lo. Aqueri qu'èren gent rica, l'ac semblaue, e sa mama les lauau era ròba tanlèu que s'enlordie un peishic, o dilhèu sense enlordir-se encara! Era mair de Peiròt moric en nèisher eth, non l'auie coneishuda. Mare que lo pugèc amassa tamb eth sòn pair. Mare que moric tanben quan eth non auie sonque dètz ans, e que l'auie trapada mens ad aquera hemna que tostamps li passaue era man peth peu entà apariar-l'ac e que l'amorassaue damb trendesa! Eth sòn pair que lo cuedaue, mès eth que s'auie de lauar era ròba e non li vagaue de lauar-la-se a cada moment. Se non les agradaue era aulor que hège, que se fotessen aqueri pegons refinadi.

An passat es ans, ara ja non an vaques, ja non n'a lèu arrés. S'an perdut aqueres aulors vielhes de bòrda e palhèr. Ja non n'i a d'aqueth povàs, ne hloraquèr. Eth, Peiròt, que trabalhe de paredèr. Guanhe pro entà mantier era familha, que van ben. Dus mainatjòts e era hemna, amassa tamb eth, que ne hèn quate. Eth que seguís de caçar. Li agrade mès qu'arren mès. Persutar ath darrèr d'ua bèstia e poder-la arténher qu'ei terriblements satisfactòri. Un besonh que non saberie pas explicar. Carn que non les ne manque, que n'i a tostamps en congelador: espatles, espatlòts, arnelhades, cueishes, loms, còthi, pitraus. Tamb era hemna que n'embuten tanben. Patès deth hitge e deth cap quan son grassí, se non que ne higen de porcèth. Es choriços des pernills que gessen boni-boni.

Sa pair que moric ans a. Que lo tròbe mens encara. Que li volerie demanar causes sus era cacèra, que li manque de conéisher fòrça endrets, e sustot fòrça causes a reconéisher en mèdi entà saber se i son, se i an passat, se com an era abitudina d'anar-i. Volerie coneisher-ne mès des costums, deth sòn ahèr diari, perque se botgen coma se botgen e perque s'endormissen en espessulhèr. Lieg aqueres revistes que tantes causes expliquen dera caça. Mòri! Coma li aurien agradat a sa pair d'auer-les pogut auer. Eth que

² Cagòt: persona que sègles endarrèr ère catalogada de raça inferiora.

vò conéisher es causes. Se suspren, a còps, de saber-les era tirada, de comprendre-les era intencion. De viatges pense, tot arridolent, que dilhèu ei tant animau com eri...

A eth vèrme dera caça, aquerò, que se pòrte. Com es gossets que s'assauvatgen, quan gusten era sang se tornen lobarnhiassi, hèrs e perilhosi. Eth tanben qu'ei dangerós, tàs bèsties. Es bèsties qu'an er instint de húger dera mòrt. Ada eth era caça tanben que li semble ua question de superviuença. Non sòlen baishar deth bòsc, sonque quan i a misèria per naut, senon que s'acampen. Mès que quan baishen en un semiat i hèn fòrça mau! E praube de tu se se i engormandissen, non i vò pas quedar arren. S'eth, tamb es auti caçaires, no'n controtlèssen era poblacion deth herumi, de tota aquera sauvatjalha qu'entren enes semiat, que se flòquen es verdures deth uart o que non dèishen poralha enes garièrs, tot eth trabalh que se n'anarie en peisher-les. Era caça ei de besonh entà mantier er orde des causes ena natura! Non pas coma diden aqueri ecologistes: qu'ac cau salvar tot, diden de non tocar arren de çò de dehòra perque i a un orde qu'eri madeishi se mèrquen. Qué se saben aqueri caradepècs de coma van es causes ena natura se sonque gessen en camp quauqua dimenjada? En bòsc que i cau èster. Que cau víuer er escur, eth hered carat en iuèrn abans dera nhèu, que semble que se reten era alend en demorant que quèigue. Dempús clar, plapat, umit, de mau botjar-se tamb era nhèu en jolh, dur entà guanhar nautada, en camalhardar, guanhar-se cada pas, cansat, cada moviment dangerós, trabalhs entà auançar. Ena primavera, per contra, esguiltent, gohit, perilhós, eth solei clarent que dificulte era vision, contrastant es ombres longues e neres, que te sharramostís era pèth. Ena tardor, calor e color a còps enquia noveme, dempús gibrat e eslingós, eth peishiu torrat, marronós igual qu'es bèsties. Ecur o talaments clarent que creme es uelhs, calorent, o sombre e ombrèr en ostiu, mès que moscalhons ath vrèspe. Cada moment qu'a era sua mòda, jamès guaire comòda, e que se i cau hèr tà tot çò que demane. Lèu tostemp dura era montanha, tàs òmes e tàs bèsties. Es bèsties tanben que cacen, qu'a vist a hèr as panquères, as agles, as gats-martins e as vops... Toti que se cerquen eth pan d'ua manèra o de ua auta. Es sanglièrs, a còps, qu'entren en un truhar e que lo des-hèn, qu'ei eth pan deth pagés, aquerò.

Ena montanha cau conéisher es passades, era manèra de méter eth pè enes mali endrets, sajar de baishar sense dangèr quan ena esquia i pòrtes quaranta quilos. Cau tier en compde toti es perilhs. Ath praube Tònho, e tanti d'auti, que lo calec anar a cercar. Que cau escotar er entorn, a on eth silenci e tot te parle. Cau senter-se era umiditat dera rosada, saber se serà un dia sec, se torrarà eth solei o eth hered; lheuar-se fòrça abans que despunte eth dia, de nets barrades pujar ar ensús deth bòsc o en ua clarulha, entà qu'era auba te prengue en tot agüèitar-te un paquetòt de sanglars que hodèguen en aquera esplanadòta que ja coneishes de d'auti ans. E quan açò passe, quan trapes era oportunitat de veder-les a hodegar sense que t'agen vist, non tostemp qu'ei ara prèssa de préner era escopeta e plaçar-la-se contra eth muscle en tot méter era gauta a tocar deth hust hered, a còps que s'ac vau de demorar un shinhau en aqueth moment, guardar-les e gausir de veder-les a hèr ua estona, damb eth piets en sòu tà non descorbir-se, còp de capihonar ena potja tamb eth morro e veir coma hèn a saltar tèrra, hoishinar jos era leuva³ enquia trapar es arraïtzes, acaçar-se en tot riulejar, botjar es brancs que son per tèrra entà trapar-i ath dejós es cebes e es insèctes entà que les aumplisquen es estomacs tostemp ahamiats. Veir com a cada hodiejada que lhèuen un tròç d'aquera potja coma se volessen pelar era tèrra, damb es musèths empipotadi, es sanglaròts imitant as pairs. Que hè gòl de veir-les atau! Que non ei cap tot de campar-se es revistes, ne d'aguardar fòrça reportatges de bèsties, qu'era natura la cau víuer, senter-la

³ Leuva: endret erbat enes tucs, lòc d'èrba ena montanha.

entà poder-la conéisher e auer-li eth respècte que merite. Qu'ei en aqueri moments qu'eth se sent era pèth com era des bedothi, clara e raspa, qu'escote a còps com eth bedothi madeish, shudor de tèrra. Eth que se sap natura, hilh d'aqueth Aran que fòrça aranesi non coneishen, mès qu'ei era arraïtz de tot! Eth se sent aquera saba aranesa a pujar pes pès, pes vees ensús enquia que li arribe en còr. E sap qu'aquera ei era vertat anciana de totes es causes...

Totes es vivéncias, totes aqueres experiéncias viscudes pendent es ans de montanha e de caça, que l'an tornat dependent d'aqueres esmoigudes, dera adrenalina segregada que li ditz eth gojat, deth vam que lo posse a gésser tamb es cans encara que non sigue sonque peth torn deth pòble, tà trèir-se e trèir-les eth hered e hèr a córrer era sang. Aquerò de dehòra qu'ei era vida.

Ara, qu'ei eth sòn hilh que lo i acompanhe. Eth gojat que's ditz com eth vielh pair, Joan, e aqueri canhòts valenti e coratjosi, qu'a despriet de non nautar sonque dus pams de tèrra s'encaren ad aqueres bèsties tamb ues caishes formidables sense bric de pòur, ma hè! Dilhèu que les harien a arrecular se siguessen mès nombrosi, que non se hèn guaire endarrèr, sonque tà salvar era pèth. E aquerò tanben que s'ac vau d'èster vist sense prèssa, que senten eth herumi d'un tròç luenh, que seguissen aqueth flas atentius, nas en tèrra, sense bric perder-lo enquia que les trapen aqui, a on se credien segurs, encunhats en arrames, arrominguères e espiarrons. Es sanglièrs qu'an eth sòn jaç tostemp ena ombra mès escura, amagadi e tranquils pendent eth dia. Alavetz, quan es cans les descorbissen, eri lairets, es auti riulets e a còps idòls deth qu'a rebut, tan per un costat coma per aute. Peiròt se sent eth mau des gossets ena sua carn, que son ua extension dera sua persona, ua part importanta deth sòn èster.

An passat tantes causes amassa que non volerie pas que les passèsse arren, que s'estimarie mès de passàc eth. Es cans e eth que son ua madeisha causa e non saberie pas hèr sense eri.

Que i auie nhèu aqueth dia, abundanta e grassa. Gesseren deth bòsc entà entrar enes peisheus. En non auer-i bestiar de bòrda en país, que de cada còp n'i a mens de peisheu clar, es gestons qu'aumplissen aqueri parçans de transicion d'un mèdi, eth deth bòsc barrat d'arbes, e es peisheus dubèrti e nets d'arbes as caps. Eth vedec un rastre agüeitant damb es binòcles, se lo i pensaue, ère un endret perfècte entada eri. Es cans caradi a tocar deth jolh. Tot qu'ère d'un color fòrça uniforme, com passe quan i a nhèu e eth cèu non ei clar, que i a bromes qu'ac tornen tot grisàs. Seguir eth rastre e hèr eth minim sorrolh qu'ère era clau, les meteren es boquères as cans entà que non lairèssen. Nas en tèrra, òmes e cans, seguir aqueres peades, es pès dessus des esclaus qu'auien deishat es bèsties, pujar e pujar, doçaments. Tot en un còp, abans de gésser deth parçan de transicion, eth rastre que torne a baishar de cap ath bòsc. Eri, ath darrèr. Baishen e baishen, entre en bòsc, mès qu'as pòqui mètres torne a virar, quauque torn pes arrominguères deth dejós deth boscarret aqueth e torne a pujar, e ges deth bòsc. Un còp de mès de cap as darrèri bedothes abans deth monte ras, dus o tres torns peth dejós des bedothes, puge un shinhau mès e torne a baishar, ath dret enquiath bòsc un aute còp. Eth, Joanòt, que n'ei estonat, mès tanben encuriòsit, que li'n vò ad aqueth mascle solitari que semble que se fot d'eth. Que sap qu'ei un mascle pera mida dera peada, grana e ampla, mès pes qu'eth d'ua troja. Qu'ei solet, perque non i a sonque es pautassades d'ua bèstia, tostemp era madeisha. Se demane se quin motiu pòt auer entà hèr aqueri viratges, aqueth deishar-i energia tà non-arren, aparentaments. Mès qu'eth non sap coma pensen es sanglièrs, ja li agradarie poder-se apropar a comprèner es motius que les pòrten a hèr aqueri carrèrs e marrècs pera montanha desèrta, mès non ac compren encara. Abans d'arribar en bòsc que se vire entara montanha.

Eth qu'a vist era cabana aqui, lonh, que la i sap de hè un arramat d'ans, que pense que i deu auer anat a shomar, dilhèu a gratar-se en canton o simplaments assegurar-se que non i a arrés. Se n'i pugen en silenci. S'entenèn damb es mans. Eth rastre, efectivaments, seguís aquera direccion, ara, de cap. En arribar ena pòrta que s'i coneish era jadhla, en lumedar que i a deishat peu en gratar-se. Eth qu'aguarde ar entorn, que pren es binòcles e agüeite tot çò qu'ei capable de veir d'aqui estant. Eth rastre que torne a baishar, mès qu'un bonh deth terren non li dèishe veir se torne a entrar en bòsc o non. Que i cau baishar. Li semble que non pòt èster guaire lonh, atentiu ara per se calesse tirar-se era escopeta deth muscle ara prèssa, la pòrten ena man. Enjós, enjós, en silenci es òmes e es cans. Passen peth dejós deth bonh que li auie tapat era vision deth rastre des dera cabana. Que torne a anar entath bòsc. Mès qu'en aqueth moment ven un paquetòt de sangliers mès enjós. Ua porcèra e quate o cinc sanglaròts, beroiets dejà. Escopeta en muscle es dus ath temps e peten es tirs er un darrèr der aute. Era prumèra de quèir qu'ei era pòrca. Non falhen es auti. Que'n quèn tres. Es cans i arriben de seguit e acacen es dus auti garrinets, qu'idòlen coma hòls. Dus auti trets. Silenci. Tot qu'ère mòrt. Arren mès non volude. Eth silenci dempús des trets semblaue espessir-se, com eth gris deth dia. Eth vent e tot qu'ère carat e talhaue er aire com era guinhaueta que hègen a servir tà daurir aqueres bèsties, es porcerets, un còp netejat eth vrente s'aprofitarie tot. Tot en un que dauren convèrsa. Eth que didec que non sabie cap se com s'ac entifonarien entà poder-les baishar toti. Les trinquen e espelhen ara prèssa. Dera troja çò de mès trende que'n profiten, çò d'aute demorarà aqui entà d'outes bèsties qu'ac an besonh. Arrianglos, caparròis, maries blanques, vops, gats-garièrs, gats-martins, panquères e d'auti d'aquera classa. Es corbassi e tot que'n haràn hèsta de çò que i posque demorar. Joanòt ère segur que pòc temps dempús d'auer aucit non i quedaue arren des vrentes, tot que s'ac minjauen, tot. Non se i coneishie ne era taca de sang, qu'en aqueth moment ère ben grana e espessa, ath dessús dera nhèu heireda que humaue...

Es petits que sigueren estacadi de dus en dus e que les arrossegarien ath laguens d'un plastic. Era porcèra, es tròci finí, se la cargarien enes morralets. Mès abans que calie esdejoar, que hège fòrça estona que caminauen. Aquera caça que les auie hèt a desbrembar eth rastre qu'auien seguit pendent dues ores aumens. Se lauèren es mans damb era nhèu, non pensauen cap qu'aurie estat besonh de desinfectar-se ben abans de minjar. Qu'ère atau era abitudina. No'n tornèren a parlar enquia qu'agueren acabat d'esdejoar, e qu'auien ua bèra hame. Eth que didec que se n'auie escapat aqueth vielh esberit e sabent, mès que non tostamps aurie tanta sòrt com aqueth dia. Totun, les auie deishat un beròi present a cambi. Aqueth que non deuie d'èster eth prumèr viatge que l'acaçauen, dilhèu auie aprenut a hèr a barar eth cap des caçaires damb torns e mès torns abans d'enconhar-se. Çò que mès li chocaue qu'ère de non auer trapat era heugada. Qué deuie d'auer minjat, e sustot, a on? Non l'ac diguec cap ath gojat tot açò sonque ath cap des ans, quan dejà vielh non se podie acabar d'empassar com auie cambiat aqueth òme que de joenòt auie estat un bon caçaire. Clar que comprenec se perqué, mès non sabie coma podie èster que non aguesse pogut mès er instinct de caça qu'eth dolor dera pèrta.

Eth soniaue damb aqueth masclàs qu'auie estat capable d'amagar-se pro entà escapar-se-li. Perque era caça qu'ère sustot aquerò, eth rèpte, era cèrca, era luta òme-bèstia deth començament des tempsi. Aqueth tè-tu, tè-jo, entre era intelligéncia e era fòrça, entre era astúcia e era poténcia, entre era capablor e eth mèdi físic, entre era volentat e era subervivença. E aqueres causes qu'anauen pes dus costats, puish qu'eth pensaue qu'es sanglars èren intelligents, astuts e capables d'enganhar ath seguidor. Que non ère sonque tà minjar que se caçaue, encara que sustot ère tad aquerò. Ère evident qu'es sanglars qu'auien aucit l'auien distrèt d'aquera obsession prumèra, pera quau auien caminat tant. Ua gorra⁴

⁴ Gorra: porcèra, troja.

tota joena, damb ua arnelhada qu'engorjaue de veir e ues cueishes polides, e aqueri petits qu'auien sauvat a quartièrs en congelador e que se les auien anat minjant de man en man, aguisadi ara mòda d'abans, damb chicolate e misharnons de prat. Que les auien trèt era gana fòrça dies e açò qu'ère fòrça d'arregraïr, per açò auie un gran-gran respècte per aqueres bèsties. Tot igual, aqueth mascle solitari que lo temptaue, li baraue en cap eth motiu entad aqueres marregades entre eth peisheu e eth bòsc, sentie talaments coma s'era bèstia siguesse capabla de pensar-se ua estratègia entà escapar-se deth caçaïre e aquerò qu'ère polit e temptador, que l'ahiscaue a seguir aquera cèrca, engormandie aqueth vèrme que li metec eth sòn pair, que ja li viege deth pair vielh tanben, e qu'eth a sabut passar ath sòn hilh, que seguís ua linha de caçaïres e montanhaires que li hè a sénter fiertat. Passar ua cultura, era d'ua familha, era d'ua tèrra, era d'un país qu'ei seguir viui enes que vien ath darrèr quan nosati mo'n vam.

E que se n'i tornèc. Que pugèc peth madeish lòc, pas a pas, aqueres comes de hèr qu'anauen hènt camin, entà tornar a gèsser ara madeisha nautada. Arren que non vedec de tot eth carrèr. Ne ua febla hodegada. Se'n tornèc a baishar en bòsc e campèc damb es uelhs e damb es aures. Arren. Ne ua branca que petèsse, un gronh. Se revirèc de cap a ua coma que i sabie un tròç enlà. Escotèc. Arren. Dilhèu, que pensèc, qu'ère massa d'ora encara, que se degueren d'espantar toti es deth parçan damb aqueth rabatge der aute dia. Degueren de sénter era aulor dera sang d'un tròç enlà, e era pòur qu'aquerò les deu desvelhar. E atau, damb es mans ena pòcha, vuedes, que se'n tornèc tà casa.

Joan qu'ei joen, era sang que li borís e qu'a besonh de gèsser soent. De gèsser e d'entrar, que non pare ne un moment. Ei impossible de veir-lo estancat, liegent o guardant era television, que non sigue ath ser, e sonque perque non se i ve! Damb quauqui companhons qu'auien dit d'anar a caçar, d'anar a hèr ua mauta. Aquesta non ei cap era mòda que hèr damb eth pair, aquesta manèra qu'ei mès estatica, que te diden a on t'as de posar e aqui quiet, sense mòir, demorar que passen es sanglièrs que d'auti tòquen mès enlà, que les hèr a botjar a truca de sorrolh, era pòur ath rabatge e as lairets les hèr a gèsser des jadalhes amagades. Non cau pas conéisher es heugades e es passades, se son pro gent trèn deth cogader tot çò que i age en aqueth parçan, aqueth tapatge que desore tota bèstia. Que n'i a un que pòrte era votz e que ditz as auti çò qu'an de hèr. Joan que s'estime mès era mòda deth pair, mès dinamica, mès ar aguait, seguir-les, sajar de pensar com eri, veir d'endonviar era sua idea e interceptar-les eth desir d'anar-se a amagar en bèth espessulhèr. Tot silenci atentiu, tot uelhades carades, tot entener-se sense arren díder. Açò d'aute qu'ei mès primitiu, mès pòc fin. Era mauta qu'ei com ua hèsta de pòble, sorrolhosa e divertida, a on es joeni pòrten era votz e eth mès gran desir de divertir-se. Que i va Loís tanben, damb Joan que son cu e mèrda, que non saben estar er un sense er aute. Açò qu'ei atau des qu'èren petits, tostemps desencusar-se er un damb er aute, tostemps amagar-se es dolenteries, tostemps amassa tàs trufanderies, tostemps ensems entà tot. Ja s'an trobat, ei clar, entà premanir es causes tà londeman. Es escopetes son netes, era municion prèsta, es gossets ben minjati e ja a era permission deth pair entà emportar-se-les-ne. Eth pair que li ditz tostemps que n'aurà de començar d'ensenhar-ne a bèth un de sòn, qu'aquerò ei quauquarren qu'a de hèr tot caçaïre, que cau auer ua bèstia ena que pogues confiar sense auer-te-i de pensar. Eth, per contra, que pense que ja va ben damb es deth pair, qu'au coneishen ben.

Se lhèuen fòrça abans de trincar eth dia. Entara aubeta clara qu'an d'èster en lòc, que començaràn de plaçar-se ara auba, as prumèras lums. Eri que pòrten grani quate per quate e non cau que se desplacen deth pòble estant, coma se hège abans quan caçaue aqueth vielh que portaue eth madeish nòm, senon

que s'apròpen çò mès que pòden ath lòc on vòlen hèr era batuda. Se i a nhèu, com aué, qu'auràn de deishar es coches mès luenh. Saben tà on van, coneishen ben er endret, non ei pas eth prumèr còp. En lòc a on dèishen es coches que se diden tot çò que s'an de díder. Eth que les a de tocar se demorà encara ua estona aquíu, es auti ja saben s'a on s'an de plaçar. Joan qu'ei apròp de Loís, non ei sonque un shinhau mès ensús, eth que non s'a metut eth justet iranja e non lo ve, mès que lo i sap, s'an desseparat un moment abans d'enténer eth prumèr tòc de còrna. Alavetz tot qu'ei lairets. Que i a mieja dotzea de gossets e sèt gojats. Miquèu e Ramon an anat mès ensús e a man quèrra, e Martin e David a dreita de toti eri. S'entenen es patacs deth garròt de Tòn que pataquege es arbes en tot pujar, pòrte un bon barrèr. An dit de hèr un embut invertit entà barrar-les eth pas. Miquèu e Ramon auien de pujar enquiara pista perque les ei un lòc de bona escapada. Es auti que son escalonadi d'ua manèra que ja coneishen. Tot en un s'entenen es peades pesantes e pressades peth miei des lairets, coma un galòp. Es muscles se tensen, era escopeta hereda contra era caròla, eth guant que penge deth canèth, es nèrvis a flor, eth dit sent era heredor deth metau, prèst entà çò que calgue, es uelhs atentius a tot çò que se mò. En passe un dauant sòn, un tret, dus, idòls deth sanglar herit, crits, aücs des cans empodoats pera ànsia de sang. Tot qu'ei sorrolh, de branques que peten, de mates que se trinquen, de trets, de lairets, es patacs deth garròt que non pare, de riules dera gorrialèra espourida, mès trets, mès crits. De man en man tot que se care, se normalize, sonque que quauquarrés que cride encara. Ei Loís que cride, planhòte. Que i cor! Tot en un que pense que non portaue eth justet! Que i arribe de seguit e lo trape estenut en tèrra, a un horat en estomac e ua grana taca de sang que s'esten. Ara non cride mès, sonque pantèishi escurs, era uelhada perduda. Joan que se i jolhe, se trè eth justet e li sarre era herida damb tot eth sòn pes. Cride as auti, que van arribant de man en man: "Cau hèr un baiard, hètz lèu!". Es auti que trèn es guinhauets. Tòn qu'arremasse era canilhada, les estaque amassa un peishic mès enjós. Miquèu e Ramon hèn dues bones hurgues de mata, i passen es anoracs cordadi enquiara nautada deth guidèr, damb dus n'i a pro. I cochen a Loís e l'estaquen damb es centures entà que non pogue quèir ne botjar. Joan les ditz que s'an de dar aire, que pèrd fòrça sang. Au sarre eth piets damb era sua samarreta, que se l'a trèt, non pòrte qu'eth tricòt ara. Non se bremben mès des bèsties abatudes e aplatades ath miei d'aqueth bòsc clar, eth companh qu'ei herit e que lo cau portar en espitau. Son joeni e fòrti. Baishen damb suenh mès qu'ara prèssa, a granes camalhades, bèth troçòt ath córrer. De quan en quan se càmbien entà non auer es comes cansades, non se pòden riscar d'esguiltar-se. Tòn que passe ath deuant, ath mès córrer entà cargar es cans enes coches. Se pren ua ranchèra e puge pera nhèu damb suenh, non tarde guaire a vier a ajudar, que ja son apròp deth coche. S'intercàmbien un còp de mès enquia qu'arriben en cargader, a plaseret que l'installen sus ua manta vielha qu'ei tostemp aquíu, ara l'arregraïssen. Loís non botge, non pantèishe tanpòc. Es gojats son espantadi coma tot, es uns hèn ara prèssa tar espitau, es auti preocupadi, tornen a pujar e n'auancen entà arremassar çò d'estenut e quan son prèsti baishen amassa damb es cans que ja auien embarrat ena remòrca. Que son luenh entà portar es bèsties en cargader, mès que les cau vuedar prumèr, non pòden pas emportar-se-n'ac tà casa tot aquerò. Es cans ara ja son tranquils, es gojats non artenhèn a tranquillizar-se. Loís que hège mala mina, e qu'ei terrible de saber qu'un d'eri li a fotut un tir...

Lo carguen, ath praube Loís, damb era portadera madeisha, Ramon que puge ath darrèr deth coche. Lo dèishen anar damb suenh sus era manta, trèn es mates e les lancen ath bòrd deth camin. Loís que puge damb eth, li torne a sarrar eth piets, sage d'arturar un shinhau aquera emorràgia que seguís de colar. A Loís li còste d'alendar, Joan qu'ei espantat de veir-li aquera cara esblancossida e encara mès quan enten aquera roguèra, li ditz a mieja votz qu'a hered. Joan li ditz que non se canse, que de seguit seràn en espitau e que se meterà ben, profite es anoracs des companhons enta meter-les-ac peth dessús, torne a sarrar era herida, Loís que comence un sarrangalh, un pantaish hondo e de pòca fòrça. Qu'ei David qu'amie, e ath sòn costat que i va Martin. Er un que li demane ar aute se perqué non portaue eth justet e

er aute que li respon que se li auie quedat en casa, que sa mama l'auie lauau e eth que se pensaue d'auer-lo en morralet, non se n'auie encuedat enquia qu'èren aqui. Martin ei virat entà darrèr, que ten fòrt a Loís pr'amor que non se botge damb es sauts deth coche. Joan li sarre era herida. David qu'amie a tota prèssa, an picat dejà as pompièrs, les an dit qu'eri les anaràn a trapar, que siguen ath cas, damb era ambulància complètaments equipada. Joan qu'a es mans plies de sang, pense que non la volerie veir. Li ditz a Loís que tengue, que de seguit seràn en espitau e aqui li taparàn eth trauc. Li parle tot eth temps, que non se'n hèsque, qu'aquerò tada eth non ei arren, trufandèr, li ditz qu'aqueth mètge tremolós que i a en espitau i estarà ua estona entà enlinar era agulha, mès que non age pòur, que non ei guaire grana, sonque com aqueres que hège a servir mare tara lan, l'ac ditz tot arridolent, que s'an hèt a temptar en tot arrir tota era vida, de quan comencèren er estudi amassa. Li torne que tengue, qu'aguest temps se hè long perque a mau, mès que non i an estat bric entà baishar-lo e en un patac seràn ena carretèra e aqui David que sarrarà er accelerador. Que dilhèn ja les i demoren es pompièrs, li ditz. Quan arribèren en godron qu'arribaue tanben era ambulància. Virèc ara prèssa, dauriren era pòrta deth darrèr, treigueren ua civèra, la meteren ath costat deth coche, calèren ath dejós de Loís ua tela holabla e la holèren aqui madeish; entretant, un infirmier li prenie ua via en braç e eth sèrum ja comencèc a baishar, que lo tiege damb era man mès çò de mès nauta possible. Ada eri les ne treigueren, non podien embarrassar, qu'ac calie hèr tot ara prèssa mès pressada.

Alavetz que lo preneren entre tres e lo placèren en baiard que demoraue, de seguit ena ambulància, Joan que non demorèc que li didessen se i podie pujar, qu'en un salt ja siguec ath sòn costat. Un patac dera pòrta en barrar-se e era forgona a tota vitessa. Loís non se botjaue, esvanit; damb es lums fòrtes laguens dera ambulància Joan que poguec veir eth color dera mina de Loís e se n'espantèc terriblaments de veder-lo tan mau fotut. Non se voludaue bric, qu'ère deishat anar com un pipòt. Tot en un còp vedec qu'eth nas se li agudaue e se carguèc de pòur. Era ambulància qu'anaue a tota velocitat, totun, non sautauen pas tan coma pera pista de tèrra. Aqueri gojats non hègen que hèr-li causes, er un guardar-li era pression, er aute trèir-li ròba, a Joan non lo i deishauen apropar, mès qu'encara confiaue, en pòga estona serien en espitau e aqui li harien çò que calesse entà que se tornèsse a méter ben; sabie que se calie lo portarien ena sala d'operacions tà auer-lo o demanarien er elicoptèr entà portar-lo-se'n. Li didie que tenguesse, tot eth temps l'ac repetie, non se daue compde ne de qu'ac didie en votz nauta, li semblaue que sonque ac pensaue. Quina mala sòrt non auer-se metut eth justet, pensaue, tot igual qu'eth sabie que tan que i aguesse tirs non s'auie de botjar deth sòn lòc, qué i hège ath pè deth sanglièr mòrt? S'aumens aguesse portat eth justet...

Aquera forgoneta que les portaue tutaue com un somèr estranh. Lo heren a hèr enlà, treigueren aqueres pales qu'auie vist tanti còps enes pelliculles, un, dus, tres... dehòra! Loís se lheaue deth baiard damb ua secodida terribla, e tornaue a quèir com un sac. Joan que se n'encuedèc que li gessie sang pera boca. E aquera maquina, tutar e tutar, se li calaue en cap aqueth son terrible, que l'acabaue de cargar de pòur. Un còp de mès, un, dus, tres... dehòra! E Loís que tornaue a saltar coma se siguesse de drap. Era maquina que mèrque es patacs deth còr que seguís de tutar seguit, alavetz: un, dus, tres... dehòra! Joan que s'enten ada eth madeish de cridar, Loís, Loís, non te'n vages!, que cride. Un des gojats que l'abrace, qu'ei un infirmier, que se coneishen, li ditz que s'a acabat, que non i an pogut hèr arren entà salvar-lo. Joan que ditz que non, que non pòt èster, que non e que non...

Joan anaue a trabalhar sense ganes, minjaue sense gana, non auie enveja d'anar tara tauèrna a trobar as auti, qu'ère tocat per aquera mòrt, terriblaments afectat, mès no'n parlaue. Tanpòc auie ganes de parlar. Non comprenie perqué Loís auie deishat eth sòn lòc entà anar a trobar eth sanglièr qu'auie abatut. Non ère cap eth prumèr viatge qu'anauen a caçar amassa, sabie coma calie hèr es causes e sabie coma ne

podie èster de perilhós meter-se ath deuant d'ua escopeta, e encara sense justet! Que non ère bric bèstia, Loís! Les auie dit que volie tornar lèu, que non s'esdejoarie damb eri, que non auie eth temps. Quan es auti l'en-hisquèren entà saber-ne mès les didec gadau, que non l'emmerdèssen qu'auie causes a hèr. Joan ac sabie, encara qu'eth non li n'auie parlat, sabie que rondaue a Patrícia, auie descorbit com la guardaue, es arridolets secrets ara vista de toti, era complicitat incipienta d'un interès agradiu de mau amagar. Vedec a Patrícia en enterrament, qu'ère des-hèta en plors. Tot qu'ac auie costat era prèssa, era puta prèssa per anar a caçar au portèc de desbrembar-se eth justet, era puta prèssa per tornar tà casa que lo possèc a gèsser deth sòn lòc dejà pactat, a mòir-se der endret segur, entà meter-se ena linha des trets. Aquera prèssa qu'auie de vier per Patrícia. Joan que la odièc per un moment, diable de hemnes, que tostemps ac espatlauen tot, pensèc, mès que sabie qu'arren i auie a veir era damb tot aquerò. Li semblèc, totun, que dar-li ua explicacion ara mòrt de Loís l'aleugerie, poder cargar-li era culpa a Patrícia li treiguie eth pes que portaue ath dessus e se comencèc a convèncer qu'eth non i auie arren a veir en aquera mòrt tan terribla, qu'aquera desgràcia e aquera culpa les auie costat Patrícia. E damb açò que se netegèc, e que sagèc de hèr coma s'arren, enganant eth pensament tà que non anèsse a trobar a Loís, non dar-li mès torns, virant eth còs entara hame, trabalhant fòrt entà dormir a plaser, un mausòn que non acabe.

Passats dejà mesi longui der accident penible de Loís, Joan que non auie anat bric mès a caçar. Que li auie vengut eth gust peth trabalh, eth besonh dera despena fisica d'energia, auien tornat era hame inacababla e er arridolet enes pòts, tanben es ganes de foter-se d'eth e des auti, mès non pas eth besonh de gèsser a caçar, que sense saber se perqué, lo reculaue, non volie encara agarrar era escopeta, non. Sa pair, que hège coma d'abituda, lo i convidaua tot soent, e eth arrefusaue damb desencueses de mau pagador: que se sò cansat qu'a estat ua setmana fòrça pesada, que s'è quedat damb es gojats entà anar tad ací o tad d'aquíu, que se vau a hèr-li es lates tath uart a mama...

Ath cap des dies li didec eth pair que volie trèir es gossets, que lo i acompanhèsse, qu'auie vist era tralha deth senglar pròp deth poblet, Joan que non n'ère ben convençut, que non n'auie ganes, de gèsser. Eth qu'insistic, que dilhèu ère aqueth sanglieràs que hège ans que persutaue entà bater-lo, qu'era esclaua ère de bona mida, qu'ère segur qu'auie peus blanqui. Joan, que non. Eth, que non se'n hesse, que ja se n'i anaue tot solet, que non li ven d'aquíu, que quan n'age ganes, que non passe pas arren, que virarà per aquíu e que se'n tornarà e es cans qu'auràn hèt ua passejadòta e eri qu'auràn prenut er aire fresc ena cara.

Açò que passaue atau lèu-lèu cada vrespada, eth gojat embarrat en casa e eth pair trèir es cans. Cada dia li hège a veir eth sòn desengust per non voler-lo-i acompanhar. E cada dia tanben eth gojat decebut de non voler acompanhar a sa papa en aquera gessuda pes entorns deth pòble, ne quan anaue veritablaments a caçar...

Ath pair que li hège mau de veir ath gojat atau, desganat e tot esblancossit. Entada eth tanben qu'auie estat un desengust gran pèrder a Loís e veir era tristot de Joan, es plors dera sua hemna e de sa mair de Loís, eth trincament deth pair, tot aquerò que les desorèc d'ua tau manèra que les costèc de passar-se-n'ac. Mès qu'ac auie de sajar tot entà qu'eth sòn hilh tornèsse ara vida de tostemps, sense desbrembar a Loís, mès que tornant a trobar es ganes de víuer qu'a d'auer un gojat dera sua edat. Gèsser que da calor ara sang, color ara pèth e illusion per víuer. Ère conscient que pèrder un amic ère pèrder quauquarren de fòrça important, encara qu'eth non auie agut era sòrt d'auer amics atau. Mès que les auie vist toti aguesti ans, tostemps amassa de quan comencèren ena escòla, quan er un va a vrespalhar a çò der aute, quan

l'auie d'anar a cercar entà explicar-li me sabi se qué, quan es dus odiauen era madeisha mèstra perque les pelejaue, o quan es dus volien era madeisha gojateta e se hègen mala cara quauque dia, que non duraue jamès.

Solaments açò que les hège a enfadar, que s'ac prenien en tot jogar. Era sola causa que Joan auie hèt sense Loís qu'ère de començar a caçar, perque ac hec damb eth. Mès aqui tanben que cerquèc ar amic, e que persutèc enquia convencer-lo d'acompanhar-les-i. Mès que Joan n'auie eth vèrme e, per contra, Loís que i anaue per hèr-li plaser e companhia. Tanplan se i acostumèc a man en man, e alavetz qu'èren un escabòt de companhons que i anauen amassa. Era caça auie passat a èster ua causa mès des que hègen amassa aqueri gojats que compartien es gessudes entàs hèstes e es bars de net, era bicicleta de montanha e es esquís, un divertiment. Que hègen ua còlha entà çò que siguesse.

Eth coneishie ben ath sòn hilh e credie que coneishie a Loís coma se siguesse eth sòn hilh, e non podie pas comprèner qué diable l'auie empenhut a botjar-se mentre tirauen, qu'ère ua gessuda que trinkaue totes es normes, e sustot era mès basica, era dera subervivença. Cap de caçaire experimentat aurie deishat eth sòn lòc quan ei eth moment de tirar. Non arribaua a comprèner qué l'auie pogut hèr a botjar deth sòn sèti segur. L'ac auie demanat a Joan, mès qu'aguest non li auie sabut respòner sonque qu'ère pressat e que non pensèc es conseqüències, que gessec e pro, que li didec. Conforme as explicacions de Joan, eth que comprenec que non auie pas agut eth temps de demanar-li perqué, e dempús, entà qué? Un còp mòrt, quin sentit auie saber se perqué auie actuat atau, metent-se en un tau risc. Entath sòn hilh qu'ère ua pèrta terribla e auie de hèr, tu per tu, entà arténher que gessesse de casa, que comencèsse a sènter er aire hered ena cara, que tornèsse a hèr ua vida normau, que jamès plus serie com era d'abans. Eth patie de veir a Joan perdut, confonut en ua mar de dobtas, ère coma s'era seguretat damb era que se botjaue normauments l'aguesse perduda e tostemps tà tot se repensaue. Non auie ganes de gèsser e semblaue qu'arren l'estimauaue. Hège es causes per abituda, sense encuedar-se que les hège e non arrie ne se trufaua com acostumaue a hèr abans d'aquerò de Loís.

Joan que sabie qu'a Loís non li agradaue tà díder era caça, que non ère sonque per seguir as companhons que i anaue. Eth non sentie eth besonh de seguir un rastre, de fixar-se enes peades entà obtier era informacion precisa dera quantitat (mairs damb petits dilhèu un totau de ueit, hilhards joeni, tres o quate) e era qualitat (mascles soleti, mascles vielhs, hilhards corropadi). Non, eth que i anaue, se metie a on li auien dit de meter-se, disparaue se passauen, ajudaue a daurir-les e a trincar-les, les espedoçaue e se deishaua encomanar era alegria des auti; mès non n'i auie mès, sense guaira emocion, sonque era de senter-se d'ua còlha, d'un grop. Ath començament de caçar damb eri, es auti que se li'n fotien, li didien qu'ère un cagat, que semblaue a Ròc de Jaime, que vedec un sanglièr que corrie cap ada eth damb era boca dubèrta, puish qu'ère herit, e deishèc estar era escopeta e eth morralet entà escapar-se'n ath mès córrer en tot cridar que se lo volie minjar! D'aguesta hèta, que deguec de passar vè-te a saber se quan, que se'n servien tostemps tà foter-se des covards. Atau que se fotien a còps de Loís, mès Joan que sabie que pòur non n'auie bric, mès lèu manca d'interès; s'aguesse agut un shinhau de pòur, sonque un shinhau, non aurie pas gessut deth sòn lòc a meter-se ath miei des trets. Non que non ère pòur, senon que desinterès per aqueth espòrt qu'as auti les agradaue tant. Joan sabie qu'es caçaires hègen un servici ara societat, ajudant a controthlar era poblacion des sauvatges. En segontes es pòbles non aurien cuelhut truhes, ne milhòc, ne leitugues, s'eri non aucissen periodicaments es sanglièrs, es cèrvis e cabiròs der entorn. Non i trobarien cuelheta en anar-i a campar ath maitin se non siguesse per eri. Mès Loís que pensaue qu'era natura se regulaue per era soleta, qu'ère pro 'intelligenta' entà hèr çò que cau hèr sense compdar damb es caçaires. Loís qu'ère un tipe intelligent, que pensaue es causes e non se deishaua pas

portar peth remau. Mès qu'èren amics, e per Loís, Joan qu'aurie hèt quinsevolh causa que li aguesse demanat damb es uelhs barradi. Per açò eth shagrin de Joan creishie se pensaue que Loís auie anat a caçar sonque per dar-li era man, per hèr-li eth gòl, per anar amassa com auien hèt a compdar de trobar-se ena escòla ena prumèra classe e non desseparar-se bric mès. Aguesti pensaments que li acabauen de trincar era anima en tròci, non se podie acabar aquera mòrt, non se la'n podie empassar de cap de manèra. Sajaue de non pensar-i, de non dar-li guaires torns a un hèt irreversible, mès que li hège un mau terrible. Ja non li valie mès de culpar ara prauba Patrícia, era non i auie arren a veir damb aquerò. Auie estat ua gessuda entà un mau moment, mès que sabie que non auie eth tòrt d'arren.

Joan, ara fin, qu'anèc damb sa papa a passejar, per non auer-li de tornar a díder que non, damb es gossets. Li hec gòl de veir-les e eri li heren ua hèsta de pòur, conscienti que hège dies que non lo vedien. Tot aqueth sorrolh animèc a Joan, dilhèu poirie hèr coma se non aguesse passat arren, enganhar-se ada eth madeish sajant d'arturar eth rebrembe dera desgràcia, deishar de pensar ena abséncia, aucupar era ment en trabalh, hèr a trabalhar eth cervèth en d'autes causes. Qu'anèc damb eth pair a passejar per darrèr deth pòble, eth pair que se carguèc era escopeta, Joan non la volec pas.

Aquera corredera des cans que li agradaue, anauen e venguïen tot eth temps des pès d'eri au diable e deth diable as pès d'eri. Hègen, de quan en quan tanben, escorrubandes en tot divertir-se a acaçar-se. Joan que trobèc agradiu eth hered ena pèth, e que se heiregaue es mans entà sajar d'escauher-les-se. Caminauen un shinhau de prèssa entà secodir-se eth hered deth dessús. Quan eth solei se cogauè non hège bric de calor e eri auien eth còs heired. Peiròt qu'ère content d'auer aqui ath sòn hilh, e non caraue ua minuta...

Tot en un, es cans shomar, Peiròt carat, quauquarren sentien, córrer es dus amassa en madeish sentit, se calèren en un espessulhèr de rominguères e espiarrons, toti dus córrer-i ath darrèr. Que li dan torns ar espessulhèr de matòtes punchentes, entenen es lairets des cans e es arriules d'un pòrc. Joan qu'ei nerviós. Non se i vedie arren, virauen e virauen, eth ath darrèr de sa pair sajant d'endonviar per a on gesserien, mès qu'ère impossible. Es mates qu'anauen de cada costat, secodides, un rabatge ath laguens de mil diables e aqueri lairets seguits. Es lairets que passèren a èster idòls, ganhòls e plors, pantèishi terribles de dolor, toti dus sabien çò que volie díder aquerò. Joan ère sanglaçat, era pòur li auie quilhat es peus des braci. Se hec un tròç enlà e deishèc hèr ath pair. Ara seguida, un can que'n gessec coma poguec, arrossegant-se com ua gatamina⁵, Moret qu'ère dubèrt d'ua caishalada. Eth pair, era escopeta prèsta, campar deçà e delà ath madeish temps. Sense temps a pensar que sarrèc eth dit e aqueth pet terrible enlhocardic a Joan, que demorèc seigut en tèrra, damb es mans enes aures e cridar e plorar. Eth non se n'encuedèc enquiath cap d'un moment, ja que se guardaue eth sanglieràs que li auie vengut a morir enes pès, entà assegurar-se que non botjaue mès. Es peus longui e blanqui en espiàs que lo rassegurèren qu'ère era bèstia que hège dilhèu dètz ans que persutaue tà poder-la arténher, era madeisha qu'entraue enes semiat des entorns a on i auie vist es peades diboishades, peth torn de cinc a sies centimètres de long. Tant de temps d'en·hiscar-lo e per fin auie morit as sòns pès. Se non aguessa estat leugèr qu'auria un bon trau ena cama, o dilhèu un trinc de vint centimètres, tè!, que li didec a Joan. En aqueth silenci terrible de dempús de tan de horvari, qu'entenec es crits de Joan. Joan que non l'escotaue cap, tapades es aures damb es mans e seigut en tèrra, que ploraue. Eth que se revirèc e que lo vedec aqui, com un camishèth, es codes enes jolhs e es mans enes aures, que i anèc ath córrer. Li didie: qué as Joan? Qué ei çò qu'as? E non auie responsa; eth can sauv que li lecaue es mans damb aquera intuïcion basica e clara des bèsties. Er aute, mòrt ath cant deth sanglier, plen de sang. Eth pair que s'ajoque, que l'abrace, que lo

⁵ Gatamina: vèrme de fòrça pantes que minge huelhes, que torne ua auta classa d'insècte dempús.

pren a bèth braçat, coma quan ère mainatge, e que lo pòrte tà casa. Non se brembe deth can, ne dera escopeta, ne dera pèça tan longaments persutada e finauments artenhuda e abatuda. Sonque Joan en pensament. No'n sent eth pes per aqueri socs des tèrres, qu'au hè de mau caminar, mès que seguís d'auançar. Non son ben luenh de casa. Sonque li ditz que non se'n hèsque, que tot s'apariarà.

Quan arriben ena pòrta de casa eth gojat ja non plore, qu'ei mès tranquil, semble patziu, lo dèishe dret mentre daurís era pòrta. En alugar era lum, eth, que ve que non ei sonque ua impression enganhada, non ei pas tranquil, qu'a era uelhada estranha, horaviada, estordida. L'ac ve de seguit, li calerà temps, fòrça temps tà passar-li tot aquerò. Damb sa mama que lo calen en lhet, sonque dues paraules pr'amor de conformar-lo. Ath pair qu'au hè ua compassion infinita eth gojat.

Quan arribe ena sala, lhèue eth telefòn, en aute costat eth mètge que li ditz que ja i va de seguit. Quan arribe li administre un calmant e les ditz qu'era recèpta les ac harà a londeman, amassa damb era baisha, que la vagen a arremassar. Eth gojat qu'aurà d'èster tranquil ua tempsada.

Parle damb eth frair dera sua hemna, li explique a on son eth can mòrt, era escopeta e eth sanglièr; li conde com an anat es causes e quin ei er estat de Joan. Er aute gosset qu'a demorat ena pòrta de casa e que ganhòle tot doç. Era sua hemna l'enten a díder: sauva-t'ac tot! Non ditz arren, mès era qu'ac a comprenut tot. Sonque eth gojat qu'ei important ara, Joan que passe peth dessus de tot.

LO HASAN ROGE

David Escarpit e Jessyka Rojo
Finalista

E las sarigas s'an botat a bramar coma ases

A Félix Arnaudin
A Bernat Manciet

Han matado el torito negro que nunca nadie se lo ha podido capturar

Abans-díser

La Lana Gran coneish tostemps la paura dau Hasan Roge, que n'an jamès sabut se tornaré o non, véner har cramar las amnas daus aulhèirs.

Las istòrias son bien mei qu'aishantablas, que deishan un gost de folia e de hèr tot a l'encòp es qu'an la color dau Diable, e, las cascalhar simplament sufís quauques còps a har sortir daus murs e daus pins l'audor dau sofre. La que vos vau racontar es de lunh la mei glaciala, e la mei brutlenta a l'un còp, qu'auquò's la sola que gausan pas díser, arribaratz vos de v'rai a la lugir?

Los dus pastors de qui vos vau parlar n'avèn pas de nom, probable n'avèvan augut un, mes en-hornats dens las memòrias, ce didèn juste lo joen e lo vielh bergèir, òmis shens visatges, parelhs aus autes bergèirs. Negats entre melancolia e arma de violéncia, parelhs as andadas paupadissas d'una energia antica, pris dens 'queth esturbeilh escrasant d'ua vi'a a servir la Landa.

Avèn una cassina perduda com eths dens lo bòsc, e daus aubres escurs acrochats de bruma per viver lo jorn damb lur bestiar. La Landa èra percorruda d'aqueths vents que bat dens las rosinas, mes qui dab los brueits deus animaús hadèn lo sol lengatge que los aulhèirs ausissèvan, entarrats de verds, e de tronc tròp immobils.

La lutz avèva guishat las balancas aqueth jorn, la calor de la tèrra trucava e s'esferlingava encara quand lo ser traucas d'estelas blanchòias, quand lo june pastor se mastèt, percorrot d'un fresilhon se mit a marchar sus lo camin de tèrra shens un mòt. Surpris de 'queth movement lo vielh lo sheguet shens parlar, e lo joen accelerèt... Sos pas ressemblavan quasi una corruda, e dejà esbafat, los pomons a huec lo vielh se mit a parlar, a lo sonar. Una pausa lo june se revirèt.

«Lo hasan roge me sòna, es mon torn...»

Sol lo silenci e las respiracions hòrtas deus dus òmis respondèvan a la nueit, nat cantic de gau per esquizar lo pes dau pinhadar que se rebarrava quasi sus eths, autèna e victoriosa.

La corsa se hit mei preishanta, mes lo vielh aulhèir arribèt ad agantar la man dejà glaçada de son parçonèir que se semblava hùger eth medís, e bruscament lo revirèt, per afrontar sa paura, per cruishir sa huita, e 'quí vai veire...

Vai veire ulhs devenir brasas, de las blugas escarlatas d'un enfèrn, d'un còr esclatat per un demon... Daus uelhs roges ludents dedens l'escurada, torturats per lo quite Satan...Lo june pastor se liberèt de sa darnèira estrenta umana, e dens un sorrider hòu se rebotèt a córrer, e dens una pausa sacrificada, s'esferlinguèt sus lo camin, vai disparéisher vèrs un jamès absolut e infernau...

Diden que lo lendeman, lo vielh avèva estat trobat eslongat sus lo camin ofrent lo chic de vi'a que li demorava end'un sorelh dòule... Ne parlèt jamès mei, que diuré crénher per l'eternitat, la nueit de la Lana, mes au hons de son regard des-hèit e mòrt, i avè daus uns còps una ultima vision:

La d'una fòrma fòla e diabolica, un gau famelic pintrat de gris triste, damb en son centre una halha roja, que sola quita l'emprenta demoniaca d'una vapor vinent tuar puei se norrir daus impactes de balas. La d'una fòrma que coneishut sas originas dens la pena mes qu'avè besonh d'arnas libras per continuar de brutlar.

Òc, Arnaudin n'avè pas prau vrai escript aquò, mes avèva espiugat cada recon-hin de memòria d'aqueth país pendent trenta ans e negrejat milèirs de paginas, ausit milèirs de paraulas d'ací.
E jo n'èri pas d'ací.

Puei jo avèvi ausit sovent mon pròf, Gardy, que nos parlava dau Bordalés opulent puei esclatat e de la Lana dura autanplan coma los secrets eternals.

Puei jo èi volut véder, èi volut gostar d'aquera Lana, véder se lo Diable s'estujava bien dens 'queth viguèir.

Jo tanben ausir lo son de la crida, e córrer, qui sap, de cap a las halhas d'un Enfèrn eternau.
Dinc a present ma vi'a n'èra estada qu'una recerca de dolors, causidas per jo per tant de tuar de las cicatriças vielhas, entre dròga, eretatge mairau, e abèus de tota traca, tot èra bon per brutlar çò que damorava de mon còrs que pensavi shens amna. De nueit en nueit, de jorns faus en pausas faussas de vi'a ne me restava qu'una certitud, divèvi estar damnada, divèvi pagar per crimes subits per, qui sap, un jorn trobar la patz.

Credi qu'èi totjorn aimat las istòrias qu'aishantan, me sui apasturada coma se sadoran de negre, de ganipòtas, de dentèla dont sangna. Mos dessenh èran d'arabèscas a l'infini, s'obrent sus de las gulas badantas e daus crits silenciós.

Avèvi viardat de ribèira maudita, a las 'speloncas trevadas, d'urbèx invertans a las cavas a poltergeists, n'avèvi trobat ren. Ren, de las fòtos trebosas, daus fresilhons condicionats, daus brueits, briga de malediccion ni de rencontra.

Lugissèvi talament, aquò me sauvava, aquò me tenèva. Pensavi sacher tot çò qu'i avèva a sacher sus l'Enfèrn e sas creaturas, mes me semblava que las quitas eras ne volèvan pas de jo, perqué mon esp'rit èra negre coma un taupatz e que digun ne volèva signar lo mendre pacte, digun ne prenèva la pena de me parlar. D'adò malaisida, a adulta en depression, quau un bèth plan de carrèira...

Lugissèvi, aprenèvi l'occitan entremetan duias cançons e dus cors de fac, ne volèvi pas morir cona, au mens aquò.

Alavetz èi bolegat, ne mauhidant arren, a l'encontra, droment ont lo carret s'estancava, cercant dens cada cunh de legenda, una eternitat de sang perqué de lavar lo qu'èra estat versat.

Aqueste estiu m'èra avís d'anar veire sau peugue los lòcs de naufratges, per coment la tèrra ne semblava pas voler guardar pro las amnas, tant valèva anar veire sus l'aiga, ne sabèvi ponh briga nadar, dens lo milhor daus cans risclavi de me negar, enfin...

Un amic, que divèvi apréner plus tard qu'èra mon frair, vadut ací, m'avè parlat dejà de las Lanass sus Lanass. Puei coneishent mon gost per la musica mes mei que mei praus hestenaus on l'òm tròba de tot e de la bièrra pas cara que vos escagassa totun lo cruc, m'avè convidat a Manòr, daus Escossés peluts i balhavan concèrts sauvatges de ròck.

Lo peugue, davant una negada dens de las legendas diabolicas, puei una descenta devèrs los abèus multiples, benlèu qu'i auré una quita tusta per tant d'agrementar l'alcoòl...

Dimenjada perfèita: apiadòs barojó!

Rotlavi dempuei òras, avèvi deishat l'autorota, Eraut puei Tolosa coma quitan un pes mòrt, un jorn benlèu que, se ma vi'a se decidèva a continuar, un jorn Bordèu seré ma destinacion, mes en atendent... Èri estadida, coma de costuma, n'avèvi pas mei enveja de rèss, me semblava que m'auré sufìt de barrar los uelhs per que tot s'arrestèsse, ací. Mes dar'n avant, dar. Las rotas s'an fèitas plus dreitas, plus duras tanben, vilatjòts semblavan de mei en mei negats d'aubres, apuei bienlèu daus pins, daus pins, daus pins. Lo só nhargaire das vinhas avèva deishat plaça au seriós de las Lanass silenciosas. Alinhats a l'infinìt, los aubres hadèvan una legion, una armada de sable au cèu, sarrats per vos milhor atafogar. Jamèi n'avèvi vist atau una seuga, de tota ma vi'a, ma pichona vi'a. N'avèvi jamès augut aquera sensacion de se pérder dens de las linhas, bienlèu me sui dit qu'au hons, èri dejà passada pr'aquí, mes a l'un còp ne n'èri pas briga solida. Los orizons, que totun carissèvi mei que mon pròpe oxigèn, èran rigorosament identics. N'avèvi pas paur, egau ic pensavi, i augussi istòrias de demon, 'quò'ra bien 'queras Lanass que las avèvan acochadas.

La nueit començava de descènder, quau una bèra expression...

Èri sola sus la rota, me semblava véder uelhs brillhants m'arlucar en silenci, n'avèvi pus l'atge daus contes de hadas, mes volèvi de volontèirs creire a las sorcièras.

La nueit, los fares, la calor, rèss mei qu'aquera rota adara chapada.

Mes un petit sendeiròt de sable s'es destacat sus la man gaucha. Falèva que fumèssi, èi estancat lo carret.

Pas un brueit, me semblava que la seuga tota m'espiaava.

Las hauguèiras hadèvan un tapís mei sombre encara, coma ligadas aus pins mei aus taudins, prenèvan fòrmas de massas alongadas recaperadas, o negadas...

Puei un vent rifolant de sau e d'òli de gema m'a vingut environar e aquí èi començat ad ausir.

Cracaments, petits shiulets, lo brueit d'un trin tot pròche e quites margalòts de parladuras. N'arribavi pas a dire d'ent'on venèvan, èra tot a l'entorn de jo puei enlòc a l'un còp.

M'èi avançada sau camin de tèrra que lo blanc brillhava per devath a la luna, avisavi un ostau pas lònh, me'n sui aprochada la len esbafada meilada de humada d'una cigarreta que n'apreciavi pas. Èri nerviosa. L'aire èra pesant e glaçat a l'un còp.

Aquò n'èra pas una maison, mes un petit airiau que las murrallas s'esclafavan a bocins a l'escurada d'una nueit me me donava de mei en mei mau de cap.

Mas costumas de gojata de las ciutats, m'an dempuei totjorn donat reflèxes, pulsions, de cap au dangèir, ne volèvi pas rejustir arren, n'acceptar arren de mau que vingusse daus autes umans, valèvi milhor qu'una cotorejada d'un dealer. Volèvi d'ara enlà causir qui feré pempinar mon sang e mas ploras.

Dens un cunh, sus una pèira gròssa, i avèva un òme, tenèva una botelha, de la vinòcha. I vedèvi coma un trauc, mes la luna en d'aqueth moment, prit un esperit malin a tot esclerar. Me sui avançada, amei credi qu'èi fèrat los punhs damb ma clau de veitura sarrada dedens, reflèxe tanben. Aquò'ra un òme pausat aquí, sos uelhs gris deishavan se miralhar quauques crums, nosat, vestit coma una fòto de paisan d'a'stat, ne sabèvi ponh briga que botavan encara esclòps e berrets pr'ací. Fustava au mosit a méter la pèsta, una audor de cava. Me sui destenduda un chic, aquò'ra sonqu'un vielh dens un vilatge vielh, au bèth miei dauquau un petit estang èra agitat d'aigòts, coma frissons.

—Bonser pichona —sa voètz èra tintada d'un mesprètz extraordinàriament june, damb l'accent de quauqu'un que se fòrça a parlar francés, e que la voètz se brisa sus las «r».

—Me falhas huec? —ce hit en arlucant las menas mans, un sorrire ai balòts, sa gòrja fina e grisa èra a son imatge.

Li parèri mon herret qu'a rapat un chic tròp rapidament, mes n'a pas alumat de cigarreta, es demorat antau, lo braç parat, lo fuec obèrt shens parlar...

Alavetz èi començat la parladura en esperant, en esperant qué?

—N'avèvi pas vist 'queth vilatge sau GPS, som pas lunh de Manòr non?

—Non qu'èm pròches, fòrt, dus quilomètres pr'alà, son braç tenent totjamèi la flamba ensenhant lo pinhadar. N'alucava totjorn briga de cigarreta apuei èri temptada de li tornar demandar mon herret e de ripar las galòchas.

—I hèi un chic frèsc desser, ce continuèt, aqueth vielhòt que ne semblava totjorn pas voler fumar.

—Non, aquò vai, i hèi bon. Viste una banalitat.

—Que vau cantar —ce dishut sobdin:

Plèu, plèu,
Sus la vila de Bordèu
Mes pas dessus ma pèu.

Se metot a ríder.

Èi començat a me demandar se n'avè pas pres un dequerò de mei damb sa vinòcha, qu'avèva deishat una gròssa tacassa dessus la sua camisa a carrèus, autanplan desmodada qu'eth.

—Sès vinuda visitar lo virat, o sès vinuda per la musica de conàs? —ce me demandèt sobdin.

—Per la musica, sonqu'aquò, apuei èi ausit de las legendas que venen d'ací, e volèvi tornarvirar avant d'anar au peugue... E d'alhors vai faler que...

—Daus uns còps sòrti au caud, me trenquèt fòrt calme. Te vau díder una istòria jo tanben!

Èra estranjament gloriós, e ne sabèvi totjorn pas comà partir, e en medís temps...

—Lo hasanòt, lo hasanòt, lo hasanòt, blu, blu, roge... —ce repetèva.

Aquò'ra auta causa... Èri vinguda tanben per una istòria, me sui raprochada, un chicòt, e aquí a sorridut, anavi demorar.

«Vigueiròt dei pautas bluas ausís lo vent venir d'enlòc entre lei Landas
 Vigueiròt sent lo vent devenir grís fòrt
 Comença alòrs de veire marchar dei brumas
 Vigueiròt dei pautas bluas ausís lei fantauumas s'avançar capvath leis Èrms de sables
 Vigueiròt primisa alòrs la lebre, lo tesson, la pola cadavres uishants
 Comença alavetz a plorar de sang
 Vigueiròt es autan grís que lei pèths voitadas que van en sequèla
 Vigueiròt sent l'audor dau porrit mai de la vianda nuda
 Comença de comprendre la mòrt per arren
 Que vei la valsa, la valsa dei còrs que fan còire
 Que vei lei masèths e leis orgias shens hami
 Que vei lei nueits que sei frairs son anats craunar lei tripas dei dont avèvan profanat
 Que vei la venjança deis uelhs de flambas
 Vigueiròt pren apoi contra un pin malurós
 Vigueiròt quita lei sangluts acompanhar l'entrada ais enfèrns dei justes
 Vigueiròt dei pautas bluas comença a brutlar
 Que sent sa pròpra amna cridar la revòlta, au crit de la dolor que l'un torna mila còps
 Vigueiròt se quilha e seis uelhs, sei plumas son 'lavetz autan roges que lo Diable
 Es que vai urlar adara e son crit serà pertot, lo porridèir serà per lei qui auràn traït, mentit e assassinat... Norrit
 dei còrs d'aquei qu'un a minjats.»

Lo son sorríder èra immense. Prit quauques segondas e sortit una cigarreta, una mèrca que n'avèvi pas jamès vista, e se botèt a grapaudar, seren, sa humada partant fòrt blanca, fòrt haut.
 Ic avèvi tot escotat, pensant comprèner lo hasan roge.
 Ic avèvi tot escotat, mes n'arribavi pas a parlar, èri estadida, e aqueth vielh bijarre m'avè francament pas ajudat. Ren qu'anar dromir dens mon carret, la defonça podèva esperar deman.

Aquò's en d'aqueth moment que decidèt shens un mòt de me rénder per fin mon herret, me sui alavetz avançada shens saber perqué, mes aqueth papè de las Lanas me botava un chic mau a l'aise, coma tots los fòus en generau.

—Mercís e bona desseirada! —ce lancèri, a meitat virada dejà devèrs lo tornar, ben de verai ne m'a pas respondut, es demorat pauplantat.

Lo camin de cap a la veitura èra mei escur, mei lòng apuei èri solida que lo tapis de hauguèiras èra mei pròche de mos pès que totara, coma per ne'n rajustar lo trin tornèt passat, sol brueit de la nueit dempuei qu'avèvi quitat lo vielh, m'acompanhèt dinc au carret.

La rota èra desèrta, anavi dromir aquí.

La pòrta que claca, lo plumion qu'avèva vist pas mau de camping sauvatge, quasi sau cap, èri estadida. Quora tot per un bon còp las voètz...

De las voètz de hemnas premèir, una o duias ne sabèvi pas mei, junas, mei vielhas, regde vielhas, puei una voètz d'òme, una voètz, de còishe, una voètz de vielha, encara una voètz d'òme.

Se succedivan, se cavaugavan, daus uns còps marmucs, puei crids, puei serenats, puei braulhairas, recomençavan encara e encara repetent dens una bocla infinida los noms de tots los maines a l'entorn coma per los imprimir dens mon cap.

Guilhèmpair, L'Aulha, Romahòrt, Cap de hèr, Mossic, Valòsa, Baile, Pisha Monge, Granda Segà, Poblan, L'Arrauquèira, Lo Bòsc, La Capè, Viganon...

Gardavi lo cap devath lo plumion, los uelhs cluchats a me'n har mau.

Avèvi lugit tròp, avèvi tròp pres de saloperias, aquò i es, venèvi alunada jo tanben.

Guilhèmpair, L'Aulha, Romahòrt, Cap de hèr, Mossic, Valòsa, Baile, Pisha Monge, Granda Segà, Poblan, L'Arrauquèira, Lo Bòsc, La Capè, Viganon...

Avèvi peur de verai.

'Queras voètz...

Avèvi enveja de racar.

Guilhèmpair, L'Aulha, Romahòrt, Cap de hèr, Mossic, Valòsa, Baile, Pisha Monge, Granda Segà, Poblan, L'Arrauquèira, Lo Bòsc, La Capè, Viganon...

Non!

Pro!

Guilhèmpair, L'Aulha, Romahòrt, Cap de hèr...

Non sèi pas se me sui endromida, mes quora lo sorelh es enfin tornat, rendent l'aire de la veitura burlent, èi obèrt los uelhs, glomerada, los punhs sarrats, avèvi russit a me har sangnar l'interior de las mans.

Detèsti totjorn aqueths rèives que vos hèden autant mau de cap coma la pira de las cingalinas.

A l'entorn de jo la seuga èra esclarada de mila nuanças de verd, totjorn autanplan desèrt d'aubres sus desèrt de sable.

Avèvi besonh d'un còp de frèsc, mes mei que mei d'un cafè, èi aviat lo carret direccion Manòr pas lunh.

Èri lèu arribada dens lo vilatge, parcada pròche de l'estacion desafectada, entrèri dens l'aubèrga daus contrevents verds, las pòrtas èran landadas mès me semblava qu'i avè pas frem de monde.

Lèu me rafresquir e me virar lo gost d'aquela nueit.

N'èi pas vist lo patron d'abòrd, ne vedèvi que l'immense cap de taure empalhat que tronava au mur, sos uelhs en veire plens de la gaita freida de las bèstias mòrtas pr'arren. Una vielha en davantau a flors èra sheitada dens un cunh sus una vielha chèira en bòi; la gaita autan voita coma la bestiòla.

Mes cò que se passava ací dab sos vielhs?

—Adishatz, pòdi aver un cafè si vos plèd?

Me sui pausada, lo bar sentèva au bòi, atendèvi en remplissent mon cap dau morremorre de la tele, tot èra marron tèrne e blanc a l'entorn de jo.

Shens un mòt m'an parat mon cafè, èra brutlant, perfèit.

Èra deijà una òra passada dau tantòst, e totjorn ne me parlavan briga, gahavi quauques brigalhas de mòts umans, entre politics e concèrts en preparacion.

Semblavan puslèu contents de veire dau monde envair lur endreit de Lanas, mes i avèva mauhidaça, hòrt. Los d'ací son los sols a comprèner los silencis e las istòrias que se marmucan intactas sus mantuna generacion, alavetz junes cons que hèden musica e que blagassan autanplan coma rastrolha...

Dens un cunh de la sala, un barbut avèva parlat en d'un aute, l'avèva aperat «mossen lo maire». An continuat lur caquetadura meitat virats vèrs lurs murs.

Tornèri comandar un cafè, tortejavi en anant devèrs la pòrta roja ensenhant los comuns, aiga glaçada sus la cara, òc avèvi besonh d'aquò. I avèva una canèra d'aiga que trainava, aquò haré una docha plus qu'acceptabla.

Tornavi pensar a tot aquò, mes com quan i pensan de lonh estant, damb duias certituds: gens coneishèvan aquera istòria de viguèir, e avèvi vertadèrament enveja d'una bièrra.

Galistrosa, èi avalat mon segond cafè, totjorn autanplan sola au bèth mitan de tots, èi pagat, apuei èi viardat sus la plaça on las sònos començavan a plorar. M'avèvi hèit shéguer un libre damb jo, Les amours jaunes de Tristan Corbière, qu'avèva augut la chança infinida, de morir joen de mila sofrenças. Divèvi estar tròp solida.

Manòr ressemblava aqueths vilatjòts, de sorelh brun mauhidós, i avèva chic de monde mes la plaça èra plena de curiós qu'escotavan grands rossèus acordar sas guitarras en richonant, entre eths, de lurs guèlhas 'spolhangadas, de sos esprehums.

Lo tantòst èra deijà bien entamenat, e 'quí, un traguèt perqué de me rafresquir, un aute perqu'i fèi encara calor, un perqué n'es pas car, un perqué n'èi pas mei hame, un jonh, dus... E lo desser es arribat dens las melodias, n'ausissèvi rès mei.

Credi que lo monde m'espiava, avèvi daun d'aquò e a l'un còp me serí engautada ren qu'a me veire. Ne chinchavi pus, n'escotavi pus, un marca-bien, un blond tròp bien ficelat, briga mon estile, 'sagèt de me ramemar devèrs lo taulèir per tant de m'ofrir quauquarren o mei. Anavi gomir, èri estadida, me hadèvi narri.

M'èri alunhada un chic, avèvi rondelejat a l'entorn de l'estacion apuei shens me n'avisar avèvi caminat saus ralhs, me trigava que lo trin arribèsse, l'entendèvi a la lonhtèna, mes jamès ne venèva a mos pès. Continuèri. Lo volèvi trobar per que n'en fenissi, apuei me sui espatarrada. Prau purmèir còp.

M'èi obèrt lo genolh, l'alcoòl me tenèva lòngh de tota dolor mes quora èi vist mon sang, me sui mesa a plorar tot tuishau e en silenci dens lo ser.

Un pas puei dus, quauqu'un s'avançava dens lo crit de la grava, lo trin ne me volèva totjorn pas suïcidar. Deishatz-me sangnar en patz, mes s'èra raprochat.

—As huec?

Ne me rapèli pas auger estada estonada de conéisher sa vòtz, lo vielh, avè discut bolegar de son vesiat per tant de venir escotar la musica de conàs coma didèva.

La medissa camisa a carrèus, lo medís pantalon marron puei esclòps de bòi, lo medís regard gris mes aqueste còp sa vidaula au cunh de la boca. Sorridèva, la nueit èra aquí.

Me falèva levar, lo genolh m'escodèva chic, mes tant que sofren es que son en vi'a.

Soi demorada a muquejar a lo gaitar me gaitar emb lo trin que semblava richonar pas tròp lonh.

Autanplan daus lops aurén poscut vir en d'aqueth moment, pensi qu'èri de verai lonh de la veitura, de la vi'a que sentèva l'alcoòl.

—As huec? —ce tornèt dire.

Mes mèrda, crompa-te un herret e arrèsta de desaminar las dònas la nueit per fumar! Èri esquintada, començavi a n'auger de verai prampó d'aqueth vielh fòlibus, e 'quò's ponh a la fac qu'aprenen a gerir aquò. Mes lèu li falhar fuec e s'esvinhar.

—A la Capè, n'i a pas mei ren que se vende, n'i a mei ren per acheptar.

Èri segura de ne pas aver parlat a hauta voètz.

Damoravi pauplantada, n'arribavi pas quitament a sortir mon herret de ma pòcha tament èri baristona, s'es aprochat un chic, dens la nueit lo trin calava doç, com ací, coma lo sang de 'queth país, tot calava doç. La bafa de camodit èra encara mei hòrta que la velha e me semblava sas nipas èran remolhadas.

—N'i rès mei, tanquiment jo. As huec? —mon cap virava.

Li èi parat ma flamba, mes n'arribavi pas a parlar tant lo foart èra fòrt.

—Credi qu'as tròp pintat, de verai, vas tombar malauda a fòrça.

Mes de qué se meilava adara? Qué li podèva fòter qu'estussi malauda o non?

—Aquò vai, èi costuma, aquò's ren, avèvi besonh de me desténder —mos mòts sortèvan hapchats, non sèi se los avèva tanquiment entenduts.

Mes jo n'ausissèvi rès mei, ne vedèvi plus la Lana curiosa e seriosa, los pins èran bolugats de vents, los rais rodilhós devath los pès n'ausavan pas mei tremblar. Sonqu'una rumor shorda venent de fòrt lonh.

—As huec? —ce tornèt dire, mon briquet ròse entre las mans. Li anavi respónder que ne semblava pas net eth tanben.

Puei es qu'a tirat una pòcha de son pantalon, damb un afar jaunissós dedens. Ic m'a parat. Shens hèder cas l'èi pris. Aquò èra una esponja embeurida de vinagre, aquò m'arraishava lo nas.

—Perqué, es narriós!

—Pensavi qu'avèvas set —ce respondot, fòrt seriós—. Saps, ne t'èi pas tot dit dau hasan, pas tot.

Mes ne'n podèvi pas de mei, anavi fenir per li racar dessus, èi papotejat un bonser puei èi tralhat. Alavetz vau entendre darrèir jo, duias frasas.

—Lo vigueirèt, s'a minjat la malícia. Jo qu'èi minjat lo vigueirèt.

Hilhs de putas de paisans, chapan n'impòrta qué... Èri solida qu'avèva lo sourire, alavetz avancèri lo pas. Longèri los ralhs, shens quitament cercar a sacher se me sheguèva.

Mes avèvi tròp bevut e bien lèu...

Tot a l'entorn de jo tot semblava ralenti, los aubres, que dinc alavetz hadèvan a me sarrar, avèvan quitat plaça a sable a l'infini, un mahon d'andadas venèvan trauçar las brumas. De las immensas siloètas menavan ligòts d'ombres damb capas negras qu'environavan d'autas ombres en dòu.

Lo sable autorn dei vias se suslevava coma mans me volent estrangular.

Lo men cavilhar a laishat. Sui tombada prau segond còp.

Las ombres avèvan brueits d'esquilòts. Èi bramat en me mastant.

Los aubres se'n tornavan damb d'autas ombres que volèvan hèder pishorrar lur sang, tingudas aus mei hauts capits. Los aubres se'n tornavan assemblar a l'entorn daus ralhs.

Mon cap a trucat lo fèr coma dens un pet de canon, sui tombada prau tresau còp puei èi ahonut, ausissèvi musica, lo trin anava passar.

Enfin.

Aquò's enquèra un còp lo só e la calor que m'an revelhada, davetz n'èri pas mòrta.

Avèvi lo gost dau sang dens la boca, las tempas que me brutlavan de dolor, lo costat gauche a fuec, engraunhat e dejà blu, mes èri en vi'a e credi qu'avèvi encara mon amna. Tenèvi mon briquet en dits qu'avèvi de novèth sarrat a me har sangnar, ne me sovenèvi pas l'auger recuperat...

—Ò 'quò vai?

Una voètz fòrta avèva acabat de me har pitsautar, revelhant cada bonha; credi qu'èi clossit d'auger mau. Me sui recapvirada, aquò'ra lo maire, l'avèvi coneishut, pareishèva inquiet mes pas tròp, sustot desgostat d'aqueths junes que pintan a fenir barrats saus ralh: ne tenen pas mei l'alcoòl adara.

—Òc, aquò vai, mercís.

Avèvi vergonha encara un còp, èra en vi'a, alavetz qu'aquera nueit, aquera nueit... Avèvi de verai crosat un fòu, mes sabèvi que n'èra pas mei, en quauques segondas me sui jurat de comprèner çò que s'i èra passat.

—Diurés anar beure un cafè.

Credi que de totas las causas que me devèva díder apuei, aquò'ra e aquò's totjorn, de lonh la pus gentilha.

Sola me sui 'massada coma l'òm ditz, grimacejant en silenci, avèvi comprís tanben quauques còdes e l'èi sheguít dinc a l'aubèrga darrèir. Sa larga esquina autant estoïca coma eth, coma los pins, dreit e dur. M'anava leishar devant l'entrada quora èi augut besonh de lo dire, de li dire, de racontar, me poiré benlèu aidar a comprendre.

—Aquela nueit èi augut crença, i a un vielh a La Capè, es un pèc, de verai e rondevèja pròche l'estacion aquò hèi dus còps que lo vedi, francament fadré enviar quauqu'un li parlar. Apuei s'i an passat causas...

—N'i a rès pus a La Capè dempuei annadas —ce me trenquèt, sa facha brusca fijada una pausa. Puei es partit vèrs la plaça shens un mòt, solide.

Aurí jurat qu'avè sursautat.

Qui sui entrada dens la sala, lo cap de taur m'a quagement saludada, tot èra encara mesclat de marron e dens lo cunh, la vielha dau demandau a flors semblava encara mei immobila que jamès, brac tot èra normau...

Tot èra en trolha-brolha dens ma tèsta, avèvi entendut parlar dau hons d'un anfi bondat, de 'quera legenda dau gau, aquò fadèva partida dau viatge mes pas lo vielh pèc, e tot lo demè. Las vòtz, las ombras, tot 'quò-'quí, avèvi jo vertadèirament reivat?

Avèvi daus uns còps deliris tarribles, pausas que ne'n cutan sentir l'audor au quite rabat dau sorelh, e a l'un còp, m'èra avis de rencontrar aquò, e fusse vertadèirament reau, alavetz me falèva sauger.

Non sèi exactament quant me sui passats de cafès, e combien de litres d'aiga glaçada èi fèit colar sus mon esquina per apaisar los imatges e las blaçaduras. Puei me sui anada refugiar dens la veitura, un entrepan en mans, èi prés credi un pachòc de tiquets vielhs de recebuts d'autorotas, e aquí me sui botada en trin d'escriure per tant de m'explicar a jo medís que n'èri pas tombada dau mau de macaca.

1 - èri aquí per lo bijarre, los naufratges e lo ròck, e l'alcoòl

2 - avèvi encontrat un vielh folibus que me parlava d'una istòria qu'avèvi entenduda a la fac

3 - i avèva augut fenomèns inexplicats, o discuts a la pintòcha

4 - n'i a avèva pas mei digun que damorava a la Capè d'on venèva lo vielh

5 - èra dangeirós

6 - lo maire sabèva quauquarren.

Tanplan n'èri avançada a l'ancra qu'a la vela en escrivent mes avèvi besonh de har venir aquò reau, aquò's pr'aquò qu'èi tot descriut de mas impressions aus imatges, èi passat lo tantòst a notar freneticament tot, ne me falèva pas aublidar. Apuei credi que m'èi endromida, coconada sau shèite, la gòrja gost cafè sang.

Tot per un bon còp, un blond vai véner turtar a ma pòrta, aquò'ra lo cracò de la cervesa de gèir.

—Vòles pas sortir un chic? Te vam pas chapar, sabes!

Èi livat lo cap, nada intimitat dens 'queth vilatge, ne podèvan ponh morir, dromir entrenquille. Òc me falèva sortir un chic, avèvi enveja de viver o dau mens d'anar de hèsta desser, me falèva destènder d'urgéncia. Pr'aquò ne coneishèvi que dus mejans: beure, beure e... beure, barbocar chic tanben, hartèra daus fòus e daus taisós.

Purmèir am eschamjat belenias, shens de verai s'interessar a l'aute. Èi aprís qu'estudiava las matematicas, motard, anava botjar après vèrs Arcaishon on sa familha vivèva, hilh de cloca... Jo me sui ponh gaire esblandida, òc estudiavi l'occitan e la literatura apuei èri vinguda per tant de córrer lo marrau. N'avè pas arren a sacher de mei. Una pausa m'èi demandada comà reagiré sabusse tot de jo, tot, dei fracturas en d'aquelas nueits darrèiras, seré incapable de las escotar. Tots aurén felor, n'aurén pas enveja de s'empetricar d'una fòla depressiva, tots ne vodréen pas dau vertadèir jo.

Èi esbauchat un sorrider sus ma vi'a sola, a pris aquò per eth e m'a renviat una facha nècia e prèskue dejà roja.

Tornavi pensar a la sua frasa de totara, non m'anava pas chapar, ne vedèvi digun, n'avèvi coneishut arrès que'n sii capable tot de bon.

A nòste entorn daus uns coples se formavan, mes i avèva baucòp de grops de personas solas qui sarcenadas per los fresilhons dau desser que començava de descènder, se rapprochavan quasi per dançar. Lo monde de l'endreit èran aquí tanben, mes ne dançavan pas. Èran puslèu atirats, curios e hastiats, d'aqueths aires de maduras qu'an tot vist, mes que pistavan los que son pas d'ací.

L'alcoòl, mon mei bon amic d'alavetz, hadèva son efèct. N'avèvi pas aublidat las duias nueits passadas e los fòus que vòlen pipar a tot prèt, ni las vòtz, ni las visions, ren tot èra gravat, ne sabèvi pas encara que 'quò'ra per totjorn. Me sovenèvi de tot, mes aquí en d'aquesta òra ren mei que mon traguèt ne m'importava.

Mossenh Blond decidèt qu'èra en d'aqueth moment que falèva 'sajar de me bicar.

Las duias mans sus sa peitrena l'èi renviat contra la talanquèra damb un «prauba mèrda», rebombissent, guilhavi pas rès ches eth e detestavi dejà las temptativas pietadosas desesperadas, que lis-i hadèvan creire que de prendre la boca ad una dòna constituís un ponh d'excitacion ultim. M'èi alunhada, l'insolentant encara, qu'ane cercar alhorns. Credèvi qu'avè comprés.

Mes, a priòri, aquò fut l'encontra.

Assagèt de me gahar, crejent probable rénder la causa mei acceptabla en i tornant dus còps, lo rebutiri encara, puei l'èi clapat tant qu'èi poscut, per en fin finala li escopir dessus, au visatge, aon aquò escòl.

Avèvi bramat pro fòrt per qué mantun cap se revirèsse maugrat lo brueit das sònos. Èi alavetz agantat mon veire puei èi pris la decision de me'n tornar au carret, n'èra pas lònh, pòrtas barradas, serí benlèu en securitat. Una ruia, quitèri la plaça, e alòrs que cutavi retrobar lo silenci de la nueit, un brueit de pètahum darrèir jo.

De verai que Mossenh Blond èra motard.

Ne m'èri pas mauhidada, aquò n'èra pas de jo de me leishar siègre atau, mes èri estadida, bandada a la clau, mos reflèxes avessinavan zero en d'aqueth moment.

Restava a distància rasonabla, rotlant tot tuishau darrèir jo. Me falèva trobar una solucion. Refusavi de subir de novèth, de perméter que digun entrèssi shens permission. Volèvi causir, har colar mas ploras jo. Èi alongat lo pas dens l'esper de ren, egau.

La malagoèga accelerèt tanben mes restava darrèir.

Vedèvi lo blanc dau carret e aquí èi 'trapat a còrrer au grand decime galòp, autant viste que podèvi, la portiera èra obèrta, aublidavi sovent de la barrar.

Me roncèri dedens, varrolhèri aussilèu que possible. Podèvi dire aïntovà.

Me despassèt ristant l'ala de sa bòta, l'èi ausit rider dens son casca.

L'èi vist alavetz préner la rota, volèva just m'espaurir que l'avèvi umiliat, aurí tament volut har melhor, e èra partit.

Me soveni d'auger pris quauques minutas a repréner len, avèvi narri daus marmosets atau, apuei mei serena èi aviat la veitura per fin de trobar un cunh entrenquille per tant de dromir aquela nueit... Mes...

Anavi sortir dau vilatge quora vau entènder la mòto. N'avèva pas renonciat a jo, anavi pagar l'escòt.

Èi possat lo carret au maximum sus la rota d'Ostens, lo vedent au retro, me semblava que ne laishava pas mon cagoet dau regard, podèvi sentir sa haina au travèrs dau trin.

Avèvi peur ben de vrai. N'èri pas estada frem sheguida dens ma vi'a, mes a cada còp i a coma un fresilhon que monta e la certitud dau dangèir qu'acompanha la huita, la huita coma un animau. La linha dreita n'avèva pas de cap, quora lo caminòt de tèrra, lèu, anava pas coma un velocifèra e lo podèvi samènar. Mon còr anava esclapotejar...

M'èi engatjada tau una pèga, rotlant tots huecs tuats sau camin disement bon praus randolejaires, lo bas de caissa rasant cada calhau, lo carret risclant de crebar a cada bòça, los aubres prau paratrucs, mon cap dens lo parabrisa que n'avèvi pas la cintura, fin. Mes assajavi, encara, sauvar ma vi'a, causir.

Arribat ch'au vielh e sonar la poralha.

È rotlat. Vedèvi las maisons se destacar dens la nueit. I avè una lutz. Credi qu'en d'aquera pausa ne vedèvi pas d'autas solucions.

Puei èi calat, logic.

Èi obèrt las vitras a la guèita dau mendre brueit de motor, s'estussi engatjat l'aurí entendut, e n'i avèva pas nada lusor de fare capvath lo bòsc. M'èi mista a plorar, de vrai e en levant los uelhs, vau véder lo vielh, èra aquí sus sa pèira, pegat a sa murralha, damb son berret, sa camisa, sa pipa... L'aurí benedit, òc, benedit.

Èi 'sajat de sortir dau carret shens tròp tremblar, apuei me sui sheitada a son costat sus una auta pèira, quand lo Blond tornaré ne me gausaré pas atacar devant temonh, qu'èri a l'acès.

Maquinalament li èi parat mon herret davant quitament que lo demande, sas mans èran freidas quora l'a gahat.

—As peur de qué? —me damandèt damb quage un alboròte dens la voètz alavetz qu'enviava crums blancs devèrs la luna.

—Un tipe au bal, a assajat de me potonar, puei m'a sheguida, n'a pas aimat ma maniera de l'insultar.

Volèvi méter desinvoltura dens tot aquò, rénder çò qu'auré poscut èster la darnèira agression de ma vi'a, mei laugèira.

M'armèri totun sus un brueit de motor qu'auré retrobat ma tralha, mes arren, lo quite trin dromèva aqueth desseir.

—La nueit n'i veden ren aquò's milhor lo jorn.

Totjorn autan vielh, lo vielh. Pudèva encara au mosit, pire que la velha, aquò'ra òrre, e a l'un còp... Au mens n'èri pas soleta.

—Ací digun non te trobarà, n'i ven digun, digun ne ròtla autan lòngh sau camin.

Avèva lo ton de la voètz qu'avèva baishat coma qui vòu rassegura un mainatge. E aquò marchava pro bien.

Lo cièl començava de se colorar de roge, dejà lo matin venèva tirar un trèit sus aquela nueit. Vai avisar la color dau cièl una pausa, sos uelhs roges damb lo rebat dau sorelh.

—Me soveni quora portavi lo drapèth dau Partit, lo daus communistas, quora èri tot pichonet dejà, pas la banèira de la messa, m'agradan pas los curats e aquò's recipròque.

Lo regardavi sorpresa, alavetz ne n'èram aquí, adara me racontava sa vi'a.

—La color, lo roge sabes, aquò's coma la colèra, lo viguèir colèra, lo sang e lo Partit p'au segur es ma color preferida —ce reprit.

Puei lo silenci s'installèt quauques minutas, n'avèvi pas la fòrça de lo brisar.

—I vai hèder jorn diurés tornar entau vilatge, auràs cafè. I pòdes anar, aquò's acabat. Lo blond aquò's acabat.

La sua frasa resonava bijarrament, mes èri rassegurada, de verai, e non sèi perqué me sui livada, l'èi credut. Aquera nueit èra acabada.

Me sui mastada, sus un mercís, apuei èi enviat un sorrider jo tanben, reconeishenta. Ne me gaitava, pas desgais se virèt lo cap quora lo carrèt desmarrèt.

Los aubres èran totjorn aquí e las hauguèiras quitavan passar la veitura, lo tornar fut frem plus calme, quitament se sentèvi encara un pes inexplicable sus la peitrena. Los miratges d'aiga començavan e me sui sorpresa a ne'n rire. Dens la vista dau vilatge me sui parcada en silenci, dromèva encara de sa hèsta, sadoth e shord.

L'aubèrja èra ubèrta, mes briga de vielha anueit, sònqu'un davantau a flor immobil, tè: i mancava un barrèu a la cadègra.

I avèva quasi un ritauau convingut entre lo mastroquet taciturne e jo, pas un quite mòt n'èra eschamjat mes me servèva totjamèi a la medissa taula e ne didèva ponh rès quand me vedèva anar e venir entre lo carret e la jilada d'aiga freida daus comuns. Amatin, me mit un pan cornut sus ma petita sièta, en gromolant un «es per jo», amaniante que me fit quasi plorar de reconeishença, credi que ne diuré jamès mei estar autan gentiu de sa vita.

Dochada, gelada mes apasturada retrobèri mon parcatge dreit l'estacion desafectada. M'esdolhèri de sòme dens la calor dau mieijorn, pensant a tot aquò, mes me questionant egau, atau, per ren, perqué lo vielh parlava tostemps d'aqueth hasan roge. Perqué aquela istòria demist totas las d'Arnaudin? N'èi pas augut lo coratge de carcular mei, dromèvi.

Las assajas de son me deishudèren enfin, avèvi drumit tota la jornada, estadida. M'estirèri coma un gat ben aise quora mos uelhs van trobar la boita a gants, tenèvi un herret nèu damb un sapin dessus, sau còp

avèvi comprís qué ne'n far. Me falèva remercidar lo vielh, alavetz èi pensat que li amenar seré un bon mejan.

Lo retorn entà capvath lo camin èra negat de só-cochant, m'èri enganada sau vielh pèc, èri estat injusta a cada còp, rebutida per son estrangetat, sa folia de l'atge, avèvi estada tròp rapida a lo jutjar e tornar har la rota serena, e viva, aquò qu'èra quauquarren que li divèvi. Parquèri lo carret un chic dens lo camin, au mitan e decidèri de fenir a badinas, i vedèvi encara prampó plan.

Caminavi dempuei pas mau de temps, ne pensavi pas lo vesiat èra tan lonh, lo vedèvi a cinc minutas, mes aquò fasè dejà un bon quart d'òra que marchavi shens veire ren. Decidiri au cap de quauques minutas de virar cap sus coa. M'avèvi discut gorrar de camin, lo dau vielh devèva estar just après.

Bijarrament me sui mista a sentir una bafa fòrta de camodit.

Aqueth viratge dens lo camin, aquera fòrma per devath a las hauguèiras, e aqueths quites pins pegats coma dus frairs, èri solida d'auger dejà vist aquò. Ma gaita horgalhava shens i creire los boscats fonçats que semblavan me venir environar quora vau véder una bèstia, marron, eslongada, e un dequerò ròse que brillava, que flotava.

Òc aquò flotava, e quora me sui avançada, m'èi avisada dau chet perfèit dau pinhadar.

Una camija a carrèus napida d'aiga, un pantalon de velòrs e daus esclòps encara acrochats aus pès, lo còrs dau vielh cara dens l'aiga ne grolhava pas mei. Tenèva mon briquet ròse en dits. Sos dits èran blancs crispats dens la mòrt, avè discut voler pipar un darnèir còp. Avèvi adara lo gost de porrit que venèva dens ma boca, un arrehum de vin hòrt, mavat, fotut eth tanben. Me semblava que 'quò hedèva setmanas qu'èra negat, puei vedèvi bèth arremat de pichonas causòtas negras tot a l'entorn d'eth e sus eth, vèrmis, non sangsugas, mòrtas, totas mòrtas eras tanben. Sabi que n'èi ponh bramat, ni plorat, sabi qu'èi passat minutas entègras, a tornar véder lo vesiat, la pèira, l'estanc èra tot au bòrn...

Ne comprenèvi ren, ec avèvi discut tot inventar, m'èri tròp drogada, mes l'avèvi tocat, avèvi parlat damb eth, non aquò'ra pas possible.

Culèri, falèva qu'esmaguèssi quauqu'un, falèva qu'expliquèssi aqueth mòrt que tenèva mon herret, me falèva comprèner...

N'èi pas augut leser de pensar mei, lo trin passant just darrèir jo me hit sursautar. Just darrèir benlèu a dètz mètres, sus mas camas èi sentit l'aire qu'avè desplaçat.

Puei una frasa...

—As huec?

Venèvi pegassa ma plena pèth, mes aurí poscut jutjar que la voètz, regde juna venèva de darrèir e non pas de ma tèsta. Las Landas an començat de bolegar coma un fresilhon que monta tot tuishau, coma una bohada que repren, ausissèvi tot adara. Lo ramatge enflava en medís temps que lo freid, la nueit prenèva rebats verds malauds. Reflèxes encara puscats dens mas d'rivas, quauqued'un s'aprovava, viste, tròp viste brueits de pèira e fripadas, glaçats.

Arribava.

—Ne t'èi pas tot dit per lo vigeiròt... Lo vigeiròt, es qu'a chapat la colèra. Jo èi chapat lo vigeiròt.

Ce ridèva, n'èra pas la voètz d'un hantaume hòu aquò'ra la d'una malediccion poderosa, immensa.

Dens rès de temps, lo tartuc es vingut la paura mei pura.

Èi sisclat «Non!» sisclat, puei èi corrut autan viste qu'èi poscut.

Los aubres me volèvan minjar, las hoguèiras n'èran plus eras-medissas, lo freid, los brueits de mei en mei fòrt.

Non, non, non!

Pietat...

Aquò n'es ponh verai de díder que quand van abastaranòs, sau ponh de morir, l'òm vei la sua vi'a desfilar, l'òm n'es que sensacion.

Lo sòu, partir, la veitura, tot se meilava dens un crit.

N'arribavi pas a respirar, aürlavi encara.

Jamèi n'avèvi augut paur atau, e ne sabèvi pas encara que jamès mei ne viurí de paur autan perfèita e visceral. Ne sabèvi rès plus, sauv qu'avèvi mau a hugir.

La veitura per fin. Ploravi, n'avèvi pas vist que ploravi.

Èi tornat prendre la rota encara mei viste que lo desser on lo blond m'avèva sheguida, fares tuats, shens cintura, paralizada de freid e de lèrmas, arribavi per fin davant l'aubèrga, de las lutz. M'èi parcada just devant la pòrta e me sui arrapada a la pòrta d'entrada.

Obèrta, mercís. Adrecèri una pregària tremblanta apuei entrèri dens la sala quage voita:

—Ajuda!

N'i avè que lo mastroquet e un biton d'esquina, se son virats d'un còp apuei dens la pausa d'una segonda èri asheitada sus una chèira a plorar, n'arribavi pas a m'arrestar. Ne me pausavan pas de question atendent que rentrèssi dens mon sang-freid, la peitrena èra freida e pertant avèvi las tempas que brutlavan de la paur, la paur vertadèira de desser.

En d'un moment donat, me sui tartucada dau silenci geinat a l'entorn de jo quand un telefòne va trenir. Lo maire, car 'quò'ra eth lo segond òme, parlava de la barradura de la rota après un accident survingut gèir, dens la nueit, i avèva augut mantun veïcul, una mòto, tres mòrts, m'espiava. Lo mastroquet m'a 'lavetz portat un cafè.

Avèvi la ganurra sèca, las gautas mostosas, mon sang semblava batre dens mos uelhs mes èri en securitat, me poirén adujar.

Èi augut tot pr'un bon còp la canèca coma prisa per lo fuec, m'èi mista a tuishir, mos pomons anavan esclatar, aquò m'escosèva, arribavi pas mei a respirar, èi tuishit, tuishit, avèvi un gost de carn avariada, tuishissèvi, n'arribavi plus a parlar, tuishissèvi, aquò que graumitava tant.

Qu'es aquò que se passava?

Quora dens un darnèir esfòrc de tossir, èi craishat una mosca negra enòrma que traversèt la pèça d'arron davant de disparéisher pròche lo cap de taure.

Presona n'avèva ren vist, venèvi fòla, o auta causa. Miravi l'endreit ent'on la mosca avèva dispareishut, shens i creire de verai, avèvi de verai pres tròp de dròga.

Es en d'aqueth moment que lo maire s'es vingut sheitar, tirant una chèira arrestiva.

—Qu'es aquò que se passa? —ce me demandà, lo patron nos avèva quitat sols adara.

—Lo vielh, lo vielh pèc de La Capè, es mòrt, non sèi çò que s'a passat, dirén que s'es negat, apuei dirén qu'aquò fèi una pausa i avèva totas aqueras sangsugas mòrtas a son entorn, apuei lo trin e après èi audit un òme, es mòrt fau anar veire...

Me sui remisa a plorar, tot tuishau, èri fòla e chanada.

Quora èi relevat lo cap, pensant qu'anava de tira sonar los flics, n'èi crosat que sa gaita, ne parlava pas, coma se...

—Vene damb jo, vam anar a la maison comuna, es au bòrn, me te fau moishar quauquarren.

S'es mastat, e jo l'èi sheguit, falèva que comprissi, e lo sentiment que sabèva quauquarren dempuei lo començament tornava de novèth.

Som sortits de l'aubèrga, me precedèva, n'espavi ren de çò que s'i passava a l'entorn de nosauts. La musica escopissèva, vivèva, ela, quauques passants, daus dançanèirs, daus coma jo a meitat bandats, o completament. Digun ne s'èra revirat. E aquò'ra fòrt bien atau, credi que ne seré pas arribada a har coma se tot anava bien. Aurí viscut aquera pausa que cercavi dempuei tan pausa, aqueth moment que tot se confond, on aquò n'es pas solament l'alcoòl o lo rèive que ven chauchavielha, aquera pausa que l'Enfèrn lo mei perfèit te ven quèrre e te hèi ressentir la paur la mei estrèma.

A disement alumat una lampa e tot en horgatant dens son vielh burèu, formicà imitacion casse e faussa tapisserie dau siègle XVIen aus murs, m'adrecèt de novèth la paraula.

—Sabes, La Capè, n'i a mei rès d'empuei bèra pausa, avèvi cinc, shèis ans quand an tot abrasat per tant de plantar blat d'Espanha, e deilà n'i avèva pas mei ren d'empuei annadas. Mes aquera istòria de vielh, aquò me fèi pensar en d'una causa, gaita.

Tenèva un vielh jornau dau mes de julhet de l'annada 1959, e seriós m'ensenhava lo passatge. Jantòt Darriusèc, pòrta-drapèth dau Partit, darnèir abitant de La Capè mòrt negat dens l'estanc dreit soa casi, un detalh, las sangsugas retrobadas totas mòrtas dens l'estanc.

Perqué lo jornalista avè precisat aquò?

—Ce diden qu'èra un arpalhand, ivronhe, aquí la sua mòrt a hèit esbruèit qu'es estat lo premèir qu'an pas entarnat damb los autes —ce diden que li an refusat una messa—. Aquò's ma mamè que racontava tot çò d'ací qu'ec m'a dit, me n'a dit talament —ce didèva qu'èra a causa das fotografias que raspan las amnas, qu'Arnaudin e los autes l'an pagat e que lo Jantòt eth tanplan hadèva partida daus qu'avèvan tocat au pishèir de l'Enfèrn, a la magia... Mes ne son que dishudas.

Semblava totun auger dens lo regard l'esclat dau que crei cequelà.

N'èri pas solida de comprendre e a l'un còp, me sentèvi quage rassegurada de saber, mes avèva parlat d'Arnaudin, lo hasan roge, falèva tanben sacher perqué lo vielh, lo mòrt me'n parlava autant.

—Ne me soveni pas de tot, mes a la fac, èi un pròf, que nos parlava sovent d'Arnaudin e de la Lana, egau qu'es aquò aquera istòria de fòto?

Credi que començava d'estar cançonejat damb mas istòrias sustot, se'n tornèt horgonar dens un cabinet e revingut damb un liberet negre petit.

A l'interior, detzenas de petitas fotografias en negre e blanc, paisatges, mesas en scèna paisanas, pinèirs, camins, tot lo virat i avè la sua plaça. Lo seriós, los lops, l'infini de las cridas daus aulhèirs, los labirintes de pins, lo brueit d'instruments ipnotics, la magia enfin... Me semblava tot sentir, me sentèvi d'ací prèskè, «Que sui la Lana» en d'aqueth instant précis, comprenèvi perfèitament. Apuei d'un còp una fòto, la d'una hemna mòrta. Devant mon recul m'expliquèt enquèra.

—Era aquò's Maria, aquò'ra la sua companha, pas sa molhèir, n'avèva pas lo dreit coma 'quò'ra un riche, d'esposar una goja, e de mei èra un chic sorcièra tanben, aquò se didèva. Mes l'a aimada, puei era tanben e aquò dinc au cap. Ma grand-mair didèva que copava lo huec, quora es mòrta tot sos rosèirs an cramat dens la nueit. Credèva qu'èra se far las monacas que de fotografiar la landa, que los esperits n'aiman pas aquò, mei que mei los daus animaüs.

Damorèri quauques minutas a gaitar la cara mòrta de Maria, avèva una doçor serena e trista, pensavi qu'avèva la costuma d'espier son Felix, escriure dens la codina, qu'estujava de las unas medalhas beneditas dens una ceramica en fòrma de guit sus la cheminèia. La vedèvi sheitada, malauda, ne podent pas mei bien alenar, espier sos rosèirs. Simpla, seriosa e doça mes totjorn dens l'ombra d'un òme bien tròp gentiu, tròp satge... enfin pas per tot.

Valà que gòrrabatèvi complètament adara, aquò n'èra pas lo tot de creire véder un mòrt, valà que 'maginavi vi'as adara.

—Ne'n fau pas tròp parlar de 'quò, que son istòrias, mes vau mei ne rès dire, las gens an encara crenta d'aquò, tanben adara, alavetz n'as ren vist a La Capè, OK?

Èra autanplan inquiet coma menaçant, coma augussi paur d'auger tot revelhat ren que de'n parlar.

—Ok.

Divèvi pendent fòrt longtemps m'ec guardar per jo, dinc a çò qu'una audor de sapin me hisse tot rapelar e escriure.

Non sèi se m'a cregut, a tornat tuar la lutz e sèm sortits dens l'escurada. Semblava milhor, d'auger explicat tanben, e coma tingut de celar un secret. Jo ne sabèvi pas mei qué pensar, avèvi viscut çò que volèvi viure, avèvi encara mon arma. Cutavi partir lo lendeman devèrs lo peugue, mes per tant d'i veire las colors, mes davant volèvi anar au pòrge véder la tomba dau vielh, coma per un a-reveire, amei sus la de Maria, coma per tant de hèder coneishença. Avèvi encara lo cap sarcit e la ganurra burlenta, mes adara sabèvi. Sabèvi. Aquò'ra lo darrèir mòt qu'èi entendut dens mon cap davant de m'ahóner sus ma cóstia retrobada, breçada per lo trin dau trin dont passava.

S'a vingut sheitar pròche de jo, son peu negre estacat end'un chinchon un chic flòishe, los uelhs arridents mes sustot damb aqueras pelhas lòngas e brunas que balhan l'èr de lurjar quora marchan. Apuei m'a moishat un petit viguèir en papèir que sobdin se metèva a brutlar dens un bram. Puei era plorava de lo veire brutlat, plorava de verai, desconsolada. Òc avèvi lo viguèir e ne sabèvi totjorn briga quau èra lo ligame vertadèir, coma se quauquarren a recaptar èra a díder, coma aquera istòria de fotografias e d'armas n'augusse pas tot explicat de verai, i augusse mei...

Lo sorelh enquèra per revelh damb un cièl coma ne n'aví pas jamèi vist, de las colors ròsas, arraucosas e vivas, un bèth acuelh. Deicidèri de béver un darrèir cafè. Lo cap e la chèira dau barrèu de manca, avèvan deishat lo davantau impassible, m'acuelhiren e deicidèri d'espier de verai a l'entorn de jo coma una traca d'adiu. L'aire èra colorat de tèrra e avèvi la quita impression aví aqueth gost dens la boca. Una darnèira docha glaçada o quasi, e sui sortida per un a-reveire, rendut d'un sorrire, aquò'ra inesperat.

Coma dens tots aqueths petits vilatges lo cimentèire èra aquí a tocar la glèisa damb lo son pòrge per acuelhir los afars importants. I avè un maridatge e aquò'ra bijarre de véser la nòça tota, maridats comprés venir a pè dau còr de vila, coma abans, de mei marchavan frem lentament. I avèva una palejaduira devant l'entrada dau segrat qu'acabava de craunar una tomba retirada.

La pèira èra copada mes podèvan lugir «Darriussecq Jean», lo vielh, lo nom dau vielh.

L'urilha darrigada avèva una leugèira tinta roja, e ne vedèvi mei qu'un clòt e de las palancas mosidas, quauques bocins de palancas des-hèitas que me moishavan ren.

Me sui avançada de l'emplegat municipau, semblava pas fòrt a l'aise demist los mòrts, e obrir una tomba, n'èra pas estat una bona experiéncia a ne'n jutjar per la mina qu'afichava. M'èi avançada un chic tròp doçament, a 'lavetz sursautat coma estussi jo que venèva de desenterrar.

—Bonjorn! N'èri pas un hantauma.

—Bonjorn Madama, atz daun de quauquarren? —avèva bretejat.

—Òc aurí aimat sauger perquè desenterratz aquera tomba se n'es pas indiscret?

Autant estar polida un petit. Confessi que lo trobavi de mei en mei geinat, a pres quauques segondas puei a gaitat a l'entorn d'eth coma se crenhèva la venuda de quauqu'un.

—Aquò's una vielha tomba, digun mei n'es vingut la florir dempuei annadas adara apuei n'èra pas aimat lo Jantòt, ce me didèva ma mamè, apuei fau cruser la sapa per la fibra que vai passar aquí juste.

De mei en mei geinat s'èra alunhat de jo coma per me díser que las questions èran finidas.

—Esperatz si'u plèd que cerqui un aute clòt, lo de Maria, ne me soveni pas mei dau nom, mes a viscut ací damb son personèir Felix Arnaudin...

—La Maria de Felix, òc, la que copava lo fuec, Maria Darlana, ma grand-mair me n'a parlat tanben. Anava cada dusau dimenge de novembre, miar de las ròsas dessus son sordís, que ne l'an pas poscut entarrar, mes aquò non sèi perquè...

M'ensenhèt una crotz de hèr a la lonhtèna e s'esvinhèt autant estrange coma èra vingut. M'es avís que credèva deijà auger bien tròp parlar, en d'una enconeishuda de mei.

Èi pris una pausòta per espiar deijà lo clòt dau vielh Jantòt prèsqe per tant de li díder a-reveire.

Èri sola, la nòça n'èra pas acabada encara.

Lo vent hadèva fòrt chic de brueit, e jo que ne sabèvi pas vertadèrament pregar, èi fèit un signe de crotz, la palejaduira per temonh, apuei i èi depausat lo herret nèu que li cutavi balhar. Una corona mortuària dont hèi flambas, aquò's pas regde comun.

Auré adorat pensi.

Èi tornat pensar en d'un a parte qu'avè hait mon pròf, sus las gens que didèvan qu'avèvan fèit pactes damb lo diable. Tornavi pensar a Verdièr qu'avè heirat lo son succès contra una eternitat shens repaus, shens sepultura, tanben coma sos mainatges. Sa tomba, la que li avèvan hèita après l'ossuari, abrasada, mes retirada das autas... Retirada tanben coma aquera. Retirada coma se volèvan empeishar la tèrra d'estar entecada prau demon. Avèvi un fresilhon que ne me quitava pus e que me divè seguir pertot dinc a present. Credi que sabèvi adara prau vielh, e pertant gardavi la sensacion que n'avèvi pas acabat de tot veire, coma una pòrta qu'òm ne vòu pas landar d'abòrd. Èi hèit un darrèir signe de crotz prau vielh.

Lo clòt semblava bien calme.

Puei èi traversat lo pòrge lugissent los noms a mesura, m'esmaginant daus visatges, daus uns còps tament bien que los cutavi véder sheitats sus lur pròpa pèira. I avèva daus junes, fòrça, de las tombas d'arrosinèirs, simplas e duras. D'aqueths qu'anavan tirar lo sang dau pin, fòrt d'òra e que fenissèvan per en morir. Clòts de mainatges tanben damb colors apuei d'autas shens arren damb tan solament devant de las pomas, daus calhaus alinhats, coma ofrandas.

M'èi avançada de l'esclercida cercant lo sordís, mes es lo rosèir qu'èi vist purmèir.

Color de tè au citron, aquò'ra lo sol au sòu dau cimentèire, retirat et tanben, aquò'ra tanben, boti, una maniera de tenir a l'escart de las unas causas, l'avèn pas poscut entarnar, perquè?

Non sèi encòra perquè, es qu'èi augut lo besonh de me méter a cuu plat sus l'èrba. La crotz rodilhada velhava sus una placa d'acèir ont èra esculptada una vielha tinguda per un mainatge, laquau era-medissa tocava de man una auta femna, entègrament nuda, que levava au cièl una miugrana perfèita.

Aquò's alavetz que vau entènder una fripada de còtas lonha, èra aquí.
M'èi esparada, serena, puei èi sentit lo sòme vir, èri de vrai voitada per tot çò que s'i èra passat.

—Adiu! Te credèvi deijà aviada de cap au peugue.

Avè la vutz doça autanplan coma lo son sorríder, sos uelhs èran frem negres coma son los daus Gascons.

E jo ne m'estonavi pas mei de caquetar damb una mòrta a la gaita sonjosa, ne n'avèvi ressentit un certan solàs, per fin de boclar benlèu una bocla.

—Adishatz, volèvi balhar un torn, un chic per tant de díder a-reveire.

Aquò's v'rai que n'avèvi pas mei paur.

—Sabes adara, apí adara que tu qu'ès ací ec te fau tot saber, aquò ne cambiarà ren per tu, mes au mens...

—ce me respondut coma se me coneishèva, e de vrai que me semblava qu'avèva tot adevinat de jo.

La trobèvi totun un chic bijarra, e aquò començava a far mòrts a plenhadas que me volèvan parlar. A començat per lo començament de son istòria de la sua grand-mair, una estrangèira, que didèvan qu'èra sorcièra e que se çamjava en coishin per tant d'estofar las gens, mes lo vesin n'avèva picat un tròç, e dempuei aqueth jorn la prauba Annà se passejava damb una aurelha de manca.

Apuei encara quauques anecdòtas comac', apuei m'a racontat lo son Felix. Pas un grand òme mes lo son, que quitava escriure òras dens la codina, que parlava chic, que 'sajava de protegir de sas pregàrias, que la fotografia èra pr'era un art dau Diable. Li avè falut damorar mamisèla mes jusc au bot fidèla en d'aqueth dròlle de biton.

Puei es que m'a parlat de la malaudia daus dons que dispareishen e daus mòrts a qui parlava tots los jorns, car me didè que ne saben pas, que viven una vi'a normau, e que hèden tot per se conservar una realitat, an paur.

L'escotavi un chic coma escotan una bona amiga, shens tròp har cas dau detalh, mes avèvi encara quauques questions.

—Mes prau còp, n'èi ponh reivat, Darriusèc, tot aquò, aquò's bien çò que pensi?

Èri geinada de demandar en d'un hantauma de las precisions sus un aute, mes sentèvi que me podèvi hidar ad era.

Mes ne m'a pas respondut, preferent sorríder coma l'òm sorríd en d'un mainatge que sap bien. Me me sui sovingut d'un afar tot pr'un bon còp.

—E lo hasan roge, qu'es aquò lo ligame damb aquela istòria?

—Aquò's vrai, es un gau que s'a cargat la colèra daus animaús tuats per niens, las colèras s'an minjat entr'eras e lo diable a hèit un pacte damb eth, tanben coma damb lo vielh. Es totjorn aquí lo diable, damb eth, sabes creden qu'es acabat, que l'eternitat se nos vai préner, mes tròban solament una auta vi'a, damb eth que rondeleja —semblava de mei en mei bijarra.

—Que sabes, los novèths, los joens mòrts coma diden son bonissas per eth, tanben coma au serén daus vius

Aurén tant dit qu'angueré plorar en me regardant en d'aquera pausa. Me sui alavetz mastada, un chic empipiatjada e regde anueitada, lo cap me vironèt una bèra pausa, cluchèri los uelhs, e quora los èi tornats obrir, èri sola e lo rosèir avè entègrament flaishit. Èi decidit de m'alunhar tot per un bon còp d'aqueth endreit, lo peugue m'esperava, es alavetz que me sui deishudada.

Me dirigèvi de cap a la sortida, i avè augut un enterrament dens 'queth temps e n'avèvi ausit arren, tròp encuentada a caquetar damb los mòrts, o perqué los Landés son tament taisós qu'òm ne los entend pas quitament plorar un mòrt. Pus lònha la palejaduira avè desapareishut, era tanben shens un brueit, e ne restava mei ren dau clòt dau vielh, tanben coma la nòça qu'avèva quitat la glèisa landada e que divè adara veire l'òra dei danças o dau minjadreit.

Avèvi discut dromir mei pausa que ne pensavi.

Èi traversat lo vilatge, un pauc mei leugèira mes damb una miugrèna de plus en plus hòrta, tot aquò m'avèva discut forçadament tocar chic au chichorin, o 'lavetz aquò'ra la tombada saus ralh qu'avè desblocat quauquarren.

La plaça èra voita e dens un canton un guitarrista jogava tot sol, vestit d'un gròs mantèth de lana e un bonet, alavetz qu'èran en julhet, la cocaïna fèi aquò.

Alavetz n'èri pas la sola aquí qu'avè abusat, l'èi trespasat, n'arribavi pas quitament à conéisher çò que tocava. Una vielha dama passèt e parèt l'aurelha pendent quauques minutas, alavetz qu'acabavi ma cigarreta en me damandant d'on venèva encara 'quera sensacion difusa de mau-estar. Tot èra quasi clar, aquò'ra comac', avèvi per fin trobat çò que cercavi entre libres, fòtos e filmes d'espoventa, mes tot aquò demorava tintat de paur, de la qu'avèvi ressentit dinc a la que s'esvelha damb lo mòt «diable». Aquò'ra aquò qu'èra a díder benlèu, lo Diable...

Un còishe traversèt la plaça au grand decime-galòp e me cutà rentrer dedens, tot aucupat qu'èra a 'sajar de har descolar son volapapèir.

Un immense viguèir blu.

Ne podèvi pas ignorar aqueth signe e me sui mista a shèguer la direccion qu'avèva pris lo mainatge.

Lo retrobèri pas, solide, mes traversèri la darnèira carrèira en esperant véder dens lo boscat una responsa en d'aqueth signe, dau quau d'alhorns ne'n sabèvi ren, mes mon instinct me repetava de continuar.

La lutz avèva rebats fòrt cruds que me donavan l'impression de tot veire mei net, los verds n'avèvan pas la medissa nuança espinaga còita a l'estofada, que gardaràn las seugas de mon enfança, ací las nuanças m'apaisavan.

Leishèri un chic lo maine darrèir jo, lo trin passava pas lonh, e las veituras racontavan lo balet d'un hestenau que s'acaba, los musicaires devèvan sarrar adara.

Ne sabi pas exactament çò que cercavi, quitant anar mon esp'rit a visions de pastors sus chancas, de hadas que corren, de paisans, de rosinèirs, i avèva tanben brueits de cavaugada, gens que s'estujan per tant de preservar lurs independéncia, quauques pets de huec. Aquestes imatges venèvan los uns après los autes devant mos uelhs tau rebats de pensadas ancianas presas dens lo camin que sheguèvi encara. E aquí i a augut una esclercida petitona e Maria èra aquí emb lo volapapèir.

N'èi pas hèit de brueit purmèir, quasi crenta que s'envolèsse, mes era s'avancèt tot tuishau, e, era ne m'a dit que quauques mòts, d'aqueths qu'aublidarèi pas jamès.

—Lo viguèir fau que prene lo trin, e après aquò airà, e tu que veiràs totjorn ce que ne se ditz ponh...

Lo vent s'a levat, gauchit de terebentina, e fit s'enlertar lo volapapèir dens lo cèu regde blu. Quora espiavi a l'entorn de jo, avèvi retrobat los camins e la paleta de verd daus pins, de casses e de hauguèiras. Sabèvi que ne viurí pas mei alavetz shens veire, shens ausir voètz vingudas dau temps de la mòrt ença, au sòu de jo lo acceptavi mes ne n'èri pas morgueirosa, avèvi lugit tan sovent que los dons qu'arribavan èran tanben una malediccion, qu'avèvi un chic paur.

Me'n tornèri devèrs lo vilatge un chic tartucada, me'n falèva tornar a l'estacion, qu'arribèssi ad entrar au dedens, e après, après... Ne sabèvi pas de v'rai mes podèvi ajudar lo viguèir, en quauque façon brisar lo pacte. En arribant ací n'aurí jamès 'maginat qu'aquò se passaré entau, au milhor una fòto de hantauma, bièrra e ròck, quauques fresilhons davant lo darnèir plonjon.

Tornèri traversar la plaça, lo guitarrista fredolic, gratava totjorn sa guitarra damb l'aire dau que n'entend ren sinon sas nòtas, me semblava que tocava de pus fòrt en pus fòrt. N'i avèva digun dehòra fau dire que la nueit retombava e jo ne sabèvi pas mei se lo temps existava encara adara, èri esbarrida entre mas certituds e l'enconeishut.

Esbarrida.

Sui arribada a l'estacion, l'aubèrga de cara èra estupada, quauquarren en jo me didèva d'entrar a l'interior. Me remembri auger balhat mantun torn davant de trobar per fin una vitra copada, envasida de lièdre mes accessible, me ralèri au dedens. Avèvi totjorn aquela medissa sensacion quora hadèvi urbèx, e aquò ne n'èra un chic prau vrai, d'entrar dens una traca de temple fijat, abandonat, mes mei que mei immobil capvath lo temps. E jo que passavi per ne respectar ren, avèvi totjorn la mania de me presentar e de cascalhar, sustot ne ren botjar e se norrir de las ondas dau passat.

Espiavi a l'entorn de jo, esquataires avèn tagat l'integralitat dau pichon hall d'estacion, puslèu dotats los tipes, e los «mòrts as vacas» sheguèvan fachas, gats blus, e quauques extrèits de poesia, mei o mens bien causits.

Lo sòu èra gaunit de polsièra e de liquide de tota traca, los carrèus blancs e iranges se quitavan veire entre duias canetas de Krò escrasadas, los rares bancs avèvan servit de cochetas.

Balhavi un torn, tot tuishau. Atendèvi un senhau, quauquarren a rapòrt a tot aquò, alavetz avisavi.

M'agradavan pas las scènas d'adiu filmadas dens las estacions, me semblavan pègas a plorar, mes me leishèri anar a véder un paisan montant entà capvath Bordèu, un coble se separant, un mainatjòt tenent la man d'una mair. Ok aquò'ra frem clichat mes aquò èra estat pro per me rénder nostalgica.

Mes en passant per devath au relòtge, es que vau ausir lo brueit d'una trotaira qu'engruna las segondas. Impossible.

M'èi reculada per tant d'estar solida, per tant de l'arluçar de v'rai, aurén tant dit qu'èra nèva.

Aquò's alavetz qu'una mosca enòrma se vai pausar sus la mei pichòta agulha e ne n'aurí probable pas fèit cas, s'au medís moment lo trin n'èra pas entrat en gara.

La rèsta se hit frem viste, disement se vedèvan sos contorns, dens la negrèira, mes aquò sentèva au carbon a plen de nas, i augut un shiulet puei s'estanquèt, bufant enfin, darrèir jo i avèva un brueit de pas pressat. Mon esquina se crispèt, n'èi pas gausat me revirar, mes la preséncia en fèit s'avançava per tant d'estar a l'òra. Dau cunh de l'uelh èi vist un òmi, apuei l'èi coneishut un còp enquèra.

Lo vielh prenèva l'aviada.

Ne s'es pas recapvirat, corrent quasi, mes just abans de montar avèvi vist un papèir blanc sortir de sa pòcha. Un aute shiulet e lo trin dispareishut damb lo dispareishut Darriusèc. Relevèri la tèsta e lo relòtge èra aquí encara, tot croishit shens agulhas... Èran aviats. Decidir d'anar sus las vias per fin de damassar çan que lo vielh avè tombat, per curiositat apuei encara un chic dens l'aparicion. Saus ralhs, qu'èran cauds a través mos basquets, avisavi coma una carta a jogar roja e blanca, prista entre lo fèr e lo bòi.

Me sui penentada, encara 'quera miugrèna, aquò venèva insuportable, puei èi agantat çò que sabèvi estar son darnèir messatge per jo.

Revirèri lo carton de la carta de jogar, aquò'ra un imatge, un bon ponh, damb dessus un gau roge dessenh.

Aquò's alavetz qu'èi comprés enfin çò qu'èra a díder: lo viguèir eth n'èra pas partit, ni en patz, ni pròche d'una hont espacianta, lo viguèir eth èra encara presonèir d'un pacte.

Me sui asheitada sau cai per tant d'agaitar la nueit, èi sortit una cigarreta agaitant encara lo dessenh, mau hèit d'un viguèir roge amalit e infinitament desesperat.

Apuei èi aprochat mon megòt de la carta que tot tuishau s'es mesa a cramar dens una audor de mosit e d'acide meilada. A mesura sentèvi mon mau de cap demingar, èri sau bon camin.

Alòrs que tenèvi encara las darnèiras listras de la carta, ausissèvi la guitarra sus la plaça que jogava de pus fòrt en pus fòrt ; avèvi aublidat qu'èra aquí, apuei tot per un bon còp i a augut un grand acòrd e un cantic de hasan victoriós abarrejats.

Èra acabat, podèvi tornar partir, n'avèvi pas mei mau de cap.

Retrobèri mon carret coma quora veden un amic vielh de regiment, pleguèri lo fotralh qu'avèvi quitat s'installar e me miri au volant, trobar una pompa a esséncia e direccion lo peugue.

Sau shèite passatgèir bocins de papèir, çò qu'avèvi notat pensant estar fòla, alavetz que simplement ací avèvi trobat la peur, las legendas, un don e autes abèus. Mes en tornant lugir, i a quauquarren que me vai aparéisher.

Aquò'ra tròp simple, tròp.

'Lavetz òc benlèu qu'aví dejà 'quò, benlèu que l'alcoòl avèva accentuat «la comunicacion», apuei avèvi augut bien chança de comprendre, mes liberar quauqu'un d'un mau donat?

Liberar quauqued'un dau demon, me semblava pas que 'quò siga tant aisit.

A mens que...

A mens qu'augi de las tracas de subèr poders en mei dau fèt de parlar damb daus mòrts coma sus un gat. Enfin brac...

Èi tornat amodar lo motor, avèvi de v'rai enveja de véder lo blu de l'Atlantic, mes n'avèvi pas lo sansuc per balhar lo torn daus lòcs de naufratges, avèvi augut mon sadoth de susnaturau e aquelas jornadas m'avèvan chanada au possible. Apuei aví retrobat quauquoren que cutavi tapoat au sòu de jo per totjamèi, un besonh de viure, petit estrange e chic estable mes present dens chascuna de mas bohadass. De v'rai pas estable alavetz. Dromir es estable alavetz.

Desmarrèri, sheguent la rota de Landas que m'avèvan acuelhida, veire encara aqueth labirinte immense, aquestes nau èrms sus autant d'èrms de sable, ofrent infinits de barralèiras de pins dinc ad Espanha.

Dançar daus uns còps en Espanha. Orizons plens de cèus, de miratges solide, de camps de blat d'Espanha damb immensas estructuras metalicas servent a los har beure. Lo blat d'Espanha pinta regde shens tròp i creire, mes daus uns còps s'estima mei har pròva de contenença. Ò qu'i'òc aqueth país èra bien lo de las legendas, mes tanben d'un sorelh prehend e dur qu'anava en esclatant, coma per acompanhar vacanças dinc a l'aiga, dinc aus piquèirs.

Ne pensavi quasi pas mei a çò qu'i èra 'ribat, que volèvi que tot estusse acabat e rotlavi deishant un carret me despassar, en me divent metre sau costat que las rotas n'aiman pas 'queth jòc dens lo cròt, puei una mòto.

N'avèvi pas gaitat au retrovisor, mes un fredilhon passèt de novèth lo lòng de ma columna vertebrala, virèri lo cap de bòrn sorgement, ne sabèvi pas perqué avèvi lo renac qu'arribava au bòrn de mos balòts, avèvi enveja de ríder.

Lo visatge cobèrt de sang, sos uelhs blus glaçats, lo Blond m'arluçava en rident, me fit un signe de la man, on tots los dits mancavan. Anava tan viste, e jo avèvi enveja d'atènder lo jorn, aténher, non sèi tròp qué, d'alhorns, e avèvi desbrombat 'queths tres, quatre darnèirs jorns, annadas.

Volèvi rire e lo solelh començava de me jutjar.

—As huec? —ce bramèt.

E me despassèt en rident, avèvi ganhat, e lo brueit de sa mòto hadèva coma un ríder davant jo sus la rota dau peugue, que devenèva tota torçada.

Plena de bronhas.
Gausa, coma es dròlle tot aquò egau.
Volèvi veire jusc aon poirí rotlar.

Lo Hasan Roge

Suu bòrn de la lana de Cornalís, d'autscòps qu'entinèn tustemps un hasan cantar. Un còp, qu'èran tres aulhèrs au pè d'ua bòrda que l'entinoren. Ce ditz un:

—Se vei pas que cèu e lana. I a pas un aubre ni un ostau a mei d'un jorn de 'cí, que cau véder aquò...

E que se'n va aquí de cap per 'sajar de trobar lo hasan. Mes, mes n'anava, mei la vutz deu hasan se hadè lunh...

N'èra p'aueth que lo hasan se volè miar.

Que disen qu'un aut còp, qu'èran un gart d'aulhèrs amassa, qu'entinoren lo hasan cantar ; e l'un de 'quiths aulhèrs que vinot blasit, blasit, blanc com calhada.

—Adishatz, òmis! —ce hit. Lo hasan roge que m'apèra.

E que se n'anot de cap on lo hasan l'aperava. Que volot un o dus còps s'arrevirar, mes qu'aurén dit que quauquarren lo possèssi com au son desagrat. Un tròç en avant, que s'arrevirèt un darrèr còp de cap aus qui avè quitat, e que viren qu'a la plaça deus uelhs qu'avè com dus flams de candela roges com lo huec. E chic a chic que'u viren se n'anar e s'achicoiar su'la lana, e lo cantit deu hasan que se perdot com un escargalh d'arríder a mesura davant eth.

Lexic:

a badinas (arg. bordalés): a pè.
 amaniente (judeogascon, prononciar a la castelhana): present petit, atencion.
 anar abastaranòs (judeogascon): avià's de cap ath anugèr, aths problemas, anar a mau.
 apiadòs barojó! (judeogascon, lo «j» se prononcia coma la jota castelhana): crit de gaug, d'alegria.
 atafogar (judeogascon): estofar.
 balòts: pòts.
 barbocar: devisar.
 bariston -a (arg. bordalés): bandat -ada.
 bretejar: quequejar, beguejar.
 cagoet (arg. bordalés): copet, nuca.
 camodit: mosit, es·hlorit.
 canèca (arg.): garganta, ganurra.
 chanat -ada (arg. bordalés): trencat -ada, estehenat -ada, aganit -ida, hart -a de fatiga.
 chet: silenci.
 chichorin (arg. bordalés): cervèth.
 cingalina (arg. bordalés): hèt de's sentir mau arron d'aver bevut.
 cluchats (uelhs): barrats.
 còishe: mainatge.
 comac' (arg. bordalés): contraccion de «com aquò».
 córrer lo marrau: hèr era hèsta.
 cracòi: Patella vulgata Linnaeus, per extension, persona indesirabla.
 cutar: pensar, créser, imaginà's.
 esmagar quauqu'un: avertir, prevénguer quauqu'un.
 esprehums: gèstes grans.
 falhar (arg. bordalés): har passar quauquarren tà quauqu'un.
 far las monacas (arg. bordalés): hatilhar, embroishir, getar un hat.
 felor: paur.
 foart, bafa (judeogascon): puantor.
 fustar (arg. bordalés): pudir.
 ganipòta: creatura fantastica.
 gòrrabàter: vénguer hòu-hòla, desparlar.
 graumitar: prudir, gratar.
 heirar: escambiar, com a'ra hèira, ath mercat.
 herret: briquet.
 hilh de cloca: aquí, gojat de bona familha.
 horgonar, horgatar: hurgar, horucar, hofilhar.
 lo rabat dau sorelh: lo zenit.
 lurjar: eslurrà's.
 malagoèga (arg. bordalés), pètahum: mobileta, mòto.
 margalòt: brut de votz.
 marmoset: òmi d'arren, minable.
 morremorre: marmús, mormolh.
 personèir: companh.
 pintòcha: hèt de pintar.

poder dire «aïntovà» (judeogascon): exprimir eth suè gaug, estar arrassegurat.

quage: varianta de «quasi».

rastronha (judeogascon, prononciar las «r» coma la jota castelhana): maishant monde.

rejustir: suportar, acceptar.

renac: nausèa.

ripar las galòchas (arg. bordalés): escapà's, anà-se'n.

s'esdolhar de sòme: càder, escrolà's de som.

s'esvinhar: escapà's discretament.

sa plena pèth (loc. adv.): cap e tot, complètament.

se glomerar: pelotonà's.

se passar (arg.): béver a la lèsta.

L'ESTIU AU RÒI

Renaud Delisée
1èr Accèssit

Tot l'estiu, Melodia e Felís trevèren l'ostau, ausents e vans entre totas aqueras caishas de libes e de vestits que s'apilavan dens lo corredueir de l'entrada –aquò pujava dinc au plafond e la pòrta se dubriva a penas entre los cartons. L'ahar n'avançava pas, èra çò piri: se poscoren pas escapar de totas las vacanças pr'amor de la situacion e d'aqueras caishas que faliva emplir d'urgéncia, e pertant las calors vuitavan las ruas e emplivan las plajas, lahòra, d'una poblacion desalenada e tota shudosa. Tot dia la meteò anonciava plujas que cadèn pas jamei e tots las esperavan pertant damb granda set, end'aleugerir los aires pesucs e mausanís de la vila desertada.

Au moment sordeish, las causas s'esclarciren enfin. Tot dòi avant la dintrada, quan aquera sinhatura veniva pas jamei dempuish mes. Deishava pauc de temps ende s'adaptar, adara. Faliva mudar, e shens quitament lo parat d'anar a Lengon o Cadilhac ende reconéisher las escòlas daus dròlles. Atau es la vita, per còps s'an de sautar los varats shens tròp carcular. E pertant, lo pair s'èra trigossat ende convéncer la mair de se precipitar pas, ende trobar arguments que la descoratgèssin d'aqueth projècte dessanat. Endebalas.

—Anna, te mainas pas de çò qu'es de viver dens un ostau en ruinas.

—Pr'amor tu ic sabes, benlèu... E puish, poiram pas pagar a l'encòp lo loguèir e lo credit.

A la fin, Patric cediva tostemps. Pas per febleça, pas shens que per febleça; la hemna avè sovent rason, tè. Se falè installar adara, avançar las òbras avant lo cambiament d'òra. Se podè pas repossar de sheis mes: lo centre equèstre avè d'aubrir a la prima, e avant d'aubrir s'i farré virar ende reviscolar aquera ruina, quiòc.

Melodia gahava l'autobús de Cadilhac e Felís avè de trapar lo trin de set òras quaranta dus si la mair se volè estauviar lo viatge de Lengon. Si i avè quauqua crompa de hèser, Anna lo portava dinc au licèu, mès Felís nadava en plenh dens l'atge quan los pairs avergonhan los còishes, alara la perspectiva d'aquestas vint minutas tant penosas de silenci auratjós descorava la mair, e ambedús s'adobavan ende mancar pas lo trin de set òras quaranta dus.

L'estiu avè vingut tardèir mès s'esperlonguèt lunh avant dens la gòrra, cauda e luminosa, puplada de mosquits. Anna damorava dehòra tot dia, desbastiva e laurava, netejava e dalhava, shens parar. L'ostau se sonava lo Ròi, e s'entendè pas vertadeiramente çò que designava, s'èra la maison, las tèrras a l'entorn o lo quartièr de sas quate abitacions esparvilhadas entre los pins sauvatges e las acàcias. Au Ròi, mantun bastiments s'estendèn, henèras antigas, bòrdas ende las vacas e las aulhas, abandonadas, las teuladas esquiçadas, los barralhs flotavan en l'aire com espavas miei poiridas, los aubres tombats segles avant se descompausavan a l'asard, los camins d'area escura se cubriyan d'èrba espessa que pravava en flòcs compàctes, com oasis au bèth miei dau desèrt d'ariditat de l'embòsc lanusquet.

Digun s'auré cregut Anna se'n tiraré d'aquera faïçon: jonglava sus las hautors de l'entaulat qu'era-medisha apitava, entre la betonadeira que roncava tostemps, las truelas e las paletas, la sega circulaira pesuga e los cabirons que hadè pujar e dravar de la carpenta quan semblavan tròp poirits.

—Mès on t'as apres tot aquò? —ce demandava Melodia a sa mair.

Anna sonridot e buishèt la transpiracion suu ten avant li cadossi aus ulhs —èra tant salat qu'aquò burlava. —N'i a pas res a aprènder, praubina. Fau hèser, e tornar hèser quan t'enganhas. Aquò's pas complicat. Prend temps.

Melodia escotava pas mei, déjà tornada a las soas abséncias. Se devejava terrible, de longa, shens cès. Au collègi, dens l'autobús, suu sofà. Dens la crampa, miei ajacada suu lhit, las òras passavan com minutas o com segles. Lo monde sancèir se dubriva pas davant era, e mensh encara dempuish avèn mudat. Se brembava pas de se divertir mei quan èran a Talança, sonqu'acerà per còps las amigas la sonavan —l'avèn sepelida plan viste, malaja. Ne lugiva pas tròp —la massa de libes encara dens los paquets la deprimava: de qué harén de tot aqueth papèir, n'ic gausava pas demandar, e lo pair se'n chepicava pas gaire. L'ostau èra silenciós, patziu pertant. Melodia de quan en quan dravava a la codina, tirava un gòt d'aiga.

L'agradava pas l'aiga d'ací. Èra fada, un chic fastigosa, un pauc roja com banhada de sang. Cerquèt un citron end'engençar l'aiga, ne trobèt pas e tornèt a la soa crampa. Aquí las minutas passavan com òras. Se livèt e dubrit la frinèsta ende deishar passar un chic d'aire —dedens, èra pesuc e umidós com avant un auratge e pertant nada cruma miaçava pas dempuish setmanas. La mair tustava, ve te'n sàber on, los tums se rebatèvan a las camas daus pins com entre montanhas. Devant l'ostau, lo paisatge avè cambiat hòrt en tant paucas setmanas, ce constatèt. Las èrbas hòlas calmadadas, las palancas secas debitadas e acestadas, e déjà las parets daus bastiments agricòlas despelhadas, nudas e paradas ende recéber los endusits.

Las gents se passejavan a l'entorn dau Ròi, sovent, com au zoo. Faliva véder los navèths, ce's didèn, un chic curiós e mes·hidants. E puish, un centre equèstre a Menina, com n'i avossi besunh. Los obrèirs viticòles alentivan l'autò quan passavan devant l'airiau en òbras; lo dimenge quauque culhedor de ceps s'estancava a la barrèira e espiava Anna dont se destrigava pas e virava pas quitament lo cap ende saludar. «Quina facanha, aquera», ce constatavan, vexats qu'aquera estrangèira se vengossi pas presentar.

Receboren pas digun per Nadau, nat repaish de família, pas quitament de ressopet; los quate, vaquí. Quate, e lo pair que sortiva pas de la soa tuta qu'ende chapar, e encara. A Felís aquò l'esmaliciava; las paucas marcas de la soa preséncia, lo son daus talons descauç suu parquet sensible, l'aulor de las cigarretas que passan preus intersticis de las pòrtas, aquò li hadè salhir un sentiment de ràbia —se'n sentiva confús e geinat autanlèu esprovat. Estoren pas polidas hèstas, non, cadun embarrat dens sa crampa, cubèrts au mièls pr'amor los radiators caufavan pas res dens l'ostau de las menuderias ancianas e pr'amor la chaminèia s'escadèva pas a hèser amistós los aires torrats que s'infiltravan pertot. Digun sortiva pas franc d'Anna, solide, tostemps cuentada dehòra: las ecurias serén lèu aprestadas, e los purmèirs pònis entrarén avant las vacanças de huurèir.

*
**

Quan fondot la nèu —quitament los autes, au licèu, avèn pas jamei coneishut un periòde tant long damb la nèu blanca e neta— Felís netegèt la bicicleta. Ne l'avè pas tocada dempuish avèn mudat, alara falot netejar e adobar un chic, tornar sarrar lo guidon dens l'axe, cambiar una crampa d'aire e passar productes sus l'acèir nhacat per la rodilha. A comptar d'aqueth moment se passegèt tot dia, e faliva pas tirar lo torna-còth tròp haut suu nas, ende las buadas de l'alet se depausèssin pas suus veires de las clucas. A l'entorn de Menina, lo terrenh èra pas planèir —se'n mens·hidavan pas quan percorrèn las carrèiras damb l'autò, e Felís s'èra pas interessat sovent a la topogràfia tanpauc aus paisatges. Pertant, n'èra pas desagradiu, e pro variat. Las vinhas lotjavan en pecetas bestòrtas, bordejadas de parets baishas; las pèiras n'avèn pas d'atge —benlèu los romans avèn coneishut los medishs decòrs. Felís rotlava tuishau pr'amor s'esbohava viste mès s'i teniva tot vrespe, dinc a Guilhòs o Fargas. Se perdè sovent, e ne cercava pas suu pic a se tornar orientar; de tot biaish podè pas mei patir lo sentiment d'impoténcia qu'esprovava en demorant a l'ostau, aqueth ambient rançós e lent, aqueth aire que'u hadè panteishar. Pedalava, alara.

S'orientava damb lo sorelh, tostemps a man dreita a l'anar, puish après lo virolet a man esquèrra quan l'òra avançava. Dens la saca portava una mapa si per càs, e las cigarretas.

Èra deliciós: rotlava mieja òra ende s'eslunhar dau Ròi, e lo còr accelerava a mesura lo moment s'apressava. Sentiva una mena de paur mesclada d'excitacion, aquò balhava lo fremit: èra deliciós.

Passava la man sus la cueisha e sentiva lo tira-huc plan calat dens la pòcha de las bragas puish causiva damb precaucion lo lòc on s'estancaré ende tubar la purmèira. Lúcia fumava rotladas de tabac aromatizat; adara damb l'aulor un chic sucrada, Felís podè esprovar la preséncia de la gojata damb precision e poténcia. Se pleguèt dens lo recanton de l'estanc de bus de Loishatz, ende digun lo poscossi pas conéisher dempuish la via, estirèt las camas per tèrra e fumèt la cigarreta damb delici, en tot saiant d'inventar paraulas polidas ende sharmar Lúcia –mès lo problèma aquò èra pas de trobar mòts mèlèu de las sàber prononciar au bon moment, e aqueth moment veniva pas jamei.

—Pudisses au tabac, ce l'arcastèt la mair quan tornèt au Ròi.

—'Mà... Èri damb amics que fuman.

L'escampa semblava bona, pertant, mèl Anna afichèt un mus de suspicion.

—Lo tira-huc se't vei a la pòcha, mon gat.

Felís vengot roge, se virèt e s'avièt cap a la crampa. Gaharé un citron a la codina ende hèser passar l'aulor. Rai. Au mensh n'i aurè pas mei de messorgar damb la mair, adara qu'èra au corrent. Mei d'aquò semblava d'acceptar shens degreù ni esclats. N'esprovèt un chic de decepcion, tanplan.

—As entendut çò que s'i passa, Felís? ce salhit Melodia per la pòrta de la codina.

Melodia se hit pregar un pauc encara avant d'explicar la soa excitacion, en se tortilhan dau plaser de véder biscar lo frair.

—L'èi sabut per la Gegé, jo.

—Qui es la Gegé, miladiu?

—La Gegé, colhon, la nòsta vesina de Talança!

Èra lunha la Gegé, la rua Quatorze de Julh e lo tramvia; tot aquò parteniva a un monde esbonit –vit la cara de la Geraldina, imprecisa, vaporosa.

—L'a lugit dens *Sud-Ouest*.

—Mès enfin, çò qu'a lugit dens *Sud-Ouest*, 'quera graulha?

—Nèci qu'ès. Ès gilós pr'amor jo sabi e tu briga.

—Pff. Si vòs sàber, me'n trufi bèth drin de tas istòrias, ce concludit Felís avant de hèser mina de sortir de la pèça.

—I a un serial *killer*, tè!

—De qué parlas, bodic?

—Es dens *Sud Ouest*, te disi. Un assassin. Un desvariati.

—Bah!

—Quauqu'un que tua los cans, verai; dejà cinc o dètz. Ne sàben pas tròp. Mès son solides, ja: un poisonaire, qu'òc.

Froncèt las ussas e connectèt la tauleta ende s'assegarar. Faliva horgalhar, que l'actualitat daus parçans estremats hadè pas sovent la pagina d'entrada, e un tuaire de cans aquò èra pas pro ende cambiar los costums editoriaus. Èra vrai, ça que la.

Percorrut l'article puish s'ic desbrembèt autanlèu. Lo monde reau aquò lo pertocava pauc, finaument, e quan s'i interessava èra ende léger informacions desastrosas e constatar l'inactivitat daus poders publics contre aqueth desastre shens eishida. Li hadè venir lo vomit o un sentiment de susmauta impossibla e descoranta. Faliva pas deishar entrar lo monde reau dens son sicap, non. La perspectiva de charrar damb Lúcia ben lèu, alara, lo sabè solatjar d'un pos. L'ahar dau tuaire de cans s'esvanit per un temps.

Dens lo trin pasmens, l'endoman, los autes dròlles se'n esmavèn: lo vesin de la Nabila s'avè trobat lo labrit regde com un tròç de husta.

—Te disi pas l'espant! Aquò's led un can crebat, saps. E puish lo tipe i teniva, praubòt.

—S'es pas vergonhós de s'atacar a las bèstias.

—Fau pas auger gaire de coratge, òc.

Lo vesin de la Nabila, Terrasson, Brulh, Lacassanha, tots dau medish canton, en una setmana.

—Diu éster un hòu-desvariàt, un pec-dangeirós.

—Qui sap çò que vòu? N'i a pas quitament una letra, res. Èi vist los gendarmes aqueth matin, en çò dau Josans. Los gendarmes a las sèt dau matin...

—Aquò's pas bon signe, non.

—Es pas quauqu'un dau vilatge, segur. Se pòt pas éster tant arrautjat. Enfin jo n'i credi pas. Perqué començar atau, d'un pet. Estossi quauqu'un d'aquí...

Los dròlles clacassejavan dens lo trin dau licèu, e los adultes damoravan pas mucs tanpauc. N'i èra pas mei l'estanquet, déjà en aqueras annadas, mès las gents s'encontravan au tabac rasis la nacionala —s'i podè tanben hèser la gasolina, encara, crompar un cafè instantanèu dens un veiròt de plastic, tèbe e palle. Tots s'acordavan: èra pas dau vilatge e tanpauc dau país, aqueth bastard. Cercavan demiei los marginaus famós deus poblets a l'entorn, estudiavan, comparavan, pesavan e cubavan: lo monde damorava bèth brèu au tabac, adara.

Lo silenci se hit quan Felís entrèt dens l'Anvers —ad aquest atge, l'ahida per còps sembla au necitge, e l'idèa que crompar tabac a mensh de dus quilomètres de l'ostau lo poiré comprométer si per càs los pairs ic sabèn, aquò l'avè pas quitament passat preu clòsc. Trauquèt l'amassada improvisada devant la pòrta automatica, paguèt lo paquet d'*Amsterdamer*, un pauc esmavut, e sortit de la botiga. Los òmes l'espièren encara, mucs. Èra pesant, e pertant Felís sospitèt pas una segonda la hont d'aqueth silenci acusaire.

Pr'amor los navèth aucupavan una punta dau haish de presompcions, adara, dens la poblacion dau vilatge. Vrai, las rancurs s'èran pas tròp exprimidas; damoravan cubèrtas encara, serpejavan. Existivan pr'aquò, dempuish la debuta. Un centre equèstre, miladiu. Un brave desganh de guastar atau una tèrra cauda e liugèira: s'i serén plantats muscadela o sauvinhon fins, e los vesins s'ic èran figurats suu pic quan s'avè mòrt la Nadina. Los eretèirs avèn pas viscut aquí, jamei, èran nebòts de Lemòtges e Montferrand —las vinhas aquò los interessava pas dehèt, alara avèn vendut shens emocion e shens se tesicar dau vejaire daus vesins. Mauparlavan, los vesins, e supausavan.

—'Quò m'estonaré pas, tè. Lo dròlle, aqueth qu'es vingut totara, e be... Es tostemps a córrer Sagòrra e Magòrra damb lo biclon.

L'avèn remarcat, déjà. Èra pas corrent, atau un grand espargue sus una bicicleta: se'n vedèn pas d'outes, nani. Los jovens aquí rotlavan damb escòters, los mei grands damb l'autò; de tot biaish la màger part dau joventum s'escampava autanlèu qu'ic podè, sonque los que damoravan ende trabalhar a la vinha.

Quitament au licèu, n'èran pas gaire. Semblavan anomalics, un chic, los dau licèu. Espaurugavan; sovent n'èran pas dau vilatge, ce's remarcavan, enfin los pairs n'èran pas dau vilatge. Los normaus, los d'aquí, anavan au licèu professionnau e punt. Las gojatas, encara, perqué pas. Mès de qué volèn hèser damb lo bac, franc de se n'anar a Bordèu tanlèu passat lo diplòmi? Se'n mens·hidavan, las gents, d'aqueths horastèirs que se pensavan d'éster tant saberuts que se mesclavan pas damb eths.

Felís esprovava aquera mens·hidaça, dens lo trin; un còp au licèu lo sentiment se buishava un pauc.

S'amassava damb los amics —èra risolier de constatar que los tres de la banda venivan de Bordèu e lo quatau de París. Benlèu s'èran pas encontrats per astre, ce constatavan. Benlèu shens n'auger consciéncia, avèn podut sentir la lor diferéncia essenciala, una quasi incompatibilitat damb los auts. Aquò rapròcha, lo sentiment d'éster estrangèir dens un monde ostile.

A las vacanças de Nadau, l'afar prendot una auta dimension: lo can dau regent de la mairala adara, crebat com los auts, sec au bèth miei de la plaça. Veniren los gendarmes, encara, tròp tard. Sus la rota de Lengon, una inscripcion pareishot, escrivuda damb una bomba de pintrura iranja.

ASSASSIN SI TE TRAPAM...

Bavavan las lètras estròças, mès hadèn grand efècte. Felís s'i damorèt un moment, tirèt una fòto e se retingat de fumar una cigarreta aquí medish.

Se passegèt bera pausa aquera vrespada, picat per l'afar adara, quan èra damorat hòrt indiferent bèth brèu, benlèu per coquetaria, ende s'abaishar pas ad aqueths tripòts mainadècs. La mair ralhava quan Melodia contava los eveniments mei recents, e Felís avè sunh d'amuishar pas lo son interest, tròp orgulhós. Tornava lo devís suus tèmas costumèirs, la decarbonizacion e l'ipocrisia de las veituras electricas e la soa colèra èra pas fintada, aquí.

Aquò pedalava dens son sicap pasmens, d'autant que l'èra pareishut un sentiment d'injustícia. Aqueras guinhadas plenas de suspicion, miaçantas e ofensivas per còps... Las ulhadas lo persheguivan pertot, dens lo trin o dens las ruas dau vilatge, ne veniva a se damandar si los professors tanben lo sopçonavan pas. Trapèssin l'assassin l'auré pas desagradat, au Felís, finalament, mei per interest personau que per passion de la justícia.

A la fin de la purmèira setmana de congets, mei de dètz cans avèn passat e lo ritme se manteniva, regular e implacable.

I èran mantun suspèctes, ce determinèt Felís dens lo sorne de sas soscadissas. L'ahar èra pelut: lo dròlle coneishè pas los abitants, tanpauc sas costumats e sons biaishs de hèser. Per còps, quan audiva a devisar los adultes dau parçan, Felís s'escadèva pas a percéber l'ironia, lo cinisme, l'ipocrisia. Èra un monde diferent de Talança, e s'avè d'acostumar au navèth còdi, a las expressions, aus movements d'espaldas, a las mans potentas que tostemps lo miaçavan. Los visatges damoravan chets quan charravan, e sovent s'acordavan pauc damb lo contengut dau devís, ironia o abséncia d'expressivitat n'ic podèva pas determinar. Se sagèt de brempar las expressions de las gents, lahòra, dens sons mondes d'avant. Èra pas tant aisit: jamei s'èra pas interessat a las caras dau monde qu'encontrava, sas reaccions e sas manifestacions d'umor. Lo matin, Felís solè búver un café a l'Anvers, un chic per provocacion, un chic pr'amor las leis contra lo tabagisme s'aplicavan pauc dens aqueth burèu de tabac, e sustot pr'amor d'escotar de lunh enlà las conversacions. Pr'amor si los autoctònes mens·hidants caravan suu pic quan entrava Felís, lèu se'n mainavan pas mei. Las discutidas tornavan au punt que s'èran estancadas e Felís s'ahanava d'estampar dens la soa memòria las pistas probablas que los clacassèirs deishavan filar. Pensèt entamiar un quadernòt d'enquista, mès renoncièt ben viste, tot vergonhós d'avança en maginant lo moment que la mair descobriré las soas nòtas, pr'amor ic descubriva tostemps tot. Èra aguda, la mair, l'agradava chacar e nhacar; li ne faliva pas balhar lo parat. L'enquista damoraré dens son cabòç burlant, aquò seré mei senat.

Çò mei evident adara èra de dar un violet a l'ostau dau Tòni. Tròp evident, quitament. Tots s'i acordavan: lo Tòni atirava los sopçons e las rancurs. Pr'aquò, ne's podè pas descartar nada dralha, evident a o non.

Èra pas d'ací tanpauc, lo Tòni, aquò se sabè sonque damb lo son accent rufe dau nòrd, e las expressions brutats qu'èra l'unic d'emplegar. S'èra pas integrat, bota, e damorava dens lo son horvari, mespresat e cranhut preus auts. N'èra un beròi de horvari, una deishalharia dens lo casau —dìgun lo sonava pas casau, se supausava Felís. Èra purmèir vesin a bisa, lo Tòni, e la mair s'èra dejà maumesa damb eth au moment d'adobar las barralhas. Lo gus avè saludat dempuish la soa pòrta, shens s'avançar ende barjacar, de lunh enlà, d'un còp de menton negat dens lo hum de la cigarreta. «Es ende'us chivaus», ç'avè explicat Anna dens un esfòrc d'urbanitat. Lo tipe l'avè hautejada, alara, «n'i son pas encara, tè, los chivaus. Avant qu'i siin...», puish s'èra virat e entutat tornarme, shens hornir res.

Èra un gus curiós, lo Tòni, un chic ermiti, un sauvatge d'aqueths que viven rasís la societat umana mès que n'i pertenen pas sanceirament. Un grinhós de purmèira borra, quìoc: apilava carcassas de 205, tractors incendiats, batarias d'autòs per detzenas menimosament estruçadas sus paletas e cubèrtas d'una

abriga blauva, husta de construccion ende hèser lenha, cabanetas de bòi tòrt e pas desruscat, las garinas au bèth miei, un can shens caishau, un gat shens la coda, canèths de pvc o d'alumini de tot diametres, herrallas variadas, un brave ramalh percorrut d'arrats, bissè. Aparcava los veïculs aquí, un camion platèu shens atge, rodilhat, una 605 que clavava pas mei —los barilhets mancavan a la portèira dau miaire— e una Express jauna marcada dau nom de la soa enterpresa de maçonèir.

—Lo sonarí pas ad eth, avossi un ostau de hèser bastir...

Pr'amor mantun bastiments damoravan a l'esper, darrèir lo horvari de la parguia, parets de blòcs livadas e abandonadas, shens carpenta, shens menuderia, per còps damb la dala cotlada a l'interior; la betonadaira damorava aquí, devath la nèu, tot l'ivèrn shens de l'estruçar. Èra curiós, lo Tòni.

Au vilatge, pr'aquò, lor mancava una informacion que'us auré tingut aucupats bèth brèu; mès l'Anna susvelhava era tanben, e se n'èra mainada ben lèu. Lo sèir, Tòni sortiva. Per còps damb l'Express, per còps damb lo platèu —jamei damb la 605. Après sopar, tostemp, e tornava tardèir que l'audivan pas. Felís ic sabè dempuish la debuta, mès adara que s'èra revelat enquistaire l'informacion prendè un aute pes. N'avè pas hòrt d'esper pr'aquò: la pista èra tròp vededura ende pusquèssi miar enlòc, ce's repetiva shens cès. Sustot, una purmèira empacha complicava l'ahar suu pic. Que la persheguida èra inegala, tè! Una autò, quan seré un rossec com los veïculs dau Tòni, aquò se pòt pas filar damb una bicicleta: auré de rusar e comptar suu bon astre.

Lo purmèir sèir, endebalas, lo segond tanplan e quauques mei encara. Las lutz dau camion platèu despareshevan ben lèu, tanlèu lo purmèir viratge que s'enfonçava dens la castanhèda. Faliva finautejar, quìoc: Felís s'avancèt dinc a la castanhèda e contunhèt lo camin dinc a la purmèira horcada; s'i podè pas virar a dreita, aquí, sonque end'entrar au maine d'Arrossèth —lo Tòni n'avè pas l'anar de las gents dont vesitan Arrossèth. A man esquèrra, èra una andròna. Felís s'i estancava de temps en quan ende tubar, sheitat sus camas d'aubres apiladas. Contunhèt endavant, dinc a la fin de la linha dreita, après auger pesat las probabilitats. Un chic en retrèit de la rota, estugèt lo biclon dens una matòla de ginèsta e se trapèt una soca ende s'asséder. Tirèt lo paquet de tabac e comencèt de rotlar sa cigarreta. S'i virava milhor adara: las tubas tortejavan pas mei com a la debuta. N'auré pas encara gausat amuishar a Lúcia la soa incompeténcia totun, ce constatèt. Un còp alucada, l'efècte èra pas çò medish, mès au moment de la confeccion los dits podèn pas amagar la soa maladreça.

L'auré agradat compartir l'atenta damb Lúcia, adara: fresquejava un pauc. Portava bonets de lan espés, la Lúcia, l'anava dehèt plan e son pèu long e vitèc se n'escapava per ondadas devath las aurelhas, com res podossi contenir çò herotge que gessiva pertot on passava la beròja gojata.

Passèt una autò, au galòp, tròp viste ende sii lo Tòni, tròp silenciosa e daus amortidueirs tròp sanís. Una auta, e la tuba èra acabada: fronhèt la còla ende l'estupar e la gitèt.

Vingot pas, lo gus. Au cap d'un moment nada autò passèt pas mei, e Felís se devegèt pro ende decidir de se'n tornar. Pelava, quìoc, e las soas mans dolèn a truvèrs los gants de lan, e de pedalar lo rescaufava pas briga. Egau n'èra pas sortit lo Tòni? Lo dobte èra tròp hòrt, alara Felís davut lo destorn cap a l'ostau dau vesin. Lo platèu n'i èra pas, malaja, e lo dròlle èra tròp torrat ende damorar mei. S'acluquèt mau, e quan lo son dau camion lo deishudèt trapèt pas la fòrça de se livar e de se vestir end'anar miar l'enquista. Mès estirant l'aurelha, espets clars e musicaus tronivan —Felís los sentiva hèser tremolar lo sòu, dens la mieja consciéncia de la nuit. Coneishè aqueths sons, aqueras nòtas melodiosas que hèn pensar a las clavas, aqueths instruments que lo professor de musica prestava adès, au colègi de la rua dau Trulh. Miei adromit, benlèu frebós un chic, trobèt pas çò qu'evocava la canta d'aqueras clavas avant l'auba, enfin. Lenha, èra lenha, quìoc; lo medish son que tota la jornada entendèn davant l'ostau, la mair que hadè volar la lenha hòra de la remòrca dau tractor, avant de l'anar apilar dens lo cabanon. Lo tipe panava lenha, miladiu, èra pas mei complicat qu'açò. Engolit l'esdejunar e enforquèt la bicicleta puish s'arroncèt cap a la horcada, virèt cap a l'esquèrra: la pila de bòi n'i èra pas mei, solide, e las arròdas dau camion avèn craunat vaths e crestas dens lo sable de la lana. Fumèt una cigarreta, un chic vergonhós d'auger sopçonat lo Tòni,

que pareishè hòrt mei simpatic d'òra en avant. De tot segur, que panèssi bòi aquò l'inocentava pas forçadament, mès los mitans d'accions dau Felís damoravan limitats, n'èra plan conscient. S'auré d'acontentar de sas impressions quan siin pas tostemp emparadas sus hèitas solidas e positivas. Se'n sentit aleugerit quan l'idèa se formulèt clarament dens son clòsc. N'èra pas enquistaire, nani, e ne's podè pas imaginar que poiré sheguir totas las pistas com un professionau ic auré hèit.

Los citrons hadèn passar l'aulor, e puish la soa aciditat èra agradiva damb la boca assecada per la pròva e lo tabac.

—Pudes au cendrèir, ce l'assautèt Melodia autanlèu entrat a la codina.

—Saps pas quitament de qué parlas, nenè.

—Èi quaucòm a te díder.

—Me devegi d'avança.

Felís bohèt teatralament e tornèt prémer lo citron en sa boca, en s'eforçant de'n hèser versar suus vestits

—l'aulor seré mei hòrta e duradissa.

—Se van desseparar los pairs, Felís.

S'escolèt una estona.

—Perqué dises açò?

—Ès nèci o qué? Vedes pas que s'an pas parlat dempuish setmanas?

Felís se sheitèt a la taula, un pauc estordit. Èra vrai, segur, mès èra tròp cuentat end'auger formulat l'evidéncia tant clarament. Lo pair dravava pas jamei, sonque quan l'ostau èra vuit; chapava au mei viste, un enterpan o patanas hredas, e tornava a las soas òbras, en haut. Jogava pas mei lo vriolon, pas mei la guitarra. Barrava la pòrta e pareishè pas, com un hòu, sonque lo dessèir end'aguaitar un momenton la television, en silenci e l'èr completament ausent.

—Credes es depressiu Papà? —ce's chepicava Melodia.

Gausèt pas respónder. Aquera constatacion, Felís l'avè déjà hèita; non gausèt exprimir la soa idèa, pasmens.

—De qué t'imaginas, miladiu? A hòrt d'òbra, valà.

—Hòrt d'òbra... Passa lo temps a guaitar Youtube, meilèu.

Felís se livèt e gitèt las pèths au borrièr: los agrumes se compòstan pas e la mair èra intransigenta.

—De qué haram si se desseparan, Felís?

—Au mensh, tornaram benlèu a Talança, ce respondot en s'avisant suu pic de l'incoeréncia de sons mòts.

—Tornar a Talança! quan la mair es obsedida a fons preus sons chivaus... Sabi pas on vius, tu.

Lo pair los deisharé, logaré un apartament a Bordèu, e n'entendrán pas mei a parlar. N'amainatjaré pas quitament una crampa ende'us arcúlher —èran tant tament lunhs de sas preocupacions. De qué cambiaré, a la fin finala? Melodia se sovinè pas d'auger déjà charrat mei de cinc minutas damb eth, l'avè pas portada jamei a la natacion, l'avè pas explicat jamei com passar lo dit poç devath los autes ende trapar lo fa suu teclat dau pianò, res. Felís l'auré pas defendut tanpauc, au pair. Patric —pr'amor lo sonavan Patric, sovent— vivè en un monde parallèle, ce's didè sovent. Sas linhas d'existéncia se costejavan mès s'apressavan rarament; quan Felís avè estampat las soas purmèiras fotogràfias, Patric avè guinhath shens interest, dau medish biaish com guinhava los bulletins de nòtas dau licèu, e la soa cara s'èra pas animada mei que quan Anna avè decidit d'aviar enfin lo centre equèstre. Ni mei, ni mensh, com estossi en-hastiat per tota aquera vita materiala tan pauc interessanta.

Damorèt suu lhit dinc a disnar. La mair pudiva a l'embarrat, la shudor mau secada, los vestits mau lavats; los dròlles crotzèren l'espier mès gausèren pas explicar las rasons deu son embarràs.

—M'ajudaràs au vrespe, Felís?

—'Mà... Volèvi anar a passejar!

—Te deishi miar lo tractor, si te vòs passejar. I a hòrt de lenha escampada un chic pertot, e aquò's tròp long de dravar e pujar dau tractor a cada còp.

—Perqué damandas pas a papà —ce retorquèt Melodia, un chic agra.

Lo cinisme de la gojata escapèt pas a Anna.

—Trabalha hòrt, Patric, sabetz. A de tornar un article hòrt important a la fin de las vacanças.

—Ha. Pr'amor d'açò —mès Melodia esprovèt pas un momenton de consolacion.

—N'es pas aisit end'eth. La vita a la campanha, vòli díder.

N'èra pas aisit ende digun franc d'era, ce remarquèt Felís.

Se divertit hòrt, au vrespe, après los purmèirs moments de crença; ne miava pas quitament las autòs

—avè refusat la condusida acompanhada, de paur de passar tant de temps damb la mair— e alara falè manobrar una bèstia de mantuna tonas e potent de cent chivaus vapor. Calèt quauques còps, manquèt de darrigar piquets de barradura e tanben de cular dens un portau, mès après una òra de manisclar las comandas s'i virava plan. La mair sheguiva caminant o pujava suu marcha-pè quan las pilas de bòi èran eslunhadas, puish cargava la caisha tròç a tròç, damb paciència, plan estruçats dens la caisha de herralha rodilhada. Quan èra plen, se quilhava rasis Felís sus l'escalon, e se'n tornavan cap a l'emban. Felís culava lo mei lunh que pusquèssi, livava la caisha e la basculava enfin. La lenha plavè una estona, e alara faliva dravar end'ic apilar tot, menimosament, sus las paletas dispausadas contre lo mur. Los asos bramavan de sa parguia enlà, interessats per l'activitat umana. En sortint de l'emban, Anna los parlava de la soa vutz doça e prevenenta, la que n'emplegava pas que damb los animaús. La chivala e son polin damoravan au hons, mauhidècs encara.

A la fin deu vrespe, Anna deishèt conget au dròlle.

—Pòts anar fumar, si vòs.

Felís sabè pas si s'amusava o si dens lo ton sarcastic de la mair i cabèn repròches o miaças.

—M'anirèi a dochar, si l'escauhadèira fonciona.

Felís sonridot interiorament shens de'u deishar sàber.

Avot de pedalar viste —lo só desparesishè dejà, e son paquet de tabac èra tristament vuit dempuish lo sèir avant. Se demandèt s'èra dejà gahat: l'idèa de damorar una nuit mei shens fumar l'espaurugava dempuish lo matin. Arcastava pas lo vrespe passat damb la mair, pr'aquò. A la fin finala tot s'avè desvelat mei agradiu que non l'imaginava pas. Mès tot l'esperit se tendè cap ad aquera pocheta de l'aulor tant plasenta, vuita desesperadament. Cromparè lo paquet navèth —n'avè pas daun tanpauc de papèir tanpauc de huc— e s'aniré sheitar darrèir l'espiçaria abandonada. Hadè fred, mès pas pro ende hèser fredilhar.

—Tira ta capucha, tu. On te credes?

L'òrdi lo hit tressautar. S'èra pas avisat avè guardat lo cap cubèrt en entrant; tirèt la capucha, e coneishot aqueth òme que bolegava pas sovent d'ací. Los ulhs torrats, blu acèir, drets cap ad eth.

—On te'n vas ad aquesta òra, cocarro?

Li'n costèt a Felís de trobar de qué respónder.

—Vòli crompar tabac... —ce bretonegèt shens nada inspiracion.

Se damandèt si s'escadèva de mascar un chic l'emocion hòrta que tustava entre sas aurelhas.

—Esperi que sauram pas qu'un aute can es crebat dessèir.

Destornèt l'espiar. De l'auta part, lo buraliste esperava, sevèr e regde darrèir lo comptador. Paguèt e se'n tirèt lo mei lèu que's pusquèssi shens pérder la dignitat. Virèt pas cap a l'espiçaria e baishèt pas la cadéncia avant que d'éster pervingut a l'ostau. Shens brut, pausèt la bicicleta e caminèt dinc a l'emban lo mei lunhèc de la maison. Se trobèt un pit, acestat e confortable. S'i podè susvelhar digun veniva, e l'aulor dau hum ne's poiré pas propagar tant lunh.

Tornèt pas au vilatge de totas las vacanças, escaudat e moquet. Estauvièt lo tabac, atau, e damorèt damb la mair: i avè tant d'òbra, e pertant ne trainavan pas. D'un latz se podè remirar l'avançament, cada sèir, esprovar una fiertat de çò qu'èra bastit, netejat, estruçat, e de l'autè s'aurèn podut descoratjar en considerant l'immensitat de çò que damorava encara. Mantun chivaus divèn arribar lèu, e mancavan hòrt de barraduras ende'us poder arcúlher.

La mair se n'angot damb lo tractor dinc a Lengon un matin, e se'n tornèt damb una sèga-cinta, un chic avant mijorn. I passèren las jornadas que sobran, tombar las acàcias damb l'estroncadèira e las debitar suu pic. Tiravan taulas grossèiras e tantlèu n'avèn fabricat un detzenat las clavavan suus piquets plantats a la gòrra. Èra shens fin, mès los camps prendèn alura, e lo sèir Felís s'adromiva shens pena.

Ne's podèn pas esquivar, pasmens, las autòs que s'alentivan au moment de passar devant lo Ròi. Sentivan los espiars —quauque còp Felís credot conéisher l'òme daus ulhs blaus que l'avè miaçat, l'autè sèir. Per còps se'n desvelhava la nuit en pensant d'auger entendut borrombs dehòra. Se livava d'un gèste, aubrava la frinèsta e s'assegurava dau silenci avant d'anar búver un gòt d'aiga a la codina. L'auré agradat fumar mès hadè fred, e ne trobava pas lo coratge de se vestir ende sortir. Mantun còps, credot percéber crits, reclams, fragments de musica, tròç esparventats d'una hèsta o d'una batsarra, lunh enlà dens lo pinhadar. Un chic gilós d'aqueths que se divertivan tant, barrava las ventanas e tornava au lhit, e lo monde sancèir semblava que's trufava d'eth com si d'aver quitat son ancian monde l'avè privat de las dignitats que los benurós ne gaudissen de longa shens se'n mainar. N'esprovava un ressentit agre que l'empachava de s'adromir, e lo matin quan lo roncar dau tractor lo desvelhava aqueth ressentit lo tornava gahar shens deishar nat repaus.

*
**

Vengot la dintrada, a la fin de huerèir; Felís e Melodia se podèn pas convèncer s'èra tròp d'òra o si dejà se devegèn.

—Tu te deveges tostemps, de tot biaish, ce sagèt Felís de picar la sòr, mei per abitud que per maishantèir.

—Per qué lo dises? Jo me sentissi pas forçada de fumar ende passar lo temps, au mensh.

Anna escotava pas las garrolhas daus dròlles, dejà cuentada lunh avant dens los projèctes dau jorn.

Felís èra mocat, pasmens. Dessarrèt pas los pòts avant de saludar la mair, en dravant de l'autò. Èran en avança —set òras vint e set.

—Tè, aquí lo cocut, ce shiulèt un tipe de la cabeladura grisa anerada e voluminosa.

Cascant, vestit de guelhas e damb una saca hastiosa de pipautèir pausada devant los tibiàs; Felís l'avè dejà crotzat, aqueth òme. Ne's podè pas mancar lo son anar tanpauc lo son biaish de caminar, ç'avè remarcat Felís. Avançava pas: trisquejava⁶, trantalhava entre sas camas, balançava tres pas puish s'estancava un brèu, estadit per tant d'esfòrç. E pertant, pitava pas, ce's credè Felís. La soa cara semblava pas roja, las soas mans tremolavan pas, e n'aulorejava pas a l'alcòl com los traina-besaça dau Foròm, a Talança. Benlèu avè buvut, quiòc, avant: ne conservava los trets un chic conflats de las ressacas mauaisidas comoladas. L'avè trobat en lòcs insolites, mantun còps —adara se'n mainava, si hadè lo compte. En camins eslunhats dau vilatge, a las tribunas de l'estadi, darrèir la deishalaria, cap au camp de gitans. S'èran pas jamei saludats, e se brembava pas d'aver audit la soa vutz dinc alara.

—Qué, «cocut»?

Felís se suspendè, per còps, de l'aplomb damb quau las paraulas li venivan.

—Cocut, cocut; e jo praube de jo shens mon nid. Cocut, cocut.

Benlèu pitava pas, lo tipe, mès pasmens los ulhs se li rotlavan de biaish hòrt curiós. Per còps se hadèn blancs, e l'iris despareshèva dens los recantons de sas orbitas. Felís se virèt cap a la via, shens sàber trobar nada responsa apropiada.

⁶Trisquejar: trebucar, se maver damb dificultat jos l'efècte de l'alcòl.

—Cocut, cocut —ce contunhava lo corraud.⁷

Los autes viatjaires gausavan pas l'espier; Felís esprovèt una malícia cap ad eths, e tanben cap ad eth medish de s'aver virat com un covard.

—Coà, coà, coà —ce's revirèt damb un arridolet febla quan s'auré volut miaçant.

Agradèt au vaganaut, ce semblava; los vesins guinhavan, lo mei discretament possible. Lo trin s'amuishèt enfin.

—Oau, oau, oau, oau: atau hèn los canhàs avant de crebar!

Lo corraud s'escarcalhèt alara, e lo trin se trigava pas de s'arrestar e de dubrir sas pòrtas.

—Oau, oau, e puish coïc! —ce contunhava lo tipe—: Coïc! Canats!

Felís pugèt enfin, capvirat e moquirós, esmaliciat contre aqueth vaganaut que s'èra trufat d'eth shens pietat, esmaliciat tanben contre eth-medish d'aver amuishat tant pauc de nhac. L'avè trepejat devant tots los companhs. La soa popularitat s'ahortiré pas damb aqueth auvari, malaja. Pr'aquò aqueras darrèiras paraulas, aqueras onomatopèas cinicas... Teniva una pista, plan segur, benlèu teuna e asardosa, mès que se podè pas estremar pr'aquò. Èra sasissent, e aquò l'empachava de pensar au sentiment de vergonha desagradu.

La pista èra grossèira, tròp aisida era tanben, e n'avè pas oblidat l'ahar dau Tòni. Los copables tròp designats sòlen pas hèser bon copables. Benlèu l'idèa li seré pas venguda shens aqueras lairadas ledas, au moment de pujar dens lo trin, e l'escarcalh que tots avèn audit; èra esglasiant, dens la situacion que coneishen. Segur, tots avèn pensat çò medish. Faliva pas trainar, end'éster lo purmèir de prénder aqueth praube tipe suu hèit. De qué haré, un còp la pròva seré devant d'eth? E's sentiré lo vam ende'u denonciar, e de tot biaish a qui? Los gendarmes e's crederén la paraula d'un adolescent, pas quitament major? Repossèt la question; seré tostemps lo moment de s'i acarar quan la situacion l'exigiré.

La mair n'èra pas a l'estacion, lo sèir. Felís telefonèt dens lo vuit e digun lo tornava pas sonar. A pè, n'èra pas tant lunh finalament. Dotze minutas damb lo biclon. Vint quilomètres per òra, dotze minutas. Quate quilomètres per òra, la regla de tres n'èra pas complicada. Pasmens n'avot pas léser d'acabar l'operacion. De l'auta part de la nacionala, tot juste sortit dau burèu de tabac, lo vaganaut hadè bitsègas largas, perilhosas, incontroladas —las autòs s'avèn de desviar un chic ende riscar pas de'u trapar. Quauqu'un cornèt: lo gus se revirèt damb un reflèxe insopçonat, e se hiquèt a bramar com un ase, n'acompanhant los brams d'una imitacion hòrt escaduda daus movements de l'animau. A la pòrta dau burèu de tabac, los fumaires shegotits d'arrider acoratjavan lo vaganaut.

—Avisa t'i, Cristòli, bon diu —mès èra meilèu un biaish de se trufar que de recomandar prudéncia.

—Se cascantejaràn l'autò si te trapan!

—Lo beròi plap de vin sus la rota, guèra.

Èran pas amusants, pas briga, ce jutgèt Felís. “Quith gahús buu pas quitament”, ç'auré volut uclar.

Trauquèt la rota damb pena, entre duas autòs lançadas shens compassion, e se trobèt devant Cristòli.

Quan los motors ic permetivan, Felís audiva la soa vutz curiosament aguda: cantava, lo tipe, e cantava juste ç'aurén dit. Coneishè pas la canta, pasmens. L'enveja lo burlava de se revirar end'observar aqueth curiós personatge. S'apressava l'estanc de bús dau collègi. S'i estujaré un brèu ende deishar passar Cristòli e lo sheguiré, après. Lo parat èra polit.

Mès aquò durava: lo tipe zigzaguejava, parpalthonejava, bodiguejava shens fin; lo mús en l'aire a remirar lo cèu, flairejar orténsias qu'èran pas quitament espelidas, escotar los lairets d'un can esmaliciat, quauque part. I avè temps end'aprestar una cigarreta, l'alucar, sentir lo gost acre e aconsolador —mès l'idèa de Lúcia accompagnava pas mei l'aulor d'Amsterdamer, ce constatèt, un chic amar. Benlèu pr'amor dau hum, Cristòli estanquèt los sons barrutlages, com sheguissi una pista, concentrat e accelerant lo pàs. Tròp tard ende s'escapar, ce's resòuvot Felís, e lo contacte imminent li hadè pujar una calor aus temples.

⁷ Corraud: vaganaut.

—Tè, aquí un cocut que'm pagarà 'na tuba ben lèu!

Felís li tendot una hulha e una mòta de tabac —ne's hidèt pas pro end'i hèser passar lo paquet sancèir, com ic hadè damb Lúcia, quan aus moments mei intenses de la soa existéncia l'avè damandat una cigarreta.

—Saps perquè t'aperi lo cocut, au mènsh?

La vutz de Cristòli avè perdut tota la consonància curiosa que de costuma li coneishèn, pesada e senada ara, shens l'accent de la rua que los pelharauds partatjan.

—Nani, monsur —Felís se mainèt suu pic que li díder de monsur podè semblar una provocacion mès Cristòli se'n formalizèt pas.

—Saps pas com hèn los cocuts ende víver, au ton atge?

Felís ne'n sabè pas briga ni mica, mès la soa fiertat l'empachava d'ic avoar ad un tipe d'aquera mena. Carèt.

—Coneishetz pas res, los colomets.

Estossi mènsh impressionat, Felís l'auré retorcat; au mènsh vivè pas dens la rua, eth. Mès seré pas estat digne, non, e quan i tornèt pensar dens lo lhit, au sèir, se mainèt de l'injustícia absoluta d'atau una pensada, e de l'astre qu'avèn las gents que dròmen a l'acèst, e de las rasons arbitràrias la màger part dau temps qui traçan la linha entre los de dehòra e los benurós. Lo sèir encara, sentit una vergonha d'éster estat picat tant agut per la nhifla dau vaganaut e preu necitge de la soa responsa imaginària, la vanitat, l'ariditat, la manca de compassion.

Cristòli tirèt sus la soa tuba, hit mina de cercar damb sa lenga quauqua brigalha au som dau paladar.

—Los cocuts aquò se pausa dens un nid, lo nid d'un aute, te fot tot lo monde dehòra e viu com un princi quan los autes s'an de tot tornar començar. Tu qu'ès un cocut.

Pipava pas, encara.

—Bon diu, aqueth d'aquí es pas tombat dens la pocion. Vivèvi a vòste, tè! Dempuish la vielha èra partida a l'ospici. Èri tranquille, òc. Li pòts damandar a ta mair. Mès ic aurà desbrembat, solide. Las gents com vos, aquò desbremba las gents com nos, tostemps.

Lo cocut se sovingot, adara, de las borsas plenas de consèrvas de tècas e de céasers, estujadas darrèir lo vielh hen e lo heug de palhat miei pòirit. Una saca de dromir, tanben, e una tenda d'aqueras que se desplegan soletas e que pòdes pas jamei estruçar tornar. La mair ic avè tot escampat shens remòrs. Felís avè pas ticat, e bissè pas quitament escotat quan Anna ic avè contat au moment dau sopar. Adara èra com prénder un mocat e revirat. Felís se sentiva led e crudèu. Cristòli avè pas perdut son sonríder e s'avièt tornarmai. «Cocut, cocut, cocut» ce shiulèt damb la boca ponchuda, e lo hum qu'envolopava lo son pèu de dement.

Mès aquò ahortiva lo sopçon, adara. Encara l'avossi pas amuishat, pas exprimit res: segur qu'en quauque lòc de l'esperit una borsa de rancur divè chacar aqueth òme. S'ic figurèt tot: la saca de dromir mofla e cauda, dens lo hen, lo gas e los hucs de la gasinèira antiga —avè ajudat ende la portar a la deishalaria, e las bombònas verdas èran miejas plenas, e shens nada marca dau temps passat, com estossin tota jovenòtas. La patz retirada d'aquera maison abandonada, un palaci ende Cristòli. L'arribada de la familha l'avè pergitat a la rua, tornar mei, escampat dau nid assegurant. Cocut, cocut, ce shiulava encara lo tipe, cent mètres endavant.

S'amuishava pas la mair —tròp aucupada a adobar aqueth ostau malurós. Deishava pas cap dobte mei, adara: lo Cristòli poisonava per venjança, benlèu ende credossin a la culpabilitat daus navèths, benlèu per pura malícia, tanben, per anui, per holia. Faliva pas pérder la traça. Felís sheguít, dinc a la nuit mès pas tròp lunh tanpauc. Esbohat, ce semblava, lo Cristòli s'estancava a tot pip-pap, devisava damb un panèu de sinhalizacion, un pilòt de bòi, un can desaparulat d'aquera conversacion. Li'n costava au Felís, tè, de sheguir aqueth ritme shens logica. Mantun còps, se credot descubèrt, e benlèu ne n'èra e lo Cristòli se

divertiva —de temps en quan espets d'arríder se li salhivan, dolents, torrats. La nuit arribèt tròp d'òra, e n'avè pas avançat. Rai, de tot biaish digun l'esperava pas a casa, e la soa abséncia avè pas portat la mair a se chepicar, tanpauc a se brempar avè deishat lo hilh solet a l'estacion. Sheguiva encara, atau —mès cada còp mensh convençut de l'eficacitat de la filatura.

Se'n hartèt avant Cristòli, a la fin, e shens poder jutjar si lo vaganaut se trufava d'eth a lo hèser barrutlar endebalas per tots los cantons dau quartièr. N'i avè pro. Dèt看 metres au ritme d'una garia que cerca pertot un quaucòm de nhacar dens lo sòu, puish dèt看 minutas a delirar, atau repetit mei de duas òras — èran las uèit, lèu. Enfin, la mair arribèt, inquièta d'un còp, esmaliciada que Felís l'avossi pas sonada, estadida per la soa jornada d'òbra.

Passèren devant Cristòli que se'n mainèt pas quitament. Aqueth caluc podè pas aver pro de sheguida dens las idèas end'aver tuat quinze cans shens lo gahèssin suu hèit. Felís decidit de'u considerar pas mei com un suspècte.

Cerquèt un brèu preus internets ende trapar biaishs e tecnicas mei seriosas ende desmascar l'assassin. Falivan pròvas, segur. Ditadas o analisis ADN. Bohèt d'impoténcia. Lo flagrant delit, aquò damorava l'unic mejan a la soa portada. Mès farré jugar fin: trobar indicis, filar pistas e soscar viu e se trapar au bon endret au bon moment, quiòc.

Ne dromit pas plan, com tostemps, e d'autant que hadè calor dens la crampa, après lo huc avossi brulat tot dia tot juste devath lo son lhit —l'Anna lo deishava pas mei estupar, adara qu'avè sojat la chaminèia. Cauhava tant que se podè pas mei damorar dens la sala shens se quitar los vestits: lo pitrau nud au mes de març, aquò avè alura mès n'èra pas tant practic quan se falè rossegar dinc a la codina glaciala ende gahar una brigalha. Pujava a la crampa e èra çò medish, la calor pujava entre las frisas dau planchèir, hòrta, seca. S'ajacava suu lhit e shudava com a l'estiu, e pensava au fred que divè nhacar las gautas dau Cristòli ad aquesta òra.

Egau tots los auts tanben los sonavan cocuts, ce'u virolejava preu clòsc. E tant. A la fin se'n trufava bèth drin daus chafres qu'aqueths paisans los i podèn balhar. N'èran pas paisans, aqueths tanpauc, ce's corregit: i a un monde, tè, entre los paisans e aqueths proprietaris daus pick-ups negres, qu'entran pas dens los camins sonqu'end'anar constatar l'avançament de las òbras que los obrèirs complissen. Un monde tanben entre los paisans que neurissen lo bestiar e las pradas, e aqueths obrèirs agricòles de l'espier cerrat e fred; los vedè cada matin a l'Anvers, e semblavan obrèirs de fabrica meilèu qu'agricultors. Pudivan au verd, cèrtas, mès res los interessava pas tant que las corsas de chivaus o lo ralhau a perpaus daus absents —Felís s'imaginava pas los paisans d'aqueth biaish, nani, e atau s'adobava ende patir pas tròp lo mesprèt看 daus vesins, los-i tornant espiais plens d'arnecs com responsa aus sons silencis acusators.

E puish s'aurèn d'acostumar aus estrangèirs que s'installavan. Atau marcha lo monde, e n'es pas pròishe de cambiar, quan escotan las parladuras daus urbans que saunejan pas que d'aubrir centres equèstres o de semiar cogoms en permacultura. Seré inevitable: las gents quitarén la ciutat e tornarén au campestre. D'aquí pauc, lo tramvía ligaré los vilatges mei reculats damb la Plaça de la Victòria, n'i avè pas nat dobte. Las gents s'aurèn divut regaudir que l'Anna dubrissi un centre equèstre meilèu qu'una escòla de comerci o un lotissement de maisons blancas totas semblantas.

Cocut, cocut. L'imatge dau Cristòli lo deishava pas en patz, quitament quan forçava son esperit ad un aute tèma, aquò tornava tostemps. On dromiva? La calor que pujava de la sala, encara, li balhava vergonha, maishanta consciéncia. L'avèn desalotjat, e adara eths aprofitavan de la chaminèia que l'avè divut cauhar los pès, avant. Qué i avè de hèser? Dens un moment de miei-som, un chic alucinat, vit Cristòli sheitat suu sofà, los pès shens caucetas e damb los ongles tant longs que hadèn anèiras d'un biaish hastiau. Se desvelhèt d'un vam e trentalhèt a baishar a la sala ende s'assegurar lo mau-saunei se realizava pas.

Delirava, e benlèu dromiva dejà: aqueth assassin s'i seré pas virat d'una auta faïçon ende botar lo dobte pertot au vilatge. Una panica lo sasit: l'acusarén daus murtres, benlèu, mei durament que l'òme daus ulhs blaus l'avè hèit l'autè còp?

O los chivaus. Qui sap si s'atacaré pas aus chivaus, end'espaurugar mei directament que per la rumor e lo sopçon? L'idèia lo trauquèt de dravar ende dar un torn dau maine, e s'assegurar que digun trainava pas. S'adromit ad aqueth moment, afredit enfin per la perspectiva de se vestir e de trobar dens lo nhac de la nuit de març.

*
**

—Deisharàs Patric, Mamà? —ce demandèt shens destorn Melodia a l'esdejunar.

—Perqué lo dises, ma nina?

Melodia clavava los ulhs a la cara de la mair ende ne decelar las expressions; l'espiar d'Anna hugiva —n'èra pas tant corrent.

—Mamà... 'Quò se vei com la boca devath lo nas. Vos parlatz pas mei.

Trapèt pas de qué respónder, l'Anna. Se livèt e comencèt de rinçar los bòls e la cafetèira.

—E respondes pas, amei. Papà! Papà! ce's hiquèt a bramar.

—Shó, miladiu. Saps pas l'òra qu'es? —ce ronhèt Felís, chacat meilèu per las istòrias de cocut que non pas per l'avenir familhau en perilh.

—Tu, n'ic vòs pas véder res. Hèses dau fier mès veiràs quan auram d'anar passar las dimenjadas sabi pas on, pavonejaràs pas tant. Papà! Papà! Es vrai que la mair te vòu deishar?

Uglava a plens paumons, adara. Èra una adolescenta, jà, nat dobte damorava pas. La drolleta timidòta s'èra transmudada, e aquera purmèira matinada de pubertat deishava regretar la gojata discreta.

—Es pas ací, ton pair.

—Çò qu'es aquera istòria? On es mon pair, com dises?

—Es sortir córrer, ma nina.

—Patric e cor?

Melodia se compausèt una cara que digun li coneishè pas; un shisclar d'arríder nerviós shegotit Felís.

—Que cor, quiòc. Tots los matins dempuish mei d'un mes, si vos sètz pas mainats.

—E digun n'ic conta pas! Aquò's comic, totun.

—N'ic as pas demandat, tanpauc.

Èra mocada, la Melodia. Obtingot pas nada responsa mei. Mès la mair avè pas denegat res. Se dessepararén, quiòc, Melodia dobtava pas mei. Felís deishava colar e damorava damb las soas obsessions. Fumèt la purmèira tuba a penas sortit de l'ostau, aqueth matin, avant quitament de pujar a l'autò. Benlèu la mair sentiré lo tabac, e aquò rai. Gausaré pas díder res, après aver con-hessat a mièjas lo futur divòrci.

Melodia tornèt au silenci costumèir, après los esclats dau matin; avè pas obtengut nada responsa, nani, alara se taisèt mantun jorns, a l'escòla e a l'ostau. Digun se'n chepicava pas, ce semblava: la mair sheguiva tant cuentada com tostemps, hreda e dura damb sa cinta d'apèirs a las ancas, lo frair pedalava au davant de l'ambient sordid de la maison, lo pair s'estujava com de costuma, sinistre e malanconiós.

*
**

Trobèren lo boldòg francés dau conse dens lo Siron, la pèth dau vente en l'aire e las camas acrocadas de biaish hòrt led.

Lo jorn de Pascas, lo labrit que velhava la granda maison en fàcia de l'escòla, desarticulat e los ulhs grands escarcalhats, com avossi hèit una crisi d'epilepsia.

A l'Anvers, lo silenci regnava e n'èra pas pr'amor Felís entrava. Las gents se tescavan, adara, d'aquera èrsa de murtres que Sud Ouest e Jornalet ne parlavan tot matin. E pertant, l'èrsa ganhava pas mei lunh que los vilatges vesins. Viren los gendarmes rondingar pertot, s'estancar long daus camins o sortir de las dralhas mei estretas dau pinhadar. Bracejavan, quiòc, ce constatava Felís, incapables d'avançar dens aquera enquistà que semblava shens eishida.

E dont. A la fin Felís se n'alassèt d'aquera istòria sorna que s'esperlongava shens fin. Fau díder lo licèu èra shegotit per una èrsa hòrt mei estrambordanta pr'aqueths torns: la prima balhava alas a las passions, e Felís damorava pas torrat. I avè Lucía, segur, mès tanben Maela o Fatmah, e bissè quauquas mei encara. De longa se demandava s'èra amorós, analisava e cubava shens i poder trapar una responsa hòrt definitiva, e quan potonegèt a Fatmah preu purmèir còp estut com res existiva pas mei dehòra d'aquera boca daus pòts tan mofles. Mès a la fin de la setmana, lo gost de la lenga de Maela li provèt que res èra pas definitiu en aqueth monde.

L'enquista passèt lunh en darrèir dens lo paisatge interior dau Felís.

Se'n felicitan, a casa. La mair se'n dobtava plan, tè, e n'ic mentavè pas jamei ende provocar pas aqueth silenci geinat que los adolescents presan tant. Se'n confièt pas quitament a l'òme –quant de temps hadè avèn pas devisat? Mès lo sentiment que lo bonur dau hilh provocava en era: n'avè pas imaginat esprovar açò, nani. Shiuletejava de longa, suu tractor o damb los polins.

Èran tardièrs, quiòc: a las vacanças d'abriu lo centre poiré pas aubrir, n'èra segura adara. Mancavan barralhs encara, e susquetot chivaus! Polins arribavan regularament, mès nat èra pas parat encara ende trabalhar. Los pònis, benlèu, mès s'i hidava pas encara pro ende los hèser montar. A la dintrada de seteme: seré çò mei rasonable. Lo matin, Anna los amigalhava damb paciència, un per un, shens bruscar digun, e pauc a pauc se podè constatar com los polins e s'apressavan, curios e hidècs, shens i avossi quitament besunh d'amuishar una punhada de cerealas, sonque pr'amor s'èran acostumats a l'existéncia daus duas-patas que s'aucupavan d'eths.

Lo sèir, Anna clavava los animaús damb atencion, e Felís s'assegurava que la mair l'avè hèit, e per còps s'i tornava encara après lo sopar ende verificar s'i podè pas entrar a las ecurias –èra lo parat ende fumar una cigarreta, discretament. Caparrèir lo só dravava devath lo capith daus pins, e Felís se sheitava ad un banc devant las ecurias end'aprofitar daus darrèrs moments de lutz. Fumava en silenci, lo telefonet a la man, tot l'esperit tendut devèrs la soa messatgeria. Per còps aquò sonava, Fatmah o Maela o Loisa o Lina, jamei Lúcia. Respondè per còps.

Èra un dishabte; avè hèit calors au vrespe, tant com a l'estiu, pesuc a ne shudar. Avèn plantat piquets damb la mair e lo godet dau tractor. Fumava, com tostemps, esperant lo moment de s'anar pausar –las espatlas e lo còth se li dolèn d'aver livat e transportat tant de paus d'acacia, au vrespe.

Sonèt, d'aqueths dus pics bracòts e aguts qu'anoncian los messatges.

—Qué brantòlas? —ce demandava Lúcia.

Livèt los ulhs, e suu pic los tornèt baishar ende s'assegurar n'avè pas mau lugit. Lúcia, quiòc, preu purmèir còp dempuish avèn escambiats los numeròs de telefòne mercès au professor d'espòrt qu'apitava un tornei de badminton e qu'avè hèit escrìver los numeròs daus interessats sus un papèir. Lo badminton aquò l'estrambordava pas dehèt, mès s'avè pas perdut aqueth parat de s'apressar de la gojata escricada, d'aquera elegància que pretend d'éster naturala, shens pintrura e shens artifici de maishant gost. Avè estampat lo numerò dens sa memòria, e après s'èra apressat d'era ende demandar, l'aire destacat autant com èra capable d'ic simular, si la gojata s'i sabè hèser au badminton. S'èra arriduda, un chic, avèn devisat un momenton e a la fin s'èran accordats ende s'encontrar un vrespe d'aqueths. Un terratrem l'avè shegotit: esperava que n'avè pas deishat paréisher res, e pertan lo terratrem l'avè sasit sancèir daus artilhs enlà dinc a la maishèra, aqueth medish terratrem absolut, aqueth segot qu'ic hadè virolejar tot a l'interior e a l'entorn d'eth adara-medish.

La devisada mei importanta de la soa existéncia comencèt, per teclats enterpausats. Pesar los mòts, paréisher destacat e interessat a l'encòp, dròle e destendut, hornir quauques jos-entenduts ende deminar lo terrenh e s'assabentar de las intencions de la gojata.

Foncionèt, ce semblava. L'esperaré un moment a la plaça de Guilhòs, ce didè. Faliva pas pérder de temps. Tornèt a l'ostau, se passèt un quessòt e trentalhèt au moment de s'aspersonar d'un bohar de parfum. Renoncièt finalament: riscar de passar per un preciós passava lo benefici potenciau de l'aulor agradiva au moment daus potons ende salutar. Trentalhèt encara: la mair lo portaré a Guilhòs, benlèu? Gausèt pas damandar, a la fin, après aver fumat una auta tuba devant la codina. Se ravisèt: lo risc de passar per un assistat passava lo benefici de transpirar pas suu biclon.

—Mamà, sortissi —ç'anoncièt a truvèrs la pòrta de la codina.

Nani, tornaré pas tròp tard, ce prometut avant de desaparéisher.

Èran un detzenat de quilomètres dinc acerà, benlèu un chic mei. Pas de qué se crebar, mès totun: mieja òra a pedalar, e nuitejava quasiment adara. Premot hòrt end'avançar viste, s'estanquèt pas enlòc quitament quan vit lo camion platèu dau Tòni lo despassar e s'engonçar dens un camin copa-huc.

Premot hòrt, mès arribèt tròp tard pasmens. Quin descòr: Felís n'esprovèt l'enveja de plorar, e quitament ne sentit lo picotei au còrn daus ulhs. Davut lo torn de la glèisa shens conviccion, si per càs s'estossin a estujar darrèir, mès digun i èra pas. Mandèt messatges que damorèren shens responsa, puish s'acoratgèt a sonar, lo baticòr violent au pitrau. Endebalas: lo descòr deishèt plaça a ràbia, adara. S'èra plan trufada, tè.

Una autò passèt a tota bomba cap a Landirans, e puish una auta. Jovens a l'interior: la musica ic provava, lo batilh pregond e regular que s'eslunhava dens lo pinhadar. E puish un camion, d'aqueths gigantàs que los punks e los sasonèirs agricòles adòban end'i hèser càber sas existéncias, e un aute, e un aute encara. Se passava quaucòm e Felís n'èra pas convidat. Sonèt a Lucía, dens lo vuit encara. Mantun còps, e mandèt messatges tanben; a la fin s'estanquèt ende pérder pas tota dignitat, e finalament tornèt pujar au biclon, com l'avossin dat un còp de pè au cuu. Lo convei contunhava la rota cap a Landirans, benlèu mei lunh encara. Lo tacanhèt de cercar çò que s'i passava, mès èra tard ja, e la perspectiva de pedalar detzenas de quilomètres shens lutz l'encantava pas —las linhas dreitas entre los vilatges s'estiran hòrt dens lo parçan, e las autòs se tafuran pas daus ciclistes ipotetics.

Tirèt pas tot dreit ende tornar a casa. Es un plaser dau tabac: balha parats e rasons de s'estancar en lòcs que n'aurés pas quitament remarcat. Fumèt a cada estanc d'autobús, a la plaça de Menina, devant l'Anvers. Se livèt tot d'una quan realizèt que benlèu i èran cameras de seguretat, e que la soa preséncia mancaré pas d'alimentar los sopçons daus abituaus de l'Anvers. Enfin arribèt a casa, cohatat de gelosia e arrautjat au mei prigond. S'endormit mau damb la calor que demingava pas e tròp cuentat a aprestar lo moment que crotzaré Lúcia, lo diluns.

—S'es plan passada la toa serrada, mon gat?

Felís ronhèt, e dejà la Melodia entamiava la trufandisa.

—A una amorosa, mès era ne vòu pas d'eth!

Las perpèiras se li cadèn dau som tròp brac, e pertant n'èra pas d'òra, non. Anna èra dejà cubèrta de pròva, d'aver netejat los box daus polins e hèit trabalhar damb la carriòla lo petit Sancho e la vielha Lady. Sentiva lo cuer, l'animau. Èra descorant, açò.

—Benlèu l'a quitament pas vista, gèir. N'es pas vinguda au rendetz-vos, segur.

Com lo sabè? Felís se demandèt si la sòr l'auré podut sheguir —èra impossible, solide. En haut, Patric hadè trainar una cadèira o una taula, damb un brut desagradu que hadè carrincar tot l'ostau. Ambedús sagèren de carcular quan de temps hadè n'avè pas esdejumat damb eths.

—Çò que maniscla Papà? —ce s'avancèt Melodia.

—A cuentas a l'universitat. Li farrà anar quauques dias a Bordèu aquesta setmana, ce concedit l'Anna.

—E pr'amor de sas cuentas hèi virar las taulas, adara?

—S'aquò lo pòt hèser sonríder. E dravar de la soa tuta, tanben —ce hornit Felís.

Nat daus dus mainatges gausèt pas exprimar la soa idèa. E pertant èra clar: la mair avè con-hessat Patric se n'anava.

—Segur que tornarà pas, aqueth còp, ce chepitégèt Melodia un còp la mair s'avossi eslunhada.

N'i avè pas res a respónder, nani. Felís se sentiva vuit, estadit, abandonat de totas parts. Pugèt a la crampa e s'ajaquèt tornarmeï.

E pertant Patric i èra, quan tornèren de l'escòla lo divés; Melodia li sautèt aus braç, shens quitament se'n mainar. S'èra imaginada tant de situacions definitivas e l'existéncia shens lo pair, cregut corfalhir quan trobèt l'autò verda dau Patric aparcada devant l'ostau. Corrut e l'abracèt —jameï l'avè pas abraçat d'aqueth biaish.

Pasmens, durèt pas hòrt de temps: après l'aver potonejat lo possèt e s'escartèt sobtament.

—Pudes a la hemna, va. Aquò's pas lo parfum de Mamà.

—Melò...

Sabè pas qué díder, lo pair; se sagèt quitament pas de defénder, se revirèt e quitèt la codina shens un mòt.

—Me hès hasti, vrai —ç'uglava Melodia a truvèrs l'escalèira—. Ès un pòrc, un pervers. Te vòli pas mei véder Jameï.

Felís taisava, darrèir, mès èra com las paraulas de la sòr l'avossin sortit de la boca, parèir. Sentiva la shaliva au còrn dau paladar, una mena de nausèa que l'envadiva. Se rasclèt la garganta e sortit end'escupir.

La mair trucava quaucòm, aulhors. Èra au corrent, segur. N'èra pas nècia, l'Anna, e sabè flairar las enganas de lunh enlà. Lo racacòr deishèt plaça a la colèra, adara; n'avè pas vergonha, totun, lo Patric. Tornar a casa damb lo parfum de l'auta, shens quitament cambiar de pelhas, shens quitament prénder una docha. Aluquèt una cigarreta, e tornèt a l'interior damb la cigarreta alucada end'emplir un gòt d'aiga.

—On te'n vas, tu, ad aquesta òra?

Melodia sortiva —èra pas tant corrent. D'un pas decidit, e las maishèiras sarradas per la malícia.

—Vau crompar tabac, tè —ce provoquèt Melodia.

—Qu'ès bèstia. On vas, alara?

—Èi de prénder l'aire, jo. N'èi la vomitèira d'auger aqueth porcàs a ras de jo.

Felís sortit pas tornar, e digun li veniva pas díder res alara se sheitèt a la cadèira rasis la frinèsta, e fumèt la cigarreta en espiant Melodia s'eslunhar suu camin. Previngot pas la mair.

Anna entrèt hòrt tard, e Melodia n'èra pas tornada.

—S'es anada passejar, e digun me ditz pas res? Bon diu, mès de qué pensatz?

—Èras cuentada, 'Mà. Ès tostemp cuentada.

Anna dubrit l'aiga, se lavèt las mans e hit pas remarcar res maugrat l'aulor hòrta de tabac fred.

—A dit quan tornaré?

—Èi pas entendut, jo. Èri cuentat tanben.

Sopèren los dus —l'Anna aperèt pas quitament Patric. La cadèira rasclava per còps suu planchèir, en haut. En silenci, pastas mau esgotadas. Tres còps Anna tornèt versar sau, e manquèt s'escanar en engolissant tròp viste una forquetada.

—L'anirèi quèrre, miladiu —ce concludit la mair—. Quina cavèca.

Se passèt la jaqueta de tela cirada e sortit dens la nuit, shens desbaratar la taula tanpauc acabar lo veire de vin. Felís s'ic sarrèt tot, e n'esprovèt una fiertat d'aver hèit pròva de tant d'esperit d'iniciativa e tanben un pauc de rancur quan la mair lo mercegèt pas, après.

Tornèren lèu, mugas ambedúas, mugas d'un silenci pesuc e confle de repròches —e los mei grèus èran los que Melodia portava a la mair, aquò se notava aus sons ulhs negres e fixes.

—Vau a dromir. Que m'atz tuada, uèi.

Buvut au robinet dens lo putz de sas duas mans.

—S'as la lubia de te n'anar tornarmeï, te vindrèi pas quèrre un dusau còp, he?

Èra curiós, atau una remarca, quasiment una miaça. Nat daus dus mainatges respondot pas. Damorèren a la codina, encara. La Melodia avè una revelacion, e l'excitacion gahèt la soa cara autanlèu la mair s'avossi eslunhada un chic.

—Sabi on traina la toa amorosa, jo.

La cara de Felís se descompausèt tot d'una, e pertant l'auré mei agradat de deishar paréisher pas la soa geina. S'esforcèt de s'amuishar cool.

—Quina amorosa, nenè?

—La Lúcia, tè! Credes que sabi pas res, jo?

Felís sentit lo còr tumar e rebombir dens son pitrau. Segur, aquera broisha avè horucat lo telefòne: com seré estat possible que coneishossi aqueth nom, sinon?

—Jo tanben sabi miar enquistas; n'i a pas shens que tu qué pòts hèser a la Candice Renoir, beròi.

—Qui es aquera Lúcia, diga-me?

—Pff. Si te credes malin. Èi la soa sòr dens l'autobús, alara pòts messorgar mès jo sabi çò que disi. La sheguisses com un canhòt, va.

Felís tirèt lo paquet de la pòcha, e comencèt d'aprestar una fuma. Faliva tornar ganhar un chic de contenància, estujar la geina, s'amuishar garrut.

—An una cabana long dau Siron, saps.

Amuishèt pas lo son interest extrem, encara. Amuishèt pas tanpau la chacadura que damorava encara viva e dolenta dempuish la Lúcia l'avè deishat en plan sus la plaça de Guilhòs.

—L'autè còp, es pas que t'avossi pas volut esperar, la Lúcia. Mès los amics que son gilós, guèra. Vòlen pas qu'un senhoret com tu los-i panèssi la princessa.

Se livèt e sortit, amuissant una mena de mesprètze que, ce's pensava, estujava son emocion. Mès ad aquest atge, las subtilitats de l'amor-pròpi e la compassion devant los vicissituds de l'amna damòran abstractas, shens objècte: Melodia se'n vexèt d'aquera responsa silenciosa e hugidissa.

—Tu tanben qu'ès un pòrc, tè! Quan agís besunh de quaucòm, me vinguis pas damandar res, ingrat. S'escapèt au son torn, deishant Felís damb lo còr esclirat e plen de sombras a l'encòp. La Lúcia, n'èra pas que l'avossi pas volut esperar, non. E pasmens, se n'èra pas desencusada, l'avè pas quitament adreçat un espiar au licèu, l'endoman. Res, com existissi pas aquesta discutida per messatges, com res s'estossi pas passat. Arcastèt la soa duretad damb Melodia un momenton, e puis aquò passèt. Quan sii mei granda la neneta, era tanben be comprendré las rudesas de l'existéncia.

*
**

Melodia parlava pas mei au pair, adara; aleugeriva pas l'ambient, aquí, e dens l'ostau un silenci mauassegurad rondalejava. Patric dubriva la boca com angossi pausar una question o se desencusar o prononciar quauque mòt geinat, e finalament tot s'estupava avant la lenga avossi hèit vibrar res. S'estofava dens sas velleitats d'explicacion e Felís se tornava aviar, decebut d'aqueth silenci shens coratge. Melodia alentiva pas quitament la marcha quan se crotzava damb lo pair dens l'escalèira o lo corregueir de'n haut, e quan s'i escadèva virava lo cap de l'auta part ende patir pas aqueth espiar tristós e desolat que la sajava de hèser culpabilizar.

Lo Patric manipulava, ç'avèn concludit damb Leonia que s'i coneishè dehèt en divorcis parentaus e en manipulacions. Deishava la mair com una pera poirida, e si l'escotavan acabarén convinçudas qu'èra pas fautiu, praubòt, que la vita èra atau e que res èra pas eternau, e tant. Leonia s'i coneishè, e la rancur cap au pair s'estupava pas quitament damb las annadas —e tanben pr'amor la mair avè divut anar au tribunau ende tocar la pension que lo pair desbrenbava de pagar.

—Ic sabem benlèu pas tot, nenè.

Melodia suportava pas quan son frair la prendè de haut, e pertant aquò èra abituau.

—Ende Patric tanpauc la situacion es pas dròlla, saps. As vist l'estat de la mair?

Melodia cubèt un moment e gaitèt per la frinèsta. Anna sajava de dessarar quaucòm dens la dalhadèira qu'avè tot juste crompat. Èra pas faus, tanpauc. Dempuish s'èran installats, la mair quitava pas mei la soa combinason verdassa de tractorista; adara que la prima avançada dava un chic mei de calor, per còps Anna ne tirava los braç de las manjas e hadè tombar la part superior sus las soas cadèiras en descubrent lo pòrta-popas blanc. Èra magra, seca com un tròç de lenha, tenduda.

—Tu, de tot biaish, ès un gojat: vòs defènder ton pair. Es la solidaritat masculina, açò.

—Pòdes avoar totun que la mair es a mièjas hòla damb aqueth centre equèstre.

—E s'aquò li platz? A lo dreit de causir la soa vita, non?

—Quiòc. Patric tanben n'a lo dreit.

Se'n sabè mau Felís de defènder lo pair, au hons.

Digun parlava pas mei dens aqueth ostau. Se demandavan quan de temps la situacion se sostindrè atau, e si lo despart de Patric ic adobaré tot. Pr'aquò se trigava pas ende quitar, non, e la mair tanpauc se semblava pas tafurar d'aquera trèva que dubriva pas quitament las frinèstas ende balhar un chic d'aire, que damorava enclaustrada aquí en haut tot dia, com l'avossin clavat au fautulh davant l'ecran d'ordenator.

A miejas de mai comencèren los fens; curiosament, l'estrambòrd s'emportèt la mair e los còishes d'un vam, shens los dus mainatges ic avossin previst briga. Lo dishabte matin, l'aulor dau bacon que fregís deishudèt Felís e Melodia a l'encòp. Èra curiós: la mair avè pas aprestat esdejunars salats dempuish avèn quitat Talança. Desvelhava sovenirs, amars un chic, mès nat dobte que damb lo jaune d'uòu onctuós e graish l'amargor de la bremança s'adolcisé un pauc.

Comprendoren lèu que n'èra pas endebalas, minjar uòs e ventresca a uèit òras dau matin. La mair los deishèt pas la causida, alara se vestiren damb vielha pelha e a nau òras los tres avançavan de cap aus prats d'en haut.

Faliva virar lo fen —c'expliquèt la mair.

—A la man? Te credes au segle vintau, encara?

Èra crudèu, e sonava mei picant encara dens la boca de Melodia, tant avara de paraulas pr'aqueths torns.

—Segur qu'aniré mei viste damb una maquina... —ce concedèt l'Anna—. Mès vosautes n'atz una, de piroeta?

—Çò qu'es aqueth animau? —ce s'indignèt Melodia, e los tres s'arridoren francament de la soa franquesa un chic irritada; n'èra pas corrent s'arridossin amassa.

—Es una fenaira, ma nina, la maquina que shegotís l'èrba ende pusqui secar, tè.

S'i viravan pas plan damb la horca, nat daus tres. Aquò s'inventa pas, e a despart d'Anna, los dus còishes èran pas hòrt guarruts, nani. Èra una holia ce's marmusava Felís, pauc convinçut de l'interest daus trabalhs fisics; e qué ne dirén los vesins? Se vedèn passar los viticultors, damb sengles tractors gigantàs que hadèn rugir a tot pip-pap: fanar lo hen au rastèth... Se'n trufarén per l'eternitat, un còp assabentats. Lo camp èra immens. A mijorn n'avèn pas avançat, pas un detzau de la pradèra, e n'èra pas l'unic camp, mei d'aquò, e farrén dus o tres passatges au mensh ende lo hen sequèssi plan, avant que de hèser las bolas.

—E haram las bolas a la man, tanben? —ce's chepiquèt Melodia.

—Nani, ma nina. L'Andrèu vindrà damb la rondbalaira. Sui inconscienta, mès pas tanpauc dementa.

A duas òras, l'Anna renoncièt pasmens.

—Bon. N'i a pas que los nècis que cambian pas de vejaire.

Dens un vam d'audàcia, Felís tirèt lo paquet de tabac e s'aprestèt una fuma; digun reagit pas. Èra ganhat, ce constatèt, e adara poiré fumar a volontat. La soa victòria li hit dessenhar un sonríder aus pòts.

—Sonarèi a l'Andrèu. Se vam tòrcer l'esquina com bèstias; 'quò servís pas de res.

Felís aluquèt la tuba, en silenci. La shudor colava sus la punta, qu'acabèt tota molhada ben lèu. Cantavan los griths tornar, après s'aver interromput a l'arribada daus tracassiers. La mair, esbohada e decebuda, contemplava la pradèra d'un aire shens expression, nhacant son pòt inferior damb la punta daus dents, plegant lo còrn daus ulhs, passant la lenga per còps suu pòt superior.

—Sonaram a l'Andrèu, quiòc. Nos prestarà la fenaira e zó. En duas òras 'quò serà hèit.

L'Andrèu la prestèt pas, la soa maquina —n'avè tròp de besunh pr'aqueths torns— pasmens acceptèt de venir shegotir lo hen tanlèu la fin dau vrespe.

Après disnar, estant que n'i avè pas mei daun aus sons braç, Felís gahèt la bicicleta e s'avièt cap aus Tenhs. Hadè calor com au bèth miei de l'estiu: tirèt lo camison lèu-lèu end'estossi pas trempe de shudor quan arribaré a la laca. En secret, quitament shens se lo gausar con-hessar, imaginava que tots los jovens dau parçan avossin la medisha idèa com eth. La Lúcia passaré lo vrespe a la plaja, solide, de qué se podè esperar de mielhs?

Ne mandèt pas de messatge, pasmens, pr'amor la soa dignitat s'èra pas encara adobada après lo dishabte que s'èran escapats shens damorar. Davut lo torn de la laca mantun còps, percorrut las plajas amainatjadas e los recunhs un chic mei eslunhats, s'acerquèt dau restaurant encara barrat, mès que las taulas a l'ombra dau pinhadar balhavan envija de s'i estancar un brèu. Digun enlòc, pas quitament una familha a passejada.

Se banhèt un chic, mès l'aiga èra hreda.

—Èran a la plaja, innocent. A la mar, tè. An autòs, eths, alara se banhan pas dens un estanh pudent

—c'explicaré Melodia l'endoman.

N'ic podè pas endevinar ad aqueth moment, Felís. Despitat e shens mei d'idèa, se resolvot a se'n tornar.

Avancèt un chic, cerquèt encara indicis, se retingot de flairar los tròç de cigarretas rotladas que trapèt suu sòu de l'aparcament, e d'un còp n'estot pro. Bohèt pregondament e s'avièt shens se tornar mei. Pas per hòrt de temps, ça que la: de la horcada entre un copa-huc e la rota de Loishatz enlà, lunh endavant, duas autòs sortiren a tota bomba en livant una èrsa de pròva qu'empachava de plan distinguir los veiculs; lo bom-bom que difusivan com un varam d'infra-bassas tradiva qui las miava —n'èran pas pompèirs, tanpauc boscassèirs o garda-bòscs.

Penetrèt lo pinhadar e sheguèt las marcas de pneumatics e tanben las deishalhas semiadas un chic pertot a l'entorn, paquets de Marlboro estripats, canetas de biera bon mercat, sacas de lordumi mau barradas.

Èra hastiau, vergonhós, descorant.

Avancèt encara. Au cap d'uns centenats de metres, un caminòt s'escartava dens una castanheda: lo passatge daus veiculs avè craunat la via, e lo lordumi s'expandiva per lahòra end'assegurar la dralha contunhava. Virèt a man dreita, lo còr un chic accelerat.

Sentiva a las vacanças; lo pinhadar shudava e embriagava. Dravèt dau biclon e contunhèt en possant, shens se mainar quitament qu'avè deishat de pedalar end'aprofitar melhor daus efluvis capitós. Quan èran dròlles, lo pair los hadè pujar los tres dens la 405 e se n'anavan los dimècres, cap a La Canau o au Pòrge. Se banhavan a las plajas mei despupladas com estossin sols au monde. Sentiva a la gema, hòrta e bruta, com aqueth vrespe. Balhèt un còp de pè dens una saca negre plena de papèirs e de teishuts que s'esparventèren quan lo plastic se des-hit, cosit preu só.

Après una navera horcada, lo camin se hadè mei large, mei corrut, a la joncion entre las duas pistas de grava. Quants veiculs passavan per ací! S'i notavan traças pregondas tanben, d'aqueths camions gigantàs pintrats de negre mat, bahida. Tornèt pujar au biclon e pedalèt aus quate galòps adara.

Atenhot la cabana, enfin. Au bèth miei d'una alandada hèita desertica preu passatge daus veiculs, com dunetas infinidas, tucs e tucaus de quinze centimètres hauts a fòrça de s'aparcar dens lo sable laurat davant la cabana; un casse torturat balhava sombra a l'aparcament, e a l'entorn los castanhèirs e la jauga espessa hargavan una cinta de mau penetrar —los caçaires vedèn pas la cabaneta de lunh enlà, au mensh.

Èra pietadós aqueth adest, pietadós e cascant: las parets de tavèla pintradas a l'òli de motor, lo teulat d'everit plena d'amianta, lo sòu de tèrra batuda cubert de codetas de cigarretas, veire copat aus cantons de la cabanòta, papèirs e plastics pertot on pausava l'espiar. Davut lo torn dau bastiment e èra sordeis encara: una montanha de lordumi apilada contre la paret, quasiment dinc au teulat, botelhas vuitas e encara botelhas vuitas e d'aqueras sacas de las medishas que semiavan long dau camin. Buvèn cervesa espanhòla —ce notèt. San Miguel e Estrella Galicia—. Pudiva, tè, a l'alcòl esventat e benlèu a la pisha. Èran pòrcs, vrai.

Un motor roncava adara; aquò s'aprovava, e impossible de s'escapar preu camin. La bicicleta damorava contre lo casse, au centre de l'airiau; Felís se botèt a córrer d'un pet, panicat adara que quauqu'un d'aqueths gorinàs lo trobèssi ací. Trapèt lo biclon preu guidon e l'atirèt darrèir la cabana au moment que l'autò blanca pareishèt entre los aubres, lunha encara. Pensèt a las marcas que deisharè darrèir dens l'area, en traucant l'alandada desertica; rai: èran tant drogats que se mainarèn pas de res, solide. Se trobèt dens lo bòsc, e se'n sentit hòrt solatjat, d'un còp. Adara n'i avè pas mei qu'a sheguir tot dret a truvèrs lo pinhadar. Acabaré plan per trapar un camin.

Quan atenhèt la rota, lo pneu de darrèir èra crebat. Arribèt tot dòi a l'òra dau sopar, e res èra pas prest —la mair sheguiva lo tractor d'Andrèu, encara aucupats a hèser voletejar l'èrba trencada ende sequèssi mielhs. Patric n'i èra pas, eth tanpauc, sortir per córrer benlèu —un sentiment de mesprètz intens trauquèt Felís. Un can lairava, cap au vilatge. Preu purmèir còp dempuish una eternitat, l'enquista li tornèt a l'esperit.

La nuit, las infra-bassas embroishairas l'empachavan de s'adromir shens sabossi si las saunejava o si de vertat tronavan au lunh.

Un sèir, Melodia tornèt dau colegi tota capvirada. Assautèt la mair tantlèu pujada a l'autò.

—An tuat lo can de l'Elisa. Te disi pas l'angoissa.

L'afar depassava de lunh las preocupacions de la mair —la pluja avè gahat lo país per suspresa arsèir, e s'avè banhat totas las bolas de hen fresc qu'esperavan encara d'éster estremada devath l'emban; los tractors daus vinhairons viravan shens cès, armats de pulverizators gegants que dispersavan nublats clars que sentivan la fresa —Felís avè cantat son repic au sopar, los pesticides, los poisons, lo biotòpe e la biomassa e lo biocidi. Sons ulhs brillavan alara, d'espant e de malícia, e las duas taisèvan pr'amor s'i podè pas respònder res, tè. L'ahar daus cans, dens aqueras condicions, èra un luxe ende'us que n'an pas de chepic. Pasmens, la Melodia podè pas gardar en era aqueth boriment burlant: s'i tornèt, alara.

—E n'es pas estat beròi, nani. Saps com hèsen los cans que creban?

—N'ic sabi pas, ma nina...

—E be, s'estujan pas briga, tè! —l'Hector, qu'es lo son petit nom, enfin qu'èra lo son petit nom pr'amor adara, praubòt... Enfin l'Hector se hiquèt sus la terrassa, tot dòi davant de la codina. Pas lunh, non.

Comencèt per vomir mantun còps. La soa pança hadè bruts, pff. Se pòt pas créder los bruts que hadè. Èra pas uman, quitament.

—Los cans hèsen pas bruts umans, non...

—Mamà! Un chic de respècte, totun! Après de vomir comencèt de cagar, tanben, tot liquidós. Hastiau, te disi pas. E una aulor, buerk. Infamós.

—'Quò's sharmant çò que contas, ma nina.

—Mamà! Es pas sharmant, non! Es afrós, meilèu —après, estut com hadossi un crisi d'epilepsisme.

Sautava sus plaça, a un metre de haut, atau, chac, chac. En lairant com avè pas jamei hèit— coneishèm pas la soa vutz, nani!

La raconta s'estanquèt pas quan arribèren au Ròi, ç'arcastèt Anna. Melodia èra lançada, adara, hòrt agitada e ahissada; falè que sortíssi, e supausava que lo frair n'auré pas la medisha paciência com la mair, alara n'aprofitava tant qu'aquò se podè.

—Après, deishèt de sautar, praubin. Estut la fin —e te puish dïder que n'èra pas tròp d'òra. De véder patir una bèstia d'aqueth biaish. Pff. 'Quò's tròp injuste, saps.

Senava lo cap de dreita a gauche, indignada e arrautjada au mei pregond daus sons sentiments.

—Deishèt de sautar e estut la fin. S'ajaquèt sus l'esquina, las patas en haut —aquò's pas beròi un can dens aquera pausicion, com ende los bailinèssin mès se notava plan qu'èra pas açò, alara—. E puish d'un pet comencèt de pedalar dens l'aire e adara, chac. Bim, mòrt, regde, sec, e las patas encara en l'aire, com lo can dau conse, saps lo qu'avèn trobat dens Siron. Pff, praubàs.

Anna se retenè d'arrider; Melodia se'n mainèt pas, transportada de malícia e de compassion adolescenta. Los cans l'espaurugavan, a Melodia, dempuish èra neneta. Èran pas una d'aquestas familhas que s'entornejan d'animaus de longa; de tot biaish a l'apartament de Talança seré pas estat possible, tròp estret e dau casau tròp sarrat end'un can i cabossi. Atau, ad aqueras bèstias s'i sabè pas hidar; tantlèu un gós s'aprovava un quaucòm la gahava au còth, una calor rância o un fremit ponchut, se sentiva tota regda dens l'esquina, e lo gós s'aprovava intrigat per aqueth bipedi que controlava pas sas emocions. Los cans l'aimavan pas, eths tanpauc, ronhavan e l'atacavan a cada còp n'avèn lo parat. Mès aqueth tuaire, totun. Quina manca de coratge de s'atacar a animaus shens defénsa, e de quin biaish! Lo poison es pas l'arma daus coratjós, non, ce compatible Melodia ende consolar l'Elisa.

Charavan hòrt: benlèu serén defensors daus animaus d'aqueths que minjan pas de carn, ç'avè perpausat Lucàs, un de la classa de Melodia. Pasmens èra un chic curiós, ç'avè respondut Melodia. Perqué un defensor daus animaus tuaré animaus. Lucàs vedè clar, eth: tuavan cans ende los liberar d'aquera captivitat absurda —Lucàs l'avè quitament explicat a Dna. Assemat, la professora de matematicas, shens capitar briga a la convéncer, vrai.

—A pas la cerimana plan dreita, lo ton amic, ce's trufèt Felís, lo sèir.

—Es pas mon amic. N'èi pas d'amic, 'mà.

—Rai. Çò segur es que conta lanlèras, aqueth. Defensors daus animaus, e perqué pas anti-militaristas tanben?

Èra vexada, Melodia, mès pas batuda; Anna constatèt que la gojata se sortiva d'aquera letargia rancurosa qu'amuishava de longa dempuish Patric èra partit. N'esprovèt satisfaccion e una mena de gau que la hit sonríder quan se livèt de la cadèira end'anar quèrre la dusaua bagueta de pan.

—E la toa enquista, doctor Watson? Quaus son las pistas, s'ès tant aluserpit ende te trufar de jo?

—Sui pas un còho, jo.

Melodia bohèt e decidit de cambiar de tèma —a la fin, l'interessava pas de debàter damb lo frair: ne coneishè dejà l'eishida. Felís trobaré una esperissada que la nhacaré dinc a li balhar envija de plorar, e a la fin sortiré batuda e abatuda. Carèt —au Felís l'agradava l'impression d'aver ganhat la discutida.

E puish, èra vrai: pr'aqueths torns l'enquista èra abandonada sanceirament. N'i avè pas res de'n tirar. Un desvariàt tuava cans, qui sap perdequé, çò qu'i volès hèser?

Estremèren lo hen, enfin, quan lo tractor d'Anna estut equipat. Damb la horca, carguèren una remòrca que Dafnèa prestava —l'agradava la Dafnèa, a Felís. Vestida com un òme benlèu, mès de las fòrmas tant definidas e fèrmas que s'ic desbrenbava tot quan la vesina apareishè, haut quilhada suu son tractor estrèit ende passar entre las rèjas de vinha. Èra pas d'ací, Dafnèa tanpauc, aquò se notava suu pic quan l'entendèn a parlar; de tot biaish, los dau vilatge torcèn lo mús, tots, end'ajudar l'Anna. Alara, a la fin n'èran pas que los estrangèirs que gausavan s'apressar dau centre equèstre. E après lo monde dau vilatge de'us acuser de mesprètz o ve-te'n sàber qualas insinuacions. Quin cinisme. La Dafnèa refusèt los sòus qu'Anna perpausava.

—Ja vindratz ajudar a las vrenhas, una dimenjada. Aquò's mei agradiu que non pas los hens, tè!
Felís gausèt pas respónder res, e pasmens un sentiment gaujós lo ganhèt ad aquera perspectiva.

*
**

Après lo licèu, Felís junhava la mair que deishava pas mei d'educar los chivaus. Èra gratificant, e Anna rajava de satisfaccion, aquò se notava de tira quan crotzavan los sons ulhs fatigats per l'òbra mès emplites dau contentèir de las gents que son a realizar sauneis. Vivè dens un saunei, qu'òc, e pas dens lo sens que la realitat se li seré a escapar: la realitat èra perfècta pr'aqueths torns, las dificultats pas mei peludas que çò que s'èra previst, los bonurs prims e severs exactament tau com se podèn esperar. Quitament Patric avè l'elegància de s'introduir pas mei dens aqueth moment qu'avè tant esperat dempuish decenias, de balhar pas mei de navèra ni de chepic dempuish s'èra escapat damb la soa cagòla.

N'i avè pas d'examins per Felís ongan, alara la fin d'annada escolara s'aprovava dangeirosament. Una setmana encara, e tot desapareisheré —s'èra pas jamei trobat dens aquera pausicion de crànher las vacanças: Lúcia s'esvaniré per dus mes, e n'èra pas assegurad de la tornar trobar en setembre. L'auré agradat demandar, mès lo parat se li escapava cada còp, e quan se trobavan pròishes los mòts venivan pas. Sovent, gahava lo telefòne e contemplava sus l'ecran las lètras dau son petit nom. Dubriva un missatge vuit, com s'angossi a escrìver a la gojata e puish d'un pet ic sarrava tot. Lo telefòne dens la pòcha, lo baticòr se calmava com estossi passat tot rasís d'un grand dangèir.

Lo dishabte avant las vacanças, lo calum ic estupèt tot. Tanlèu livar lo braç, la shudor banhava lo ten, darrèir las aurelhas, dens lo còth, suu pitrau. Au vrespe, Felís se rosseguèt dinc a Siron; se credot sentir mau de tant qu'èra caud l'aire qu'alenava. Auré volut dessarrar la caravata com dens los filmes, mès son pit èra dejà nut.

A Siron, l'aiga rajava pauc, sas honts estadidas de sequèir dempuish setmanas. Trempèt los pès e los arrabas, un chic. Èra bon, sedós e liugèir mès quina frustracion d'i poder pas cabussar. Plongèt lo cap dens l'aiga herrosa, un brèu: n'èra pas briga practic mès aquò afresquiva.

Los mosquits lo cacèren, finalament, e lo patiment de las chacaduras depassèt lo benefici de trempar los pès. Cubèt de pedalar dinc a la laca daus Tenhs, mès n'i trobèt pas lo coratge. Tornaré a l'ostau e s'ajacaré au lhít, los contravents tirats, en esperant la nuit ende tornar a Siron, benlèu.

Cuentada com tostemps, la mair plantava piquets long de la rota de Sent-Manha.

—As pas acabat encara, a l'òra qu'es?

—Mon gat... 'Quò se hèi pas tot solet, saps.

—E pasmens, serà l'òra de disnar e seràs encara ací.

Anna l'anava a mandar péisher o aprestar lo disnar quan los passèren camions a l'esquina. Mastodontas d'aqueths que trevavan lo canton dempuish la prima; Felís escarcanhèt los miralhs, alara, cercant Lúcia en cada vehicul. N'i èra pas, o lavetz la coneishut pas —èra mauaisit de tant haut quilhats èran los passatgèirs d'aqueths camionàs desmesurats.

—On van tons amics, gaton?

La mair s'estancava pas d'enfonçar los piquets damb lo godet dau tractor, alara li falè uglar ende pusquessin entènder, per dessus lo roncamet esbohat dau motor de cent chivaus vapor.

—Son pas mons amics —mès la mair èra pas possible qu'avossi audit, aqueth còp.

Felís se virèt, tornèt pujar au biclon, s'eishuguèt lo ten e s'avièt cap a l'ostau tornar.

La mair ic mentavot encara, a taula. Èra un pòs ininterromput de camions e d'autòs mei petitas tanben, e per còps d'escòters o de tots los vehiculs que's pusquessin imaginar. On anavan e çò qu'aprestavan? Felís esprovèt decepcion de constatar sa mair se podè amuishar tant mens·hidanta e reaccionària, sospitosa e hòrt *ancian monde*.

—E après, trobaram lordumi de'n pertot, tè.

S'enganhava pas sus aqueth punt, pr'aquò, mès Felís ne volè pas hornir arguments, alara contèt pas res. Sortiren a l'estantada ende búver l'infusion, après disnar. Hadè calors, encara, una calor seca que lo vent de sud neuriva. Los pins shudavan, los crits cantavan —dìgun pensava pas mei a Talança ad aquesta òra. Lunh avant dens lo pinhadar, o benlèu tot juste sur la nacionala, sirenas de policia shiulèren.

—Son mantun vehiculs, ce comptèt Melodia. Tres au mensh.

—Tu çò que'n sabes? Quina presumptuosa...

—Felís, siis sharmant damb la sòr, te preguí. N'ès pas damb los amics aquí.

—N'èi pas d'amic, 'mà. Los am deishat a Bordèu, saps.

Èra pas una ataca regulara, d'autant que quate secondas avant Felís èra a realizar quant pauc li mancava l'existéncia urbana. Se'n sabot grèu, un momenton.

Se passava quaucòm, bahida. Felís cabussèt, alara.

—'Nirèi dar un torn, mamà.

Dens la saca gahèt uns malhòts de banh si per càs, e se n'angot ben lèu per la rota nacionala. Autòs passavan a tota bomba, e camions encara: a cada còp qu'un d'aqueths mastodonts lo passava son còr accelerava un chic. Las placas d'immatriculacion provavan l'importància de çò que s'èra a passar. De Charentas o d'Òlt, de Bigòrra, de Vendea, de pertot enlà e las medishas casquetas usadas per la frinesta, mès nat biaish de sàber cap a on anavan.

Atenhot los Tenhs quan lo só desapareishè definitivament devath los capiths; lo dilèmna ne recularé pas mei, adara. Rotlar dens la nuit damb las soas reticéncias costumèiras, o renonciar, mès qui sabè s'un parat d'aquesta mena se tornaré presentar de trobar la Lúcia hòra dau licèu.

Estugèt la bicicleta darrèir un matòc e s'aprechèt de la plaja. Se despelhèt e dintrèt dens l'aiga. Èra tèba, quasiment cauda mès rai: afresquiva pasmens. Avancèt un chic, shens intencion d'anar tròp lunh —serviva pas de res, de tot biaish, la plaja declinava tant pauc qu'auré falut caminar quilomètres avant de pérder pè. S'ajaquèt sus l'esquina ende passar lo cap devath l'aiga, e quan tornèt dubrir los ulhs, la nuit avè cambiat d'alura. Se sheitèt sus l'area ende sajar de comprènder: hucs burlavan de l'auta part de la laca, se n'assegurèt lèu-lèu. L'aulor acra, caracteristica, acabèt de'u convéncer quan lo vent timide l'avossi portada dinc aus sons nasics. Se tornèt passar los shòrts, las cauçaduras e s'anava a enfilat la man dens la bracièira de la saca quan los purmèirs tròns de musica hiren tremolar la tèrra de l'auta part de l'estanh, bassas espessas e bavassosas que rembombivan dens l'estomaca dau Felís a maugrat la distància. Aquò lo hit accelerar lo movement, sautar suu biclon e pedalar preus caminòts qu'entornejan la laca com la musica austera de tant que semblava epurada —a despart dau batilh, res non li parveniva a las avelhas, nada melodia, nada orquestracion sonque per còps una ersada de crits d'estrambòrd. Premè mei hòrt a las pedalas alara: una horrèira s'èra amassada, segur, après aver passat vehiculs de tota traca tot lo vrespe.

L'emocion lo hit alentir, finalament, e un chic d'aprehension lo ganhava a mesura que s'apressava de la hèsta. Semblava gigantàs: après aver trauca la granda rota, autòs, camionetas, vans Volkswagen e Mercedes plan adobats, autobús rodilhats, un haish de camions de pompèirs pintrats de jaune o de negre, mobiletas e quitament un tractor damb una caravana de husta, las gents s'aglutinavan en cèrcles devath los cròfes dubèrtits, cadun damb la musica a hum, espets d'arríder e esclats gaujós. Damorèt un moment shens gausar avançar, embroishat e espaurugat per la multitud, saiant de maginar Lúcia demie aquera holia, sons ulhs negres e picants que segur los embroishavan tots, malaja. S'apugèt ad un aubre, drin en retrèit —dens l'escura, las gents lo vedèn pas dempuish lo camin principau. E aquò contunhava, a la sigaliga e shens pausa.

Damorèt un moment atau, e a la fin renoncièt; èra pas lo son monde aqueth, e balhava pas envija d'i cabussar, pas envija de fregar damb aqueras gojatas daus ulhs tant ensucats —benlèu cranhè tanben de s'encontrar, a la fin, una Lúcia que n'auré pas coneishut, evaporada e leda, bruta, estrangèira. La musica qu'ic empliva tot ahortiva lo sentiment d'angoissa, repetitiva, dura e shens melodia sonque crits de

sirenas, alarmas e l'impression de se trobar dens un filme d'horror. Felís trapèt la bicicleta e se n'angot a revèrs, cap a la laca. Un darrèir remòrs lo gahèt quan s'avossi eslunhat: si Lúcia s'avè cambiat en broisha o en monstre ad aquesta òra, benlèu qu'èra melhor d'ic sàber e de pas neurir eternaument l'illusion d'una gojata que n'existiva pas enlòc. Un aute còp, deishèt la bicicleta ende pujar dessus un tucau cubèrt de gièsta. Lo punt de vista seré melhor dempuish las hautors, e a truvèrs aquera jauga que nhacava los arrabas digun lo vendré pas embestiar.

Lo punt de vista èra extraordinari, inuman. Hucs burlavan, de mantun metres hauts, tot a l'entorn d'una gravèira pregonda. En haut de las penas craunadas per l'espleitacion de la grava, los eslams se descopavan sus la nuit blava, e la sombra daus gus qu'alimentavan los brasèirs pareishèn esglasiantas e difòrmas.

En baish, dens los perhons de las gravèiras abandonadas, los ligòts se desplaçavan pauc, aglutinats a l'entorn daus camions e a cada camion s'eslivava una paret de haut-parlaires vestida d'una lutz roja o verda o d'un estromboscòpe e devantejada per la taula de las maquinas que hadèn foncionar lo tot. Las gents bolegavan pauc, estatics e tremolats electricament preu ritme absolutament plan e regde la màger part dau temps; los cans viravan a l'entorn shens se pusquèssi sàber qui n'èran los mèstes, cascants, pelats. Au bèth miei una peleja de gós espetèt; un òme s'aprechèt, livèt lo braç, e los gós ossuts s'escartèren shens mei de resisténcia.

Mès s'i vedè pas res, dens la nuit e ad aquera distància. Los hucs pergitavan sons eslams furtius e sas ombras dançavan tanben, en baish. Totas èran Lúcia, o nada. Felís fumèt una centaua cigarreta, sheitat sus una cama d'aubre ajacada. Sentiva lo gasòli cremat e la gema, e lo vent absent s'emportava pas res. Dromit mau un còp de mei, tròp transportat preu paisatge de la hèsta, acerà; sons revolums penetravan dens la crampa, sovent, e l'idèa li veniva d'i tornar e de hèser pas lo covard, de dravar dens la gravèira e de trapar l'existéncia au punh.

Se desvelhèt tardèir e tots cridavan dens l'ostau.

—Es vingut Patric, c'expliquèt Melodia. A gahat causas e s'es escapat. Credi la mair li volè hèser escandau.

—S'es escapat shens salutar? Aquò's sharmant.

—Tu qu'ès un ninòí —ce's resignava la Melodia—: De qué t'esperavas d'aqueth ingrat?

La mair s'amuishèt pas, tròp aucupada a s'amigalhar la vielha polina, aquera vielha polina que'us aucupava tot dia pr'aqueths torns.

Lo mèste precedent se l'avè desbrembat dens una pradèra eslunhada. Èra un ahar pelut, mès qu'apassionava los còishes —cada jorn Felís se susprendè d'aqueras satisfaccions navèras, finalament, quan s'i èra opausat tant e tant los purmèirs temps. I passavan òras shens se plànher, adara, remirar la mair s'apressar a tot tuishau, cada dia un chic mei pròishe, depausar la sela o lo mòrs o un teishut a tres metres daus sons nasets, puish s'eslunhar e deishar l'animau de quate cent quilòs se n'estonar a plaser, mens·hidant e curiós a l'encòp.

Lo Patric èra vingut, s'èra escapat, e la mair hadè com res s'avossi passat. S'escondè damb sas bèstias, e segur que ne'n diré pas un mòt anuit. Çò led, l'estujava devath una capa de silenci en esperant que digun se'n mainaré pas.

Uèi aquò pesava tròp, pr'aquò. Felís deishèt la sòr soleta damb Anna. Tròp de calor e de nervis, e aqueth telefonet que volè pas sonar, jamei. Boisharé lo numerò de Lúcia, quiòc, esperar serviva pas de res. Se falè rénder a l'evidéncia: l'existéncia de Felís èra tròp planèira e fada end'una escorchada com n'èra. Se'n volot d'aver refusat d'ic constatar purmèir. S'aniré banhar, tè, e benlèu passaré a la cabana si per càs s'i passava quaucòm d'interessant.

Lo diluns, Melodia tornèt dau colègi fòrt agitada –Anna capitèt pas de'n conéisher la rason.

—Èi quauquarren a díder au Felís, ce repetit mantun còps com li burlèssi los pòts.

Quan arribèt lo frair, l'assautèt shens delai.

—N'i a un de mei, encara. E sabes de quí es aqueth?

Aquò esmaliciava la sòr quan Felís sonridè shens respónder, damb l'aire mei nèci que's sabossi compausar.

—E be, un can, tè! Un aute can i es passat, gèir.

N'èra pas que l'interèssi dehèt, mès d'insistir d'aqueth biaish èra pas naturau, alara Felís forcèt la soa atencion.

—Endevinas pas de qui?

—Sui pas un broish, jo.

—Lo can de Julieta, tè.

—Sabi pas de Julieta.

—Si hèses pas d'esfòrç, tanben... Julieta, miladiu!

—Pòs jurar, berogina. Coneishi pas nada Julieta.

—E be, la sòr de Lúcia, taròs! An canat son can, gèir!

Se'n trobèt shens mòt, Felís, e shens emocion, vuit e làs. Aquera istòria semblava vana e shens pès, e finalament los tafurava tots, quitament los que n'avèn pas de can, quitament los estrangèirs que dígun acceptava pas, quitament los bordalés que n'i coneishèn pas res. Damorèt pas a la codina e pugèt suu pic, shens respónder ni deishar paréisher lo destoble. Avè trabalh de tornar l'endoman, alara se barrèt un moment e dravèt pas dinc au sopar.

—Sortissi un brèu, 'mà. Vau prénder l'aire un chic, que damb los comentaris compausats finirèi caluc, sinon.

—Va, gaton. Pòdes anar fumar si vòs —Anna se divertiva hòrt quan lo roge veniva a las gautas dau hilh. Cristòli vaganautejava suu camin; Felís lo passèt en s'avisant de deishar un espaci de seguretat si per càs lo bandarro s'eslafarrava devant sas ròdas. Atenhot l'estanc d'autobús e s'aprestèt una fuma. Cristòli s'amuishèt ben lèu —tortejava pas mei end'anar mei viste— ce constatèt Felís.

—As una tuba per jo, cosin?

Li balhèt la soa, ende lo trainabíça avossi pas de horucar lo paquet de tabac, puish se n'aprestèt una auta.

Cristòli lo fixava, shens sonríder.

—Aiman pas los cocuts, aquí, saps?

—M'ic as dejà dit. Poirés cambiar lo disco, ja —la soa audàcia l'estonèt autanlèu.

—Disen qu'ès tu qu'empoisòna los gós. Es vrai, açò?

—Seré çò mei simple, he? L'estrangèir estranh que tua los cans. Adobaré tot lo monde.

Cristòli damorava damb la cigarreta a la boca, shens l'alucar.

—Vòs huc, benlèu.

—Jo lo sèi, qui empoisòna.

Lo tipe sonridè com tostemps, d'aqueth arridolet assimetric e un chic espaurugant; l'arridolet s'accentuèt e Cristòli se botèt a ríder, ríder clar e de mei en mei haut, a se'n tustar las cuèishas de la pauma de la man, a se'n hèser petar las pèths dau vente.

Felís culèt, pauc ad aise. S'aqueth hòu sabè la vertat —e res èra pas mensh segur— lo moment èra perfècte ende'u hèser escupir.

Mès l'escarcalh s'acabava pas, e quan tornava prénder l'alet la cara veniva grèva e dura. Sas pometas cascantas pareishèn alara, los templons craunats e lo blu airejat daus sons ulhs a penas descubèrts.

—Tu çò que'n saps?

E Cristòli s'i tornava, arríder a se n'estofar, a tossar com un damnat e uglar agut e tant qu'un vesin pareishot sus la rua ende véder çò dont s'i passava. Felís sagèt de s'estujar un pauc, endebalas. La soa fama ne sortí pas ahortida, d'aquesta frequentacion.

—On viu, la toa Julieta? —ce s'escadot a damandar Felís, l'endoman.

L'encantava a Melodia de se sentir tant necessària —èra pas sovent que lo frair s'abaishava a li parlar seriosament. Drillhava, quiòc.

—Poirés demandar per Lúcia, pas per Julieta, segur qu'es pas era que t'interessa...

—On viven, allez?

—Çò que balhas si t'ic disi?

—Cinc euròs end'angossis crompar bombons, 'quò anirà?

—Sui pas tant venala, ce hit en capejant. Dèt看 euròs.

—Te pòdes anar ténher en blau, berogina.

Felís s'eslunhava quan la sòr avoèt.

—Loishatz. Viven a Loishatz, n'ic sabès pas?

N'ic sabè pas, Felís.

Cubèt un moment, alara. Virèt e revirèt l'ahar en saiant de trobar una logica, una explicacion, una rason qui poiré miar quauqu'un a tuar cans. Pr'amor n'avèn parlat au licèu, pesèt quau daus pecats capitaus balharé pro de caishau end'organizar aquera tualha. S'adromit shens trigar.

Mès l'ahar s'èra tornat apoderar de las soas idèas, après l'aver deishat en patz quauquas setmanas.

Benlèu per interest, e per compassion damb Lúcia —mès finalament la coneishè pas quitament pro end'éster segur de la pena qu'esprovè la gojata o non. Benlèu pr'amor esperava que resólvè l'enquista li balharé fama: egau Lúcia o una auta se viraré cap ad eth e sons ulhs se pausarén dessus shens lissar, francament.

Damorava tròp velleitari, pasmens, end'enquistar vertadeirament, ende depassar los complòts vaporós que se formulavan dens son sicap. Vingoren las vacanças, e despareshoren totas las autas fòrmas de pensada que lo licèu perpausava. De longa capvirat dens l'ahar, percórrer los jornaus sus l'internet, cercar informacions pertocant los poisons e los tuaires de cans famós. S'i auré podut negar, pr'amor de l'immensitat dau subjècte, e tanben pr'amor aquò l'interessava pas briga. N'èra pas una question d'interest, non, n'èra pas com s'avossi apassionat per un jòc, un cineasta o un espòrt; l'enquista se desplegava jos lo mòde de l'obsession. Lo matin, se desvelhava l'esperit vuit, desgatjat, net. E tot d'una, l'ahar li tornava, virolejava shens color, tèrna. Avançava pas, e dens aquesta enquista descoranta tot redondejava.

Lo vrespe, urosament, la mair li deishava pas la causida: l'embarcava shens perméter de contestacion, e passavan òras dens la calorassa a las milanta òbras que damanda un centre equèstre.

Çò estonant, èra de véder la mair montar.

—De qué credètz? Anèvi pas aubrir un centre shens sàber montar, tè!

Nat daus dus s'èra mens-hidat qu'estossi una cavalèira tant eleganta. Li demandèren, alara, s'avè apres a montar l'an passat, a la soa formacion.

S'arridot l'Anna.

—S'aprend pas a montar en un an, praubòts. E mensh encara dens una formacion endaus adultes!

—Mès, alara?

—Montavam damb las sòrs quan èram petitonas. Avèm pas de chivaus, mès los vesins n'avèn —a l'epòca, avèn pas encara vendut la tèrra ende hèser residéncias.

La mair èra de Peçac, alara aquò sonava curios. Mès avè ressorça, quiòc, e mantun còps avè suspres los dròlles en contant esvanis insopçonats, com lo jorn qu'avèn sabut Anna avè hèit la regenta unas annadas, o quan avè evocat las soas annadas aus Beaux-arts, adès. Melodia avè dubèrt ulhs redonds, s'èra damandada si s'èra a trufar. Aprénder adara que montava chivaus, constatar l'elegància de las soas posturas —hadè sautar los pònis per dessus los barralhs, macanica... la mair avè ressorças, quiòc.

Felís s'estonèt encara mei quan s'assabentèt de la quantitat de diplòmes que falivan ende dubrir un centre.

—Mès, t'as tot passat dejà?

—Mon gat, que credes hadèvi tot aqueth temps, dempuish annadas?

Èra estonant, estonant, quìoc.

Quan arribèt enfin Zèsta, l'emplec dau temps cambièt. Lo matin, Anna se passejava, adara.

—Pr'amor a la dintrada, acabat. Lo centre dubre, e esperi n'aurèi pas mei léser de'm passejar autant.

Los vesins nhiflavan, segur. De darrèir las frinèstas estant, gaitavan passar l'aristò, e li prestavan totas las vanitats mei desplaçadas. Los dròlles se regaudivan de remirar Anna e Zèsta, tant finas e delicatas e mancavan pas d'ic mentàver lo sèir a taula, devant la television que repapiava shens digun escotèssi

—benlèu los pairs n'esprovavan una mena de gelosia, alara? Digun li arcastèt pas res, jamei; franc daus mainatges las gents se viravan au moment de salutar, e quitament Anna s'i acostumèt ad aquestas passejadas mugas.

—E pensas auràs alumnis, totun?

—Perqué lo dises, ma nina?

—Sui pas òrba, mamà. Ic sabi plan que las gents nos aiman pas. Alara ende mandar sons dròlles hèser chivau en çò daus estrangèirs...

—Non te'n decis, va. Damb lo taulèir que tindram au foròm de dintrada, veiràs. Refusaram monde, quitament.

Se'n chepicava pasmens, Anna, pas tant de la frequentacion daus centre que non pas dau sentiment qu'esprovava Melodia, aquera pausicion a la tornèira dau vilatge. Los adultes s'i adobavan, mès los còishes? E Felís que fumava a se'n livar la nuit, e Melodia que sortiva pas de la crampa, e Patric qu'avè hugit e dava pas nada naverà. Egau s'èra enganhada e adara entraïnava tota la familha damb la soa holia? Se'n tescava, e pertant n'i avè pas mei nada possibilitat de cular, pas adara.

Credot audir lo crepitem de pneumatics suu camin de grava.

Felís se livèt, tot perlant de shudor, e s'apochèt de la frinèsta. Res, e pertant n'èra segur: las frequéncias gravas daus motors li escapavan pas. Damorèt atau shens alucar la lutz, un moment. I èran vutz, ce semblava. Arriders, quitament; lo son còr accelerèt.

Melodia se desvelhèt pas quan l'escalèira carrinquèt, mès la mair se passèt un camison si per càs.

L'aso sonèt l'alarma, d'un bram clar que se reclamèt pas dens lo negre de la nuit.

Las lutz de la galària s'aluquèren e Felís shisclèt, lo pitre nud e pedescauç. Trauquèt lo pati d'un vam e s'engatgèt suu camin de cap a las ecurias; res semblava pas anormau, e pertant n'i avè pas nat dobtè ad aquesta òra, e la mair tanpauc dobtava pas.

Mès s'i vedè pas res dens l'escura e a l'ombra daus pins que quitament la luna capitava pas de traucar la canopèa daus capiths. Felís avançava shens tròp sàber, manquèt càder en horejant un trauc, sentit l'entòrsa l'esquizar la cabilha mès s'arrestèt pas pr'aquò.

—Bastards, banda de bastards, tiratz vos d'ací —ce gessit de la soa garganta.

La soa vutz sonava ridicula: behelava meilèu que miaçar, ce constatèt. L'efècte produsit èra pas marrit, pr'aquò: las lutz de l'autòs s'aluquèren, e lo motor arranquèt còp sec. Livèren pròva pertot, e la placa èra pas eclairada, alara Felís poscot pas notar res, e tanpauc conéisher quau modèla èra. Pas tota jovena, blanca, petita. S'estanquèren un chic mei lunh, dens un crit daus trevadors, una pòrta s'aubrit e un pet de fesilh hit tremolar l'aire; Felís sautava au sòu quan constatèt los audèths s'èran a envolar tots, desvelhats preu còp de fesilh.

—Banda de bastards, tiratz vos d'ací —ç'uglava la mair.

Un gus dintrèt dens l'autò estancada, tombant a miejas au moment de dubrir la portèira, e s'escapèren shens condicion.

La mair ajudèt Felís a se livar; la cabilha lo deishava pas tenir dret, alara s'emparèt a l'umba d'Anna.

—Miladiu! Ès tu qu'as tirat, alara?

La mair teniva un fesilh a la man dreita.

—Deisharam pas aqueths enfoirats desgalhar l'ostau, nani.

Arribava la Melodia, adara, tota enpijamada de blanc, trèva entre los aubres esqueletics.

—D'on lo sòrtes?

L'Anna s'escarcanhèt: èra un chic forçat, ce jutgèt Felís. Lo motor de l'autò encara zonzonejava dens lo pinhadar; li semblèt d'audir crits e pedaç d'arriders, brigalhas demoniacas dens lo lunhdanh, e lo planh daus pneumatics dens los tornants.

—L'avètz pas jamei vist, aqueth, he?

Teniva lo fesilh com estossi un nenè, lo bailinava e lo copèt, finalament, ende ne tirar las cartoishas.

—Èra aquí quan som arribats, non vos brembatz? Pausat sus la chaminèia. L'èi portat a Romalhac ende l'adobèssin. Urosament, tè!

—Mès as un permés?

—Ne caci pas, jo.

Ne'n saboren pas mei.

Mentavoren pas mei tanpauc aqueth auvari; cranhoren solide que tornèssin l'endoman, puish las nuits d'après, mès gausèren pas —las armas an un poder de conviccion que lo dialèg n'a pas tostemps.

Èra curiós com los crits de pneumatics parvenivan a la crampa de Felís, tostemps. Li semblava de'us audir dempuish Lengon enlà. Aquò lo desvelhava tot còp, e passava un moment end'identificar aqueth coïcament desagradiu, com un putz antic qu'un hantauma i tiraré sus la polia o com una pòrta mau graishada que patís a cada còp qu'un alet la hèi trentalhar suus sons gonds. Per còps aqueths sons magres e esitants li hadèn venir miei-sauneis, d'aqueths desagradius qu'empachan de s'adromir de biaish convenable, e la calor lo hadè shudar, e lo vrespe passava aclucat suu sofà pr'amor d'aver virat redond dens lo lhit tota nuit. Se demandèt s'èran una mena d'angoissas post-traumatica, mès gausèt pas ne parlar a digun.

Las angoissas despareishoren lèu, finalament, tau com l'entòrsa que deishèt de'u hèser tortejar après quauques jorns.

Èra l'estiu, adara, lo sequèir —se podèn pas mei mens-hidar de l'existéncia de las pluhas, aquò semblava incongrú, una fantàsia inconvenenta ad aquesta òra que las tèrras argelosas s'esclètavan de set, rasís Garona. Lo vent bohava pas, e quitament los auratges se gausavan pas aprochar.

La mair s'estancava pas, e cada setmana debarcavan un navèth chivau —parlava dejà de renavir un aute bastiment ende hornir bòxes, pr'amor las purmèiras ecurias serén lèu plenas.

—Hugís quaucòm, ta mair —c'expliquèt la Gegé a Melodia tantlèu avossi arribat.

La Gegé damorèt una setmana au Ròi; se devejoren hòrt. Los trabalhs aus camps la divertivan pas, e de tot biaish n'avè pas previst de pelha ende se cascantejar. Analisava, la Gegé, cercava las rasons d'aqueth cambiament d'existéncia e çò que celava lo comportament d'Anna. Amusèt Melodia, a la debuta, aqueras peregrinacions psicologicas variablas, e de gausar evocar los ahars d'Anna d'un biaish tant destacat —damb lo frair aquò se podè pas, e digun au colègi s'apressava pro ende devisar seriosament. Mès se n'alassèt: la Gegé èra dura e las soas remarques nafravan Melodia, tròp sovent.

—Pensas avè un amant a Talança?

—Perqué credes açò?

—E be, pèpia, i a plan una rason ende se voler escapar atau. E s'enterrar dens un trauc com es aquí. Avè un amant, bahida, la coquina.

Totun, la Gegé prendè libertats per còps desplaçadas; Melodia cercava un mejan end'ic díder e ende aquera situacion geinanta cessèssi. Capitèt pas, dinc a l'amiga se'n tornèssi a Talança lo dimenge, jos un delavaci sobte —la soa mair solhèt l'autò dens los hangòts devant l'ostau.

—Bon debarras —ce concludit Felís, e la sòr se trapèt plan d'acòrdi per un còp.

A la fin de julh, res bolegava pas mei. Lo matin, los còishes ajudavan a la mair, e las tres pars de braç hadèn avançar las òbras a bona cadéncia. Tot seré parat ende seteme, quiòc, e poirén quitament prénder vacanças si tot anava de lis.

Disnavan tard, devath la galaria e son ombra estreita de mijorn, e un còp la taula desbarrassada los tres se retiravan a la crampa ende clucar un brèu. Tiravan los contravents e damoravan una òra dens la frescor que la vielha bastissa sabè conservar au bèth miei de l'estiu; sonque Melodia dromilhava pas, aucupada damb lo telefonet e esmaliciada sovent contra la recepcion desastruga de las ondas.

—Vau hèser fòtos, 'mà —ce lancèt Felís dempuish la pòrta de l'ostau; la mair èra tròp ensucada ende respònder.

Dempuish s'èra brembat de la passion per la fotogràfia, aquò lo deishava pas mei; una idèa, o puslèu una mena de lubia se l'èra apareishuda, e adara corrè los camins ende tirar imatges dau lordumi que pertot las gents deishavan dens lo bòsc o entre los camins de vinha un chic eslunhats. N'esprovava hasti e un chic de rancur tanben, quan pensava ad aqueths que'us didèn d'estrangèirs, o quan se figurava lo mesprètz daus vertadèirs lengonés que se privavan pas d'ic exprimar a tot pip-pap. Pasmens, guèra çò que hadèn los vertadèirs lengonés —pr'amor n'èran pas los neo-ruraus conflats d'ecologisme qu'escampavan sas deishalhas de'n pertot, non. Esperava se trapar un jorn frent ad un d'aqueths cascants; s'imaginava dejà fotocopiar las fòtos qu'auré tiradas e las estampar pertot au vilatge. Teniva un chic de la denonciacion, benlèu; mès aqueras montanhas de mèrda que las gents benavan directament de sons camions-platèu enlà, pòts de pintrura pas quitament vuits, horvari de herralhas rodilhadas e de perrechs de plastic blau, husta cussonada e pòchas plenas de veire copat. Balhava racacòr.

Pasmens, se divè racionar: las fòtos costavan car, quiòc, e susquetot n'èra pas simple de's procurar peliculas. Faliva convèncer la mair de'u portar a Lengon, a la botiga dau fotograf. Èra clacassèir, aqueth, e la mair ronhava quan Felís tornava a l'autò trente minutas après d'aver entrat dens la botiga. Mei d'aquò, n'avè pas encara trobat lo biaish ende desvelopar e tirar —lo numeric èra hòrt mei simple, ç'avè previngut lo Patric quan avè auferit aqueth Canon de las annadas 80.

Hòrt mei simple benlèu, mès la resulta èra pas çò-medish. La sensacion de potècia quan los sons purmèirs imatges èran pareishuts dens los bacins de quimia, au laboratòri, aquò valè totas las complicacions dau monde. Mès lo laboratòri èra lunh, aquí. Supausava una expedicion, gahar lo trin, passar la jornada a Bordèu. N'ic auré pas supausat açò, quauques mes endavant: Menina lo tornava sauvatge, e la perspectiva dau trin, de l'estacion Sent-Joan e de l'autobús perdut dens lo trafic dau Cors de la Marna, aquò lo descorava d'avança. Apilava las pelliculas acabadas dens una saqueta de coton negre, e avisaré quan nada mei poiré pas càber dens la saqueta.

Entre soscar au melhor moment ende prémer l'obturator, fumar cigarretas, cercar aqueths borriers estujats entre dens los camins, se banhar a l'estanh quan las passejadas lo portavan dens lo parçan, espier lo telefonet damb lo troçòt d'esper que damorava tostemps, los vrespes èran plan aucupats, quiòc. Dinc a la nuit tombada, Felís tornava pas paréisher a l'ostau, e quan s'amuishava a la galaria digun l'arcastava pas res. Aquò semblava Alabama. Trobava la mair sheitada au petit banc de l'estantada, darrèir la barralha de husta blanca, damb las lutz a l'interior de l'ostau e lo cant daus griths.

—Çò qu'as hèit, mon gat?

—Mamà... Èi pas mei l'atge ende me sonis atau. Un jorn me diràs «Gaton» devant mons amics, e alara guèra la vergonha.

Èra vexada, l'Anna, e lo deishèt sàber per un silenci longàs. Felís se'n sentiva copable eth tanben, alara decidit adobar l'ahar damb una envolada lirica.

—Immortalizi lo cascantèir daus umans.

La mair hadè ulhs com lunas: faliva explicar un chic mei.

—Prendi lo lordumi en fòto, valà. E n'i a pertot: entre las vinhas, long de las rotas, dens la sèuva, a la laca... pertot!

—Poiràs immortalizar darrèir las ecurias alara. N'aprofitaràs ende netejar, après.

—Çò que vòs que netegi, après?

—E be, gorrinàs: las botelhas de bièrra vuitas qu'i as deishat, darrèir.

La mair se trufava pas: afichava son aire sever, aquí.

—Credes que buvi tot sol, ara?

—O damb tons amics, egau. Rai, lo poirés quitar totun, aqueth rambalh.

Èra vexat au son torn, Felís, mès ne s'abaisharé pas a contestar o protestar, e contrariat sustot de s'escàder pas a confessar un còp mei que d'amics, n'i avè pas briga. Se livèt e s'angot a la crampa. Tantlèu la purmèira òra, avant quitament que d'esdejunar, Felís constatèt la preséncia d'aquestas botelhas e d'un paquet vuit de Marlboro. Èran netas las botelhas: pas possible de pensar qu'i èran dempuish hòrt de temps. Ne gahèt una end'espiar de pròishe: pas un plap de hanha tanpauc a l'exterior tanpauc dedens. Lo paquet vuit èra com estossi naveth, blanc e roge encara, plan format e daus angles angularis, pas quitament esglaihat per la pòcha tròp sarrada daus pantalons.

—Son los de l'auta nuit, ce's comentèt a vutz hauta, au medish moment que hadè la connexion damb los vesitaires mau intencionats.

Èran petitas, aqueras botelhas, pasmens. Pauc ordinàrias: un quaucòm l'estrenhot lo còr, après un momenton; l'indici que cercava, solide. Èra pas bièra dau supermercat, aquesta; s'i coneishè pas dehèt, non, pasmens aquera marca, aqueth format... Trapèt lo telefonet ende cercar Jupiter a l'internet. Nada ret; pugèt d'un saut au biclon, una botelha a la man, e pedalèt dinc a l'ostau.

—Buves ad aquesta òra, tu? —ce nhiflèt Melodia.

Felís la mandèt péisher, e trapèt enfin l'informacion. Cervesa bèlga, quiòc. Pas tant rara qu'açò, a la fin. Mès pas correnta tanpauc: cavistas especializats la vendèn, d'aqueras dèbas a la mòda que venden alcòl dens las zònas comercialas de banlèga. Pensèt a Cristòli, e autantlèu repossèt l'ipotèsis. Buvè pas dens botelhas de veiras, non.

Li tornèren au clòsc las publicitats long de la nacionala, las que hadèn la reclama d'aquera botiga de la zòna comerciala, a Lengon; lo còr picava, adara, e se mainèt la soa cabilha èra a bàter dens lo vuit un ritme frenetic, tant incontarotlabla com la d'Amètra quan M. Daurís pausava questions sus la topologia d'Aups o la guèrra daus Sudèts, au licèu. Aquò l'esmaliciava, aqueth movement frenetic que l'empachava de se concentrar o de poder considerar auta causa mei qu'aqueth pè que batè la mesura endebalas. Retingot la soa cabilha, e cerquèt un siti internet, una adresa o un numerò de telefòn, mès lo nom precis li veniva pas e n'èra pas un às daus motors de recèrca. Cubèt un moment en aprestant lo cafè: èra pas jamei partit dens aquera direccion, mès a la fin Lengon èra pas lo cap dau monde tanpauc. Egau poiré trapar una fòtos urbanas interessantas, aquò cambiaré de las deishalhas e dau pinhadar.

Esdejunèt pauc e s'aprestèt lèu-lèu ende s'aviar d'òra. Èra un chic floish dens son cap, e sabè pas vertadeirament çò qu'esperava trapar lahòra, susquetot lo matin tant d'òra. Segur que dromivan encara, après d'aver dançat tota nuit dens quauqua gravèira estujada. Un chic pr'amor de la perspectiva de pedalar que li dava una pigressa ponchuda, un chic pr'amor la mair li'n sauré mau de s'escapar shens l'aver ajudat un pauc, e tanben pr'amor l'enquista mandava una vesita mei tardèira, reportèt lo plan. Après lo cluc, dravaré a Lengon. Semblava mei logic.

Trabalhèren un moment lo matin, hiren sortir los chivaus cap a la pradèira, curèren lo hems e adobèren barraduras puish, tanlèu que poscot, Felís s'escapèt.

—'Quera calorassa es hastiala, non tròbas? —ce l'arculhut Melodia.

Felís subersautèt de suspresa: Melodia semblava una trèva, miei estujada dens l'ombra dau corredueir e vestida damb una pelha clara e shens fòrma.

—Me'n trufi bèth drin de la calor.

—As rason, tiston. Serv pas de res d'éster amable.

—Èi auta causa de pensar, jo. Dejà que la mair me hèi pérder lo temps damb son chivalum.

—Pr'amor as milhor de hèser, sigur...

Melodia se virèt com end'entrar au salon e pertant, ne s'eslunhava pas.

—Èi trobat qui tua los cans, benlèu.

Melodia damorava shens reaccion.

—Pudís au cremat, dehòra —ce hornit Melodia en pujant l'escalèira.

Digun l'audit pas.

Felís se podè pas mei tenir, a la fin. Se docharé e s'aviaré per Lengon, ende susvelhar aqueth Mondovino

—lo nom l'èra tornat, adara—. S'assegararé de l'existéncia d'aquera dèba e avisaré la practica qu'i entrava, a véder si coneishè la cara d'aqueth pedescauç que la mair l'avè quasiment tirat dessus, l'auta nuit.

Benlèu los suspèctes pareisherén pas avant lo sèir, non, n'èra regde conscient de la magror desesperanta d'aqueth plan. Benlèu tanben que lo ligam entre los shucaires de cervesa e l'assassin èra pas automatic...

Se'n descoratgèt un moment quan se'n mainèt. Pasmens. Seré una debuta de pista, quan l'enquista èra aturada dempuish mantuna setmanas dejà. Esperar ací, damb l'aulor de las bèstias e l'aire pesuc e impassible de Menina, aquò se podè pas mei patir.

Gahèt un bilhet de vint euròs e trapèt lo biclon après aver previngut la mair que passaré la jornada dehòra.

Se n'angot pas lunh, praube. Una autò daus pompèirs veniva dens l'alea de carpes.

—Vives au Ròi, tu?

Felís s'acostumaré pas jamei ad aquera mania de las gents de balhar un nom aus ostaus.

—Te parli, he?

—Quiòc, monsur.

—Tòrna a casa, alara, e prend tas causas. Sètz evacuats, suu pic.

Li'n costèt de comprènder çò qu'anonciava lo pompèir, e pertant lo tipe peguejava pas. Un oficièr gris e sec com tots los militarís de cinquanta ans. Felís livèt los ulhs dessus la jeep roja e dessus l'ostau au bèth miei dau son airiau, a penas, e vit enfin lo hum massiu, negre, com un cep de carbon pulverizat dens lo cèu. D'un buf l'aulor l'envadit sancèir e tot cabussèt.

—Amanaja-te, dròlle. Arribarà un camion dens cinc minutas.

Èra pas quitament esbohat quan atenhòt l'ostau, com tot s'encadenèssi shens i prendossi part, un chic estrangèir au son còs e aus sons sentiments. Per un pauc s'auré podut véder còrrer dens l'escalèira, gahar l'ordenator shens sàber perqué. Melodia plorava e pertant semblava pas trista; èra nerviós e patetic

—balhava envija de l'engular, mès auré pas servit en res.

—E los chivaus, bon diu...

Los pompèirs respondèn pas. La mair depausèt un classadueir espes sus la taula de l'estantada.

—Los aniré dubrir los bòxes. Los deisharam pas crebar atau clavats.

L'oficièr gris la sagèt de retenir, mòth e shens convicion davant aquera hemna brocada e desarmada pertant.

Durèt una eternitat, e los dus còishes èran dejà dens lo camion quan la mair tornèt. Plorava era tanben, lagremas secas e rialas, benlèu pr'amor dau hum o de la shudor que s'escolava dens sons ulhs.

—Se son escapats a la pradèira d'en baish. Sabi pas si damoraràn pausa.

—Aquò's milhor que de'us aver deishat dedens, 'mà. Non te'n décís, anuit seram a l'ostau e s'arrideram de tot açò.

A la sala de hèstas, i èra dejà tot un ligòt de vesins. Avèn apitat una taula sus cavalets, e aquí dessus un percolator e una sigaliga d'aqueths estupahamis pachòcs que balhan a la recreacion, a l'escòla. Digun tocava pas lo cafè, e la calor èra mei desagradiva encara damb l'aulor ascra de saba burlada —se n'audivan los espets de las bombas de resina qu'explausavan, e tots taisèvan quan las detonacions se venivan mesclar a las sirenas daus camions e au shiulament daus canadairs que cargavan sas resèrvas a l'estanh daus Tenhs o a Garona, lahòra. Las clocas dau borg s'apressavan a l'entorn shens nada utilitat,

espantadas e atupidas eras tanben —e pertant los pompièrs afirmavan lo vent possava l'incendi de l'auta part, e que nada maison seré pas tocada.

—Mès lo vent, aquò tòrna. Sustot lo vrespe. Veiràs que passarà a l'oest totara, e alara...

A Felís l'auré agradat de'u hèser carar, aqueth grand nèci que pavonejava —èra pas quitament daus quartièrs que l'incendi miaçava.

Melodia plorava pas mei, mès la soa impassibilitat èra pas naturala, tanpauc sana. Èra prostracion, estat de chòc, abrutiment, e a l'interior, aquò s'endevinava dehèt clar que los eslams la cramavan ledament. La mair corrè de dreita a gaucha, lo telefonet a l'aureilha, a grandas camadas e larges gèstes de la man esquèrra.

Felís pensèt a Patric. Urosament n'i èra pas: auré semblat tant desplaçat, devant aquera prauba sala comunala, damb sons pantalons de velós e son òs dau còth desmesurat. Auré transpirat, òc. Se demandèt si la mair l'avè previngut. Se demandèt tanben com s'adobarén per l'ostau, si lo pair avè pagat la soa part, si avèn dejà divorciat, s'èra normau de'n pas sàber chic ni mica, e finalament ic escobèt tot d'un trèit.

De l'auta part de la rua, entre las autòs, dus gojats buvèn cervesa.

—Es pas l'òra de l'aperò, he?

Bartòli, lo conse, sonridè pas, e la soa intervencion èra pas una craca —n'avè pas la causida, qu'una d'aqueras clocas l'èra vinguda trobar a penas dravat de l'autò longa, una vielha Megana plan entertinguda mès pauc a la mòda e cubèrta de la pròva daus camins copa-huc.

—Monsur lo Maire... I son dròlles aquí, sabetz...

—Qué dròlles, dauna Castèths? Que sabetz som un pauc aucupats, uèi.

Dauna Castèths amuishèt los dus gojats damb lo menton e una mimica pinçada. En Bartòli bohèt e s'avièt, alara, devant los espiars de totas las vielhas impacientas.

Un còp hèita sa remarca —ne n'esperavan pas mei qu'açò, las clocas, e se hiquèren tornar a clacassar a l'ombra, lo conse s'aprobèt de la taula d'estat-major que los pompièrs apitavan darrèir l'espiçaria barrada. Lo saludèren los oficièrs puish l'amuishèren las cartas e l'ecran de l'ordenator portable qu'un joven shens unifòrme manisclava damb frenesia.

Felís s'avancèt, mès s'i podè pas audir res. Se tornèt sheitar contra la pòrta de la sala de hèstas, com estossi bloquejat adara per la preséncia d'en Bartòli. S'èra figurat demandar huc aus jovens, de l'auta part, end'alucar la soa fuma e s'assegurar de la marca de sas cigarretas. L'intervencion dau maire los hadè hugir, aquò s'endevinava: mucs ambedús, acabèren la cervesa en dus glops e s'escapèren.

Damorèt un moment puish se livèt end'anar verificar la marca de la cervesa: francesa e pauc originala, malurosament.

—Saps qui èran, aquiths?

—Com vòs lo sapi, tè? Sui pas un còngo, jo.

—Lo petit èra Armand. Es lo cosin de la toa Lúcia.

—Tu per contre, aurés la toa plaça damb las vielhas que barjacan acerà. Ic sapes tot, quiòc!

Se'n sentit pas vexada, Melodia —benlèu entendot pas la pica, e de tot biaish ja èra causa sabuda que l'agradavan las racontas e las rumors. Se sabè pas d'on tirava aquera inclinason, que la mair i semblava completament estrangèira e que lo pair... lo coneishèn pas, lo pair, aqueth demissionari.

Rai. Èran partits, adara. Felís aluquèt sa fuma tot sol, alara, e dau còp las clocas lo cambièren de categoria. Guinhavan de còrna-l'ulh, quiòc. Felís ne hit part a la sòr.

—As vist açò? Tanlèu an vist que fumi, adara me son a hèser lo mús, las vielhas.

Au cap d'una estona, lo conse amassèt tots los evacuats devant la taula d'estat-major. Lo huc èra mestrejat au Garroilh, a Pòrtatenh e a Teularia. Lèu, n'i auré pas mei de perilh au Ròi e a Garrança tanpauc.

—Dromiram a casa dessèir, alara? —ce demandèt una mair bruna d'un quarantenat d'annadas.

Lo conse sabè pas qué respónder, encara. S'aclarit la vutz e tossiquèt un chic.

—Madame, aquò se pòt pas díder ende'u moment. En tot cas, siitz segura que trobaram una solucion si per càs l'incendi es pas completament contarotlat.

Se devegèn hòrt, a la fin. Lo só tustava com tostemps, e quitament l'ombra protegiva pas res. Felís n'esprovèt un grand lassitge, un d'aqueths que s'ic empòrtan tot, com un tsunami. S'avossi trobat a casa, s'auré espatarrat au sofà e pertant n'èra pas acostumat a taus abandons. Èra van, tot èra van en aqueth moment. L'inutilitat dau son còs, la soa bicicleta e los chivaus qu'èran a cramar shens digun i poscossi res, e los tramvias de Talança que contunhavan de versar las horrèiras, acerà, shens quitament se mens·hidar daus incendis au pinhadar; se damandèt lo sens de la soa preséncia ací en aqueth moment, questionèt los hats e los asards, aborrit dinc aus òs la mair e son centre equèstre egoista, se damandèt s'avè quitament consciéncia de la facilitat dab quala avè abrasat las existéncias daus sons còishes, trobèt una responsa crudèla e aluquèt una auta cigarreta au moment précis qu'un broniment pregond tronit dens lo lunhdanh. Tot tremolèt d'un pet, com un rotlament de tabard extraordinari eishit de la pança dau monde o daus cèus mei eslivats; los oficièrs, lo conse e tot los poblants amassats se'n trobèren culhuts e embroishats: digun avè pas vist venir res, tè, e nada cruma se destacava pas dens lo cèu impeccable. Mès las nublats de l'incendi ic escondèn tot a sococ, e los auratges pujavan de l'oest enlà, segur; lèu-lèu sons enclumis majestuós pareishoren dessus los hums negres, e s'ic ganhèren tot. Èra com estossi nuit, d'un còp, e los tròns s'estancavan pas mei e una purmèira gota s'esglachèt, enòrme com un punh sarrat, e estut lo diluvi. Los pompèirs pleguèren sa taula, capvirats, trèmpes, los abitants s'amassèren a l'endòst de l'espiçaria barrada, las clocas se'n tornèren a casa, daubuns se barrèren dens sas autòs e las vitras se cubríren de buada a l'interior, e las silhas d'aiga ic netegèren tot, los hums e los aires viciats preus hucs de resina e de las hulhas verdas e de la tèrra qu'avè cosit com una pasta de tarta; las particulas esparvoladas se'n tornèren au sòu neurir los humus e la pluja s'estanquèt, los vents netegèren lo cèu e tots se trapèren shens idèa de çò que i avè de hèser adara.

E pertant, aqueth sentiment d'un vuit desertic deishava pas Felís, e las paraulas de la mair o de Melòdia passavan pas las barralhas.

—Es a descompensar —ç'anonièt Melodia a la mair, que n'entendot pas çò que volè díder.

—A avut paur, praube gaton.

—N'a pas avut paur, 'Mà. Que craca, aquò's tot.

—Aquò passarà, va. Quan siim tornats a casa.

Tornavan pas a casa, ce'u trauquèt l'esperit. N'avèn pas mei d'ostau. Lo Ròi èra un obrador desgastat per l'incendi, lo pair s'avè escapat dau naufragi, e Talança contunhava de versar sons tramvias confles sus la plaça de la Glèisa shens se mens·hidar de la soa abséncia.

Esperèren encara, e au cap d'un moment, los pompièrs anoncièren que tot èra contarotlat. La mair sonèt Dafnèa ende los vingossin quèrre, e se'n tornèren au Ròi shens un mòt. Res avè pas burlat, malaja.

*
**

Res avè pas crammat, pas au Ròi en tot cas; davúren lo torn daus bastiments e de las pradèiras e de las pèças de pin: los eslams s'èran pas apressats dau maine, nani. Los chivaus viven e semblavan pas quitament panicats per l'incendi e sas consequéncias.

—As vist, grapaud, non? 'Mà parla aus chivaus, adara? —ce demandèt Melodia damb l'aire espaurugat de las qu'an descubèrt un secret pesant.

—A tostemps parlat aus chivaus, nenè. Sortissis de ta crampa per còps te'n serés 'ja avisada, tè.

—Ès un pishasciència, grapaud. Es pas com avant. Se desencusa de longa; per còps èi l'impression que va a plorar devant d'eths, praubina.

E tant. Podè plorar, s'aquò li plasè, Felís ne n'esprovava pas nat degrèu ad aquesta òra. N'esprovava pas res mei, d'aulhors, com si l'incendi s'avè esparnhat lo Ròi mès l'avè hèit halhar ad eth, s'èra propatjat shens pietat suus sons sequèirs interiors e qu'adara res non podè pas mei pravar. Èra un camp de carbons encara tot humant, silenciós, ardent, dolent. L'indiferéncia de Lúcia, lo mesprètz daus sons amics, la granda vita que se debanava en frent d'eth e que n'èra pas pro hardit ende ne gahar lo guidon damb fermetat, tot s'i comolava e s'i cristallizava en una agror muga —e la mair se'n mainava pas, com tostemp, aucupada a córrer los barralhs e los veterinaris e las autorizacions e las declaracions e las anóncias a la radiò locala ridicula e s'aurén podut copar la cama que se'n seré pas mens·hidada si l'avèn pas previnguda. Podè parlar au bestiar, quiòc, s'aquò li plasè. Podè passar la nuit a devisar damb Dafnèa s'aquò li cantava, egau, com cada dishabte e per còps jorns dens la setmana quan la Dafnèa s'amuishava en plena nuit damb un aute tipe tot negre de sorelh shens camison, que Melodia sopçonava d'éster sabè pas qué, mès que l'agradava pas briga. A Felís aquò l'impressionava pas, com estossi vingut estrangèir a la soa quita família, com una darrèira etapa dau peregrinatge entamiat quan avèn quitat Talança.

Se devegè, com los aubres tombats e carbonizats qu'una nuit Felís s'èra atrevit a vesitar, costat de Pòrtatenh.

Pr'aquò l'accès au pinhadar èra enebit d'òra en avant, quitament dens las pèças que los eslams avèn pas tocat: a l'entrada de cada para-huc penjavan panèus miaçants sus cadenas espessas e ribanç de plastic blanc e roge, e los gendarmes patrolhavan pertot, horucavan las rotas ombrejadas, e los pompièrs tanben aucupavan lo sector damb sons veiculs liugèirs qu'avèn emplaçat los camions pintrats de totas colors daus dançaires nocturnes, despareshuts completament adara.

—Es com éster mòrt de se trobar dens aqueth trauc shens ne poder bolegar, considerava Felís.

—Se fau sàber aucupar per se medish, grapaud. Es pas mei l'ancian monde, guèra. La vòsta civilizacion dau tot-transpòrt es passada, vosautres boomers.

Felís bohèt shens sonríder, pas quitament a l'interior com de costuma quan estujava son amusement a las replicas chucosas de Melodia. Tornèt a la crampa com un vielh animau. Com tostemp l'estiu au Ròi, hadè calors, l'aire pesava com devath los tropics, e res se produsiva pas ende hèser desbrembar l'aire mausanís e miaçat preus mosquits. Bohèt tornar quan s'avot ajacat suu son lhit.

Los cans morivan pas mei, ç'avè remarcat la sòr —èra curiós lo biaish qu'avè aqueth tèma de'u ganhar de biaish absolut, un chic isteric e obsessionau, e l'instant d'après de desaparéisher totaument. Fronhèt las ussas quan la sòr mentavot aqueths cans, lo temps que la memòria s'aclarissi e que li tornèssin los mantun esvanis que l'avèn tant tesicat l'annada passada. E dont. Èra com la marèa dens un chac de hanha, una illusion shens objècte. Son esperit s'i estanquèt pas quitament e tornèt a sas planas deserticas d'anui.

—Aquò's l'adolescència, 'Mà. Fenirà per passar —ce sajava Melodia de consolar sa mair quan Anna se mainava de l'estat dau hilh.

—Vos mand'rèi a Brantòsme, ç'anonièt Anna. L'aire d'ací es pas sanitós damb aquera aulor.

Vrai, aquò pudiva au cramet, dens totas las variantas que las combustions pòden produsir. Per còps sentiva au plastic com avossin hèit burlar pneumatics tot dòi de l'auta part de l'ostau; l'Anna, encara destimborlada, gessiva en plena nuit per la pòrta de darrèir, susvelhava lo cèu e n'i trobava pas nada traça d'incendi enlòc. Pas assegurada encara, tornava a l'interior e son baticòr se calmava pas avant bèra pausa. Los còishes la guaitavan dau còrn de l'ulh, espaurugats per las panicas potentas que ganhavan lor mair a tot moment. Per còps, sentiva au pan cramet, per còps las sabas licorosas e obsedantas s'ic apoderavan tot, per còps èra solament agre e omnipresent, descorant quan flairejavan los coishins, los lincèus, los tinèus, a l'interior dau frigò, dens los cabinets de vestits o las tovalhas de banh, e quan Felís gahava lo biclon ende s'anar trempar aus Tenhs o a Siron, l'aire picava la garganta e la calor tumava los

templons, alara quan la mair anoncièt se n'anirén a Brantòsme en çò daus arrèir-pairs, acceptèt damb vam e gaujor e pertant la perspectiva d'aqueras longas setmanas a la sombra daus casses vielhs e dau noguèir escur, jamei l'avè pas encantat —la Melodia se'n brembava pas, dempuish las eternitats n'i èran pas tornats. Lo pair eth tanpauc suportava pas, dejà a l'epòca, la solitud e lo glahèir que'us gahavan autanlèu arribats, l'impossibilitat que's generalizava dens las ruas estretas que lo sorelh n'i entrava pas jamei, los toristas qu'assautavan l'isla escahida, las serradas qui s'acabavan pas jamei, repepiar los sovenirs, platussar endebalas tostemps aqueras medishas istòrias. Patric se planhèva de longa dinc a l'Anna s'enmalissi, e se'n tornavan a Talança e lo pair desapareishè au burèu o ve-te'n sàber on, dejà a l'epòca. Pr'aquò, ongan digun dobtava pas que l'aire seré de milhor aledar lahòra, lunh de las sequèlas de l'incendi, e los semblava pas la calor i seré tant pesanta, mensh cargada de sabas pegosas e daus efluvis de gèsta tant dolçorós que'n venivan hedós, las duas unicas olors que capitavan de passar las sobras de l'incendi que encara sheguivan vitègas.

Èra com la vita s'estossi a escantir, a tot doç; ic confessava pas a digun, lo Felís, aqueth sentiment de clarabrun, èra tròp intime e confús, inexplicable. Damorava Lúcia, en quauque lòc esconduda, com l'ultim troçòt solide dens aqueth monde que s'esboniva shens recors. S'estupava pas l'imatge deliciós de sa boca fina e la soa pèth n'avè pas blasit; lo gost de tabac aromatizat trevava Felís, e partir a Brantòsme shens la tornar véder la buisharé definitivament, aquò deishava pas nat dohte. S'i resolvè pas, atau.

Mandèt un messatge que damorèt shens responsa. Mandèt dus messatges mei shens gaire d'escaduda alara ne mandèt encara dètz e puish cent o mila, e a la fin aquò pareishè sus l'ecran que la gojata los recebèva pas quitament.

Digun passava pas mei devant lo Ròi, pas mei d'aqueths conveys daus batilhs d'infrabassas que hadèn tremolar lo capith daus pins e càder las pinhas avant siin completament maduras; lo pinhadar pativa com un convalescent, dinc a Loishatz e dinc au Riufred, e au bèth miei d'aqueth desèrt clavat preus panèths de gendarmaria, Felís s'anosiva.

Buishèt lo numerò de Lúcia, en esperant que desapareisheré lèu de la soa memòria, tanben. N'èra pas pro, e la cara angelica de la gojata lo hadè patir d'un sentiment de dòu que'u hadè sospirar daus pès enlà dinc au mei pregond dau hitge. Deishèt de fumar, tot d'un còp e shens premeditacion: en passant devant la glèisa de Loishatz, aquí medish que sons espers mei hòus s'èran pas realizats, la malícia e la rancur esglaiheren l'adirèir langorós. Trapèt son paquet de tabac com estossi una part de Lúcia e lo tirèt contre la pòrta de la glèisa, shens estancar lo biclon.

Fumèt pas jamei tornar —au mensh, èra un parat de mensh de convocar aqueth sovenir dolent.

La Grand e lo Papet èran vinguts estrangèirs, en pauc de temps: sas aulors muscadas e la lavanda seca dens las pòchas de teishut que la Grand cosè damb paciència, los sofregits de ceba e las còcas que shudavan l'aiganafa. A la fin èra tant descorant, tant agre com l'incendi e tot açò pudiva au monde passat dau medish biaish. Felís s'esforcèt de sonríder, pr'amor de desagradar pas tròp aus arrèir-pairs, mès digun s'i enganava pas. Melodia juguèt a la ninòia com res avossi pas cambiat, la Grand e lo Papet se trainavan tot dia un chic mei e Felís se n'esmaliciava d'aquera joventut perduda pr'amor daus incendis e daus centres equèstres.

La mair s'amuishava pas, e pertant avè promés qu'i passaré las dimenjadadas.

—Las soas promessas, de tot biaish...

—A mielhs de hèser acerà —c'explicava Melodia damb l'ulh misteriós.

—Es milhor de damorar damb sons chivaus que damb sons dròlles, segur, c'ironizava Felís, e autanlèu se mainava que n'auré pas podut patir la preséncia d'Anna mei de dus jorns entre aqueths murs estrets e umedós.

—Sons chivaus... Qu'ès innocent que n'es pietadós, Felissòt. Damòra damb Dafnèa, meilèu!

—Òc-ben, bodic, damòra damb Dafnèa e après? Pensas que passan lo temps a guaitar lo cèu?

Los adolescents sòlen compausar caras de las teatralas, e Melodia èra una adolescenta complida, ja.

Torçut lo pòt de'n haut e l'ala dau nas dens lo medish gèste, e cabocegèt liugeirament.

—Mon praube, quau nèci que hès. Guaitan pas lo cèu, non. Comprendes pas res, tu.

Comprendot pas avant un moment, non. Los jos-entenduts èran pas pampró clars ende quauqu'un que vivè dens un aute monde dempuish setmanas, costejant los incendis continentaus d'Amazònia e d'Austràlia, repapiant los accidents nuclears e las ventòlas e los aigats que se multiplicavan; la relacion entre Anna e Dafnèa... aquò semblava tant futil.

Pasmens quan encapèt çò que la sòr sopçonava, l'envadit una mena de desgost. Pas pr'amor la mair s' enamorava d'una gojata, non. Mei d'aquò la Dafnèa l'agradava plan a eth tanben. Analisèt per devath e per dessus, gahèt la question francament, se mainèt qu'avè pas coneishut jamei nada pareilha de hemnas, e d'aulhors pas de pareilhas d'òmes tanpauc; se demandèt com se podèn rénder compte quan esprovavan sentiments, cerquèt los limits entre amistat e amor, se maginèt las bailinas de la mair e de Dafnèa e s'estanquèt pr'amor èra hastiau d'ic maginar, aquò durèt una nuit e quan se desvelhèt de las paucas òras qu'avè dromit, tot avè despareschut d'aqueras questions. Mès lo desgost damorava, l'amargor rànica que lo Patric estossi definitivament condemnat au passat, eth tanben. Lo fracatge de son enfància sonava dens un led batahòri, un mescladís confús e difús, un tròn d'auratge dens lo lunhdanh, res de solide, res que's pusqui tocar, interrogacions shens responsa, Lúcia, l'incendi, la mair, los cans. Virolejava, e l'espirla ne podè pas aver de fin, n'ic podè pas.

Quan tornèt au licèu, la Lúcia n'i èra pas mei. S'esforcèt d'ic véder pas, de bastir la navera existéncia shens los costums qu'avè pres l'annada passada, los espiars celats e los jòcs de plaçaments dens lo pati ende crear possibilitats de s'encontrar. Esperèt la purmèira setmana, e non vingot. Lo purmèir mes, e tostemps pas, e la Melodia que's delegiva de balhar pas las informacions que teniva, plan segur. A las vacances d'abòr s'i resolvut, pr'amor aquò la divertiva pas mei de véder lo frair s'estorcelhar com un bodic quan la question li burlava los pòts de tròp. O benlèu pr'amor sentiva clar que la question li burlava pas mei los pòts, justament, qu'autas gojatas avèn pres la plaça de Lúcia, qu'una mena de quietud s'afichava adara sus la cara escura e cerrada dau Felís.

Lo centre equèstre foncionava, adara, e curiosament èra com s'avè tostemps foncionat; las òbras titanescas, las nuits a plantar los barrals e trencar los aubres que geinavan, a vuitar tèulas copadas dens los cròts daus camins, a desbartassar la jauga e los matòcs que ganhavan sus la pradèiras, tot semblava irreau, imaginat. La mair tornava d'òra, adara, aprestava lo sopar en escotant la radiò. Shiuletejava, quiòc. Shiuletejava e se planhèt pas mei briga, quieta era tanben. La Dafnèa pareishèt pas mei au Ròi, com una confession —o benlèu s'avèn desseparat, egau?

—S'es tirada, la Lúcia, saps?

—Grand bien lui fasse, ce'u respond Felís, e chicana pas: aquò l'es egau, ad aquesta òra —se'n seré pas mens·hidat qu'estossi capable de tant d'indiferéncia un dia.

S'es tirada aquest estiu damb un res-que-valha de Vasats —ce ditz la Julieta.

—Qui es aquera Julieta, bodic?

—A tu, i a pas res que t'interessa sonque la toa beròja persona, he? Qu'es la sòr de Lúcia, miladiu, 'quò's lo centau còp que t'ic disi.

S'es tirada. A pas quitament besunh de pausar autas questions.

—Se'n son anats tot dòi après l'incendi, shens balhar de naveras dinc a la debuta d'agost. La mair gausèt pas prevenir la polícia, la pegòta, pr'amor avè pòur l'acusèssin dau huc.

L'estòna pas quitament au Felís. Nada navèras pendent setmanas, aquò's plan tipic d'aquera gojata egoista, ce jutja.

—Son a las Balearas, adara —ç'a dit Julieta.

—Es la soa sòr —ce nhaca Melodia en torçant pòt e nas e en esperant lo frair acabi per sonríder un brèu.

—A las Balearas. E be!

Es pas quitament gilós, adara. Se figura que n'ic auré pas podut suportar damb tant de serenetat, sonque quauquas setmanas aperavant. Se damanda pas quitament quau es aqueth res-que-valha. Se tafura pas

ende sàber de que pòden viver, se tortura pas mei ende comprendre perquè es pas vinguda ad aqueth rendetz-vos. Aqueth passat a cremat dens l'incendi, ce comprend adara, e un còp l'aulor desagradiva daus carbons netejada per las plujas que cessan pas dempuish setmanas, lo passat parten a l'estiu ajacat. La gòrra es pas gaujosa, ne n'es pas jamei, e pasmens lo sentiment de liberacion es absolut, complet. A cambiat de camins de passejada, pas pr'amor d'evitar lo passat, tot juste pr'amor aqueths camins son vinguts shens objècte, mastegats e digerits adara. Se n'es neurit, mès ara hèi daun de present —aquò's inconscient, plan segur, las causas se manifestan pas d'aqueth biaish dens son sicap. Anna l'espia quan sheita a la taula, lo sèir. Li damanda pas si contunha de fumar o non, e dens un còrn de son amor-pròpi se sent solatjada quan constata lo Felís s'es des-hèit, un chic, daus tremoluns que per còps gahavan sas gautas, e que Melodia contunharà encara un brèu a l'ahissar com la drolleta que damòra encara per tròç, urosament.

ETH MISTÈRI DES EXPLORADORS PERDUDI

Àlvar Ordóñez Vinyeta
2au Accèssit

Capítol 1: Era pèrla

Ère un dissabte der an 1590 e ua equipa de rescat començaua era recèrca de sèt exploradors perdudi en ua zòna que delimitaue damb eth famós Triangle des Bermudes.

Didien qu'ad aguesti les auien vist en un des darrèrs viatges en un bar nomenat Era pèrla dera localitat de Sighton, pròpri de marinèrs e de d'auti curiosi estrangèrs que s'auien perdut en tot visitar aguest parçan. Aquiu arrinquèc era investigacion des nòsti protagonistes. Entre eri, un grop de cinc persones, en destacauen dus: es sòns nòms èren Joanich e Maria, mès tanben participauen ena recèrca Ernest, Quimet e Pòl.

En arribar pera net en aqueth locau de restauracion, vedien coma ua broma baisha l'entoraue. Ère un emplaçament escur e tenebrós, que non convidaua pas a entrar-i: s'entenie miaular as gats e non i auie lèu tapatge en interior. De hèt, ara ora qu'arribèren es nòsti joeni aventurèrs, e semblaue qu'ère a punt de barrar es pòrtes enquia un nau dia.

—Entram? —demanèc Joanich ara rèsta, en veir que non prenien era iniciativa.

—Vòs dèder qu'aciu traparam bèra responsa? —alertèc Maria, preocupada pera scèna que vedie dauant des uelhs.

—Era unica manèra de saber se d'aciu podem treir quauquarren ei entrant, Maria. E entàs auti, çò de madeish! Auem vengut a cercar as nòsti companhs, mos an encomanat aguest prètzhèt e non mos podem virar.

Es paraules de Joanich semble que generèren un shinhau de coratge enes auti companhs e s'apropèren ena pòrta. La tustèren demanant se i auie quauquarrès laguens encara ad aqueres ores.

—Òla? I a quauquarrès laguens? —dèdec Quimet tustant era pòrta.

—Non ves que non te responen! Segurament ja se n'an anat entà casa —suggeric Pòl.

—Un moment, pensi qu'era pòrta ei dubèrta, deishatz-m'ac sajar —afirmèc Joanich, en tot daurir a pòc a pòc era pòrta per pòc a çò que se poirie trapar en aute costat.

Efectivament, eth locau "Era pèrla" ère uet. Non i auie ne ua anma, non se vedien sonque quauqui vèires enes taules qu'encara non s'auien remassat e bèra cagira que non ère en sòn lòc.

En moment qu'es protagonistes dera nòsta istòria virauen eth còs entà gèsser tà dehòra deth locau tà seguir damb era sua investigacion, ua votz fòrça grèu les hec a parar.

—Qui ètz vosati e qué voletz? —interroguèc un òme a qui encara non se li auie vist era cara.

—Venguem perque a un amics nòsti les vederen aciu per darrèr viatge hè ua setmana —comentèc Ernest.

—E jo, qué voletz que hèsca? —responec damb ua tonalitat un shinhau arroganta.

Ei alavetz quan, ara fin, e dempús d'un silenci de dètz segons, eth que semblaue eth propietari deth bar s'apropaue tath grop de recèrca. Ère un òme gran, damb es pantalons esparrecadi e ua camisa damb es tres botons de baish que non èren estacadi. Li gessie un shinhau de vrente e auie un shinhau

d'estrabisme en un uelh. Era sua aparéncia ère lèu tan fòrta coma ac auie mercat abans era sua votz.

—Comprenem qu'ei era ora de barrar e que volerà tornar entà casa, mès es nòsti companhs an desapareishut hè quauqui dies e non volem saber sonque se les aurie vist en bèth moment. Auem bèra imatge d'eri entà que veigue se les pòt reconéisher —li demanèc Joanich, ath madeish temps que treiguie era sua cartèra de pèth de vaca entà ensenhar-li quate fotografies—: les a vist?

—Mmm... non... non... non... Jo ad aguesta gojata l'è vista! La rebrembi perfèctament, que polida qu'ère, auie uns uelhs blus, un cuu ben metut e ues pop... —detalhaue eth propietari.

—Pro! —exclamèc Quimet— aguesta gojata ei era mia parelha, atau que demori qu'age un shinhau de respècte.

—Ac senti, òme, non te volia ofèner —se disculpèc.

—E ben, qué mos pòt díder sus açò? —demanèc Joanich.

—Acompanhatz-me tath darrèr deth locau —suggeric eth propietari.

En aqueth moment passèren peth dauant de totes es taules damb fòrça precaucion entà non hèr a quèir cap des veires pleï de bièra qu'encara i auie. Se notaue que non hège guaire qu'auie barrat eth servici d'atencion ath public mès encara non s'auie determinat a netejar tota era lordèra que s'auie apilerat ath long d'ua longa jornada de trabalh. Dempús des taules passèren tara barra, e aqui, eth propietari dauric çò que semblaue ua pòrta annèxa entà ua zòna totaument escura. Eth grop de recercaires se guardèren e decidic seguir endauant, tot e que se shomauen que non mercaue guaire ben era causa. Comencèren a baishar per ues escales enquia arribar en ua auta pòrta. Alavetz, eth propietari tustèc era pòrta quate viatges.

—Contrasenha? —s'entenec de laguens.

—*Lunifern sanctum* —responec.

Gràcies ad aquera contrasenha, era pòrta se comencèc a daurir a pòc a pòc, coma damb maufidança. Un viatge dubèrta de land en land, eth panorama cambièc completament. Se vedie un grop d'ues dètz personas separades en dues taules. Uns se dedicauen a béuer e conversar e es auti jogauen a quauque jòc que semblaue eth poquèr. Toti amassa caminèren enquia arribar a on i auie accion e aqui se tornèc a hèr un aute viatge ua espècia de silenci incomòde.

—Desencusatz per molestar-vos, mès aguesti joeni vos vòlen demanar quauquarren —concretaue eth propietari.

—Òla, bona net... auïem ua qüestion... —didiec Pòl damb ua votz fòrça tremolanta.

—Ha, ha, ha, ha, ha! As vist aqueth mainatjon? —s'entenec un arrir generau per part de toti es senhors qu'èren aqui seigudi.

—Auem de besonh era vòsta ajuda. Pensam que dilhèu es nòsti amics pogueren èster aciu dies endarrèr e mos agradarie saber se les auetz vist o coneishetz quauqu'un que les pogue auer vist —responec Pòl.

—Non pas, non les auem vist enlòc —dideren d'ua manèra coordinada lèu toti es que demorauen seigudi.

Quan acabèren de díder aquerò, un òme se botgèc dera cagira e se lheuèc. Era sua aparéncia ère fòrça misteriosa, ère un des que jogaue ena taula de poquèr e non les treiguie eth uelh as nòsti protagonistes d'ençà qu'auien arribat ena part posteriora deth locau. Auie eth peu ròi, pientat damb eth peu entà darrèr, damb fòrça elegància, ua correja d'aur e ua mina fòrça diferenta as dera rèsta que jogauen damb eth.

—Jo òc que les è vist as vòsti amics, parlèren damb jo hè tres dies en aguesta madeisha taula —didec eth misteriós personatge.

—E qué mo'n pòs díder? —li demanèc Pòl.

—Aciu non, vam entà un aute lòc —responec.

Capítol 2: Cramba 331

Ja èren ath torn des dues dera maitiada quan gesserén deth locau Era pèrta cercant ua explicacion dera desaparicion des sòns companhs. Arribar ad aqueth bar les apropèc un shinhau mès ara sua investigacion pr'amor que coneisherén a un òme misteriós que les auie vist hège uns tres dies. Anauen es cinc cercadors amassa damb eth traessant diuèrsi carrèrs sense que cap d'eri diguesse ne ua paraula en tot eth camin. En aqueth moment, Joanich, qu'ère eth mès brave de toti, trinquèc aqueth silenci.

—E vosté, com se ditz?

—Eth mèn nòm ei Jacques Soureil —li responec.

—Non ei d'aciu alavetz, ac digui peth nòm. Eth mèn pair tanben auie aqueth cognòm e venguie de França li explicaue Joanich.

—Òc, atau ei, sò d'ua petita region deth sud de França que se ditz Borgonha, fòrça petita, mès damb ua vida que ne te la imaginaries.

—Ben, e ara que mos auem coneishut un shinhau mès... —comentèc Joanich— perquè non mos conde quina ei era relacion qu'a auut vosté damb es mèns amics?

—Vos vau a condar tot çò que sabi. Es vòsti amics arribèren cansats, fatigats dèmpús d'un long dia de rota toristica per aguest pòble, Sighthon, en bar Era pèrta. Aquiu e dèmpús d'ua longa estona beuent bièrs e d'auti coctèls que desconeshi, parlèren damb un òme. Eth sòn nòm ère Tòn e era vertat ei que non hège guaira bona mina, tà que mos vam a enganhar. Ère un shinhau èbri, anaue mau vestit, hège pudor d'alcoòl, ei a dèder, non ère de fidar. Eth s'apropèc tara sua taula e les condèc qu'auie quauquarren interessant, ua experiéncia unica, vitau e memorabla tà condar entara rèsta dera sua vida.

En aqueth punt, Jacques hec ua pausa dramatica que desvelhèc era curiositat de Maria.

—E qué les condèc? —didec era.

—Les expliquèc que coneishie era localizacion d'un tresòr de valor incalculable, mès qu'eth non i podie anar perque auie pòur dera mar.

—Les portèc alavetz entara mar? —demanèc Quimet.

—Çò que sai ei que se n'anèren toti amassa damb eth e desapareisherén a mesura qu'auançaue era net.

—E tu lo coneishes personaument ad aqueth òme, a Tòn? —qüestionèc damb impaciéncia Joanich, en veir que non ère clar Jacques.

—Òc, vos pogui mostrar a on s'estaue Tòn es darrèrs dies ena nòsta localitat.

—Anem-i, alavetz! —exclamèc Quimet.

E ei quan toti seguiren eth sòn camin ena recèrca des sòns amics pes escurs carrèrs de Sighthon.

Tocauen es campanes, deuien d'èster ja es quate deth maitin quan arribèren en otèl mès aluenhat de tot aguest endret: se didie Eth descans finau, coma se d'ua premonicion se tractèsse, es joeni recercaires auien auançat ena sua istòria, mès se trapauen damb un lòc encara mès misteriós qu'eth qu'auien trapat damb anterioritat en bar Era pèrta.

—Aciu es nòsti camins se separen —afirmèc Jacques.

—Non vòs entrar damb nosati? —demanèc Maria.

—Non pas. Es qu'èm deth pòble sabem damb qui e damb qui non mos auem de relacionar. E aguest tipe ei un des que non.

E dèmpús de dèder aguestes darrèrs paraules, Jacques se n'anèc deishant ath grop de cinc soletis dauant d'aguest otèl. Ère un edifici petit, damb ua unica hièstra ena part deth dauant ena planta baisha. Era estructura ère de color auriò e damb un pannèu que s'enlumaue coma se d'un motèl des Estats Units se tractèsse. Non convidauè a entrar, mès decidiren de mutuau acòrd sarrar eth timbre e descorbir se tà on les portaue aguesta naua decision. Passauen es segons e es minutes e degun responie. Auien tocat eth timbre fòrça viatges e non les daurien era pòrta. Dèmpús de passar cinc minutes seigudi dauant

d'era, Joanich se treiguesc era camisa, se la envelopèc ena man e trinquèc eth veire.

—Qué as hèt, bèstia! —li didec Maria.

—Ac senti, mès ja m'è cansat e mos trapam en un punt mòrt. Son lèu es quate dera maitiadae e non me voi demorar aciù enquia deman ath maitin. Ua minuta pòt èster vitau entà trapar as nòsti amics o aumens a Tòn.

Eth prumèr en entrar siguec eth madeish Joanich, seguit de Maria, Quimet, Pòl e Ernest. Non se vedie lèu arren, ère tot escur. Fin finau, Ernest trapèc er interruptor e aluguèc era lum principau. En enlumenar-se se dèren compde qu'èren ena recepcion, mès non i auie cap de senhau de vida. Dempús de sajar sense succès de trapar ajuda, Maria auec ua idea.

—E perqué non sajam de trobar eth registre d'abitacions a veir s'encara i é Tòn?

—Me semble ua idea fantastica —la felicitèc Ernest.

E en un salt arribèren ar aute costat dera recepcion, preneren eth libre de registre des nets que hègen es clients e cerquèren era data de hè 3 dies entà saber s'auie vengut tar otèl.

—Veigui qu'an vengut Patrice, Roma, Manuela, Xavi, Not, Eugeni, mès non i figure cap de registre d'entrada de Tòn —comentèc Pòl, decebut.

—Pòs-te! —alertèc Joanich—: Patrice, Roma, Manuela, Xavi... e Nòt? Dilhèu ei Tòn ath revès?

En aqueth moment toti pensauen se serie possible ua combinacion oculta d'aqueth tipe.

—A d'èster Tòn, met en registre qu'arribèc hè 4 dies —concretèc Maria.

—E quan se n'anèc? —demanèc Quimet.

—Non se n'a anat! —li responec damb entosiasme—: abitacion numèro 331.

Es cinc joeni, damb ua candela alugada, pugèren tres pisi enquia arribar ena cramba 331. Tustèren era pòrta entà saber se i auie bèra persona laguens, mès degun les responec. Ei alavetz quan Maria comprovèc s'era pòrta ère dubèrta.

—Ssshhh! me semble qu'era pòrta ei dubèrta —didec damb pòur.

E atau siguec, dauriren era pòrta a pòc a pòc e tornèren a entrar un aute viatge en ua abitacion sense lum, de hèt, semblaue que non i auie hièstres que podessen aufrir un shinhau d'esperança. Coma se d'ua processon de hormigues se tractèsse, anauen entrant ena cramba d'un a un entà saber se qué les demoraue ar aute costat.

Ja èren toti laguens quan, tot d'un còp, Joanich caushiguèc çò que semblaue un shinhau d'aigua, pr'amor que se banhèc un shinhau era sòla dera sabata. Contunhèren caminant pera cramba e Pòl pataquegèc contra aquerò que semblaue ua lampa o quauquarren similar.

—Ssshhh...! Vòs veir que mos descorbiràn! Pòs auer un shinhau mès de compde, Pòl? —li reclamèc Ernest.

—Creigui qu'è trapat un interruptor —didec doçaments Maria.

—Aaaahhh!!! —cridèren toti cinc ath madeish viatge.

—Ei... ei... —quequegèc Pòl.

Es cinc amics trapèren un cadavre en solèr dera abitacion que tot hège indicat qu'ère eth de Tòn, perqué sonque i auie un còs en tot aqueth espaci. Era aigua qu'auie cauishigat Joanich non ère aquerò reauments, senon qu'ère sang d'aqueth òme que demoraue en tèrra.

—Com a pogut passar açò? —se demanèc ada era madeisha Maria.

—Joanich, tu ès eth mès valent, apròpa-te e guarda se qui ei —li reclamèc Pòl.

E atau ei coma s'apropèc deth cadavre, sense guaira pòur entà comprovar prumèr s'ère mòrt.

Efectivament, en prener-li es pulsacions vedec que ja non li batanaue eth còr. Ara seguida, sagèc de

cercar entre es sues causes a veir se podie saber qui ère. Dempús de cercar en ua des pòches, ne treigues ua espècia de cartèra qu'ère plea de sang. Laguens non i auie lèu arren, exceptat un petit papèr que se podie desplegar. Ère ua sòrta de mapa deth tresòr qu'indicaue exactament era zòna deth Triangle des Bermudes en sòn punt centrau e a on i auie escrita ua frasa: "Qui volgue trapar eth mès gran tresòr dera istòria aurà de pagar un peatge. Vos calerà hèr un viatge pes mars a on s'intercalen es requins e es serènes e demorar ara dusau lua de dissabte".

En veir era scèna, toti demorèren fòrça afectadi pr'amor que jamès auien vist un cadavre e mens tan recent. Ara i auie fòrça qüestions entà respóner, com, qui auie auit a Tòn? Per quin motiu auie estat? Non i a degun en otèl qu'age trapat mens era sua preséncia? Massa causes des quaus ara madeish non se podien aucupar.

—E ara qué hèm? —demanèc Maria.

—Donques telefonar ara policia e que se n'encuede deth còs, per suposat —exclamèc Pòl—. De hèt, pensi que les auria de demorar entà parlar-i e explicar-les era nòsta version. Auetz de trapar as nòsti companhs, se vos platz, a toti, sense excepcion, confii en vosati entà que pogatz resòlver tot aguest mistèri.

—Me sap tant de grèu, Pòl.... —comentèc Ernest damb tristesa.

—Non te'n hèsques, tot anarà ben, mo n'auem gessut de mès difíciles! —concludic Joan.

E efectivament, Joan telefonèc ara policia mentre Maria, Joanich, Quimet e Ernest gessien pera part deth darrèr der edifici sense èster visti. Portauen eth mapa qu'auien trapat damb eth cadavre e ara auien de préner era decision definitiva sus qué ei çò qu'auien de hèr.

—E ara qué hèm? —demanèc Quimet.

—Seguir, amic mèn, seguir cercant as nòsti amics —afirmèc Joanich.

Capítol 3: Eth viatge

Es nòsti protagonistes gesseran der otèl en direccion tath bar Era pèrta entà saber s'encara i ère Jacques tà poder conéisher mès informacion sus tot çò qu'auie passat enes darrères ores. Totun, quan arribèren en locau, constatèren que ja ère absolutament barrat, sense possibilitat de tornar-i a entrar.

—E se reposam un shinhau, gojats? Creigui qu'ac auem de besonh, a estat un dia plan long e era vertat ei que non è guaire ben er estomac dempús de veir tot çò qu'auem vist —reclamèc Maria.

—Ben, jo tanben creigui qu'ei çò de milhor, vam a cercar un otèl.

Es auti quate amics heren un torn peth pòble quan ja començaue a gèsser eth solei. Veigueren çò que semblaue fòrça a un otèl e decidiren provar sòrt. Afortunadament, trobèren ua cramba entà poder dormir e repossar toti quate e la reservèren entà auer fòrces tà londeman.

Passèren es ores e se desvelhèren ath torn des 12 deth meddia dempús d'auer reposat fòrça e prèsti entà un nau dia de recèrca. Tornèren un aute viatge entath bar Era pèrta, mès tornaue a èster barrat. Cap des quate comprenien eth motiu deth barrament, mès se meteren a cercar alternatives. Tornèren a guardar eth mapa damb atencion, mès relaxadament, pr'amor qu'eth dia anterior damb tota era tension non ac pogueren hèr ben. Eth mapa, efectivament, mostraue un parçan deth Triangle des Bermudes e aquera inscripcion de significat estranh que les indicaue a on i poderie auer un tresòr.

—Me pensi que mos calerà cercar un vaishèth entà poder arribar en aqueth emplaçament concrèt. Totun, non acabi de compréner era qüestion des taurons e dera dusau lua de dissabte —expliquèc Joanich.

—Òc, vam entath pòrt a veir se i a quauque marinèr o patron que mos pogue apropar entara nòsta destinacion, s'es nòsti amics parlèren damb er òme mòrt, Tòn, seguraments auràn anat ara recèrca deth tresòr —apuntèc Maria.

E d'aguesta manèra se s'anèren entath pòrt de Sighon, a on i auie centenats de vaishèths toti prèsti entà entrar en nauta mar. Ernest s'adrecèc a un des patrons que treiguie era anca entà poder gèsser lèu.

—Bon dia, patron! —lo saludèc Ernest.

—Bon dia... —li diguec damb ua votz amortada e guardant de naut en baish a Ernest—. Qué vòs?

—Mos agradarie que mos portèsse entad aquest punt concrèt —Ernest li ensenhèc eth mapa ath patron.

—Ne lhòc! Per qui m'as prenut? Per un suicida? Tu non sabes de qué parles! —li remerquèc eth patron.

—Perqué? Non comprenem qué vò díder... non mos i pòt portar, se vos platz? —li supliquèc Maria.

—A veir, s'en aranés non ac comprenetz dilhèu m'ac cau díder en catalan. Non qu'ei non! —damb ua clara mòstra de maucontentament.

—Quin ei eth motiu peth quau non mos i vò portar? —insistic Ernest.

—Perqué jamès degun a tornat viu d'aqueth parçan. Qué vos pensatz qu'ètz es prumèrs en anar entad aqueth endret deth Triangle des Bermudes? Aquíu passen causes molt dolentes. Sonque i a auut un òme qu'age tornat damb vida e l'auetz aquíu —didec senhalant a un òme qu'auie ua sòrta de cajada de husta—. Aqueth òme perdec ua cama e un braç e a tota era sua tripulacion. Ne hart de vin o rom t'i anarè!

—E sabetz se i a quauqua persona, un shinhau mès lhòca que vos, entà portar-mos-i? —comentèc ironicament Maria.

—Sonque i a ua persona que coneishi que dilhèu vos i portarie —afirmèc eth patron.

—Qui? —demanèren toti quate amassa.

—Jacques Soureil —confirmèc.

En entèner eth nòm de Jacques Soureil, es quate amics se guardèren entre eri sense saber lèu qué díder, de hèt, eth silenci demorèc pendent lèu mès de vint segons enquia qu'eth patron lo trinquèc.

—M'auetz entenut? Soureil, lo coneishetz?

—Òc... ei ua longa istòria —sospirèc Maria— gràcies per tot, patron. Ua darrèra qüestion: sap vosté a on podem trapar a Jacques?

—Segurament lo trobaratz apraiant eth sòn vaishèth, ei un des mès grani que i a en tot eth pòrt. Ei a uns dus cents mètres d'aci —responec.

—Fòrça gràcies per tot, patron, e desexcuse peth temps que li auem panat —acabèc Joanich.

—A vosati —les didec eth patron.

Encara damb era suspresa d'aquera descubèrta, es joeni comencèren a caminar ena direccion qu'eth patron les auie dit. Se sentien fòrça estranhats pr'amor qu'auien constatat que dilhèu Jacques les auie enganhat e reament sabie a on èren es sòn amics e ère coneishedor tanben des intencions de Tòn. Auie tanben relacion damb era sua mòrt? O a estat tot ua simpla coincidència? Aquestes èren ues responses que non volien alongar guaire en temps entà saber-les e per aquerò l'ac volien demanar sonque arribar. De luenh, poderen veir a Jacques que, coma auie comentat eth patron, s'apraiaue un shinhau eth vaishèth tà meter-lo a punt entà tornar a gèsser entara nauta mar.

En veir as joeni recercadors, Jacques se susprenec.

—Qui m'anaue a díder que vos tornaria a veir tan lèu! —afirmaue damb ua tonalitat un shinhau sarcastica

—Çò de madeish pensam nosati, e aquerò mos preocupe —didec Joanich.

—E aquerò? —demanèc Soureil.

—Perque ager quan mos deishèren en plea net dauant der otèl tenebrós, artenhèrem a entrar pera fòrça e descorbírem quauquarren que mos sobtèc fòrça: eth cadavre de Tòn, era darrèra persona que suposadament auie vist damb vida as nòsti amics desapareishuts —expliquèc Maria.

—Non fotes! —se susprenèc Jacques—. Aquerò non pòt èster vertat, lo vederen ager madeish ena tarde amassat damb dues persones en carrèr conversant sus quauquarren que non sai —repliquèc.

—Donques ei mòrt, nosati l'auem vist. Eth nòste amic Pòl ei damb era policia testificant en aquesti moments entà conéisher mès detalhs deth crim —concretèc Joanich.

—Ben, jo vos pogui assegurar que non i è arren a veir... m'auratz de creir. Non podetz vier aciu a acusar-me de quauquarren que non... —siguec interromput per Joanich.

—Aquerò non ei çò de pijor! Trapèrem un mapa deth tresòr e i didie que i auie ua grana riquesa entà qui lo poguesse trapar, mès qu'auie de pagar un gran peatge. Tu no'n deues saber arren? —demanèc.

—Me cau èster franc damb vosati. Tostemp s'a dit en pòble qu'aueth hòme ère lhòco, perque portauè ath dessús un mapa qu'amiaue tà un tresòr, mès jamès lo creiguèrem. Semble qu'era istòria ère cèrta —sospirèc Jacques.

—Òc, e l'auem aciu —didec Ernest— e mos an dit qu'ès era unica persona que mos i pòt apropar.

—Supòsi qu'aurà estat un des patrons... Òc, sò probablament era unica persona que i vò anar, non pas perque m'agrade passar peth Triangle des Bermudes. Me vedèretz ager jogant ath poquèr? È perdut 2.500 reaus enes darrèri 3 mesi e es deutes m'estofen e eth dia mens demorat apareisherè com eth praube Tòn. Non vos ac è condat, mès Tòn jogaue damb jo ad aguest jòc e lèu tostemp perdie. Li podie eth vici e tornaue cada dia e m'imagini que bèth un se cansèc que li deuesse es sòs e lo pelèc —suggeric Jacques.

—Aquera teoria poderie auer sentit... —assumic Maria.

—Ben, qué vos semble se mos metem en marcha e mo'n vam entà nauta mar. Supòsi que vos an comentat que non ei bric facil arribar en aqueth endret concrèt deth Triangle des Bermudes e que jamès degun a tornat damb vida, sonque.... —un aute viatge siguec interromput per Joanich.

—Ja ac sabem, sonque un òme que tornèc sense ua cama e un braç.

—Òc... Veigui que vos an metut ath dia... —se mostrèc susprenut Jacques—. Alavetz ei aqueth tot er equipatge que portatz entara gessuda?

—Òc, non pensi qu'ajam de besonh arren mès —didec Quimet, qu'auie estat fòrça carat pendent tot eth maitin perque non sabie coma s'ac harie Pòl damb era policia.

—Non te veigui guaire convençut —li didec Jacques a Quimet.

—Era vertat ei que pensi que çò de milhor que pogui hèr ei ajudar ath mèn amic, s'arribatz a contactar damb es nòsti companhs o ne sabetz quauquarren, informatz-me ena tornada.

E atau ei com Quimet anèc entara sedença dera policia entà anar a hèr companhia a Pòl, que ja portauè mès de miei maitin testificant pera mòrt de Tòn. Es auti tres protagonistes, Joanich, Maria e Ernest, pugèren en vaishèth de Jacques encara sense confiar deth tot en eth. Eth vaishèth auie uns sies mètres de longada e ua nautada de 4 mètres. Ère ua des pòques macroestructures dera epòca que podie assegurar un bon traçat per nauta mar sense pòur qu'ua ondada se l'emportèsse.

A prumèra ora dera tarde d'un diuendres, gessien deth pòrt de Sighthon en direccion tath punt centrau deth Triangle des Bermudes, a on suposadament, s'auien perdut es sòns amics ena recèrca deth tresòr mès gran dera istòria.

Capítol 4: Eth mistèri des dues lues

Ja hège mès de 12 ores que navegauen, mès, les semblaue que hège quate mesi ena mar. Maria, Ernest e Joanich non èren acostumats e se les notaue era inexperiència pr'amor qu'auien vomegat mès de cinc còps cadun. Jacques, en cambi, ère en timon arrint coma un mainatge petit en veir era postau que deishauen aguesti tres mòssis de baisha categoria.

A cada moment que passaue, era mar venguie mès violenta e era meteorologia acompanhaue mens. Ère clar que de cada viatge s'apropauen mès ath sòn objectiu, o aumens, tara famosa zòna deth Triangle des Bermudes. Non i auie cap de vaishèth en aquera zòna dera mar, èren es unics e hège mès de quate ores que non se vedie cap de senhau de vida. Es avertiments que hec eth prumèr patron damb eth que se crotzèren non èren cap de pegaria; auie tota era rason deth mon. Degun volie anar tad aguesta zòna pr'amor deth perillh. Mès, quin ère eth perillh que reauments auie aguest parçan e perqué jamès ne tornaue cap de flòta?

En un d'aqueri espacis de temps mòrt, Joanich s'apropèc solet entà Jacques e li preguntèc:

—Desconeishi tà on mos portarà aguesta rota, aguest trajècte, mès sò segur que per bèth motiu es nòsti camins s'an crotzat, Jacques. Aqueth dia prumèr en Era pèrta e ara aciu, en plea expedicion entà non sai tà on. Non tròbes?

—Eth destin ei er unic que sap com anaràn es causes.

—Tu cres en destin?

—Totaument, Joanich, pensi que i a hilat un futur entà toti nosati. Era nòsta trobada non ei ua simpla coïncidència, ei sense dobte un pas preliminar de quauquarren diferent que cap des dus sap tà on anarà.

—Jo sò intrigat, Jacques, tà saber qué mos demore. Degun, o lèu degun, a tornat d'aguest lòc deth Triangle des Bermudes. As pòur?

—Pòur? Ha, ha, ha! —se n'arric damb fòrça Jacques—. Pòur ei aquerò que me trobarè se non pogui arténher eth tresòr de tornada entà casa. Pòur ei virar-te constantament en carrèr perque te penses que bèth un treirà ua guinhaueta e te la clauarà quan mens t'ac demores. Pòur la deuie auer eth praube Tòn que non sabie a on amagar-se e s'ocultèc en un otèl tenebrós entà non èster descubèrt... e malerosament, segontes çò que m'auetz condat, ja sabem com a acabat.

Aguesta convèrsa hèc a Joanich deishar de dobtar de Jacques, perque lo veiguec reauments apurat economicament. Çò que volie Joanich ère trapar as sòns amics qu'auien anat suposadament ena recèrca de naues experiéncias e ara sabie que, dilhèu, auien anat a cercar un gran tresòr.

Se hège de net e eth cèu començaue a caperar-se un aute viatge. Tot hège a pensar qu'anaue a quèir ua gran tronada. Se caperèren damb es abrics entà non banhar-se, quan tot d'un còp Ernest veiguec quauquarren estranh.

—È vist çò que semblaue un taumon!

—Un taumon? —li demanèc Maria.

—Òc, t'ac juri: m'a semblat veir un taumon! Damb era sua aleta en forma de puncha e tot.

Era mar seguie fòrça gròssa e eth vaishèth començaue a patir perque mostraue un shinhau de debilitat dauant d'aqueth gran temporau.

—È tornat a veir un aute taumon!

—Dèisha-me veir —didec Maria damb pòca esperança—: ei vertat! N'acabi de veir un jo tanben! Un taumon de vertat!

Aqueth qu'ère eth prumèr senhau... Encara rebrembauen era inscripcion que trobèren en mapa: "Eth que volgue trapar eth major tresòr dera istòria aurà de pagar un peatge. Vos calerà hèr un viatge pes mars a on s'intercalen es taumons e es serenes e demorar ara dusau lua de dissabte".

Mès non vedien cap de serena. Èren semibèsties, semihemnes que jamès auien estat vistes per cap de persona deth mon, aumens qu'auessen coneishut enquiath moment. Totun, non ère ua serena marina era que cercauen: ath hons s'entenie enmiei des trons ua espècia de sirèna, coma se siguesse un timbre fòrça agut.

—En aquera direccion! Enteni quauquarren similar a ua sirèna —exclamèc Joanich—: da-li mès velocitat, Jacques, auem de besonh mès nuds entà poder-i arribar!

—Entenut! Maxima potència!

Eth vaishèth semblaue qu'anaue a explotar, mès cada viatge s'entenie mès fòrta aquera sirèna, e era mar pujaue d'intensitat ena sua fòrça contra era estructura deth madeish vaishèth.

—Tietz-vos fòrt! —cridèc damb totes es sues fòrces Jacques, que lèu non vedie arren entre tanta aigua e broma.

Sigueren moments de panic, de pòur generalizada, sustot entàs nòsti tres protagonistes, mès ara fin e

dempús de totes aqueres secodides vederen un gran rai de lum que trauessèc de còp es bromes e es uelhs de toti es tripulants dera estructura.

—Aaahhh! —hec Ernest—. Ei ua lum molt potent, non sai qué ei.

En aqueth precís instant, tot passèc d'ua ferocitat incontestabla a ua cauma que mostraue era sensacion coma s'auessen arribat a pòrt: quan pogueren tornar a daurir es uelhs dempús de veir aquera lum, ac vederen clar. Ère un far que se vedie de luenh, ath dessús d'ua columna de ròques. Non i auie arren ath sòn entorn, sonque eth far, e non hège cap de rotacion coma acostumen a hèr aguesti elements entà avisar as marinèrs qu'arriben ath pòrt.

—Non compreni qué i hè aciu aguest far, e sense cap de rastre de tèrra o vegetacion ath sòn entorn —apuntèc Maria.

—Amics mèns, açò ei fòrça estranh —declarèc Jacques—: pensi qu'açò pòt èster un indicatiu que vam ena bona direccion.

—Un moment! —exclamèc Joanich— auem passat es famosi requins qu'auetz vist e auem entenut bèra causa coma ua sirèna, mèns ara madeish i a un silenci sepulcrau. Coma segueie era inscripcion?

En aqueth moment Maria treigues eth mapa que li dèc justaments Joanich.

—“E demorar ara dusau lua de dissabte” —didec Maria.

—Mès jo veigui era lua! E aué ja ei dissabte! —reclamèc Ernest.

—Òc, aqui as rason, i a bèra causa que se mos escape —apuntèc Jacques.

Alavetz, toti se guardèren perque non trapauen cap d'explicacion enquia que Joanich, qu'ère de long eth qu'auie un pensament mèns agil, suggeric ua possibilitat:

—Vedetz eth far? Non vire, sonque mèrque un punt fixe ena mar, coma s'enlumenèsse quauquarren especificament.

Toti guardauen tà on didie Joanich e s'encuedèren qu'auie rason.

—Uau! Ei vertat, per quin motiu ei atau? —se demanèc ada eth madeish Jacques—: sonque veigui ua causa que pogam hèr —higec.

—Quina? —l'interroguèc Ernest.

—Anar entad aqueth punt concrèt —li responec.

E atau ei coma es membres deth vaishèth se n'anèren entad aqueth rai de lum qu'enlumaue era mar, ua espècia de redona blanca que non auie cap de sens, mèns que per bèth motiu ère plaçada aqui enmiei deth nonarren dempús d'auer traussat era tempèsta mèns gròssa que jamès auien viscut, Jacques includit. De hèt, Jacques mostraue un coratge sobrenaturau, mèns, per laguens, ère fòrça espantat per tot çò qu'auie viscut. Totun, eth sòn deute damb diuèrses persones peth poquèr lo hège a seguir endauant. Dempús de quauques minuts que semblauen ores, es nòsti protagonistes arribèren en aqueth endret e s'arturèren. Entà non botjar-se e assegurar-se que demorauen aqui, lancèren era anca.

—E ara qué? Açò ei tot? —se planhec Ernest.

—Era dusau lua deth dissabte... Aghh...! Qué vò díder? —Joanich se chinaue es peus—: quina ràbia, açò non pòt acabar atau!

Ei alavetz quan ac vedec clar.

—Era dusau lua de dissabte! Perqué non i auia queigut abans! —exclamèc—. Ara madeish mos trapam ena

prumèra lua, qu'ei aguesta deth far, e era dusau ei eth plen dera lua qu'auem ath dessús nòste. Dilhèu mos cau demorar que sigue completaments ath dessús coma se siguesse un sandwich se tractèsse, entre era lum deth far e era lua deth cèu —expliquèc.

Passèren es minutes e era lua s'anaue plaçant ena posicion demorada. Es tres amics e Jacques demorauen damb impaciéncia eth moment misteriós. Ua ora e quart mès tard, ara fin era lua se placèc ena posicion desirada per toti, especiaument per Joanich, qu'ère fòrça inspirat en tot resòlver es darrèri enigmes. Ua lum vermelha trinquèc era cauma deth grop.

—Ac vedetz! Ua lum vermelha comence a aparéisher ena mar! —se susprenec Jacques.

E com se d'ua grana taca de sang se tractèsse, se consolidaue cada viatge d'ua manèra mès significativa ena mar.

—Qué ei aquerò? —preguntèc Maria.

—Qué? —li responec Joanich.

—Eth far, Joanich, eth far! —repliquèc Ernest.

Era longa linha vermelha apuntaue en direccion tath far, mès a pòc a pòc aqueth far deishauè d'auer importància perque as sòns pès començauè a créisher ua montanha. Aqueth hèt hec a plorar a Maria, que vedie qu'eth sòn sòni de trapar as sòns amics ère mès apròp.

—Maria, te trapes ben? —li demanèc Ernest.

—Òc, Ernest. Encara rebrembi quan començauem era nòsta aventura d'investigacion en bar Era pèrta e tot çò qu'auem viscut pendent aguesti dies e veir aguest eveniment... —se tornèc a emocionar.

—Lhèui era ancra, gojats! Premanitz-vos que vam tad aquera ièrta.

Lheuèren era ancra e a pòc a pòc se dirigiren peth camin de sang enquia arribar ena montanha deth far. Per sòrt i auie ua zòna de plaia e pogueren plaçar eth vaishèth sense cap de tipe de problèma. En arribar e tocar tèrra, vederen de quèrra a dreita eth panorama qu'auien ath dauant sòn. Ua zòna damb fòrça vegetacion, damb arbes e plantes, mès sense fauna, perque non enteneren cap de bèstia. Ena part mès nauta d'aguesta montanha que s'auie lheuau, s'i podie veir ua tuta.

—Me semble qu'era nòsta destinacion ei en aquera direccion, Joanich, Maria e Ernest —esclaric Jacques—: non sai qué ei çò que i aurà aqui, se qué mos passarà, mès ara òc que non podem tornar entà darrèr.

—Com t'agrade eth destin, Jacques —li comentèc Joanich, en tot rebrembar era sua convèrsa mentre èren en nauta mar.

—Pensi qu'as auut ues molt bones idees, mès qu'eth destin ja auie escrit qu'auiem de vier per aguest camin —concludic Jacques.

Es nòsti protagonistes comencèren era pujada pera montanha sauvatja en tot seguir ua espècia de camin seminaturau que semblaue que dilhèu bèra persona poirie auer hèt. Dempús de tres longues ores de trajècte per aguesti espacis verdi, e sense cap de perill en sòn trajècte, arribèren ena boca dera tuta. Ère ua zòna escura, pregon e umida. Toti quate s'i calèren sense bric de pòur pr'amor que non auien ua auta alternativa.

Capítol 5: Eth tresòr dera tuta

Jacques en primèr tèrme, seguit de Joanich, Maria e Ernest, començauen eth sòn descens pera tuta sense saber tà on les amiarie. Coma auem comentat adès, era zòna ère fòrça escura e pòc a pòc se

n'anaue era lum dera entrada per a on auien accedit. Ath hons dera tuta s'i vedie ua petita lum verda que mercaue er inici de un aute nau rèpte. En arribar, constatèren que i auie ua espècia de mur damb aquera lum verda qu'empedie eth pas. En aguest mur i auie ua naua inscripcion que didie: "Qui volgue passar aurà de méter era clau" e ath dejós, ua sòrta de caisha fòrta qu'auie ua combinason de tres numèros.

—E ara, qué hèm? —demanèc Jacques ara rèsta deth grop.

—Sò totaument blocat —expliquèc Joanich—, non compreni com auem pogut arribar aciu e ara mos demane un còdi entà poder entrar laguens dera tuta.

Joanich treigues eth mapa e verifiquèc de naut en baish totes es indicacions per se i auie bèth numèro o bèra pista que les podesse apropar entà conéisher era combinason. Mès non i auie arren, sonque eth mapa damb eth plaçament e era famosa inscripcion que les auie portat enquiad aqueth punt.

—Non pòt èster, non pòt èster! Toti es nòsti esfòrci non auràn servit d'arren? —tornèc a plorar Maria, que hège ues minutes qu'ère fòrça sensibla— non me pogui creir que tà qu'auem hèt mos age deishat ena linha d'arribada.

—Non te'n hèsques, Maria, auem hèt tot çò qu'a estat ena nòsta man —la tranquillizèc Jacques.

—Tu te penses que de vertat s'a acabat aciu, Jacques? —li demanèc retoricament Maria.

—Eth destin de viatges ei capriciós, non podem dar arren per hèt, ne tostemp gessen es causes coma nosati voleríem.

Ernest siguec eth primèr en virar-se entà tornar entà casa, seguit per Maria e Jacques. Joanich, en ua desesperacion absoluta, cridèc damb tota era fòrça qu'auie e lancèc eth mapa en aire contra eth mur. Auie trèt tota era ràbia qu'auie acumulada en aqueth moment. Maria se virèc en veir aquera situacion e vedec quauquarren de susprenent.

—Joanich! Joanich! Eth mapa! Torna-lo a lançar en aire.

E ei quan Joanich tornèc a lançar eth mapa e toti ac vederen. Quan eth mapa ère en aire e ère trauessat pera lum verda se reflectie bèra causa en ua parets dera tuta. Tornèc a préner eth document cartografic e lo passèc pera lum verda, e aqui se podie veir damb un shinhau de dificultat quauquarren que semblaue un numèro.

—Joanich! Eth numèro! Ena paret! Seguís atau, que ja ac comenci a veir —exclamèc damb fòrça alegria Maria, que vedie coma recuperaue era esperança de còp.

—Dus... cinc... quate. Dus, cinc quate! —didec Jacques.

Alavetz, Joanich introdusic era combinason e efectivament s'entenec coma se s'auesse daurit ua sòrta de clau secreta en mur. Possèren era grana paret e arribèren a entrar toti amassa damb era mala sòrt que queigueren en un horat que les hec a quèir pendent mès de 50 mètres enquia un endret plen de sable. Per sòrt non se heren guaire mau, pr'amor qu'enes darrèrs mètres de queiguda eth terrenh s'anèc estabilizant a pòc a pòc.

—Vos trapatz toti ben? —demanèc Joanich, qu'ère era persona qu'auie mostrat tostemp un gran lideratge.

—Jo òc! —responec Maria.

—Jo tanben —afirmèc Jacques.

—Jo m'è hèt mau en jolh e non pogui caminar —comentèc damb resignacion Ernest—: auratz de seguir sense jo. Se vos platz, trapatz as nòsti amics, se eri an seguit toti es passi sò segur que dilhèu encara les podem trapar.

—Cueda-te fòrça, Ernest, e se te passe quauquarren, avisa-mos damb un crit o coma sigue —li demanèc Maria.

—Clar, per aquerò non te'n hèsques. Seguitz endauant sense jo —les didec Ernest.

2

Aguesta part dera tuta ère fòrça mès enlumenada e auien era possibilitat de seguir d'ua manèra mès agila. Totun, eth pas ère fòrça estret e non podien manobrar damb tanta facilitat com aurien volut. Ara fin, e dempús de 5 minutes de botjar-se per parçans que semblauen cèrtament inexplorats, trapèren ua pòrta qu'auie un gran rai de lum de color auriò ena part baisha que deishaua entreveir ua espècia de lum.

Joanich tornèc a préner era iniciativa un viatge mès e dauric era pòrta. Un viatge dubèrta, se meteren toti tres de jolhs en tèrra. Auien trapat eth tresòr, entre es que subergessien un gran pilèr de monedes d'aur, jòies antiques e d'auti elements magnifics de grana renomada.

—Joanich? —s'entenec damb suspresa en costat dret. Ère ua votz coneishuda per eth e que l'alegrèc fòrça. Se tractaua d'Ana, qu'ère era companha de Quimet, era gojata de uelhs blus dera que parlauen en bar Era pèrta.

Malerosament, Ana non se trapaue enes madeishes condicions, pr'amor qu'ère embarrada soleta en ua espècia de caujoà o preson de pèira que non sabien coma s'auie pogut dessenhar.

—Ana! Quina alegria d'entener-te e veder-te, qué i hès aciu embarrada? —didec damb fòrça alegria Joanich— e es auti sies a on son!?

—Joanich, non sabes qué mos a passat! Anèrem entà un bar de Sighton e a compdar d'aquiu tot se capvirèc. Trapèrem a un òme, Tòn me semble que se cridaue, e mos didec que i auie un gran tresòr e toti i volèrem anar. Totun, quate des nòsti companhs queigueren ena mar quan voliem arribar aciu e es auti dus se tornèren lhòcos hèn torns per aguesta isla e non les auem tornat a veir mès. Sò ben segura que ja non son viui perque an passat dus ans d'açò!

—Com que dus ans? Se non auem tardat que tres o quate dies tà vier, non compreni arren —didec Ernest damb ua grana suspresa.

—Non... aurè perdut era nocion deth temps, mès te pogui assegurar qu'aumens an passat dus ans d'ençà que sò aciu embarrada. Non sai com i arribè, mès un dia qu'èra ena isla soleta me n'anè a dormir e londeman ja èra aciu embarrada —comentèc Maria.

—Donques deu d'èster aguesta refotuda isla que deu auer un saut temporau respècte era autentica realitat, perque te juri que nosati sonque hè quauqui dies que vos cercam... Ben, era tua recèrca e pro, veigui —concludic Joanich.

Tota era estona parlèren a distància, mès Joanich començaua a apropar-se a on ère Ana. Tot en un còp, dues petites plataformes se lheuèren de tèrra.

Capítol 6: Era decision

Es dues plataformes èren separades per uns cinquanta centimètres e non auien qu'un messatge e dus botons. En messatge i didie "Felicitats, auetz arribat a descorbir eth mistèri des dues lues e eth còdi secrèt entà arribar enquia aciu: ara vos calerà préner ua darrèra decision. Qué escuelheratz, emportar-vos eth tresòr o salvar era vida dera vòsta amiga?"

—Joanich, sai qu'auetz arribat fòrça luenh, mès jo non pogui tornar sense eth tresòr e mès vedent tot çò que i a aciu —didec Jacques mentre treiguie ua guinhaueta.

—Jacques! —se suspreneren Maria e Joanich— non hèsques quauquarren de çò que te pogues penedir. Non ei era melhor decision.

—Ja ac ditz clarament era inscripcion, mos cau decidir, ac senti, mès aciu non i a cap mès opinion, voi aguest tresòr —clamèc ath cèu e ara tèrra, Jacques.

I auec fòrça moments de tension en aquera situacion e quan Jacques anaue a sarrar eth boton deth tresòr, condemnant a Ana entà ua mòrt segura, Joanich l'arturèc.

—Jacques! —damb un fòrt crit— sai qu'entà tu ei fòrça important aguest tresòr, mès escota-me. Poiràs èster ric, mès poiràs arribar a víuer damb aguesta carga de saber qu'as auut de sacrificar ua vida entà hèr-te ric? Segurament en Sighthon auries fòrça succès dauant d'aguesta conquista e te resolverie completaments era vida, mès serie un pes fòrça gran qu'auries de carregar pendent era rèsta dera tua existéncia. De viatges, eth tresòr ei era madeisha vida que passe e non mo'n dam compde, de forma efimèra passen es ans: d'ençà que neishem, creishem e arribam a ua maduresa. Ja ac as ben dit, mos an demanat ua decision definitiva, mès mos cau demostrar qu'auem aprenut quauquarren de tot aguest viatge e qu'era avarícia non ei eth camin. Auem d'èster un exemple entara naua societat que vierà enes ans qu'arriben. Nosati, se cau, t'ajudaram a pagar es deutes, es pagaments qu'ages e en tot aquerò que pogam. Te brembes dera convèrsa qu'auèrem sus eth destin? Sigues brave e ajuda-mos a cambiar era nòsta sòrt.

Es paraules de Joanich impactèren coma un dard en còr de Jacques, que vedec que damb toti aqueri arguments se li desmontèc era estructura mentau pera quau volie sarrar eth boton deth tresòr.

—Joanich... sò ua mala persona. Volia eth tresòr e salvar era vòsta amiga, qu'ère un des motius pes quaus auem vengut aci en tot hèr aguesta aventura. Entà jo a estat tota ua experiéncia vitau e pensi qu'as rason. M'ac è pensat milhor e tròbi que vau mès salvar ara vòsta amiga Ana —didèc damb lèrmes enes uelhs dempús de culpabilizar-se fòrça.

Ara seguida Joanich s'apropèc a Jacques e li hec ua abraçada mentre Maria sarraue eth boton de salvar era vida d'Ana. Ei alavetz quan era tuta tornèc a reaccionar e baishèren es pèires qu'empedièn qu'Ana gesquesse d'aquera preson. Maria e Ana s'abracèren damb fòrça, es dues plorauen dera emocion qu'auie representat aguesta separacion traumatica, sustot entà Ana, qu'auie estat embarrada pendent lèu dus ans.

Mès encara i auie un secret mès ena tuta: se tornèc a lhear ua naua plataforma que contenguie ua naua inscripcion. Aguesta didie çò que seguís: "Vos auem de felicitar: ètz es prumères persones qu'auetz decidit escuelher era vida en compdes deth tresòr. D'auti viatges, era rèsta des vòsti companhs s'auien estimat mès er aur e es riqueses e moriren damb eres en aguesta madeisha tuta. Damb aguesta eleccion vos deisharè tornar entà casa mejançant aguest boton qu'auratz de sarrar e damb ua petita porcion deth mèn tresòr. Gràcies per hèr ua societat mès justa e igualitària."

—Guarda, Jacques! Poiram pagar es tòns deutes! Ac ves? Es bones accions tostemp an era sua recompensa! —exclamèc Joanich damb tota era alegria deth mon.

—As rason Joanich, gràcies peth tòn conselh, perque sense eth, ara madeish segurament seriem toti mòrti. Ès ua persona excepcionau.

Un viatge reclamada era part deth tresòr e reincorporat ath lesionat Ernest dera queiguda ena tuta, toti gesserèn en direccion tath vaishèth entà tornar entà Sighthon. Era longa traça vermelha se convertic en verda, que mostraue era rota qu'auien de seguir entà arribar a bon pòrt. Dempús d'un dia sense complicacions es recercaires arribauen en Sighthon a on èren recebuts per Pòl, Quimet e centenats de persones que les aclamauen per auer tornat dempús d'ua longa aventura.

Çò de mès polit siguec eth retrobament entre Quimet e Ana, que se punauen com se non i auesse un deman dempús de lèu dus ans entada era e sonque cinc dies entada eth.

Jacques siguec nomentat patron major dera localitat de Sighthon, paguèc es sòns deutes e viuèc erós tota era sua vida renovant eth bar Era pèrla aufrint-li un aire completament nau e acabant damb vicis com eth poquèr. Ara ère un locau a on s'i hègen espectacles de 'cabaret' e teatre.

Per çò que hè a Joanich e Maria, aguesta aventura refortic fòrça eth ligam entre eri e se n'anèren amassa entà París, d'a on ère eth pair d'eth, entà poder seguir damb era sua vida e a on se maridèren e aueren

dus hilhs. Segurament aguesta aventura non serie pas tant emocionanta ne tenebrosa coma era qu'auien viscut, mès s'adaptarien ara naua vida de pairs sense problèmes e viuerien tanben totemp erosi ara demora de, dilhèu, ua futura expedicion.

QUÉ SERÀ DE JO?

Ana Sanz Rodríguez

1èr Prèmi

—Tà quina ora dideren que començaue era darrèra? —demanèc Irene, qu'enes autes charrades auie decidit deishar er ordenador alugat e pintar-se es ungles. En èster un cors en linha, es professors non s'encuedauen de s'es alumnes escotauen o non.

—Entàs sies ei era darrèra, mès segurament se mos harà longa, dure enquias ueit! —li responec Maria.

—Aquesta a bona pinta. Creigui qu'en programa didie qu'auie de vier ua persona a condar-mos quauquarren sus eth VIH —diguec Paula.

—Perfècte, a veir qué ditz... —higec Carme.

Quauques minutes mès tard, passades es sies, apareisher ena pantalha un òme e ua hemna. Eth, d'edat auançada, vestit damb era bata de mètge, semblaue leiau e transmetie bondat. Era, fòrça mès joena, ère seiguda ath sòn costat, damb eth peu recuelhut en ua coa e aparentaments nerviosa.

Ara seguida, era organizadora introdusic era charrada: "Auetz entenut quauque còp era paraula SIDA? L'auetz utilizada de manèra despectiva? Sabetz reauments quina ei era origina de tot açò? Eth mètge Sánchez, professionau dera Unitat d'Infeccions der Espitau, e Sara García, infirmiera deth madeish espitau, son aciu entà condar-vos-ac, benvengudi".

—Qui a estat era qu'a dit que serie interessanta? —didec Irene damb ironia.

—Non jutges sense saber, da-li ua oportunitat, encara non an dit arren e ja te planhes —higec Paula, mentre metie es uelhs en blanc.

Es dus convidats arregraïren era benvenguda e comencèren a parlar.

Eth doctor Sánchez siguec brèu. Se presentèc, arregraïc as alumnes era sua preséncia e es ganes d'escotar e hec ua cuerta introduccion a on expliquèc qué ère eth VIH, qué ère era SIDA, com se transmetie eth virus e es possibles tractaments contra aquest.

D'açò, se quauquarren cridèc era atencion des gojates, siguec era diferéncia entre es dus concèptes: SIDA e VIH. Eres les auien totemp utilizat coma sinonims, mès en realitat non n'èren.

—Eth VIH o virus dera immunodeficiéncia umana ei eth virus que cause era SIDA e era SIDA ei eth conjunt de malauties qu'eth virus pòt hèr que se desvolòpen en organisme. Per aquerò, çò que se transmet non ei pas era SIDA, ei eth virus. D'aquesta manèra se compren que non totes es persones que presenten eth virus (VIH+) desvolòpen SIDA, mès òc que totes es persones damb SIDA an eth virus —expliquèc eth mètge.

Posterioraments, dèc pas ara infirmiera, que prenec aire e didec: "Ben, jo sò Sara, sò VIH+ e aué vos condarè era mia experiéncia".

En aqueth moment, es quate gojates demorèren gelades, ja que non semblaue ua hemna malauta en absolut. Igualment, Irene, que hège ua estona que començaue a barrar es uelhs, comencèc a escotar.

I

Sò ua gojata simpatica, delicada, d'estatura mejana, prima, damb eth peu nere e frisat. Sò hilha de mètgés, sò de classa nauta. Sò ua persona normau, o atau aumens ei coma m'agradarie que me vedessen se non siguesse per un petit detalh: sò VIH+.

Entà fòrça de vosati, que jo siga VIH+ pòt significar automaticaments que siguí ua bagassa o que prení moltes drògues en quauque moment dera mia vida, mès non, non ei eth mèn cas, ne tanpòc eth de fòrça persones VIH+.

D'ençà qu'èra petita, tostemp è volut estudiar e dedicar-me ara infirmeria. Maugrat açò, as mèns pairs, mètgés, jamès les semblèc ben, perque volien e didien que jo èra pro capacitada entà estudiar medecina. Tot e açò, dempús de longues charrades damb eri, enes quaus hi un esfòrç entà comprene-les e explicar-les çò que reaments volia hèr, les convencí. Ara ja harà lèu vint ans qu'acabè era carrèra. Tanlèu acabada comencè a trabalhar en urgéncias deth madeish espitau a on encara trabalhi. Èra fòrça joena. Auia ua parella, qu'ère mètge, qu'auia coneishut ena facultat. Podem díder qu'alavetz èra era gojata mès erosa deth mon: trabalhaua de çò que m'agradaue, ena mia ciutat soniada, Barcelona, e auia un gojat e ua familha que m'estimauen e me dauen supòrt. Semblaua qu'arren podie gèsser mau. Tot e aquerò, a viatges, era vida non ei perfècta e se vire quan mens t'ac demores.

II

Eth dia que m'infectè comencèc coma un dia quinsevolhe: me lheuè entàs 6, esdejoè ues coquetes damb cafè, me vestí, prení era ròba de trabalh, li hi un punet ath mèn gojat e anè a préner eth mètro L5 entà anar entar espitau. Siguec un dia tranquil, èrem a començament d'estiu e fòrça gent ère en vacances. Maugrat açò, pòc abans d'acabar eth mèn torn, piquèren ath telefòn des dera preson deth costat der espitau entà informar-mos que mos enviauen un presoèr damb ua crisi nerviosa e ua plaga dubèrta ena cama. Seguraments s'auie pelejat damb un aute presoèr.

Encara que podie semblar quauquarren estranh, ère normau en nòste entorn. Jo ja auia tractat damb quauqui presoèrs, pr'amor qu'ath costat der espitau i auie ua preson e es presoèrs qu'auien de besonh bèth suenh o auien quauque problèma venguien tath nòste centre. Non deishauen d'èster pacients damb desparièrs besonhs clinics. I auie un grop d'eri que venguien es dimèrcles tàs sues sessions de quimioteràpia; es deluns venguien toti aqueri qu'auien de besonh ua analisi o quinsevolhe tipe de pròva e, de manèra irregulara, ei a díder, a viatges, venguie quauqu'un damb herides per peleges o quinsevolhe tipe de mau provocat per un accident.

Aqueth dia èrem quate infirmières en torn, mès me toquèc tractà'c a jo. En aquestes escadences, cada dia i anaue ua de diferenta.

Quan arribèc, estaquèren eth pacient en lhet, mès seguie fòrça alterat, sajaue de destacar-se des còrdes e cridaue. Per aquest motiu, decidí administrar-li un tranquillizant entà poder guarir ben era herida qu'auie ena cama.

Me metí es guants, prení era agulha damb eth tranquillizant e l'ac injectè. Tot e açò, quan la trèja, er òme se botgèc, de manèra qu'èra agulha que li auie injectat damb era medicacion traspasèc eth mèn guant e me la clauè.

Coma mos auien ensenhat, rapidaments comencè tot eth protocòl que s'auie de seguir en aquest tipe d'accidents: deishè córrer era sang pendent tres minutes ath dejós dera aigua correnta, me lauè era zòna, damb fòrça aigua e sabon, e me desinfectè era plèisha damb alcoòl.

Quan acabè, li anè a condar çò que m'auie passat ara supervisora, pr'amor qu'en ua exposicion accidentau a trauès dera sang, podien èster implicadi diferenti virus e ac calie notificar.

III

—Sara, te haram un seguiment serologic de manèra regulara. Coma ja sabes, non i a cap de manèra de guarir era infeccion deth VIH, mès damb era atencion medicaue avienta, la pòs controtlar. Calculam que se prenes aquesti medicaments que t'auem deishat ena bossa cada dia, en un tèrme de sies mesi auram

eth virus jos contròtle. Dempús, te calerà seguir prenent-les tota era vida entà mantié'c atau. Bremba-te que damb aguesti medicaments non previeràs era transmission de d'outes malauties de transmission sexuaue e que, entà tot aquerò qu'ages de besonh, pòs vier o mos pòs telefonar quan volgues. De totes manèrs, t'anòti aciù eth telefòn dera psicològa, que te pòt aufrir assessorament e supòrt entath malestar emocionau, causat pera malautia e eth tractament, e ajudar-te a milhorar era comunicacion damb era tua familha, es tòns amics e era equipa medicau.

—Gràcies —responí jo. Non auia comprenut arren, eth mèn cap auie demorat en blanc damb era prumèra frasa, es mies aures non auien volut escotar arren mès e auien demorat blocades.

Jamès desbrembarè aguest dia, eth dia que cambièc era mia vida. Eth pacient ère VIH+ e, ara, per un accident, jo tanben n'èra.

Ac auia hèt tot ben: tostemp auia agut relacions sexuaues damb preservatiu, jamès m'auia injectat drògues, en trabalh tostemp auia utilizat guants, sabia deth risc restacat damb eth materiau clinic, coneishia es precaucions abituaues, auia eth calendari de vacunacion ath dia... qué auia hèt mau? Perqué a jo? Com les anaua a explicar tot açò ara mia familha? Qui m'anaue a compréner, ara? Qué serie de jo? A viatges mos cau acceptar era vida coma ei e non pas coma volem que sigue, mès en aguest moment non ac podí compréner ne tanpòc ac volí compréner.

Gessí dera clinica saiant de non plorar. Non podia anar entà casa perque me hège vergonha qu'eth mèn gojat me vedesse atau e li auessa de condar tot çò que m'auie passar.

Per laguens, desiraua que quauquarrès me guardèsse as uelhs, m'abracèsse fòrt e me didesse que tot gesserie ben, mès dilhèu per pòur o pera mia mania de non daurir-me ath mon, encara non volia o non èra prèsta entà compartí'c damb arrés.

Quan ja èra un shinhau luenh der espítal e arrés me vedie, comencè a plorar fòrça. Me seiguí en un banc, en un carrèr a on non i auie arrés, e plorè pendent fòrça, fòrça estona, de ràbia, de pena, de pòur de non saber com començar era mia naua vida. Tot se me hège gròs. Me sentia lorda, culpabla e ueda. Volia tornar entà darrèr e cambià'c tot, volia non existir, volia desaparéisher.

Rebrembi que me passè dues setmanes en tot imaginar tota sòrta de situacions, cercant freneticaments fòrça informacion, espantada, treiguent-me er espaventament, desconcertada, preocupada, nerviosa e dissimulant deuant era familha, es companhes e eth mèn gojat.

Ada eth li didí qu'auia era menstruacion e que non auia cap de ganes de mantier relacions sexuaues. Sentia hàstic de quisevolhe tipe de contacte, mès, aumens, damb era desencusa que m'auia inventat, podia justificar tanben es mèns cambis d'umor e es mèns desirs de plorar en tot moment.

IV

Sabia que, en quauque moment, aumens ada eth, l'ac auria de condar. Díder era vertat ei bon, mentir ei dolent, mès alavetz èra tan enamorada que quisevolhe problèma que me podesse aluenhar d'eth me hège pòur. Maugrat tot, non podia alongar era desencusa longtemps e, encara que non èra preparada, decidí condar-l'ac. Eth mèn còr me didie que s'ac prenerie ben, qu'ac comprenerie, mès eth mèn cap non pensaue çò de madeish e, per vergonha, decidí escriuer-li un messatge:

Prumèr que tot, m'agradarie que liegesses tot eth messatge sancer.

Sabi qu'aguesti dies è estat estranha e non, non a estat pera menstruacion. Tanpòc voi que penses que t'è enganhat, simplaments non è sabut com gestionà'c.

Dilhèu t'ac auria d'auer dit abans, dilhèu jamès. Ac è assajat fòrça còps deuant deth miralh, mès ara madeish non m'agrade veder-me, ne com ac hèsqüi, non m'agradí jo.

Non sò preparada e, encara qu'ac sabi, eth problèma ja ei mès gròs qu'eth mèn sistèma e è de besonh dider-t'ac. Escriuer-te via messatge ei çò de mès comòde tà jo, e que tu ac sàpies ei çò de milhor entàs dus. Non ei ua conversa facil, mès ei importanta.

Non voi que lieges aquest messatge damb pena o damb hàstic, lieg-lo quan volgues e pren-te eth tònn temps. È VIH. Hè quauques setmanes, en espitau, tractè damb un pacient e i auec un accident, hèt que provoquèc eth contacte dera sua sang damb era mia. Entara mia desgràcia, eth ère VIH+ e m'ac encomanèc. Voi que sàpies que non è estat damb cap de persona mès que damb tu, a estat un accident professionau. Sò en tractament, me tròbi ben, mès non m'ac pogui trèir deth cap. Sabi qu'era probabilitat de desvolopar era SIDA ei fòrça petita, que maugrat qu'ei ua infeccion cronica, tota persona que seguisque eth tractament pòt hèr vida normau e pòt auer hilhs, mès me còste mantier era cauma. Sò enfadada, avergonhida e trista. Sabi qu'açò, en cas que demores damb jo, harà qu'era nòsta vida càmbie completaments, mès non me demores se reauments non vòs. T'estimi, Sara.

Sarrè eth boton d'enviar e me sentí fòrça mès liberada. Ja ère hèt. Ja non podia tornar entà darrèr. Cada cinc minutes me guardaua eth mobil, liegí e tornè a liéger eth mèn messatge, vedí que l'auie liejut, mès jamès auí responsa. Jamès. De hèt, non è tornat a saber jamès arren d'eth. Me hec mau, me hec fòrça mau. Me hec mau qu'ua persona ara que li auia dedicat tot eth mèn jo, me deishèsse soleta. Tot e açò, ath madeish temps, arregrái que non se demorèsse per pena o obligacion. Comprení que non tot eth mon ère preparat entà situacions coma aquesta. A jo madeisha me costaua acceptar-me tau e coma èra.

V

Mentiria se vos didessa que non passè ua mala tempsada. Eth mèn gojat m'auie deishat de parlar d'un dia per aute, es mèn companhs me tractauen mau e eth cap m'anaue a petar perque non auia damb qui compartir es mèn mali moments o es mèn escrancaments mentaus. Ei curiós com, quan te tròben un càncer, toti an pietat de tu e, per contra, quan ès VIH+ era gent te dèishe de costat e te garde damb cara de hàstic, encara que parlam de situacions fòrça pàrrièr. Un dia, quan arribè en vestiari a on es infirmières mos cambiàuem, mos trègem era ròba de carrèr e mos metíem era de trabalh, me trobè damb Elvira, era supervisora. Era auie acabat eth sòn torn e jo començaua en mieja ora. —Òla, com te va? Com a anat era net, i a agut moviment ? —li demanè. —Òla. E aciu s'acabèc era convèrsa, non me didec arren mès. Es mèn companhs, era mia supervisora, toti me discriminauen per èster VIH+ e açò sonque provocaue qu'era barrera entre jo e eth mèn entorn siguesse cada viatge mès fòrta e que me sentessa mès soleta. Non comprení jamès per qué me tractèren atau, dilhèu per maufidança o incultura. Non sabi se se pensauen que les ac podia encomanar o simplement non volien èster damb jo. Me costèc comprené'c. Jo suposaua qu'eri, professionaus sanitaris, serien es que me comprenerien, mès entath mèn estonament non ère pas qu'ua suposicion mia. I auie un gran estigma peth VIH.

VI

Damb eth refús des mèn companhs e dera mia supervisora, cada viatge seguia auent mès pensaments negatius que prejudicauen es mèn ligams sociaus e generauen un sentiment de desesperança e isolament. Auia baisha autoestima, crisi d'identitat e manca d'interès en jo madeisha. Per açò, en aqueth moment, comencè a auer atacs d'ansietat de manèra reïterada. Damb tot açò, un dia, era mia mair me cridèc e me preguntèc com anaua. Hège temps que non parlaua damb era e èra espantada. Non auia ganes de parlar, mès li condè çò qu'auia minjat, qu'auia arribat tard

deth trabalh e diuèrses vivéncias sense importància entà passar era estona. Era me demanèc per Daniel, eth mèn exgojat, e li responí qu'ac auíem deishat e que ja l'ac condaria mès tà dauant, qu'ère fòrça recent e qu'encara non ac auia superat. Era ac comprenec e comencèc a parlar de ues autes causes, mès non le hi cas e li diguí dirèctaments:

—Mama, t'è de condar ua causa. Non me jutges e saja de comprendre-me, se te platz.

L'ac condè, li expliquè tot çò qu'auie passat enes darrèri mesi, auia besonh de compartí'c damb quauquarrés, auia passat uns mesi fòrça difícils. Petè, ac treiguí tot, exprimí enquiara mia darrèra preocupacion, non podia mès. Dempús plorè, plorè fòrça.

—Sara, ès çò de mès important entà jo. Pensa qu'ès mès que VIH. Pòs víuer damb açò. Podem víuer damb açò. Eth tòn pair e jo seram ath tòn costat tostemp e te daram supòrt en tot aquerò que decidisques. Conda damb nosati cada viatge qu'ac ages de besonh. Sabem qu'ei e a estat difícil tot çò qu'a passat. Comprenem com te trapes. T'estimam e seram damb tu tostemp, enes bones e enes dolentes, èm ua pinha.

Non m'ac podia creir, m'auie costat didé'c, mès auie valut era pena. Sonque veir que quauquarrés me comprenie, me hec a daurir es uelhs. Me sentia erosa, orgulhosa, arregraïda dera familha qu'auia. Aqueth dia hi un pacte damb eth VIH: eth demorarie ena mia sang, mès jo demoraria damb era vida.

—Gràcies mama. Non sai coma arregraïr-t'ac. T'estimi fòrça! —diguí ploriquejant.

—Non me dongues pas es gràcies, hilha. T'è de coheissar que ja è temps qu'ac sabi.

—E com?!

—Quauquarrés ac a dit per aciu, me n'assabentè hè quauques setmanes, mès non te volí dider arren. Me costèc acceptà'c, me costèc veir qu'era mia hilha ère malauta, mès pensè qu'ère milhor non dider-te arren, demorè a que tu hèsses eth pas. Sabia qu'auies de besonh eth tòn temps e eth tòn espaci e jo simplaments ac respectè.

VII

Decidí escriuer-li ath coordinador dera planta a on trabalhaua. Me costarie renonciar ath mèn lòc d'infirmièra ena planta 5, mès me'n convencí lèu sonque pensar que, en cas contrari, me calerie trobar-me damb tota era mia equipa, que s'auie encargat de difóner eth mèn secrèt e m'auie deishat de costat en moment que mès auia de besonh era sua ajuda.

Entà: José Rodríguez

De: Sara García

Ahèr: Carta de cambi de plaça

Estimat senhor Rodríguez:

A causa dera discriminacion, en relacion damb eth VIH, des mèns companhs e supervisora, me veigui en besonh de sollicitar, fòrça respectuosaments, un cambi de plaça entà ua auta localizacion.

M'agradarie qu'aguest cambi siguesse tanlèu com se podesse, pr'amor que me còste grani problèmas psicologics.

Sabi que coneish eth mèn perfil e era mia situacion. Sò ara sua disposicion s'a de besonh bèth tipe d'informacion.

Fòrça gràcies per auança.

Demorè era sua responsa,

Sara.

VIII

—Encantat, sò Ignasi, eth sòn nau supervisor. È estat informat de tot çò qu'a passat. M'agradarie dider-li que sò aciu entà tot çò qu'age de besonh. Demori que se familiarize lèu damb tota era nòsta equipa, èm encantadi d'auer-la damb nosati.

Passèren es dies e non me siguec dificil senter-me comòda en mèn nau lòc de trabalh. Me tractauen ben, non me considerauen diferenta.

Me sentia includida en grop, auíem bona relacion.

Damb eth temps mos hérem mès qu'amics, semblàuem ua petita familha. De hèt, es diuendres pera net gessièm tot eth grop dera planta a préner quauquarren. Èrem cinc: Amelia, Ignasi, Carla, Esteban e jo.

Gràcies ath supòrt de toti eri, eth des mèn pairs e dera psicològa, cada viatge èra mès optimista.

Acceptè qu'era mia vida jamès serie coma ère abans, eliminè fòrça des ligams que m'estacauen ath passat e, tanben, totes aqueres persones que s'auien aluenhat de jo simplaments per èster VIH+.

Comprení que per èster VIH+ non deishaua d'èster ua persona.

M'auie tocat víuer damb un virus que non auie cercat, que m'auia trobat en camin. Me toquèc e pro, e m'ac calie portar çò de melhor possible.

Maugrat açò, è de díder qu'encara me costaue hèr abraçades e eth contacte físic en generau, mès anaua melhorant damb eth temps. Sabia que me costarie fòrça auer eth còr premanit entà tornar a estimar, mès que pòc a pòc m'anaua a guarir.

IX

Carta ath mèn virus:

Bona net

È pensat en escriuer-te entà deishar d'auer-te tostem present e poder començar a víuer. Probablaments, plorarè en tot rebrembar era tua arribada, tot çò que causèren en jo, es mies pòurs, es mies esperances e tot çò qu'è viscut damb tu.

Aguesta carta non ei ua carta d'adiu, simplaments un punt d'inflexion. Sabi que tostem seràs amb jo, mès sonque ena mesura que jo volga. Non ei bric facil auer-te tostem present, mès a pòc a pòc ac artenhí.

Auí era notícia dera tua arribada ja hè un an. M'agradarie que jamès auesses arribat, mès toquèc, e encara que non sigueres benvengut, pòc a pòc m'acostumè a tu.

Quan sagi de rebrembar eth dia que te coneishí me trapi estranha. Anaua per espitau en silenci, perduda, coma se non sabessa tà on anar. Non volia que plorar. Non l'ac podí díder ad arrés. Me brembi dera mia solitud, de non auer ad arrés que me tranquillizèsse. Aurè tostem presents es desirs qu'auia de tornar entà darrèr e hèr coma se non t'auessa coneishut, de hèr coma s'arren auesse passat.

Rebrembi qu'es inicis sigueren complicadi, dies durs, enes que non deishaua de plorar, de pòur, de ràbia, de pena, d'incertitud, de non poder dormir, de non poder concentrar-me en arren, de pensar tostem en tu.

Sigueren dies tristi, durs e etèrns. Tot se hège còsta ensús. Me lheuaua damb mausòns e non volia sonque qu'arribèsse era net entà, dempús de pensar e plorar pendent ores, acabar renduda, dormida, sense èster laguens d'aguest mon per uns instants.

Me brembi tanben deth patiment ara ora d'escriuer a Daniel sus tu e, mès encara, dera sua resposta silenciosa. Tanben, dera charrada damb era mia mair e deth sòn supòrt incondicionau.

Demoraràn tostem sauvades ena mia memòria es prumèras visites tara Unitat d'Infeccions e eth doctor Sánchez, que tostem ère e encara ei tranquillizant entàs mèn nèvis.

Aurè tostem present qu'a viatges es mots hèn mès mau qu'es patacs e que, totun, i a tostem gent maravilhosa disposada a ajudar-te e hèr-t'ac a passar ben.

Sò orgulhosa de jo, pr'amor que passè fòrça dies plorant, aumplí farrats e farrats de lèrmes, mès è artenhut de hèr-te front e comprendre-te.

Eth temps m'a guarit, damb eth sòn pas è assimilat era notícia e m'è mentalizat que me cau víuer de nau.

E aciu sò, ath cap d'un an escriuent-te, tostemp damb un shinhau de pòur e damb inseguetats qu'encara me cau superar, coma tornar a abraçar sense senter-me estranha, mès fòrta, valenta e erosa d'èster qui sò per tot çò qu'è viscut.

Non te diderè gràcies, mès òc qu'è d'arreconéisher qu'auer-te en mèn còs m'a hèt a veir, sénter e víuer era vida de ua auta manèra.

X

Cada cèrt temps me tocaue anar tara revision. Non sai per quina arrason, dilhèu perque me sentia mès protegida, tostemp procuraua anar-i damb era mia mair. Eth dia d'abans anaua tà çò des mèn pairs, dormia damb eri e a londeman ath maitin mos lheuàuem d'ora, preniem era L5 e anàuem enquiar espitau, concrètaments entara Unitat d'Infeccions.

Aquiu tostemp mos demoraue eth doctor Sánchez, damb eth quau aué è er aunor d'èster seiguda entà explicar era mia experiéncia. Eth m'ajudèc tostemp, des deth prumèr moment me dèc era energia de besonh entà seguir entà deuant. Tostemp li serè arregraïda.

Es revisions tostemp èren, mès o mens dera madeisha manèra, era mia mair ne didie “es ITV de Sara”:

—Òla, Sara, com va tot? Cada dia te veigui milhor!

—Gràcies, doctor Sánchez, a veir es analisis, jo me tròbi fòrça ben.

—Donques totes es pròves realizadas an gessut perfèctes, non auem pas vist cap d'efècte segondari, era medicacion te hè efècte, podem díder qu'era carga virau ei “indetectabla”, era concentracion deth VIH ena sang ei massa baisha entà detectar-la damb ua pròva de carga virau.

—Quina alegria! Fòrça gràcies, sabi que vos ac digui tostemp, mès ètz un exemple a seguir, m'auetz ajudat fòrça tostemp en tot açò, jamès saberè com arregraïr-vos-ac tot.

Eth dia dera revision, quan i auie bones notícies, gessièm es dues de prèssa dera consulta e mo n'anàuem tara cafeteria deth deuant der espitau, a on esdejoàuem tranquillaments. Non saberia jamès com explicar com te trapes dempús d'aguestes visites, ei coma un pes mens, te da era energia de besonh entà seguir viuent.

I auec un moment qu'era mia carga virau se considerèc “indetectabla de manèra alongada”. Açò non significaue que jo siguessa guarida, cèrta concentracion de VIH demoraue laguens des mies cellules, mès era concentracion en sang ère fòrça baisha.

Pr'amor que coma didie ua des mies novèlles preferides: “Per mès long que sigue eth tunèl, tostemp i a ua lum ara fin d'aguest”. Podí deishar eth virus parcat en ua part de jo, ac auia present, mès aumens non ère eth subjècte dera mia vida.

XI

Quan ja portaua lèu dus ans de tractament, m'acostumè ara rutina d'anar toti es deluns tath cinèma. Comencè a auer un interès especiau per aguest art. Vedia es pellicules damb illusion e coneishement. M'agradaue analizar es efèctes especiaus, es actors, es directors... m'auia convertit en ua autentica cinefila.

Damb eth temps, es treballadors deth cinèma me comencèren a conéisher. De hèt, fòrça còps, sajava d'anar-i un shinhau abans dera ora entà parlar ua estona damb Albert, un des treballadors.

Ère un gojat naut, damb eth peu escur e despientat, auie ua energia fresca e neta e tostemp me saludaue damb un rialha. Compartièm diuèrses aficions coma era lectura e eth teatre. As dus mos fascinaue liéger romans istorics, recomanar-mo'les entre nosati e comentar-les.

Un deluns d'iuèrn, heired, trist e qu'auie ploigut tot eth dia, èra seiguda sus eth fautulh miei endromida quan sonèc eth telefon:

—Sara?

—Albert?

—Aué non vies? Ei era estrea dera darrèra pellicula deth tònn actor favorit e t'è reservat ua entrada perque son lèu totes venudes.

—Donques non auia guaires ganes d'anar-i...

—Va, vene ua estona, t'ac passaràs ben.

M'obliguè a anar-i. Me metí uns pantalons texans, ua sudadera e ues espartenhes d'espòrt e gessí a tota prèssa de casa. Quan arribè, vedí que me demoraue dehòra damb eth son arrib tan caracteristic.

—Ja qu'as hèt er esfòrc de vier, se vòs, quan era pellicula acabe, te convidi a sopar en casa.

M'espantè, estaquè aguesti mots damb ua possibla cita e m'i neguè. Era situacion me podie.

Portaua fòrça temps soleta, eth mèn darrèr gojat auie estat Daniel e des d'alavetz non auia agut relacions sexuaus ne cap de tipe de relacion amorosa damb arrés. Per açò, enes pòques oportunitats qu'auia agut de trapar parella, tostemp auia evitat tota sòrta d'intimitats e m'auia hèt a acompanhar d'Amelia e Carla. Eres me respectauen e m'ajudauen tostemp. Èren e seguien estant dus pilars fonamentaus ena mia vida. Aqueth dia non me concentrè pas ena pellicula, pensaua en Albert. Mentiria se didessa que non me hec arren dider-li que non.

Auia pòur, pòur qu'anèsse mès enlà d'èster simplaments amics e que tornèsse a passar çò de madeish que passèc damb Daniel. Pòur de començar a voler-lo de mès, a èster damb eth de mès, a cansar-lo e que me'n cansèssa, a que m'escridassèsse o jo l'escridassèssa de mès, a que jo anèssa mès ath delà qu'eth o viceversa. Pòur de perdre-lo, de pèrder era polida amistat qu'auíem format. Pòur de çò qu'era gent e es mèn pairs opinèssen, de qu'eth non me comprenesse. Pr'amor que non sabie com poderie reaccionar eth mèn còs deuant un possible contacte o coma poderie reaccionar eth quan sabesse eth petit detalh que me hège a èster diferenta.

Non deishè de pensar qu'eth ère massa entà jo e que jo encara non èra prèsta.

Auia ganes que passèsse quauquarren, mès era situacion me podie. Eth mèn còr me demanaue temps e, sustot, que me respectèsse e me demorèsse, pr'amor que l'estimaua.

XII

Passè setmanes sense anar tath cinèma. Non me volia crotzar damb eth. Auia un sarpat d'emocions tota era estona.

Me sentie diferenta, èra erosa, mès ath madeish temps nerviosa. Me hège pòur pensar que me començaua a enamorar.

Sabia que serie dificil que gesquesse ua relacion e non me volia arriscar, coneishia es risqui e no'n volia préner cap, per açò madeish, me n'apartaua.

Me hège mau veir qu'ignoraua es mèn sentiments entà autoconvencer-me que non passaue arren.

Sajaua de hùger d'eth en tot cercar-li defèctes qu'en realitat non existien, mès non ac artenhia.

Ath cap deth temps, decidic escriuer-me. Me didec que non sabie qué me passaue, mès qu'entà quinsevolhe causa podia compdar damb eth. Plorè, ère fòrça bona persona e non sabia coma autogestionar-me, com reaccionar, auia de besonh temps e un shinhau d'orde mentau.

Ath cap des dies li responí qu'èra ben, mentí dident-li que m'auien cambiat es torns e que non le podie anar a veir.

Eth me didec que non passaue arren, que mos podíem veir un aute dia, e jo li responí que non, que non mos podíem veir, que non èra prèsta encara.

Atau quedèc tot, damb eth mèn cap hèt un embolh e damb ua amistat blocada pera pòur. Auia pòur d'enamorar-me e de gesser-ne herida.

XIII

Passèren quauques setmanes e alavetz m'encuedè que non lo podia deishar pèrder, m'agradaue, volia seguir parlant damb eth, volie seguir coneishent-le.

Aquerò que volia ère ar aute costat dera pòur e, entad açò, me n'auia de des·hèir. Perque “un vaishèth ei segur en pòrt, mès aguest non a estat hèt entad açò”.

Comprení que, a viatges, ei milhor non pensar tant e deishar-se portar. “Que sigue çò qu'age d'èster” me didia tà jo, “brèu o etèrn”.

Auí ua idea, dilhèu un shinhau lhocaria, mès ara fin de hòls eth mon n'ei plen.

XIV

—Perdon per tot, t'ac explicarè damb cauma. Mos vedem eth deluns dempús dera pellicula?

M'auia portat malament damb eth. Non sabia se me responerie. Auie passat fòrça temps e, dilhèu, ja non volie saber arren de jo.

As pòques minutes me responec:

—Sara? Òc! È fòrça ganes de veder-te.

Cridè, plorè, ère magnific. Dempús m'encuedè que non ère tot resolvut, qu'encara li auia d'explicar aquerò mèn.

Entad açò, decidí cridar a Carla e a Amelia. Eres, coma tostem, ath cap de pòc apareisher en casa.

—Sara, exisqui que mos ac condes tot des deth principi enquiara fin —dideren es dues ath madeish temps.

—A veir. Sabetz que vos condè toti es mèns trencaments de cap sus tot aquerò qu'auie passat damb Albert? Donques auem dit de veder-mos aguesta net e non sai com explicar-li aquerò mèn. L'ac voi dèder ath començament, entà que, se vò gèsser ath mès córrer, que sigue lèu. Tanben, Carla, è de besonh ajuda entà vestir-me, me calerie anar apariada o mès casuai?

XV

Arribèrem puntuaus, jo un shinhau nerviosa, eth massa beròi. Notè que consideraue aguesta trobada coma quauquarren important. S'auie metut ua camisa entara ocasion, causa que normauments non hège. Eth notèc que m'auia pintat es ungles, jo jamès les portau pintades.

Mos setièrem en un cornèr deth locau, sonauen es Beatles, hège calor, o aumens a jo m'ac semblaue.

—Albert, abans de començar, m'agradarie dider-te quauquarren.

—A jo tanben. Dèisha-me a jo prumèr. I a ua expression chinesa que ditz qu'un dia dure tres tardors, e ei çò que m'a passat a jo. T'è trobat mens, Sara. M'alègri de poder-te tornar a veir.

—Jo tanben. Pòt èster que siga massa dirècta, mès è eth besonh de dider-t'ac. Sò enamorada de tu e è agut de besonh tot aguest temps entà assimilà'c. Sò VIH+ e d'ençà qu'ac sabi que m'a hèt pòur enamorar-me de quauquarrés. En aguest cas non ac è pogut controtrlar.

Li condè era mia istòria, m'escotèc, me guardaue e assentie, me prenec era man e me la carecèc. Me tranquillizè, sabia qu'era en bones mans.

XVI

Quan acabèrem de sopar anèrem entà casa mia.

—T'agrade dançar? —me preguntèc damb un arridolet.

—Òc, mès no'n sabi guaire —li responí damb vergonha.

—T'ensenharè ua cançon.

Comencèc a sonar “Comiéndote a Besos”, de Rozalén. La coneishia. M'emocionè. Auia escotat aguesta cançon mil e uns còps pensant que bèth dia la poderia cantar damb quauquarrés.

Era cançon explique era istòria d'ua gojata que s'enamore d'un gojat damb VIH. Eth virus non represente cap d'obstacle, de hèt, demore en dusau plan e da visibilitat ar amor.

Me prenec damb ua man pera cintura e damb era auta pera man. M'apropè ada eth e demorèrem en tot guardar-mos er un ara auta.

“Sigueren quate es segons que passèren...”.

—La coneishes?

“Aué benedisqui es rasons casuaus pès que decidires escuélher eth mèn banc entà demorar, entà trobar...”

—Òc, tostemp auia soniat cantar-la e barar-la damb quauquarrés, com ara damb tu.

—La bararam en aunor deth tòt virus e de nosati.

“Siguec era tua heiregada, era tua aròma desvelhant es mies ormones çò que m'obliguèc a barrar era ment e respirar, e controtlar era activacion... E un bon dia gosès coheissar-me qu'auies tanta pòur a que jo sabessa dera tua realitat. E non comprenes...”.

Era musica s'acabèc e eth me la cantèc personauments:

“Que non ei pas eth tòt signe positiu [eth VIH] eth qu'invertís en conflictiu es causes d'estimar. Qu'ès tu eth que m'emocione, qu'ès tu eth que m'enamore, tu eth que me convertisses en ua millhor persona. E se me cau dider-te çò que sentisqui, te digui que te voi damb era tua sòrt, damb era tua mèrda, damb passat, damb present, damb o sense malautia. E tu non ves que voi contunhar minjant-te a punets...”.

Non deishant que s'acabèsse era cançon, s'apropèc a jo, notaua eth sòn aròma, era sua respiracion contra era mia, es desirs qu'auíem es dus... me punèc, mos punèrem.

Anèrem entath lhet e, abans de hèr arren, me didec:

—Sonque s'ès prèsta e se tu vòs.

Rebrembè era cançon: “Ei eth tòt sèxe, non era tua sang, eth que se cale protegit entre es uets mès escurs dera mia intimitat...” e consentí.

XVII

Profitè aquera maitiada entà reflexionar. Rebrembè eth mèn prumèr amor e m'encuedè que totes aqueres persones que se n'auien anat non me meritauen e qu'es qu'èren ara damb jo ac èren tot. Es mèns pairs, era musica, Albert, eth cinèma e eth teatre tostemp èren aciu, damb jo. Çò qu'opinèssen es auti de jo ja non m'importaue, eth m'acceptaue tau e coma èra, damb es mèns defèctes e es mies vertuts. Decidí non tornar a evitar jamès es mèns sentiments, perque arriscar-te a viatges ges ben o fòrça ben.

XVIII

Passauen es mesi e èra era gojata mès erosa deth mon. Ja hège quauques setmanes que viuia damb Albert en un apartament des entorns. Anàuem a trabalhar, minjàuem amassa, cada un se trobaue damb es sòns amics, hègem vida de parella.

A mesura que s'apropaue er estiu, comencè a auer malestar digestiu peth maitin, dempús d'esdejoar. Tostemp auia ganes de vomitar.

M'espantè e cridè ath doctor Sánchez. Me didec que passèssa pera consulta entà que hèr-me quauques pròves tà escartar quinsevolha causa derivada deth VIH.

—Sara, non t'espantes, ja sabem çò que te passe, ès embarassada.

Non sabí qué díder, açò non ère laguens des mèns plans. Se quauquarren non me demoraua ère era informacion que m'acabaue de dar eth mètge.

—Ei ua mainada —me didec—: la podetz auer, preneram es precaucions de besonh entà que gesque sana.

—Ne parlarè damb Albert.

XIX

Anàuem de camin tà monitors.

Aguesta ei era frasa que mès auia sentut en planta tara fin des embarassi. Era unica diferéncia ère que, en aguest cas, èra jo qu'ère a punt d'èster mair.

Era cita de monitors ei era que mèrque era fin. Es monitors son un metòde de diagnostic que permeten verificar er estat deth mainatjon.

—Qui serà damb tu en part? —preguntèc era infirmiera.

—Eth —responí jo en tot senhalar a Albert.

—Açò ja ei prèst, seguraments te meteràs de part aué —didec era infirmiera.

Quauques minutes mès tard gessièm der espitau entà casa.

—Ac haràs perfèctaments Sara —me didec Albert.

—Sò nerviosa, non demoraua que siguesse tan rapid, pensaua que tardaria quauqui dies mès en meter-me de part, mès sò erosa. Lèu veiram e coneisheram ara nòsta hilha.

XX

Trinquè aigües aquera maitiada madeish. Arribè en espitau e èra dilatada de sonque dus centimètres, mès auie uns dolors insuportables.

Albert cridèc as mèns pairs entà que mos acompanhèssen.

Ath cap de pòques ores ja estaua de 10 centimètres e volia començar a possar.

Entàs 2.30 dera maitiada comencè a possar.

Entàs 3.00 neishec Martina.

Pesèc 3,23 quilos e mesurèc 52 centimètres.

È ua fòto sauvada d'aqueth dia, eth dia mès erós dera mia vida. S'i ve ath mèn òme ath mèn costat, ath doctor Sánchez der aute, ara mia hilha enes braci e as mies amigues e as mèns pairs ath pè deth lhet.

Totes es persones mès importantes dera mia vida en ua fòto.

XXI

Martina,

Mos estonères damb era tua arribada. Non sabí en quin moment decidires aparéisher, mès t'arrecebem damb es braci ben dubèrti. Mos his es pairs mès erosi deth mon.

En pòqui ans auem deishat de crompar pintures, condes, joguets... e ara començam a veir que ja te hès ua hemna.

A passat tot tan de prèssa que, tot en un còp, as deishat d'èster era mainada petita, damb es dues coes, que pintaue parets, tà èster ua hemna.

Ara comences ua epòca de cambis, ua etapa que mèrque er abans e eth dempús, era tua naua vida, luenh des tòns pairs.

Se bèth còp auem estat mès estrictes damb tu, ei perque volíem que siguesses era melhor version de tu madeisha. Rebremba non comparar-te jamès damb arrés. Respècta totemp es tues origines e era tua esséncia.

Non volem èster eth tòn camin, mès òc èster part d'eth. Seram aciu cada viatge qu'ac ages de besonh, tant entàs bones coma entàs dolentes. S'as de besonh ajuda, demana-la. Compda damb nosati.

Gràcies per arribar ena nòsta vida e èster era nòsta mès grana mèstra.

T'estimam,

Es tòns pairs. Erosi 18!

Se n'anaue de casa, se n'anaue dehòra, auie passat tot tan de prèssa que non podí evitar deishar d'anar quauqua lèrma.

XXII

—E aciu que s'acabe era mia istòria. An estat ans durs, mès ath madeish temps es mès polidi dera mia vida. S'auetz bèth dobte me le podetz demanar sense cap de problèma. M'agradarie dider-vos qu'ei eth prumèr viatge qu'ac condi atau, en public e, per açò, dilhèu ac è explicat un shinhau talhada e nerviosa —acabèc Sara.

—T'arregraïm era sinceritat e admiram eth tònn optimisme e fòrça. Ei un testimoni reauments estonant. Fòrça gràcies per vier-mos a condar tot açò —arregraïc era organizadora—. Mos agradarie qu'a pòc a pòc era societat ne sigue conscienta.

S'acabèc era charrada e es quate amigues barrèren es ordenadors.

—Qué t'a semblat, Irene? —preguntèc Paula.

—Donques era vertat ei que m'a agradat fòrça. Non èra conscient de tot açò. Es paraules de Sara m'an hèt a quilhar es peus.

—Sara ei era mia mair —didec Carme.

Totes demorèren estonades, non sabien qué díder. S'eth testimoni ja les auie deishat damb era boca dubèrta, que Carme coheissèsse qu'ère era sua mair siguec quauquarren impactant.

XXIII

Es quate gojates se graduèren quate ans mès tard en biomedecina. Cada ua prenec un camin diferent, mès era sua amistat jamès se trinquèc.

María hec un mastèr e comencèc a trabalhar en un institut coma professora de biologia, Paula fichèc entà ua farmaceutica, Irene demorèc en sector sanitari e Carme decidic calar-se en mon dera investigacion.

XXIV

Ath cap de dètz ans...

—Non, non a estat facil arribar enquia aciu, mès ac auem artenhut. Volia arregraïr aguest prèmi Nobel ara mia mair e ath mèn pair, per èster coma son, e a Katalin Karikó, per confiar en jo.

Hè quauqui ans, era mia companha, Katalin e era sua equipa artenheren de crear era envolòpa avienta entà qu'eth ARN messatgèr arribèsse entàs cellules musculares deth braç e deth sistèma immunitari, en tot desvolopar atau ua vacuna d'ARN contra era COVID-19.

Aué, dètz ans mès tard, podem certificar que i a ua vacuna contra eth VIH basada enes innovacions hètes pendent era pandèmia. Demorem qu'en pòqui ans, la pogam començar a comercializar.

Tanben m'agradarie profiter aguest moment entà díder que, per fòrça, per mès qu'existisque era vacuna non cau baishar era guàrdia e que, en cas de contrèir-lo, ei important conéisher que ne tocar, ne convíuer, ne estimar, ne gaudir, ne punar, ne compréner transmeten eth VIH.

Martina baishèc deth scenari e li anèc a hèr ua fòrta abraçada as sòns pairs.

XXV

Nauanta ans ja. Eth temps auie passat fòrça de prèssa. Des dera hièstra deth minjador, Sara guardaue ara sua arrèrhilha, que jogaue en jardin. Li hège gò observar-la, ère literauments era descripcion de vida, ère joena e iperactiva. La cridèc, li didec que venguesse, que s'apropèsse e li mostrèc es sues arrupes.

—Guarda es arrupes qu'è aciu, les ves? —li preguntèc—: gessen quan te hès vielha e as estat fòrça temps arrint.

La guardèc, en silenci.

—T'estimi fòrça, mia, mès es coquetes son prèstes ja? È hame!

XXVI

E aciu qu'acabe tot. Mama, entà vosati, Sara, moric hè quauqui mesi, a 93 ans.

Com as mèns pairs, a jo tostemp m'a agradat liéger romans. Per açò, en sòn aunor, aué publicat aquest roman, Qué serà de jo?, a on expliqui es vivéncias dera mia mair e com a superat eth VIH dia a dia.

En çò que tanh ath títol, hè allusion ad aquest moment en quau recentaments t'an diagnosticat VIH e non sabes qué va a èster de tu.

L'ac dediqui a totes aqueres personas qu'an passat o passen aquesta malautia. Demori qu'aquest roman vos servisque de supòrt.

...

Eth VIH/SIDA en chiffres, segontes er Institut de Recèrca dera SIDA:

Cada 15 segons, 1 persona s'infècte peth VIH en mon, ei a díder, 5.760 personas cada dia.

S'estime que 1 de cada 4 personas qu'ei infectada non ac sap.

Eth 0,8% des adults d'entre 15 e 49 ans en mon son portadores deth virus.

ERA LUTZ S'AMÒRTE

María Sanz Rodríguez

Finalista

1

Ròc gessie de casa ath mès córrer, coma cada dia. Hège mens d'ua setmana dera sua reincorporacion ath trabalh. Dempús de dues setmanes de vacances, de lheuar-se quan volie, sense estrès e sense pression, li costaue fòrça tornar entara rutina e per açò portaue ua setmana gessent de casa ara prèssa entà arribar puntuau tath trabalh.

Dempús deth sòn cuert viatge en tren, arribèc ath trabalh sense alend, mès puntuau. Trauessèc de prèssa eth vestibul e era secretaria e se n'anèc tath sòn burèu, a on auie un pilèr de papèr de trabalh entà hèr.

Ròc encara non ère acostumat a auer un burèu damb eth sòn nòm ath dessús: Sr. Mollet. Se sentie important. Auie trabalhat —e tanben plorat— pendent fòrça ores entà poder auer eth nivèu de vida deth qu'ara gaudie. Eth sòn trabalh l'aumpleie pleaments e lo hège a sénter orgulhós d'eth madeish.

—Coma an anat es vacances? Veigui qu'ès mens esblancossit que quan te n'anès, eh! —Pere entrèc en burèu passades es ueit damb un cafè ena man.

—Ben, arribè dimars. M'an anat fòrça ben, mès era tornada ath trabalh se hè un shinhau dura. Tostemp va ben desconnectar quauqui dies. E a tu coma t'a anat? —li preguntèc Ròc.

—Boff! —sospirèc Pere—: Non è agut guaires vacances. Era mair dera mia gojata ja hè temps qu'ei malauta e mo n'auem encuedat d'era tà qu'eth sòn frair pogue se reposar un shinhau —seguic explicant eth sòn companh de burèu.

—Eth trabalh deth cuedador canse fòrça. Era mia mair tostemp m'ac a dit. Ei infirmiera e a pro experiència —responec Ròc.

Dempús de parlar ua estona, es dus companhs comencèren a trabalhar. Ròc ère fòrça content damb eth sòn nau trabalh, era sua naua vida e es sòn companhs. Li agradaue aquerò que hège e se notaue en tot aquerò qu'elaboraau.

2

Un mes mès tard, evidentaments, Ròc ja s'auie acostumat ara sua rutina de trabalh. Dempús de quate alarmes, se lheuaue e s'esdejoau ath costat d'un des sòn companhs de pis, que tanben se n'anaue a trabalhar.

Pòqui viatges esdejoauen es tres companhs amassa pr'amor que Fran venguie de hèr era guàrdia e se n'anaue a dormir, alavetz, non acostumaue a esdejoar. Fran ère mètge e es prumèrs ans de residència se li heren fòrça durs: sonque trabalhaue durant es guàrdies nocturnes, qu'ère er orari qu'arrès volie.

Compartie pòca vida damb es auti dus membres deth pis.

Atau donques, dempús de minjar quauquarren ath costat de Jaume, Ròc se n'anaue a trabalhar enquiàs quate dera tarde. Se premanie bèra causa tà minjar e se n'anaue. S'ac estimaue mès atau, perque

d'aguesta manèra auie era tarde liura entà hèr çò que volesse. Ath delà, en gèsser d'ora de trabalhar, podie profitar quauques dimenjades entà visitar as sòns pairs o entà anar-se'n de viatge, preferiblaments tà quauque pòble perdut ena montanha, luenh dera ciutat. Gaudie fòrça viatjant e coneishent mon. Tot soent, dempús de gèsser deth trabalh, se n'anaue a jogar partits de waterpòlo damb es sòns amics. Aguesta rutina s'auie convertit en quauquarren fòrça comun ena vida de Ròc. Quan ère petit, Ròc ja jogau en un espaci deth barri que compdaue damb installacions esportives, auie fòrça amics laguens dera equipa e s'ac passaue molt ben. Eth waterpòlo demanaue ua bona condicion fisica. Seguraments, per aguesta arrason, Ròc tostemp ère en forma.

Mentre estudiave telecomunicacions deishèc de costat er espòrt. Se vedec superat peth potenciau dera carrèra e pensaue multi còps en deishar-la e escuélher un aute camin. A consequéncia d'aguesta pòca motivacion entara carrèra e deth besonh de disposar de temps exclusivaments entà estudiar, deishèc es sòns hobbies de costat e se centrèc unica e exclusivaments enes estudis. Pot èster qu'aguesta decision non siguesse era mèc corrècta, pr'amor qu'aguest espòrt li aportaue fòrça causes: li permetie desconnectar, socializar e trobar-se ben damb eth sòn entorn, mèc en aqueth moment non trapèc ua auta solucion.

Maugrat açò, podec acabar era carrèra e, posterioraments, hec un mastèr. Es practiques les hec ena madeisha enterpresa ena que trabalhaue. Telecomunicacions ère ua carrèra que, en aqueth moment, auie ua taxa d'emplec fòrça nauta, ère en sòn apogèu.

Quan comencèc a trabalhar tornèc a jogar a waterpòlo. Ròc s'organizaue dera melhor manèra possibla entà non auer de sacrificar es sòns hobbies. Aguesta siguec ua des melhors decisions que preneç: gessie deth trabalh, anaue a entrenar e, mèc tard, se n'anaue entara cafeteria centre esportiu en tot comentar es jogades e es errors deth partit damb es sòns companhs. Dempús, era convèrsa ja se n'anaue deth tèma principau e es amics se metien ath dia des sues vides.

Dempús de longues ores de charrades e arrirs, Ròc arribaue en pis, parlaue ua estona damb es sòns companhs Jaume e Fran e s'anaue tath lhet.

3

—Coma te va era carrèra? Auetz hèt fòrça causes, ja? —li demanèc Ròc ath sòn frair.

Ère seteme e eth sòn frair començaue era carrèra. Eth auie escuelhut era madeisha que Ròc. Tant es professors coma es matèries auien cambiat fòrça, mèc Ròc tostemp li didie que lo podie ajudar en tot moment.

Fòrça viatges, Ròc se trobaue damb eth sòn frair, qu'encara viuie damb es sòns pairs, e parlauen ua estona. D'ençà que s'independizèc, eth e eth sòn frair s'encuedèren qu'era sua relacion melhorèc. Èster separadi les beneficiaue fòrça, pr'amor que quan se vedien non se discutien.

Ròc acostumaue a demanar sus era vida deth sòn frair e era des sòns pairs.

—Peth moment, çò que hèsqi m'agrade. Mès m'è d'acostumar ara universitat. Era metodologia ei fòrça diferenta dera deth bachilherat, è notat un gran cambi —responec Àlex.

—E mama e papa? Coma se trapan? Hè temps que non i parli.

Darrèraments, Ròc auie estat fòrça aucupat damb eth sòn trabalh e non podie anar a visitar as sòns pairs tanti còps coma desiraue. Eth darrèr an, era sus enterpresa auie dat comjat a fòrça des treballadors a consequéncia dera crisi e, per açò eth trabalh a hèr s'auie multiplicat per quate.

—Se trapan ben. Papa seguís coma tostemp e mama aguesti dies ei fòrça cansada: manquen infirmières e cada viatge era ratio de pacients ei mèc nauta.

Ròc e Àlex acostumauen a seguir parlant enquia que se hège de net. Alavetz, es dus se n'anauen entà casa.

Un còp en pis, Ròc decidic hèr-se un sopar rapid entà poder-se cochar lèu. Darrèraments, Ròc ère fòrça

cansat físicament. Eth tostemp ac atribuïe ath hèt que hège molt de temps que non auïe agut vacances e qu'auïe de besonh reposar un shinhau. Es vacances de Nadau s'apropauen e non li mancaue que hèr eth darrèr esprint. Dempús d'aguestes, arribarie damb es bateries cargades.

4

Arribèren es vacances de Nadau e Ròc se'n tornèc tà casa. Dempús de díder adiu as sòns companhs de pis, que tanben se n'anauen pendent es hèstes, arribèc tà çò des sòns pairs, a on auïe viscut tostemp. En arribar en casa sua, toti lo demorauen. Ja auïen arribat es pair-sénhers, es cosins e es oncles e non mancaue qu'eth, que decidic demorar enquiath darrèr dia en sòn apartament entà non deishar pas prètzhèts e problèms deth trabalh en tornar des hèstes.

Eth madeish dia qu'arribèc, eth dia 24 peth maitin, dempús de saludar a tota era familha, qu'entàs hèstes tostemp s'amassaue en casa, ajudèc ath sòn pair e ara sua mair-sénher a hèr eth minjar. Tostemp se n'encuedauen eri dus, ja ère part dera tradicion familiau. Es auti podien ajudar, mès es caps de codina èren eri.

Mentre hègen eth minjar, Ròc se trapaue, coma didie eth sòn pair, "pòc espabilhat". De hèt, era sua mair-sénher l'ac didec. Cada causa que prenïe, li queiguïe. En lòc d'un gojat de trenta quate ans, semblaue un mainatjon: li costaue préner era culhèra entà codinar era sopa de Nadau!

Ròc expliquèc que darrèraments se trobaue fòrça cansat e qu'ère peth ritme de vida que portaue aqueres darrères setmanes. Auïe fòrça nèvis e fòrça estrès. Massa trabalh, pòc repòs e ganes de vacances. Maugrat açò, era sua mair-sénher comencèc a parlar e a assabentar-lo des hèts que passauen en pòble, a on tota era familha passaue er ostiu, e eth tèma dera maladretia de Ròc perdec importància. Pendent aqueri dies, Ròc tanben profitèc qu'ère aquíu entà trobar-se damb es sòns amics der institut e reposar: gessec a préner un cafè en bar de tostemp, anèc a esquiar damb es sòns cosins, gessec a crompar es presents tà Reis e desconnectèc fòrça dera rotina.

Es vacances sigueren cuertes mès intenses. D'ençà que Ròc s'independizèc, era tornada entà çò des sòns pairs ère mès demorada e es abraçades e es mòstres d'afècte entre es parenti auïen mès importància. Eth madeish ac didie: —Ara ac valori tot fòrça mès qu'abans.

Er objectiu principau des vacances se complic: Ròc podèc desconnectar pendent uns dies. Era tornada entara rotina siguec dificila. A Ròc tostemp li costaue fòrça tornar a adaptar-se as nauï oraris, mès dempús d'ua setmana, tot tornaue entara normalitat.

5

Dus mesi mès tard, era enterpresa a on trabalhauè Ròc convoquèc un nau projècte que consistie, resumidaments, en traçar un contraròtle remòt entre un PC damb energia electrica e un smartphone. Ròc vedec aguest concors com ua oportunitat entà aumentar es sòns coneishements e entà milhorar es sues condicions laboraus. Ath delà, ère un tèma que li resultaue fòrça interessant e que li permetie seguir formant-se, maugrat auer acabat era carrèra e eth mastèr en engenhèria de telecomunicacions.

Per açò, decidic inscriuer-se en concors damb era sua equipa, formada per diuerses personas dera sua enterpresa damb es que Ròc compartie cèrtes inquietuds, coma per exemple, eth sòn companh de burèu Pere.

Ara fin, dempús d'alongar eth tèrme entà que d'aves personas s'i podessen inscriuer, era enterpresa decidic dar-li era oportunitat ara equipa de Ròc, pr'amor qu'ère er unic que s'i auïe inscrit.

Atau donques, es sèt membres dera equipa, un mes mès tard, comencèren a organizar eth projècte.

Auïen dus ans per deuant entà poder-lo acabar. Maugrat açò, non compdauen pas damb er orari laborau entà podé'c hèr, ja qu'ère ua iniciativa voluntària que sonque serie recompensada ara fin, s'eth trabalh ère adaptat e hègen çò qu'era enterpresa demanaue.

Ròc e es sòns sies companhs decidiren repartir-se eth trabalh: cada un hège aquerò que sabie hèr mès ben. D'aguesta manèra, era motivacion ère mès grana e eth resultat, en conjunt, serie eth demorat. Totun, tanben auien de hèr dus viatges pera tarde cada setmana entà méter en comun totes es novetats, es contratemps e d'autes qüestions deth projècte.

6

Mesi mès tard, eth projècte preníe forma. Ròc ère fòrça content damb era evolucion deth projècte e dera equipa. Ath cap de pòc temps, toti s'auien sabut implicar damb eth trabalh gropau, de manèra que collaborauen fòrça ben es uns damb es auti.

Respècte ara sua vida personau, Ròc se trobaue animicaments baish. Darrèraments, eth cansament s'auie convertit en debilitat musculara. De hèt, fòrça tardes non se vedie pas damb fòrces d'anar a entrenar waterpòlo, ua causa pòc usuau en eth. Era sua fòrça musculara ère era madeisha, mès conviuie amassa damb era maladretia e era pèrta dera adretia entà quauqui moviment s. Ròc non sabie qué li passaue, mès tot ac restacaue damb eth cansament que li provocaue eth trabalh e eth projècte.

Era sua feblesa musculara siguec progressiva, enquia qu'un dia s'encuedèc que, mentre teclejaue er ordenador, non se'n servie que dera man esquèrra. Aguest hèt desestabilizèc totauments a Ròc, pr'amor qu'enquia alavetz non ac auie vist.

Posterioraments, comencèc a notar mès eth sòn problèma. En un prumèr moment, pensèc que serie tendinits o quauqua patologia semblanta perque se passaue toti es dies deuant der ordenador. Maugrat açò, passauen es setmanes e eth malestar non se li n'anaue.

De hèt, un des aspèctes mès curiosi ère que li costaue fòrça hèr eth gèst dera pinça damb eth dit gròs coma, per exemple, en moment de daurir ua esplinga entà estèner era ròba, cuélher objèctes o botoar-se era camisa. Mès, cau tier en compde qu'ère feblesa, en cap de moment auec simptòmes de dolor.

Damb eth pas deth temps, eth problèma non desapareishie e Ròc comencèc a notar que li costaue botjar e hèr esfòrci damb era man dreita. Un petit horat se li començau a formar entre eth dit gran e er indèx. Ròc non comprenie arren, eth comportament deth sòn còs li resultaue fòrça estranh.

Atau donques, decidic anar tath mètge deth barri entà que li dèsse ua solucion: ua crèma, un medicament, quauquarren entà saber qué li passaue, que non ère cap de malautia grèu e qu'era istòria que se hège en cap non auie importància.

7

—Mama, acabi de gèsser deth mètge d'atencion primària.

—Qué t'a dit? —li demanèc era sua mair.

—Non pòt determinar qué me passe de manèra detalhada —comencèc Ròc—. Peth moment è de demorar a que me donguen ora entath traumatològ, que me harà un diagnostic mès especific. M'an dit que non m'è de preocupar se non me dan ora enquia d'ací a un mes, pr'amor qu'era sanitat ei saturada.

—Simplaments, t'a derivat tà un especialista —didec era sua mair—. Ben, donques calerà demorar.

Cada viatge que li passaue quauquarren, siguesse o non ua pegaria, Ròc picaue ara sua mair, que hège quaranta ans que trabalhaue d'infirmièra e per aquerò auie fòrça experiéncia.

8

Ròc artenehac cita un mes e miei mès tard en traumatologia. Maugrat açò, eth traumatològ non sabec determinar pas era patologia de Ròc e, per açò, li recomanèc hèr fòrça pròves medicaus: PET, TAC, RMN...

Ròc lèu jamès cauishigaue un espitau, unicaments i anaue entà hèr-se es revisions que s'auie de hèr cada an. Maugrat açò, dempús dera visita tath traumatològ non i deishèc d'anar: passaue mès temps en espitau qu'en casa. Era sua vida se desvolopaue entre er espitau e eth trabalh.

En çò que tanh ara sua vida professionau, Ròc se trobaue fòrça satisfèt damb eth projècte, que progressaue coma cau. Tot eth temps que passaue deuant der ordenador trabalhant, ath costat des sòns companhs, deishaue de pensar enes mètgés, enes espitaus, enes pròves e enes infirmiers. Ère ua manèra de desconnectar d'aqueth mon.

Maugrat açò, encara que li hège mau emocionaument, Ròc auec de deishar eth waterpòlo pendent un temps, o açò pensaue eth. Era man dreita non li responie pas e se trobaue fòrça cansat e fèble tant fisicament coma animicaments. Per mès que i volesse anar e jogar un partit, eth sòn còs non l'ac permetie pas. Se trobaue en un estat de mauestar permanent.

9

Anèren passant es mesi e Ròc passèc de traumatologia a neurologia, era especialitat medica que tracte es trastorns deth sistèma nerviós. En aguesta, auec era sòrt de conéisher ua bona infirmiera.

De hèt, un còp acabat eth diagnostic, toti es còps que Ròc explicaue era sua experiéncia as mès curiosi que li demanuen informacion sus eth procès, tostemp gessie era figura d'aguesta infirmiera: Laura.

Laura siguec ua figura fòrça importanta tà Ròc perque, gràcies ada era, tota era sua angoisha e incertitud tà çò qu'auie d'arribar baishauen. Era l'escotèc, l'ajudèc e l'informèc, en tot moment, de tot: des pròves que li anauen a hèr, deth diagnostic qu'amiauen a tèrme...

Gràcies ada era, Ròc s'encuedèc dera importància deth papèr dera infirmieria e dera sua foncion fonamentau ena educacion per e entara salut.

10

Non siguec pas facil.

Aqueth dijaus perdurà ena memòria de Ròc pendent tota era sua vida. Aqueth dia que, dempús de tantes pròves, lo heren a sèir deuant deth mètge e li dèren eth diagnostic dera malautia.

Siguec un còp que Ròc non se demoraue, quauquarren fòrça descoratjant. Ròc non plorèc, demorèc en aquera cagira sense botjar-se.

—Ròc, ath long de toti aguesti mesi t'auem hèt fòrça pròves —didec eth mètge—. Aguestes pròves mos an permetut escartar malauties enquia que, ara fin, aué te podem confirmar un diagnostic: as ELA.

Era cara de Ròc se descomposèc completaments, pes expressions dera equipa, sabie qu'açò ère quauquarren dolent, mès no'n sabie arren dera malautia. Per açò, eth mètge seguic damb era explicacion.

—Era ELA ei ua malautia que se cride atau pes sues sigles: Escleròsi Laterau Amiotrofica. Aguesta malautia se produsís perque era neuròna responsabla de botjar un muscle falhe. Quan volem botjar eth braç, aquerò que hè eth nòste cervèth ei enviar ua orde a trauès d'ues neurònes que passen pera espia dorsau. Ua cellula especifica recep era orde e mane un senhau ath nòste muscle entà qu'aguest hèske eth moviment qu'eth cervèth mos a dit. Ena ELA, era neuròna que demore perjudicada ei justaments era que recep era informacion e la dirigís ath muscle tà que se botge.

Per aguest motiu, non pòs hèr, per exemple, eth moviment de pinça damb era man dreita. Atau donques, coma pòs dedusir, damb eth pas deth temps aguesta malautia non te deisharà hèr moviment s coma caminar, botjar-te, engolir ne, finauments, respirar.

—Alavetz, a partir d'ara, me calerà començar a depéner de quauquarrés? E guaire temps vau a víuer? I a bèth tractament entà guarir-me? Com pòt èster que jo aja aguesta malautia se sò joen e fòrça esportista?

—Ròc s'ac comencèc a qüestionar tot. Li comencèc a passar peth cap tot aquerò que li importaue, es sòns pairs, eth trabalh, era sua vida sociau, eth waterpòlo... Tot aquerò s'acabaríe a compdar d'ara?

Eth mètge, qu'ère fòrça acostumat ad aguestes situacions, responec a totes es sues qüestions d'ua manèra clara. Ère fòrça important dedicar tot eth temps que li calesse ath pacient entà que non demorèsse damb informacion sense resòlver.

—Es motius dera ELA non se coneishen, per açò, encara non existís un tractament que guarisque era malautia. Maugrat açò, podem començar a tractar-te, a partir d'aguest moment, damb medicaments que pòden hèr qu'era degeneracion des tues neurònes sigue mès cronica e lenta. Poderíem díder qu'eth tractament te pòt alongar era vida quauqui mesi e, d'aguesta manèra, estauviar-te eth patiment. Era majoria des persones diagnosticades d'aguesta malautia morís ath cap des tres ans d'èster diagnosticada, mès en dètz per cent des casi pòt non èster atau. Calerà hèr mès pròves entà determinà'c. Ara, damb era ajuda de tota era equipa de mètges e infirmiers e deth tònt entorn, as d'aprèner a convíuer damb era ELA dera melhor manèra possibla. Eth nòste principau objectiu ei acompanhar-te en tot eth procès e sajar que te tròbes enes melhors condicions possibles.

Dempús dera explicacion, Ròc se sentie angoishat per tot aquerò que li auien explicat.

11

Assimilar era situacion que me tocaue víuer en aqueth moment non siguec pas facil. Ne tà jo, ne entà tot eth mèn entorn. Dilhèu es pijors moments que rebrembi sigueren aqueri quan anonciaua as persones que m'estimaua mès qu'era malaut d'ELA.

Es sues cares de patiment e era sua empatia, de bèra manèra, me hègen a sènter culpable. Ara, vist atau, non a tanta importància, mès tà jo l'auie: es persones que m'entorauen plorauen pera mia culpa. Maugrat açò, actuauments, sò fòrça orgulhós de coma poguí portar era situacion: non ei facil tornar-se a lheuar dempús d'un diagnostic d'ELA. Aguesta malautia ei ua sentència de mòrt.

Quan m'informèren deth diagnostic me queiguec tot ath dessus. Ei coma se vedesses passar era tua vida de còp. Jo pensaua ena mia familia, en qué serie era rèsta dera mia vida seigut en ua cagira d'arròdes, depenent de quauquarrés... Maugrat açò, auí molta sòrt damb era equipa sanitària, qu'ère fòrça bona e agradiua: en tot moment sigueren ath mèn costat e, mercés ada eri prení era decision d'anar entà teràpia psicologica. È d'adméter qu'alavetz jo pensaua que sonque as persones damb malauties mentaus les calie anar tath psicòlog o tath psiquiatra, mès m'encuedè que non ère pas atau.

Quan te diagnostiquen ua malautia, non penses qu'en causes dolentes. Maugrat açò, en tot guardar era situacion de luenh, actuauments ne pogui trèir quauqui aspèctes positius.

Era malautia m'ensenhèc fòrça causes, entre eres, per exemple, era importància dera salut mentau.

Mercés ath supòrt dera mia psicòloga è pogut afrontar era malautia d'ua manèra mès salutable.

Quan me diagnostiquèren era malautia me deishè rossegar pera, coma didie era mia psicòloga, "dictadura deth positivisme". Recebí fòrça messatges pes hilats sociaus que, encara qu'èren enviadi damb ua bona intencion, acabèren estant de fòrça mau gestionar emocionament.

Era gent m'acostumaue a díder qu'er optimisme entara mia malautia m'ajudarie a guarir-me. Mès damb aguesti messatges queiguí en un horat: me sentia culpable per non poder mantier ua bona actitud de cara ara malautia, queiguia en pessimisme e non sabia com gesser-ne.

Ei per aquerò qu'era mia psicòloga m'expliquèc, en resum, qu'experimentar emocions com era pòur ath futur, era ira (per qué a jo e non a un aute?) e era tristesa son normaus en procès dera ELA e en ues autes malauties.

Atau, me permetí èster trist, plorar, celebrar, èster content... Comprení qu'era actitud non guarís era ELA, senon qu'era sua evolucion depen de fòrça auti factors.

12

Dempús de trauessar coma poguí es prumères setmanes, me poguí adaptar ben as cambis.

En çò que tanh ath projècte e ath trabalh, es mans encara m'arresponien, çò que me permetec seguir damb eth trabalh. Non li dedicaua tantes ores com abans, mès i metia era madeisha motivacion e era madeisha actitud: sonque quedaue miei an entath liurament deth projècte e non mancaue qu'acabar de hèr es darrèrs retòcs.

Es mèns companhs de trabalh e es mèns companhs de pis se preneren fòrça ben e seriosament era mia malautia. Reauments, m'encuedè, gràcies ara ELA, qu'èra entorat de personas fòrça bones: se preocupauen fòrça dera mia situacion, mès en cap de moment me tractèren de victima, hèt qu'arregraïa fòrça.

Quan ua persona ei diagnosticada d'ua malautia cronica e grèu, fòrça gent te comence a tractar melhor, coma se siguesses ua persona inferiora. Personauments, odiaua aquest comportament, perque jo non auia cambiat: èra responsable e trabajador coma tostemp.

Fòrça personas desconishen que, encara que se m'atrofièssen es braci e es cames, era ELA non m'afectaua eth cervèth: es mies capacitats cognitives èren intactes. Non me podia vestir ne me podia hèr eth minjar, mès seguia pensant dera madeisha manèra.

Per sòrt o per desgràcia, podia èster conscient dera evolucion dera malautia, deth debilitament e des cambis qu'eth mèn còs patie damb eth pas deth temps.

13

—Aué sò un shinhau nerviós —li didec Ròc a Nerea, ua des membres dera equipa que desvolopaua eth projècte.

—Per qué? Qué as de hèr aguesta tarde entà èster tan nerviós? —li demanèc Nerea.

Dempús que Ròc anoncièsse as sòns companhs deth trabalh era malautia, era amistat entre Nerea e eth preneç mès importància. Nerea ère mès grana que Ròc, ère des veteranes dera enterpresa. Era sua melhor amiga moric d'ELA quan ère joena. Per açò coneishie fòrça eth procès e era situacion que viuie eth sòn companh, de manèra qu'auie fòrça empatia damb eth.

—Aquesta tarde anarè, per prumèr viatge, tà teràpia gropau. Aquiu coneisherè a gent que patís era madeisha malautia que jo —didec Ròc—. Era mia psicòloga m'a recomanat aquest tipe de teràpia.

—Açò ei fòrça bon Ròc! Ja ac veiràs —didec Nerea—. Sò segura que deman vieràs a dider-me que t'a anat fòrça ben.

—Òc... açò m'an dit toti. Mès... è pòur!

—Perqué? Qué te preocupe? —s'estonèc Nerea.

—È pòur d'arribar e descoratjar-me. Sabi que toti es que seràn aquiu e compartirà eth sòn temps damb jo an era madeisha malautia. Mès cada un se trape en un estadi diferent dera malautia, e non sabi se sò preparat entà veir personas en cagires d'arròdes, que les còste parlar o que, dirèctaments, non ac pòden hèr —didec Ròc—. Sabi qu'en un futur serè jo eth que me traparè en aguesta situacion, mès non sabi s'aué sò preparat entad açò.

Nerea se lheuèc dera cagira e se seiguec mès apròp de Ròc.

—Arrés ei preparat entà vedé'c. Ne tu, ne jo, ne arrés que sigue ena tua situacion. Ei per açò qu'era tua psicòloga t'ac recomane. Ei normau auer respècte deuant d'açò, mès anar entà teràpia t'ajudarà a vèncer era pòr e a veir qu'ei quauquarren normau en procès dera malautia. Atau, quan arribes ad aquest moment, saberàs coma reaccionar e te senteràs preparat. Non tot te vierà de còp.

Es mots de Nerea heren efècte en Ròc e, com que seguraments en futur non ac poderie hèr, li hec ua abraçada fòrça sentuda.

Dempús, es dus seguiren damb es sòns trabalhs corresponents, enquia qu'arribèc era ora de minjar, quan Ròc se n'auie d'anar entà casa tà premanir-se e anar entà teràpia.

Era teràpia en grop li anèc fòrça ben: de prumèr, Ròc demorèc estonat, mès dempús de quauques sessions, eth hèt de conéisher personas que compartien era madeisha situacion qu'eth l'ajudèc fòrça.

Mercés ad açò, s'encuedèc que compartie sentiments, emocions, formes de reaccionar e estats d'anim damb fòrça des persones qu'anauen tàs sessions damb eth. Aguest hèt lo reconfortèc fòrça.

14

Convíuer damb ELA non ei bric facil e mens quan cau deishar de costat era tua vida anteriora: es persones, eth trabalh, es lòcs...

Dempús de liurar eth projècte tot siguec idillic. Quan èra estudiant auia soniat damb aguest moment milèrs de còps. Mos acceptèren eth projècte, de manèra qu'obenguérem toti fòrça recompenses: a jo me nomentèren cap d'I+D e me permeteren seguir trabalhant damb es mèns companhs d'equipa mejançant projèctes.

Maugrat açò, era milhora en entorn laborau siguec contraposada damb era mia malautia. Setmanes abans d'acabar eth projècte trobè qu'es dues mans me falhauen e, un còp acabat, lèu non les podie ne botjar. Era mia discapacitat començaua a hèr-se mèns notabla. Èra capable de hèr encara quauqui moviment s, mèns fòrça lentaments e damb molt d'esfòrç.

Açò m'empedic poder seguir trabalhant damb es mies pròpies mans, de manèra que decidí deishar eth mèn lòc coma cap de grop, que requeigues sus Nerea. Atau podia seguir trabalhant dant idees ara equipa e en tot intervien enes convèrses.

Aguesta siguec ua situacion pro complicada, pr'amor que me calec analisar era situacion objectivaments, en tot deishar de costat es mèns sentiments e emocions. Jo non ac volia hèr, mèns ac auia de realizar pera mia pròpia salut e pera rèsta des mèns companhs.

Dera madeisha manèra arribèren es problèmes ena mia vida personau e sociau. Cada viatge m'ère mèns de mau hèr valer-me per jo madeish: accions tan rotinàries coma pientar-me, talhar-me eth pan o botoar-me era camisa se me hègen, cada còp, mèns complicades.

15

Es mètgés ja m'ac avertiren en ua des visites rotinàries. Es cames e es extremitats superiores començauen a falhar a mesura qu'evolucionaue era malautia. Tot que començaua damb ua diminucion dera fòrça contra resisténcia e, ara seguida, se me hège impossible hèr fòrça contraresisténcia, encara que mantenguia eth moviment complet contra era gravetat.

Aguest hèt, maugrat èster progressiu, hec que, damb eth pas deth temps, auessa de besonh ajuda entà hèc practicaments tot. Non me podia lauar era ròba, non me podia pientar, me costaue fòrça hèr-me eth minjar, dochar-me ère un suplici e cada viatge que me desvelhaua, quauqu'un des mèns companhs de pis m'auie d'ajudar a lhear-me.

Non voler adméter qu'auia de besonh ajuda e que me calie començar a depéner de quauquarrés e de quauquarren, en tot hèr referéncia damb "quauquarren" a ua cagira d'arròdes, me hec a quèir en ua depression.

Reauments, psicologicament ei fòrça eishordant pensar qu'ès un pes, ua carga mèns, ua persona depenenta. Quan te diagnostiquen ELA, coneishes es efèctes qu'auràs en un futur, mèns per mèns que te prepares entad aquesta futura situacion, non ei enquia qu'arribes ar estat de discapacitat quan n'ès reauments conscient. Non ei pas facil entad arrés deth tòrn entorn ne entà tu madeish.

Jo tostemp hèja era comparason damb ua persona damb ua malautia congenita: ua persona que nèish, per exemple, sense cames, ja apren a víuer sense. Ei dur, mèns de petit ja sap çò que li a tocat.

Maugrat açò, quan as sautat, as dançat, as caminat per fòrça ciutats e, en mèn cas, des causes mèns importantes, as jogat a waterpòlo, un espòrt que t'a dat tanti beneficis, ei dificil préner consciéncia que jamès ac tornaràs a hèr.

Damb eth temps, e damb fòrça ajuda psicologica, ara fin, poguí remontar e compréner qu'ei çò que m'auie tocat víuer e qu'encara que m'engüegèssa, non poderia cambiar eth futur.

A partir d'aqueth moment me calec préner fòrça decisions. Era prumèra d'eres siguec deishar eth trabalh. Ère ua qüestion dera mia vida que m'aumpleie pleaments, mès qu'ère incompatible damb era mia situacion. Assumí çò que me tocaue e contunhè: non podia demorar pensant en aquerò que poderia auer hèt, ère ua pèrta de temps.

Me brembi qu'es mèns companhs de trabalh me heren un comjat digne de veir. L'arrebrembarè totemp. Aqueth lòc de trabalh requeric fòrça esfòrç pera mia part, mès m'aportèc fòrça felicitat. De hèt, encara les vau a visitar e me tròbi damb es mèns companhs quan ei possible. Sò un mès deth grop.

Era auta decision que prení siguec deishar eth pis que compartia damb Jaume e Fran e tornar un aute còp tà çò des mèns pairs, a on auia creishut. Tornar tà çò des pairs acostume a èster complèxe, pr'amor que, quan un viu solet pòt mercar es sues normes e es sòns limits. Quan ua persona torne tà casa i a tradicions e normes as quaus se cau adaptar entà favorir era convivéncia. Maugrat açò, non ac rebrembi pas coma excessivament dificil. Pensaua que serie mès dur.

16

Era ELA me cambièc era vida, mès tanben era dera mia familha. D'ençà que decidí deishar eth pis compartit e anar-me'n tà çò des mèns pairs, se produsic, ac poderíem díder atau, ua situacion de crisi familiau, pr'amor qu'era mia familha, sustot era mia mair e eth mèn pair, s'aueren d'adaptar as mèns besonhs: jo depenia d'eri.

Quan arribè en casa des mèns pairs mos calec hèr òbres entà auer ua cramba damb banh ena planta baisha. D'aguesta manèra, quan auessa d'anar en cagira d'arròdes, que serie a cuert tèrme, non auria pas eth besonh de pujar es escales entà anar a dormir o entà anar tath banh.

En aqueth moment me sentí fòrça afortunat d'auer ua familha que me suenhaue e que m'estimaue, pr'amor que i a malauts qu'an d'èster ingressadi en cliniques e centres perque arrés se'n pòt encuedar. Tanben è agut era sòrt que quauqui factors com era situacion economica e es recorsi qu'a era mia familha son estables, de manèra que mos podem perméter, per exemple, poder-i hèr ua òbra entà apariar era casa.

Es prumèrs dies, es tres viuérem, eth mèn pair, era mia mair e jo, un periòde fòrça estressant: un clima d'impoténcia, tristesa, angoisha, colpa e injustícia. Non ei facil plantejar-se cambis, adaptar-se e acceptar era malautia e es sues conseqüéncias.

Per sòrt, tant era mia familha coma jo, amassa damb era ajuda der espitau, podérem cercar informacion e diferents opcions terapeutiques entà poder estabilizar era situacion familiau. Ath delà, es mèns pairs ja hège temps qu'èren ena retrèta e, a diferéncia de d'auti qu'auien de redusir era sua jornada professionau o deishar eth sòn lòc de trabalh, se podien hèr cargue de jo sense renonciar ara sua vida, hèt que, de bèra manèra, favoric era estabilitat familiau.

En tot moment, era equipa sanitària mos aconselhèc en ahèrs relatius as suenhs orientadi ara mia persona. Ath delà, as mèns pairs se les prestèc fòrça supòrt emocionau, e se les arreconeishec eth sòn trabalh coma cuedadors.

17

Dempús de pèrder es quate extremitats, me calec apréner a convíuer damb era ELA.

Cada dia me lheuaua tara madeisha ora. Mès que lheuar-me, me desvelhaua. Enquia que quauquarrés dera mia familha non se lheuaua, non podia gésser deth lhet. Se me calie anar tath banh o auia quauqua urgéncia, me calie cridar a quauquarrés, perque ne es mies comes ne es mèns braci responien.

Encara sòrt que conservaua era votz.

Un còp lheuath, m'ajudauen a esdejoar: non podia ne minjar, ne béuer solet, e encara mens mestrar-me eth minjar. Atau donques, me vestien e, coma cada dia, me seiguïen en fautulh. Cada mieja ora me cambiauven de posicion entà que non me gessessen plagues per pression: damb eth temps, aprenérem a previer-les.

Quan te diagnostiquen ELA non sabes es problèmes qu'auràs entà amiar a tèrme ua vida normau: non te pòs lauar solet es mans, non te pòs dochar e tanpòc vestir-te. Es problèmes qu'auia agut abans que me diagnostiquessen era malautia non auïen cap d'importància en comparason damb es qu'auia en aqueth moment.

Un des principaus problèmes ei qu'ès conscient, en tot moment, deth tòc deteriorament físic. Era ELA non perjudique ne era capacitat cognitiva ne era sensibilitat, de manèra que te passes eth dia pensant. Per sòrt, fòrça des tardes hèja activitats diferents que me permetien gesser dera rotina. A viatges me portauen a passejar damb era cagira d'arròdes apròp de casa, d'auti còps anaua tà associacions damb personas que se trobauen ena madeisha situacion que jo e tanben anaua tà teràpia.

Ath delà, eth dia deth mèn aniversari, es mèns pairs se poderen perméter véner eth coche e crompar ua forgoneta adaptada entara mia cagira d'arròdes. A partir d'alavetz poguí visitar endrets a on hège fòrça temps que non anaua.

18

Es pairs de Ròc passèren a èster es sòns cuèdadors per excelléncia. Eri, damb tot eth sòn amor e paciéncia, sajuen qu'eth sòn hilh siguesse enes milhors condicions possibles.

Afrontar aguesta malautia ei fòrça complicat e, encara mès s'ès apròp deth pacient. Era malautia encara non a guariment, de manèra que te prepares psicologicament tà çò qu'a d'arribar: ua feblesa progressiva enquiara mòrt, en sòn cas, deth sòn hilh Ròc.

Era malautia, ara fin, acabarà progressant cap a ua situacion pijor e açò, entà ua persona que non ei malauti, ei fòrça de mau compréner.

Era foncion deth cuèdador ei fòrça pesada e fatigue, fatigue fòrça. Se Ròc se desvelhaue abans qu'eri, li calie demanar ajuda entà l'heuar-se. Atau donques, soent se desvelhauen damb es crits de Ròc.

Depéner d'ua persona es vint-e-quate ores ei de mau hèr, mès fòrça còps cau tier en compde era auta cara dera moneda: èster pendent d'ua persona es vint-e-quate ores deth dia ath long de tota era vida tanben ei fòrça cansat e de mau portar.

Ei fòrça important apréner a valorar eth tòc entorn: Ròc auec fòrça sòrt de poder compdar damb dues personas que l'ajudauen, se l'estimauen e l'acompanhèren en tot eth procès dera malautia.

19

Dempús d'anar entà teràpia gropau e de conéisher a fòrça personas que se trobauen ena madeisha situacion que jo, decidí empréner un projècte.

Aguest projècte ère format per personas d'entre 40 e 70 ans, majoritàriaments òmes, pr'amor qu'era ELA afècte tres còps mès as òmes qu'as hemnes. Ei important remercar que fòrça des personas qu'èren dera associacion morien as tres o quate ans d'èster diagnosticadi, mès jamès m'acostumè a pèrder as companhs que morien tan lèu.

Decidí crear ua associacion dedicada ara ELA que batiè com "era malautia des mil dies" perque era majoria des personas que la patien non superauen es mil dies de vida.

Atau donques, dempús d'arrecéber un ordenador que m'ajudaue a èster ath dia enes hilats sociaus, perque me permetie, per exemple, escriuer jogant damb era direccion des mèns uelhs, daurí diuèrsi perfius en diferents aplicacions damb er objectiu de hèr visibla era malautia.

Enes hilats socials m'encuedaua de difóner informacion entà hèr a conéisher ath mon aguesta malautia. Amassa damb d'auti companhs, creàuem imatges a on se liegie era prevaléncia dera ELA, 2 casi de cada 100.000 personas, es principaus simptoms e signes dera malautia, es sues causes o era importància dera investigacion, entre d'ates qüestions.

Un aute aspècte que tanben difonérem siguec era diferéncia entre era escleròsi multipla e era escleròsi laterau amiotrofica (ELA), pr'amor que mos dèrem compde que fòrça personas confonien es dues malauties, que non se semblauen bric.

Atau siguec coma podérem bastir un lòc a on documentar-se e informar-se sus era malautia. Ath delà, hègem activitats entà que cuedadors e personas que patien era malautia se podessen sénter ben, perque, en tot basar-me ena mia experiéncia, arregrai fòrça conéisher gent que viuie era madeisha situacion que jo.

Veir gent que pense e li passe çò de madeish qu'a tu hè mès facila era convivéncia damb era malautia. Era associacion ère ua hièstra de difusion, interaccion e informacion.

20

Es darrèri mesi coma cuedadors de Ròc se mos heren fòrça durs.

Com era majoria des pacients damb ELA, Ròc comencèc a desvolopar signes e simptoms d'afectacion bulbara, coma indiquèren es mètges.

Tot se hège mès dificil, pr'amor qu'era malautia empèdie era comunicacion. Ròc presentaue disfàgia e disàtria.

Atau donques, li comencèc a mancar era mobilitat dera lengua, de manèra que Ròc auie dificultats entà mastegar e empassar es aliments entath tracte digestiu inferior. Açò hège que, ath delà d'auer es muscles ipertrofiadi, coma conseqüéncia dera manca d'eficàcia, patisse quadres de desidratacion. Ath delà, cada viatge ère mès magre pera desnutricion.

Quan era lengua li comencèc a foncionar malaments, Ròc encara podie empassar lentament. Maugrat açò, auíem pòr e manca de seguretat perque i auie fòrça possibilitats de patir asfíxia, risc d'aspiracion o bèra patologia semblanta.

Ròc comencèc a escanar-se, a pèrder pes, a patir cambis ena votz dempús d'empassar e a sénter fatiga quan minjaue.

Nosati patíem fòrça per eth, pr'amor que non podie hèr arren e er estadi següent, mos didec eth mètge, serie era pèrta dera votz. Tanben ère conscient de tot eth sòn deteriorament e lo remosigaue per laguens era incertitud de non poder hèr arren entà arturar era malautia.

Era ELA s'apropiaue de tot eth sòn còs e non i auie cap de tractament qu'ac podesse empèdir.

21

Quan ja non i podérem hèr arren mès, es mètges mos indiquèren que Ròc poderie minjar mejançant ua sonda gastrica. D'aguesta manèra, non s'escanarie e non aurie problèmes de desidratacion o de desnutricion.

Ath delà, comencèc a respirar per traqueotomia, pr'amor que d'aguesta manèra li arribaue mès aire enes paumons e non patirie cap de quadre d'asfíxia. Era traqueotomia facilitaue era entrada d'aire enes paumons.

Ròc semblaue un petit robòt plen de cables e vies.

Abans que Ròc perdesse era votz, comencèc a patir alteracions qu'afectauen ara parla e ara respiracion. Podie parlar, mès li costaue fòrça.

Era dificultat ena comunicacion implicaue ua limitacion importanta dera activitat e dera participacion social: ja non anaue entara teràpia gropau e deishèc era associacion a cargue de d'auti companhs.

Ròc deishèc d'auer era motivacion entà seguir entà deuant que lo caracterizaue.

Abans dera afonia e era disàrtria, toti es parents cerquèrem abilitats de comunicacion damb Ròc entà, qu'en un futur, podèssim mantier era comunicacion. Sustot, en estadi finau dera malautia.

Tanben li cromptèrem un ordenador que, segontes coma Ròc botjaue es retines des uelhs, es tecles dera pantalha se botjauen e formauen mots que gessien mejançant ua votz electronica.

A mèis, auèrem ua convèrsa abans que perdesse era votz que mos hec a cambiar era situacion e eth punt de vista dera malautia.

Aquiu, Ròc mos hec reflexionar sus çò qu'auie pensat pendent fòrça mesi: valie era pena víuer en aquestes condicions?

En aqueth moment, era malautia s'auie apoderat de tot eth còs de Ròc, exceptat eth cap, es moviment s oculars e eth contròl d'esfínters. Era ELA sosmetie a totes es sues víctimes a non poder-se botjar, ne parlar, ne minjar, en resum: deishaue a toti es afectadi sense vida.

Ei per aquerò que Ròc se qüestionaue se reauments valie era pena víuer seigut en ua cagira d'arròdes o en un fautulh, hènt cada dia çò de madeish e cercant mecanismes, com era pantalha que l'ajudaue a comunicar-se damb eth rèsta o era sonda gastrica, entà, unicaments, alongar quauqui mesi era sua vida... se se'n podie díder vida.

22

Dempús de reflexionar sus era fin dera vida deth nòste hilh, Ròc perdec era votz. Alavetz, unicaments podie botjar es uelhs e controthlar es esfínters. Ère un mòrt en vida.

Podie plorar, tanben podie arrir, mèis non auie votz e tanpòc podie hèr gèsti. Era sua intelligéncia demoraue intacta, atau coma es autes capacitats cognitives.

Li auesse agradat poder manifestar tot çò qu'auie laguens: es sòns pensaments, es sues inseguretats, es sòns estats d'anim e es sues emocions, tot aquerò que psicologicament l'afectaue en relacion damb era malautia e que non podie hèr.

A diferéncia de çò que poderie pensar fòrça gent, era ELA non li provoquèc en cap de moment dolor físic. Era malautia non ei dolorosa, ei silenciosa. Cor tot eth còs e ac dèishe tot coma se i auesse passat un tèrratrèm o un tsunami.

En tot auer en compde çò qu'auíem parlat damb Ròc, amassa damb era psicològa, mos comencèrem a informar sus era viabilitat dera mòrt, entà que podesse deishar de patir.

Ròc jamès volec morir, sonque volec deishar de víuer en aquestes condicions.

23

En aqueth moment, era lei dera eutanàsia non s'auie aprovat, mèis ère sus era taula, ère un brolhon de lei. Era premsa didie qu'ère qüestion de dies, o de setmanes, que s'aprovèsse.

Per aquest motiu, Ròc decidic demorar. Cada viatge, era naua lei ère mèis evident e non tant abstracta.

Ath delà, en sòn lòc, mos calerie auer pensat un mecanisme de defuncion que non mos inculpèsse a nosati, es pairs, coma assassins.

D'aquesta manèra, Ròc aurie d'auer morit solet e damb pòur, pr'amor qu'arrés i poderie auer estat present.

En cas qu'auéssim estat damb eth, en moment dera sua mòrt, auéssim agut fòrça problèmas judiciais.

En aqueth temps, en nòste país, ajudar a morir a ua persona que non se podie guarir, mèis qu'auie un patiment insuportable, ère un delictè peth quau mos auessen podut condemnar a ans de preson.

24

Damb era aprobacion dera eutanàsia un mes mès tard, Ròc se trapaue mès tranquil e aleujat. En moment qu'eth decidísse, podie morir acompanhat dera sua familha, sense qu'aguesta auesse de patir problèms judiciais.

Era mòrt digna ère ua realitat e toti es que se trobauen en ua situacion similara ara de Ròc i podien accedir. Fòrça des sòns companhs, en aqueth moment, non pensauen en demanar era eutanàsia, mès defenien aguest dret. D'aguesta manèra, se sentien mès tranquils en cas qu'en futur ac volessen hèr. Era finalitat principau ère acabar damb eth patiment e eth dolor, non damb era vida: non se trataue d'un suïcidi.

Eth mecanisme permetut non ère guaire complèxe. Dempús de passar ua sèria de pròves medicaus e de complir damb quauques condicions indispensables entà poder seguir damb eth procès, eth pacient podie decidir deishar de víuer. Eth mètge li injectaue enes vees un medicament, un petit viau damb liquid laguens, qu'en mens d'ua minuta deishaua ara persona endromida. Aguesta, ath cap de trenta segons, morie sense patiment ne dolor.

Dempús dera aprobacion dera lei, fòrça grops sociaus ne reclamèren era eliminacion, pr'amor que i èren en contra. Maugrat açò, Ròc tostemp explicaue qu'èren personas que didien pegaries sense cap de fundament. Reauments, arrés sap çò que supòse auer d'afrontar ua eutanàsia enquia que non se tròbe ena sua situacion.

Ath delà, era gent que "volie víuer", podie seguir viuient. Non i auie arren qu'atemptèsse contra es sues vides.

25

Ròc se n'anèc hè pòc mens d'un mes. Moric abans qu'era sua malautia l'aucísse, era escleròsi laterau amiotrofica (ELA), presenta en 3,5 casi de cada 100.000 personas en nòste país.

Es darrèri mesi sigueren fòrça complèxes, tant entada eth, qu'unicaments podie botjar es uelhs, coma entà nosati, que lo vedérem, dia a dia, morir lentaments. Era paralisi de tot eth sòn còs e era dependéncia, sigueren es sòns darrèrs aliats en aguesta luta.

Eth còs li falhèc: non conservaue ne era votz, ne era respiracion, e tanpòc podie minjar solet.

Li calec prescindir de çò que mès li agradaue: eth trabalh, eth waterpòlo... entà començar a depèner de nosati e dera comunitat.

Eth ritme lo mercàuem nosati, non eth. Nosati lo lheuàuem cada maitin, l'ajudàuem a dromir de net e nosati l'ac hègem tot. Era malautia lo deishèc dehòra de combat: eth non pensaue qu'en respirar, mentre que nosati respiràuem sense pensar-i.

Ròc non volie èster presoèr deth sòn còs. Non volie alongar mès era sua luta.

Atau donques, acceptèrem qu'es mètges e es infirmiers non ac pòden guarir tot, e qu'administrar medicaments e tractaments tà alongar era vida de quauquarrés non ei tostemp era millhor opcion.

Ròc podec morir mejançant era eutanàsia.

Ara fin, gràcies ara nòsta experiéncia, aguesta etapa dera vida mos a servit entà comprèner que cau invertir mès sòs en sanitat, ena sciéncia e ena investigacion. Ei important invertir en aguesti sectors entà que, eth dia de deman, pogam progressar entà que malauties coma er Alzheimer, eth càncer o era ELA agen tractament.

GÒIS EN AUNOR DE SANTA GUITÈRA

Xavi Gutiérrez Riu

1èr Prèmi

Patrona des desvagats
vos pregam, Santa Guitèra,
damb aguesti gòis rimats,
qu'era nòsta badalhèra
non talhetz, mentre pogatz,
que se n'i a qu'an trabalhèra,
—se non son guaire esdegats
qué i vòs hèr, se n'an necèra!?—
as qu'èm praubi e desobrats
mos pòt era dromilhèra.

Entà qui non vos coneish
cantaram vòstes vertuts,
que non ei cap çò de madeish
èster guits... que mau fotuts!
Nòsta devocion qu'acreish
com aumenten es tributs,
cada dia qu'apareish,
com era barba as barbuts,
e vos canten es cocuts
quan ven eth poric com creish.

Es partisans deth repòs
seguim es vòsti precèptes:
traballar ei penós, qué vòs!,
e preferim èster inèptes,
non cansar era ment ne eth còs

damb tanti plans e projèctes;
gaudir deth vin de Garòs
e deth badar èster adèptes,
béuer anís e calvadòs
que son es nòstes recèptes.

De miracles com es vòsti,
cap de sant se'n pòt vantar:
jornalèrs d'eri e des nòsti,
obrèrs d'ací e de delà,
es uassi e eth periòsti
non vòlen trabalhar.
E tantes ores de còsti,
qui colhons les pagarà?
Es que mos carguen d'impòsti,
que non hèn sonque crubar!

Santa nòsta des badaires,
es feniants vos veneram,
vos òdien es trabalhaires
e es landrèrs vos adoram
e laudam as quate aires,
de Les enquia Rotterdam,
es vòsti dons miraculaires,
per aquerò vos demanam
que hetz enlà as rimalhaires,
tà tostemps, mentre viscam!

Desliuratz-mos deth pecat
e d'aqueres temptacions
qu'eth mossen mauencarat
mos vò inculcar damb sermons
e eth patron encravatat
mos vò imposar damb rasons,
damb aqueth lèma adoptat
per quauque nazi hastiós:
qu'eth trabalh ei libertat?
Que vos ac digue er ociós!

Quina gròssa penitència,
auer-mos de guanhar eth pan!
Era prèssa ei violència,
ja començaram deman,
o mos salvarà era sciència
com hè a tornar eth bomerang.
Be mo'n cau de paciència
tà non hèr-mos mala sang,
ara me ven somnolència:
que trabalhe eth sobiran!

PEADES EN SABLE

Marcos Moga Nart
Finalista

Era lua plea.
Es copes vuedes.
Ua cabana de pescadors
a on confluïssen
era aigua doça damb era salada.
Es quate peades en sable
morissen ena entrada.
Son d'arribada.
S'obsèrve des de dehòra
qu'eth larèr ei alugat:
dus carrats iranjats
se diboishen en costat
a on acabe eth tet
que desaigüe ena riba.
Ja hè heired en delta:
es cigonhes ja non i vòlen,
an mudat de vida.
Es ombres que se genèren
en cremar branques d'olivèr
talhades a dus pams
pinten de nere
e tremòlen
es parets perbocades de blanc.
Era mar planèra
hè de miralh trincat
e sostié eth faus efècte
que tot ei dus còps mès gran.
Sense dret a cambi de direccion
er arriu arribè a plaser
tath sòn demorat maridatge:
damb fòrça cubics per segon,
mès doçament
e sense hèr guaire tapatge.

Ath recès dera ploja e deth vent;
ena patz de saber-se a cubèrt
quan eth dia ei mès cuert;
en silenci deth rastre perdut;
ena calor des braci estimats
e jos ua atmosfèra de complicitat,
un cabilat damb tonalitats verdes
e ua daurada platejada
se honen en ua abraçada,
se heireguen es carilhons,
pèth damb pèth,
lentament,
creant eth moment...
Inspiren aire, sense prèssa,
s'auloren, damb delicadesa.
Es mans tòquen, explòren,
desbotoen:
era camisa què en tèrra
ath pè deth lhet,
passades es bretèles per cada braç,
s'esbrigalhe eth vestit a trocets;
dehòra eth sosten
damb suenh.
Er un ara auta se trèn
çò qu'encara an pendent.
Demoren de pè,
es uelhs barradi,
es còrs dubèrts
e despolhadi.
Se cochen de costat.
Generosament se hèn
punets escrits en cançons
e en messatges binaris
pròpis d'un concors literari;
punets codinadi
damb paciència e menta fresca;
punets en tèrra fertila e fèrma
en lòcs senhaladi e proïbits
damb gust de lèrma...

se paupen es escates,
s'endraven es cames,
li leque es aletes e es sens,
li rosigue es popets
li alise eth prat convèxe,
a plaser, sonque damb un dit...

... circular...

se passege adret
aquiu a on i a amor.
Ada era li agrade, l'embriague,
se place naut d'un saut:

—Aluga-me eth còs
damb eth huec deth tòn sexe!

... en un acte reflèxe
eth far desapareish.

Se delissen a temps
en un instant pregond, intens.

Eth relòtge se pare...

...

... era daurada ath timon bare
a ritme de metronòm,
erosa arrís.

Era husta petarrege, creme,
s'acceleren es batecs,
era sang borís,

era esquia se corbe
quan dera mar arribe
ua ondada grana

que tringue en un gemèc:
ua "Ò" majuscula e dubèrta
que precedís un torrent
d'esluma abundant
que sedimente eth seme
en precís instant.

Què ena plaja deth lhet,
naufogada.

Eth cap en piets repòse
damb era man drete en còr.
Eth, damb es dits li desnòse
eth peu entortilhat.

—Sabes en qué pensi?
En çò que te diderè
en silenci que ven.

An passat es dies:
mès d'un an.
Aué i a lua de croissant.
Es copes son plies de vin.
Les capère un linçò de lin.
Brinden damb un poèma atrevit
en madeish lòc escrit.
Es peades son descauces
e en madeish sentit,
mès ara son sies.

UN GUARDADER PRIVILEGIAT

Ester Martínez Palacín

Accèssit

Percepcion d'ua tempèsta perfècta
ena pregondor dera anma herida.

Dolor, un privilegiat guardadèr;
ua arturada, ua uelhada entà darrèr.

Pòur adocida peth poder d'un braçat;
ua guardada amorosa entath passat.

Present, conciliat damb empatia,
ua paraula coratjosa, un punet de vida.

Un braçat sanador, parentèsi pausada.
Era hilada de qui non pèrd era pensada.
Certetats confonudes, incerteses verificades.
Era destruccion des lèrmes queigudes.

E totun, virar peth camin esfaçat,
totun, diboishar naua rota;
sense bossòla ne guida,
caminar entà trapar era corsèra.

Er ange sanador que damb man sarrada
pòrte ena sua votz era voluntat trincada,
tot eth patiment e tot eth rencor,
tath desbrembre relativizador.

E totun, renèisher, totun, revíuer;
naues vielhes illusions préner.
Desbrembe d'un temps passat,
damb flaires de bòsc banhat.

Veir esperança e apréner
eth camin entà auançar, préner.
Pas a pas, damb guida voluntariosa,
compréner era sentida armoniosa.

Un aprendissatge rigorós;
damb era pèrta des temors,
damb es objectius cambiats,
renèisher es illusions.

Veir eth camin escafat;
cercar eth profit dera oportunitat.
Reconéisher era esséncia, çò qui èm;
eth suenh des paraules en ensems.

Auançar en guanh dera ment.
Deishar volejar nau pensament.
Daurir era pòrta as sensacions
e flairar en aire naues emocions.

Desbrenbrar era incomprehença
isolar era violéncia,
era inconsciéncia des nhacades
e eth rumor des males paraules.

Persutar era lum ena guardada,
coma far orientador alugada.
Amiant dera man damb amor,
tara gessuda der orror.

Netitge dera memòria
qu'era cauma ena bromèra,
s'empòrte valenta,
en lheuar-se plasenta.

Deishar dehòra eth bronit.
Refusar era ingratitud.
Desbrenbrar era covardia en carrèr
e barrar era pòrta clauada darrèr.

Flairar era brisa deth cambi;
persutar eth camin der escambi.
Escotar illusion en nau talents
e shumar nhòcs de pensaments.

Aluenhar eth desconcèrt dera anma trincada.
Auançar dera man sarrada,
que posse, pense e patís
e era pòrta dera cauma daurís.

Auançar en gòi dera ment.
Ramplida de bones responses,
damb paraules plies,
de navegacion damb bon vent.

Deishar luenh eth morralet
de penhores perdudes e desbrembades
ena mar grana embramida,
sense rota ne bossòla.

E tot lèu arribar en guardader
a on campar damb perspectiua
era comprenença dera vida
e trapar eth sòn sens mès pregond.

E rebrembar qui sò entà èster Nòrd.

L'AVENIMENT D'UN PODER NAVÈTH

Amy Cros

Accèssit

Renegatz, jonhetz-lo,
shens cara, shens calor,
qu'ei la lutz entaus mòrts,
que jamei non se tòrc,
que jamei non s'estupa,
tanpòc non s'agorrupa.

Qu'ei l'ora: la vienuda
d'un poder viu, navèth,
per l'escuranha nuda,
bohada per l'anèth,
puish suu mond on plau
la colèra e la paur.

Deishatz morir lo gai gran
dens la lutz deu lugran:
qui a l'esguít deu dia
hè plaça a la holia,
que los braves brembèrs
ploraràn los ivèrns.

La nuèit que cais e cuelh
la soa grana potècia
esconuda dens l'uelh.
Qu'admira la violècia
d'aquera ira qui's ditz,
pren dinc a las raditz.

Qu'ei l'espandida negua
on lo mond blanc e's nega,
d'un latz a l'autè latz,
shens espèr van de patz,
segur que ganharam
dens la carn, dens lo sang.

Avisatz, qu'ei un só,
un gran cicle d'ehlamas,
lo temps d'un ahrisson
que pren los còrs e amnas,
e en un lanç trebolh,
plegaratz lo jolh!

E a un temps rendut
que'ns tòrna çò perdut.
Lo huèc que vad la riba
a ras d'un gorg tarrible,
on lo necromancian
que lleva un monde ancian.

Rendètz-vos a la nuèit,
deishatz çò de des·hèit,
arren mei non ve sauva
quan l'amna tota e'vs rauba.
Shens causida, shens he,
shens ajuda, dab hèu.

Lo hèr, la fòrça e l'òdi
qu'abeuran un mau
qu'ei shens qu'un episòdi,
mes qui se'n esmau?
Lo mond qu'ac saberà,
òc, Sauron vienerà.

Las planas e los monts,
puish las vaths e los cèus,
que's fondan dens las ombras,
e qu'apèran los hodres:
pluja, tèrra e huèc ensems,
tà un medish dessenh.

La bruma qu'engolís
la lua e las estèlas.
Puish, lo jorn qu'escopís
la hanga e mila grèlas;
la hlama de l'acièr
que hè bàter la cièr.

Que hiulan las sagetas
que lo vent peu luenh geta,
que cèrcan los còrs muts,
que hican los caps nuts;
shens flaquir, shens mercé,
lo mau qu'adròm lo sen.

Nada òdi, nada rauja,
—quan se segueish Sauron—
no's pòt estar en cauja.
Qu'ei volença, terror,
armada. E au son dit
que crema un aur maudit.

Un anèth tà mestrejar
eres tots, negrejar
lo son èime, tà quèrre
los còrs, los conquèrre,
los ligar dens l'escur,
tienuts peu malaür.